

בעזהשי"ת

קונטרס

אמונת עתיד

דבר בעתו מה טוב ומה נעים דברי תורה והתחזקות
היוצאים מן הלב שרובם נאמרו בעתות רצון ד' רעוא
דרעוין" לפני התלמידים בשנת תש"מ לפ"ק.

נרשמו ע"י שומעים שונים

מאת מו"ה שליט"א

ובלתי מוגה

יו"ל בברוקלין נו"י תשמ"א לפ"ק

5217

III

11

13

21

11

88

==

11

==

११

" " " " " " " "

ר' דוב בן יצחק ז"ל
 ור' אלקנה צבי בן יצחק אייזיק ז"ל

ר' שלמה משה לעזער
ר' יעקב מיכאל שפיצער
ר' יהודה גוטוויין
אלכסנדר זישא גליק
מנחם מענדל לעזער

איתא בספח"ק דשבח בראשית שיין עוד לימים הנוראים, והוא באמת עיקר גמר החתימה (והיו מקומות אצל המקובלים שעשו הקפות בשבת בראשית) וצריך להבין השייכות שיש לה להימים הנוראים שעברו עלינו ומה יש לנו ליטול משבת זו אשר בה אנו הולכין ויוצאין מחודש תשרי.

בשבוע זו זכיתי להיות אצל מערך שמעון הצדיק וכשהייתי שם נפל לי רעיון על מה דאיתא במשנה בפרקי אבות "שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילת חסדים." ויש לדייק למה הוצרך לומר לנו שהי' משירי כנסת הגדולה ומה שייכות יש לו למח שאמר שעל ג' דברים העולם עומד. וחשבתי לפרש דחנה בזמן המקדש כשהיו ישראל שרויין על אדמתן, והיה השראת השכינה ומזבח שהקריבו שם הקרבנות, בקל היו יכולים לעבוד את השם אבל אח"כ כשהלכו ישראל בגלות ולא היה עוד ביהמ"ק ולא היו יכולים להקריב קרבנות, התחיל הנהגה אחרת, שהעמיד הקב"ה לישראל האנשי כנסת הגדולה שהיו מאתים וחמשים צדיקים וכמה מהם היו נביאים, והם חלקו סדר התפילות וגם שאר תקנות, וביניהם הי' ההתחלה להתפתחות תורה שבע"פ, אבל אח"כ כשראו ישראל שהזקינו אנשי כנסת הגדולה ומתו מהם אחד אחד, ולא היה מדור החדשה מי שימלא מקומם, נתייראו איך יעמד עוד כלל ישראל ואיך יתקיים תורה ויהדות בלא האנשי כנסת הגדולה, והיה מת צדיק אחר צדיק עד שלא נשאר רק אחד, שמעון הצדיק, ונתייראו מאוד מה יתי' אחר שמעון הצדיק הלא לא יתי' לעולם. וזהו מה שאמר המשנה שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה, וכשראה שכלל ישראל נתייראו מאוד איך יתקיימו כשלא יהיה עוד כאן וילך לעולמו, אמר להם שלא יחשבו שהעולם עומד על האנשי כנה"ג ובלעדם לא יתקיים העולם, דזה אינו, אלא על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילת חסדים, וג' דברים אלו ישארו בכלל ישראל לעולם.

ועל דרך זה יש לבאר הסמיכות "לעיני כל ישראל בראשית" דפרשת וזאת חבדכה מסיימת במיתת משה רבינו "וימת שם משה" ומסתמא כלל ישראל בזמנו נתייראו איך יעמוד העולם בלא משה רבינו ואיך יהי' קיום לכלל ישראל בלא רבם. ולכן כתיב אחריו בראשית ברא אלקים, בראשית בשביל "התורה" שנקרא ראשית, ובראשית אותיות ברא תיש דאי' במדרש שברא השי"ת אילן של יצחק, ואי' במס' סוכה דבראשית אותיות ברא שית, שברא השי"ת שם במקום המזבח, דהיינו "עבודה", וכן בראשית בשביל "גמ"ח" שכל חמשת ענינים נקראו ראשית כמו שהביא הרמב"ן כאן. והוא להודיע דלא על משה רבינו לבד עומד העולם כי אם על התורה ועבודה וגמ"ח. והמה עומדת לנו לעד.

ידוע דכל מה שיש בנפש כן הוא במקום ובזמן. א"כ כמו שמצינו דמשה רבינו היה הצדיק של כלל ישראל בנפש כמו כן חודש תשרי הוא הצדיק של ימות השנה בזמן, כמו דאיתא בגמ' שנקרא ירח האיתנים דחקיף במצות, דחודש תשרי הוא ימי משה רבינו, ולכן כשאנו קוראים בשמחת תורה שהוא יום האחרון מימים הקדושים, פרשת וזאת הברכה, הפרשה של וימת שם משה, הרי מורא גדולה עולה על לב איש ישראל הלא היום הוא יום האחרון של הימים טובים ועכשיו הוא זמן של וימת שם משה ואיך יתקיים העולם כשנחזור לעולם הנסיונות בימות החול. ואיך יעמוד היחודות בלא כל המצוות שחיו לנו בל"ט, שופר, לולב סוכה. לזה נחן לנו הקב"ה שבת בראשית, דבראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שלא על ימי משה רבינו דהיינו ימי תשרי עומד העולם כי אם על התורה, ויגיעה בתפילה, וגמילת חסדים הנרמזים במילת בראשית כנ"ל.

ואדרבה עיקר הנחת רוח שיש לו להקב"ה הוא דוקא מהעבודה של ימות החול כשאיש ישראלי עומד בעולם הנסיונות וצריך לערוך מלחמות כבידות נגד היצה"ר ולהרבות בחמדות התורה ולייגע עצמו בתפילה ולבקש לעשות טובות לזולתו. "עס איז נישט קיין קונס צו זיין דבוק מיט די באשעפער און זאגען אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך יועץ מען האלט אין מיטען מלכיות אין ר"ה" אלא כשאנו עומדים בימי החול ונסיונות של מינות ופריצות בראש כל חוצות, "דאמאלס דארפען מיר קענען זאגען אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך און אויך עס איז נישט קיין קונס צו שפירען קרבת אלקים ווען מען טאנצט עוזר דלים הושיעה נא נאר א קונס איז אין די ימי החול אין די ימי החושך צו שפירען די קרבת אלקים." וזהו באמת התכלית דהלא הנשמה ירדה מתחת הכסא הכבוד להעולם השפל הזה, ומה היה חסר לה שם כשאמרה שירות וחשבנות עס כל מלאכי השרת, אלא שחשב"ה רצה שירד הנשמה לזה העולם והשביע אותו תהי צדיק ואל תהי רשע בעולם הגשמי הזה שהוא מלא נסיונות, וללחום כנגד היצה"ר, ומזה יהי' להקב"ה נחת רוח.

ומשום זה אי' בספרים ששבת בראשית עדיין הוא מימי החתימה, וכמה צדיקים אמרו עוד הרחמן שתחדש עלינו שנה טובה. וגמר החתימה נחתם בס"ג של שבת בראשית שהקב"ה רצה לראות איך נוכל לעמוד בשבת פשוטה שהיא לאחר ימות החול, ואדרבה זהו העיקר עבודה שלנו. וכל חודש חשרי אינו רק הכנה ונתינת כח לעבודה כל השנה, בהתמדת התורה ויגיעת התפילה וגמ"ח, בימים שצריכים להחזק נגד היצה"ר וללחום כגיבור" ישיש כגיבור לרוץ אורח", לעמוד בנסיונות. ובפרט עכשיו שמחילין ימי החושך ימים שרבה החושך על האור ימות החורף, ודוקא מעבודה זו יש לו להקב"ה נח"ר. ויהא רעוא קמיה דחשרי על עמי' שהשפעות של חודש חשרי ישאר אצלינו לכל השנה ונזכה עוד כולנו להיות נחתם לשנה טובה ומתוקה.

נח ס"ג

בזמירות של שבת אומרים אנו "יונה מצאה בו מנוח" שהיונה מצאה מנוח לכף רגלה ביום השבת. וחפשתי ולא מצאתי בשום מקום שכתוב כן שיום זה הי' שבת. ומפרשי הזמירות פירשו דיונה קאי על כנסת ישראל שמצאה בו מנוח ביום השבת, ואם כי אמת הוא, אבל לא מיסתבר שלזה כוון בעל הזמר, והבעש"ט הק' אמר כי כל הזמירות של שבת נכתבו ברוח"ק.

(מכ"י) הקשה המזרחי איך שלח נח את היונה לראות הקלו פני המים הלא לא שמשו המאורות ולא הי' ניכר בין יום ולילה כדפרש"י עה"כ יום ולילה לא ישבותו, והי' חשך, ואיך תבחיין היונה אם חרבו פני האדמה, והניח בצ"ע.

תו קשיא לי, למ"ד צהר זה חלון, (ונקרא צהר שמאיר ממ' לתוך התיבה) למח לי חלון אם המאורות אינם משמשים, וחושך בחוץ. ועוד קשיא, לקמן גבי שליחות היונה כתיב ויפתח נח חלון התיבה, ולמ"ד צהר זה אבן טוב, היכן ציווה הקב"ה לעשות חלון.

תו קשיא, במדרש איתא למ"ד צהר זה אבן טוב, שהי' מאיר ביום ומאפיל בלילה והי' יודע נח אימתי יום ואימתי לילה. וקשה, הלא כתיב גבי תליית המאורות, "והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים", ואם לא היו משמשים המאורות, לא הי' אז לא יום ולא לילה והי' אז ביטול סדר ימים ומועדים ושנים, והאיך האיר הצהר להיכר יום. ועוד הלא כתיב בפרשה מאורעות מיוחדות לימים משוימים כגון "ותנח התיבה בחדש חשביעי בשבעה עשר יום לחדש", וכדומה. הלא לא הי' אז לא יום ולא חודש כי התורה חלתה את סדר הימים והחדשים במאורות דוקא, והם שבתו בזמן המבול.

עוד צריך להבין למה לא שימשו המאורות בזמן המבול, ומה שירד הגשם ארבעים יום ותגבורת המים חמשים ומאת יום הי' כל זה נצרך לפי השיעור ששיערה החכמה העליונה למחות מן הבריאה את רושם העבירות שעשו דור המבול. אבל מה שלא שימשו המאורות לאיזה צורך הוא זה.

והנראה בכל זה בעזה"י כי איתא בזוה"ק שנה הי' בחינת שבת ולכן נקרא נ"ח מלשון נ"ח מנוחה. וגם התיבה היתה בחינת המלכות בחינת השבת, ולכן הי' נח שייך לתיבה, ע' בזוה"ק.

ונראה הענין, כי המבול הי' מבחינת הדין בחינת הגבורה, גבורות הגשם, וכן כתיב "ויגבול המים על הארץ". והנה כל הגבורות הקשות וכל הדינין, הם נבטלים מפני חשבת בבחינת מעבירין את המת מלפני הכלה. וכן כתיב בזוה"ק וכל דינין מתעברין מינה, וכן שביחין ושביקין מסאבין דרחיקין. ולכן נח שהוא הי' בבחינת השבת, בא

לתוך התיבה שהיא שבת, (נח איש צדיק יסוד ונחחבר לתיבה שבת מלכתא) ומחיצת התיבה לא הניחו את המבול להכנס בתוכו, כי אין למבול רשות להכנס ברשות היחיד ורשות השבת, כי כל דינין מתעברין מינה. ולא התיבה הגשמיות של עצי גופר המוכפר בכופר הצילו, כי בוודאי היו אלה נימוסים מפני מים הרותחים של מי המבול. אלא מחיצת השבת הצילו ואת כל אשר בתיבה.

ולכן לא שימשו המאורות ונשבתה ממשלתם, כי אם היו משמשים והי' יום ולילה, אז הי' בא יום חשבת והי' בטול כל גזירת המבול. ורצון הבורא הי' שהמבול יהי' ארבעים יום ותגבורת המים יהי' ק"ן יום. ולכן לא שימשו המאורות שלא יבוא יום השבת ויבטל כל הגזירה כדרך השבת שמבטל כל גזירות ודינין.

והנה תיקנו חז"ל, הא-ל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע מוציא חמה ממקומה ולבנה ממכון שבתה. ודבר זה צריך ביאור כי אי אפשר לומר כפשוטו כי החוש מכחיש את זה כמובן. וביאר הרמח"ל במאמר השמש, וככל דבריו כתב ג"כ החת"ס (בדרשת שמות שובבי"ם חקנ"ד) כי יש חמה עליונה רוחנית והיא המשפעת להחמה התחתונה הגשמי אשר אנו רואים ברקיע. ויש חלונות ברקיע אשר דרך שם יורדת השפעת מהחמה העליונה לתחתונה להשפיע על כל מדינה ומדינה כפי מה שהיא צריכה ע"ש.

ולכן נראה שאע"ג שבכל העולם נחבטל יום ולילה וחוקות שמים וארץ, מ"מ בתיבה ששם לא הי' שליטה למבול כג"ל, ששם נהגו יום ולילה כסדרם. ולכן צו' הקב"ה לעשות צוהר שהיא תהי' במקום החמה התחתונה, ותהי' מאירה ביום כחמה, ומאפלת בלילה כלבנה. וכמו שיש חלוני רקיע שמשם ממשלת המאיר הגדול והמאור הקטן, כן יהי' צוהר התיבה משמש לחלון ובזמן שברקיע העליון בשמים שם יום, תהי' משפעת החמה העליונה להאיר כביום. נמצא שמאן דאמר שהצוהר הוא אבן טוב ומאן דאמר חלון לא פליגי ואלו ואלו דא"ת.

והנה כבר ביארתי את הפסוק "בסוכות תשבון", כלומר אם חשבו שבעת ימים, אז תזכו שהסוכה תלו' אתכם לבחיתם וכל האזרח בישראל ישבו בסוכות כל השנה. כי הסוכה מלו' אתכם בבחינת זמן. ומביא ראי' שהסוכה ג"כ ליותה את ישראל בבחינת מקום. כי "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי". ואיכא מ"ד שהם סוכות ממש, וביאר ברוקח שזה הי' בזמן מלחמת סיחון ועוג. וביארתי כי איך ישבו בסוכות בשעת המלחמה הלא מדרך לחפור חפירות ולהסתר שמה להגן מפני אבנים וחיצים. אלא י"ל שההגנה של ענני כבוד יצא עמהם לחוץ למחנה אל מקום המלחמה. ונמצא שמ"ד סוכות ממש אינו פליג אמ"ד ענני הכבוד, אלא הוא מוסיף על הפלא שהגנת ענני כבוד יצאה עמהם למערכת המלחמה עד שלא נצטרכו לחפירות. וכמו שענני הכבוד שהם אור הסוכה יצא עמהם בבחינת מקום, כן הגנת פריסת שלום הסוכה יוצא עמנו לכל השנה בבחינת זמן.

והנה כשהוצרך נח לשלח את היונה, שלח עמה מאור הגנוז של בחינת השבת אל מחוץ לתיבה. ועיין בסידורו של שבת שאור הגנוז מאיר בבחי' ישראל בשבת. ולכן לא כתיב וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה אֲלָא וַיִּשְׁלַח שְׁהוּא לְשׁוֹן הַלּוּי' כמו ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו, וכן ויהי בשלח פרעה, ששניהם חרגו מן ואלואו. והמכוון הי' ששלח עם היונה מאור של התיבה שהוא בבחינת שבת אור הגנוז. ובאור הגנוז הזה יכולים לראות אפילו בחושך כמו "ולכל בני ישראל הי' אור במושבותם" והוא האור של "ויהי אור" שהוא מאמר שני כנגד מכת חושך מכה חשיעית. וזהו דכתיב ויפתח נח את חלון התיבה כי שלח עמה מאור החמה ששלט בתיבה ע"י החלון, שקיבלה מהחמה העליונה. (עכמכ"י)

ולפ"ז נבין מה דאיכא בזמירות, "יונה מצאה בו מנוח", שע"י האור של שבת היתה לה הכח לראות בחושך כג"ל, ובו מצאה מנוח לכף רגלה. וכן כנסת ישראל הנמשלה ליונה ימצאו מנוחה ביום השבת, שהיא התיבה המצלת מזרם המבול ששולט בכל ששת ימי המעשה. ובבוא יום השבת כל דינין מתעברין מינה ואינו שולט בו שום דינים כלל. "צהר תעשה לתיבתך" מיר דארפען ליכטיג מאכען די שבת, והבעש"ט פירוש דתיבה מרמז על תיבות של תורה ותפילה, ואינו סתירה למה שדיברנו לעיל דתיבה מרמז על שבת, דבאמת היינו הך דשבת הוא יום מיוחד לתורה ותפילה ושירות ותשבחות "מזמור שיד ליום השבת". וצריך כל אחד להתנהג כראוי ביום השבת דאל"כ לא יקבל שום כח מהשבת כמו שמצינו שהעורב לא מצאה מנוח, אלא "ויצא יצוא ושוב", משום שלא הנהיג עצמה כראו בתיבה.

אבל היונה שהנהיג עצמה כראוי בתיבה מצאה בו מנוח. ואם נשמור אנו את השבת יתן בנו כח אפי' כשאנו יוצאים מן התיבה לתוך החושך בששת ימי המעשה. דגם שם ישאר אצלינו הכח של שבת, ונחיה ניצולים מכל הנסיונות הקשות הבאים עלינו בהמבורל שבזמנינו, כהיום הזה, שהעולם מסושטש מאוד ואומרים לחושך אור ולאור חושך, וצריך לשמור ולצפות על השבת עד שנזכה ל"ויזכור אלקים את נח", ליום שכולו שבת ב"ב.

לך לך סיג

המנהג בישראל הוא שלאחר שעושין ברית מילה קורין שם לילד, והענין הוא כי השם הילד הוא מקור קדושתו ושורש נשמתו, ולאחר שהסירו את הערלה יזרח בנקל להמשיך עליו נפש קדושה. וא"כ צריך להבין למה בפ' זו אצל אברהם מקודם שינה את שמו, "ולא יקרא עוד את שמי אברם והיה שמי אברהם", ואח"כ נצטוו על המילה, כמה פסוקים אח"כ, "ונמלתם את בשר ערלתכם", ובשעה שכל עצמו כבר היה נקרא אברהם כדכתיב, "בעצם הידם הזה נמול אברהם". והנראה לבאר כי יש שני ענינים בברית מילה, האחד הוא הכריתת ברית בין הקב"ה וישראל, שרצה הקב"ה שיתדבקו אליו בניו ולעולם לא יהי' ביניהם פרידה, והוא כריתת ברית בכל נשמות ישראל עם הקב"ה. והענין של ברית הוא יחוד, כמו שמסביר הרמב"ן, דהיינו שברית זה הוא יחוד בין הקב"ה וישראל. וברית זה נעשה רק פעם א' עם אברהם אבינו ונשאר קיים לעד ולדורות כדכתיב בתחילת הפרשה "והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדורם לברית עולם וגו'", ובברית זה אינו שולש שום פגם כי הוא למעלה מכל דבר שהוא ברית בין הקב"ה ושורש נשמת ישראל, ולכן כל ישראל נקראים נמולים והנודד מן הערלים מותר בערילי ישראל, כי הברית קיים גם אצלם, ואף אם מצד גופם אינם נימולים מ"מ ברית זה הוא עם נשמת ישראל. ובברית זו מדבר התחלת הפרשה "ואתנה בריתי ביני וביניך" כי שם עדיין לא הזכיר ברית הבשר. והשני הוא מה שזוה הקב"ה שיעשו בניו אות בגופם על הכרית הנ"ל שבין הקב"ה עם נשמת ישראל, כמו דכתיב "ונמלתם את בשר ערלתכם והי' לאות ברית ביני וביניכם", דהיינו שגם גופם יתעלה יהיו ראויים לידבק באלקי עולם, שרצה הקב"ה שהברית יהי' גם עם גופי ישראל, ולכן נקרא אות ברית כי המילה בגוף, הוא אות על הברית הראשון הנזכר לעיל.

ולכן נקרא ברית מילה "חותם", כמו שאומרים "וצאצאיו חתם באות ברית קודש" כי הנה מדרך העולם אם יש מציאות א' ורוצים להעיד על המציאות הזו, עושים שטר ובעל המציאות חותם עצמו עלי' וזהו עדות על המציאות הזו, וזהו ג"כ הענין בברית מילה שהוא חותם של הקב"ה: (כידוע שעל מקום המילה יש השמות הוי' ושד"י במי ששומר עצמו בקדושה או שעשה תשובה על מה שפגם) המעיד על הברית והיחוד שבינו ובין ישראל. ובזה יובן מה דכתיב "וכרות עמו הברית" והביא רש"י מן המדרש שהקב"ה אחז עמו, ואם כתוב בתורה דבר זה הוא נצחיות, ובכל ברית מילה הקב"ה אחז עם המוהל, כי כמו שבחתמה על השטר אין יכולים לעשות שליח, שאדם אחר יחתום שמו, כי זהו זיוף וכל החתימה אינו שוה כלום רק אם הבעל עצמו חותם, כן בברית מילה הקב"ה חותם עצמו ומעיד על הברית שבינו וישראל.

ועפ"ז יש לחרץ מה שנתקשה בתשובת חתם סופר למה נקרא הסנדק בעל הברית, והלא עיקר המצוה עושה המוהל, ולפי דרכינו יובן שהמוהל אינו רק הקולמס שעל ידו חותם הקב"ה עצמו, אבל עיקר הברית עושה הקב"ה בעצמו, "וכרות עמו הברית". ולפי דרכינו מתורץ מה שהקשינו לעיל, כי באמת נקרא שמו אברהם אחר שעשה הקב"ה עמו הברית, ורק הברית בשר הי' אח"כ, ועשה הקב"ה זאת דוקא בדרך זה, שלא נסעה לומר שהברית בין הקב"ה וישראל תלוי בברית הבשר, ומי שפגם ח"ו אין לו קשר עם הקב"ה, ולכן

בדוקא קרא שמו אברהם לאחר ברית העיקרי שהוא עם נשמות ישראל ששם אין שולט שום פגם, כי הוא מציאות ועצם הברית בין הקב"ה וישראל, כי כך עלה במחשבתו יתברך בשעת בריאת העולם, בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, שהם יתדבקו במלך הכבוד, ועד שנכרת הברית הזה לא נגמר הברית. כמו שאנו אומרים בתפלה, סדר הברית, אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עלי' וכו' אתה הוא ד' האלקים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפעול וכדות עמו הברית" של נצמד הברית עד שנכרת הברית ונקרא שמו אברהם, (אל תיקרי בהכרזא אלא באברהם). כי הברית וכן האמונה הם חלקים מן הברית, והם עצמיות, ואי אפשר שתשתנה ע"י שום פגם, כי מה שישראל מאמין בד' הוא ג"כ מצד טבעו ולא מצד שכלו, וזהו הלשון "נאמן לפעול" כמו שמצינו הלשון "יתד במקום נאמן" שפירושו יתד התקוע בחוזק כ"כ שאי אפשר להזיזו ממקומו בשום אופן, וכן הברית בין הקב"ה ועמו הוא דבר טבעי ונצחי ואין שינוי בו שום פגם.

ואיתא בספר תורה אור מהבעל התניא שמצות מילה מעלה את הגוף שיוכל להתדבק בהקב"ה. ומילה הוא מקום גבוה יותר מתורה ומצוות ולכן מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה, וס"ת הוי"ה, ואותיות מילה הם בר"ת ואותיות הוי"ה הם בס"ת, כי מילה הוא בבחי' לפני הוי' כידוע ששם הוי' הוא שורש התורה, ומילה הוא גבוה מזה בבחי' לפני הוי', והוא בחי' יום הכיפורים דכתיב בו לפני הוי' תטהרו עכ"ל. והביאור בזה כנ"ל כי יום כיפורים אז נחפור בחי' י"ג מידות של רחמים שהם גבוהים מבחי' שם הוי' ותורה ומצוות, ולכן הוא יום סליחה וכפרה, כי הגבוה יכול למחול על פגם בדבר הנמוך ממנו, ולכן גם מילה יען שהוא בבחי' לפני הוי', אין יכול לשלוט בו שום פגם ועון כנ"ל. ולכן נכרתו עלי' י"ג ברייתות כי הוא בחינת י"ג מידות של רחמים. ולכן איתא במדרש שאברהם נמול ביום הכיפורים, כי ענין א' הם (ולכן בברית מילה יש ג"כ מחילת עונות כמובא בס' אגרא דפרקא) והנה על היחוד והקשר הזה בין הקב"ה וישראל יש בכל יום, שני אותות מילה ותפילין, ותפילין הוא ג"כ אות כמו מילה כי התפילין ג"כ מורה על הקשר וההתדבקות בין ישראל לאביהם בשמים, וכשישראל קושר תפילין על זרועו ועל ראשו הרי כל גופו בכל הדמ"ח אברים מקושרים להקב"ה. וי"ל דכמו במילה יש שני ענינים כנ"ל דהיינו הקשר מצד הגוף והברית מצד הנשמה, כמו כן יש בתפילין, תפילין דרש"י ותפילין דר"ת וכידוע מדברי הזוה"ק שבפנימיות יש ענין לשניהם ויש צורך בשניהם למי שרוצה לתקן נפשו, ואדרבה תפילין דר"ת קדושתם יותר גבוה מתפילין דרש"י, כי תפילין דרש"י הם מוחין דאמא ותפילין דר"ת הם מוחין דאבא (חכמה ובינה), והנה יש קבלה מהחוזה מלובלין זי"ע שבתפילין דר"ת אין מזיק היסח הדעת, וצריך ביאור.

והנראה דתפילין דרש"י הם מורין על השייכות שיש להגוף עם הקב"ה, אבל תפילין דר"ת מורין על הקשר מצד הנשמה, (ועל כן אין מצוה להניח תפילין דר"ת, ואדרבה ע"פ הלכה אסור להניחם אלא א"כ מניחם מחמת ספק) כי הברית הזה בין הקב"ה וישראל הוא מצד הנשמה, ממקום למעלה מתורה ומצוות כאשר ביארנו למעלה גבי מילה, כי הוא מורה על מוחין דחכמה ששם אין שולט שום פגם כנ"ל, ושם נתגלה בכל חוקף הבחי' של בנים אתם למקום והאהבה בין הקב"ה וישראל.

בגמ' חולין איתא (ז) שרפב"י הלך לפדיון שבויים ולא רצה נהר גינאי לחלוק מפניו, וטען אני ודאי עושה רצון המקום ואתה ספק עושה, והשיב לו רפב"י פלוג לי מימך ואם לאו גוזרני עליך שלא יעברו כך מים לעולם. והקשה הר' יחזקאל מקוזמיר זי"ע הלא הנהר הי' לו טענה בצדק, והשיב דאדרבה מכיון שרפב"י הלך לעשות ספק מצוה, הוא עדיף מהודאי, כי על ספק צריך יותר מסירת נפש מעל ודאי, כי היצר טוען הלא בלא"ה הוא ספק, ומי שמסריח עצמו על הספק מראה שהוא בבחי' בן למקום שעבודתו מאהבה, לא כעבד שעובד מראה סדקי שיכול לימצא כדי ליפטר מן העבודה אינו עושה אותה, אבל הבן האוהב את אביו כל מה שמבין שאפשר שיהי' לאביו נחת רוח ממנו הוא עושה, ולכן רפב"י שעשה מספק עדיף מהנהר, עכ"ל הק'.

וזהו הענין ג"כ בתפילין דר"ת שע"פ הלכה אין מצוה להניחם, כי הוא מראה על הקשר שבין הנשמה להקב"ה שהוא למעלה מבחי' תורה ומצוות (כמאמרם ז"ל מצוות בסילות לעת"ל) וע"כ אין מצוה להניחם ע"פ הלכה כפי שנפסק פה בעולם העשי', וצריך להניחם רק מחמת ספק, כי זהו בחי' תפילין דר"ת, בחי' מצוה מספק המראה על בחי' בן למקום כנ"ל. ולכן אין שולט שם שום פגם בהקשר שבין הנשמה להקב"ה, כמו שבין אע"פ שחטא מ"מ בן הוא וא"א שישתנה

המציאות, וכמו כן הברית שעשה הקב"ה עם נשמות ישראל הוא חלק הבריאה וא"א שישלוט בו שום פגם כנ"ל.

והנה שבת לאו זמן תפילין, כי שבת הוא ג"כ אות ושבת במקום תפילין, וא"כ גם בשבת צריכין לימצא השתי בחינות של רש"י ור"ת, והזמן של תפילין דר"ת הוא בעת שלש סעודות שאז מתגלה קדושה עליונה מבחי' י"ג מדות של רחמים, רעוא דרעוין, שהוא הבחי' של הברית מצד הנשמה, ולכן אוכלין רק דבר מועט בסעודה זו והעיקר הוא זמירות ותשבחות ודברי חורה כמו שמתענגים הנשמות בגן עדן, ולכן לכמה דיעות יוצאים סעודה זו בדברי תורה, וסעודה זו רובה נמשך לתוך זמן בין השמשות שהוא בחי' ספק ועוד מאוחר בבין השמשות של שיטת ר"ת, כעין הבחי' שיש בתפילין דר"ת כנ"ל, כי הוא סעודת יעקב איש חם, וכל מה שמאחרין הזמן יותר, הספק נחגדל יותר, וממילא הוא ג"כ מדריגה גבוהה עוד יותר, ומתגלה יותר ויותר האהבה והברית בין הקב"ה וישראל, ולכן ג"כ יש מקומות שעושים מלאכה אפי' בזמן הזה וסומכין על שיטת הגאונים, כי הזמן הזה של ספק שיטת ר"ת לא שייך שום פגם בו כנ"ל.

וכן הוא הענין למה היסח הדעת אינו מזיק בתפילין דר"ת. כי רמ"ח מ"ע הם איברי דמלכא כידוע, ורמ"ח אברים הגשמיים הם מרכבה להם. וכשאדם מקיים מצוה הרי הוא מתקשר עם המצוה (מלשון צותא כידוע) באופן שיש לגופו שייכות עם המצוה. וכשמסיח דעת, פוגם ההיסח הזה בתפילין כי יש למוחו שייכות עם התפילין להאיר או להחשיך, ויכול גם לפגום בהם. אבל תפילין דר"ת, מצד "גופי הלכות" אינה מצוה, דאנן פסקינן כרש"י, ורק מצד הזוהר ופנימיות התורה היא מצוה, ולכן אינה מתקשרת ושייכת לגוף כלל רק לנשמה, והיסח הדעת של הגוף אינה פוגמת בקדושת התפילין כמו שאינו מזיק אם מסיח דעת כשנושא הציץ בידו, מפני שאינה מצוה. ומצד הנשמה שהיא הפנימיות, הו' מצוה, והנשמה בודאי אינה מסחת דעת.

ומ"מ בודאי אשרי מי שאינו מסיח דעתו מתפילין דר"ת, ואשרי מי שהוא מהמאחרין לצאת מן השבת ואינו מסיח דעתו אז מהקב"ה בעידן רעוא דרעוין, שאז יכולין ליזכות להתדבקות יתירה בהקב"ה ולבוא להכרה שיש ברית בין הקב"ה וישראל שא"א ליבטל ע"י שום עבירה ופגם, ולעבוד הקב"ה במסירת נפש מאהבה בבחי' בן המוסר נפשו אפי' על הספק, וזהו מה שיכולים אנו ליסול משבת זו ובפרט בשלש סעודות של שבת זו.

(וביו"ט ג"כ אין מניחין תפילין כי הוא ג"כ אות וגם בו יש השתי בחינות של תפילין דרש"י ור"ת. שאיתא בספה"ק שיו"ט ראשון הוא מבינה ויו"ט שני שהוא חקנת חכמים הוא מחכמה וא"כ הם ממש כמו תפילין דרש"י ור"ת ולכן עושין יו"ט שני מספק ונקרא ספיקא דזומא כי הוא בבחי' תפילין דר"ת, והוא נקרא יו"ט שני של גליות והבן)

וירא

איתא במדרש כשהלך אברהם ליקח בן בקר ליתן אל המלאכים ראה בן בקר אחד רך וטוב ושמן, והי' רוצה לקחתו, וברח, ואברהם רץ אחריו עד שרץ הבקר לתוך מערת המכפלה, ושם נחעלם הבקר מפני שבאמת הי' זה הבקר רפאל (אותיות פר א-ל), וכיון שראה אברהם אדם וחיה שוכבים שם נתאוה להיות קבדו שם, ולפיכך קנהו, ולכן כתיב "ואל הבקר רץ אברהם", הבקר אותיות הקבר. וקשה למח דוקא אז נתגלה לו מערת המכפלה, הלא לא הוצרך לה עוד שמתה שרה ל"ח שנים אחר מעשה זו.

ובמדרש בפרשת חיי שרה אי' כשהלך אברהם לקבור את שרה, ביקשו אדם וחיה לעזוב את המערה שאמרו שהם מתביישים משרה, שהיתה צדקת יותר מהם, ואברהם פייסם והבטיחם שיתפלל בעדם, אולם חיה לא רצתה להתפייס ועמדה מקברה ואמרה או תצא מכאן או אני אצא. ונטלה אברהם בידו וקברה, ואח"כ קבר את שרה הה"ד ואחרי כן קבר אברהם את שרה, את לרבות חיה. וצ"ב.

וירא

והנה ידוע שיש כמה הלכות שהם מצד היושר כמו בפ"ק דכ"ב הענינים של היזק ראייה וכדומה שמצד היושר, כיון שהמקום שייך לאדם פלוני, והוא אין לו ישוב הדעת ומנוחה אם אחרים מסתכלים בחצירו, יכול לכפות את שכנו לבנות עמו מחיצה, וכן יש הרבה דינים כזה. וא"כ הכא כיון שהמערה הי' של אדם, א"כ מצד היושר כיון שלא יהי' לו מנוחה הנפש אם יקבור שם שרה, הלא מצד יושר הי' יכול לעכבו, ולפיכך ע"פ דין לא הי' צריך להיות לאברהם חלק במערת המכפלה.

אולם כשבא מעשה זה של הכנסת אורחים שאברהם הי' אז ביום ג' למילתו והי' איש זקן בן צ"ט שנה והי' כחוס היום, ומ"מ לא הביט כלל על מנוחתו, ורץ להכניס אורחים, א"כ לאיש כזה, מצד היושר ג"כ אין לאדם אחר להקפיד עליו אם הוא מבטלו ממנוחתו. ולפיכך לאחר מעשה זה של הכנסת אורחים נתגלה לו המערה, לפי שאז זכה בחלקו, כי מכיון שהוא לא איכפת לי' במנוחתו כדי להכניס אורחים, א"כ גם אדם וחוה אין יכולים לעכב עליו משום מנוחתם.

וזהו שאמרו במדרש שאברהם "נטלה בידו", כי "יד" מרמז על מידת החסד כמו "ידו הגדולה" שמרמז לחסד כי גדולה היא חסד כדכתיב "לך ד' הגדולה והגבורה וכו'". וזהו כוונת המלש שע"י ידו דהיינו מידת חסדו של אברהם, שרץ להכניס אורחים ולא הסתכל על מנוחתו, ע"י זה ניצח את חוה והי' יכול לקברה. (תשל"ד)

(והזכיר ואמר תורה זו במסיבת חנוכה חש"מ לענין ללמוד א"ס בחורים עניי הדעת, ולחזקם)

חיי שרה ס"ג (תשל"ט)

בס' בית ישראל מהאדמו"ר מגור זצ"ל הסביר הענין שמצינו בפרשתנו שהוצרך אברהם אבינו ע"ה להשביע את אליעזר שיעשה השליחות בנאמנות, והוא לכאורה פלא כיון שהי' עבדו וזקן ביתו המושל בכל אשר לו, ובין משק ביתי הוא דמשק אליעזר, ואין אבד נאמנותו פתאום עד שהוצרך להשביע אותו בנקיטת חפץ כמו דכתיב "שים נא ירך תחת ירכי ואשביעך באלקי השמים וגו'". דהענין הוא דכל זמן שהי' אליעזר בביתו של אברהם אבינו שהי' מקום של קדושה והשראת השכינה, הי' נשפע עליו רוח קדושה והי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, והמושל בכל אשר לו פי' במדרש שהי' מושל ביצרו, אמנם נתיירא אברהם שכשיצא לחוץ, לרשות הרבים, למקום שרחוק מרשות יחידו של עולם, למקומות שנמצאים כל מיני רשעים כמו לבן ובתואל, פן ירד ממדריגתו ויהי' נשפע מכוחות הסומא ולא יקיים שליחותו לבחור זיווג הגון ליצחק, ומשום הכי הוצרך להשביע אותו, והשבועה היא ענין של חיזוק ונתינת כח שיהי' יכול לקיים שלווחתו כראוי, כמו שמצינו בגמ' נדרי זריזין שנודר ללמוד פרק זה או דף זה, כדי לחזק עצמו לקיימו.

וכן מצינו ענין זה בס' שערי אורה שפי' מה שאמר חז"ל בשעה שאמר הקב"ה לא תשא נזדעזה כל העולם ד' מאות פרסה, דהנה בכל המצוות אם אדם פוגם בה הרי הוא מקלקל צינורות השפע המשפיעים לזה העולם השייכים לאותה מצוה. אבל המצוות ל"ת של שבועה שוא יש בכחה להשפיע רב טוב לכל העולם דשבועה הוא מלשון שביעה, ולכן אם עובר ח"ו במצוה זו הוא פוגם ומקלקל לכל צינורי השפע המשפיעים לעוה"ז ולכל העולמות. ומטעם זה כשאמר הקב"ה, לא תשא, נזדעזה כל העולם. ומטעם זה שבועה שכולל בתוכו כוחות של כל הבריאה, כנגד מידת השביעית מידת המלכות שכולל כל העולם, יש בו כח לחזק האדם שיקיים פעלו.

וכבר אמרתי דמה"ס פתח "התניא" את ספרו במאחז"ל משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע. דנשמה קודם שירדה למטה היתה תחת כסא הכבוד ומתהנה שם עם כל הנשמות והמלאכים מזיו השכינה, וכשבא העת לירד למטה לזה העולם הגשמי ויוכל ח"ו לנסות מדרך האמת צריך חיזוק גדול שלא תפול בפני האורב לו, היצה"ר, ומפני זה

משביעים אתו תהי צדיק ואל תהי רשע, ונוחנים לו כח וחזוק לעי"ז יהי יכול לקיים שליחותו בזה העולם, ומשביעים אותו ומשפיעים אותו (אותיות בומ"פ מתחלפות) ההשפעה להיות צדיק.

וכן הוא הענין של שבת קודש, יום השביעי שהוא כנגד מדה השביעית שכולל בתוכה כל הבריאה שברא הקב"ה בששת ימי בראשית. והוא יום השפיעי שמשפיע ונותן כח לאיש ישראלי שיהי יכול להמשיך בעבודתו בשבוע הבאה. וביום זה צריך אדם להשביע את עצמו "תהי צדיק ואל תהי רשע", שבת הוא מלשון שביעה שצריך כל אדם להשביע עצמו בתורה ותפילה ושירות ותשבחות להשי"ת ודיבוק חברים. ויום זה מסוגל מאוד להשביע עצמו ולחזק עצמו ע"י שיאמר לנפשו "הלא מחר חוזר אני אל תוך החושך במקום שרחוק מהקדושה שתחת הכסא הכבוד, ולמחר אני הולך לחוץ במדינת הים, כמש"כ "וירא את הים האחרון", דהיינו היום האחרון, להמצב הקשה של עקבתא דמשיחא, ומי שאינו שומר את נפשו יכול רח"ל לסבוע בים של תאוה וכפירה, וצריך אני להשתדל ולהתחזק כדי שאוכל לפעול מה שצריך אני לפעול בשבוע הבאה, דאם לא כן איך אבא אל המלך בעוד שבעת ימים "כי אין לבא לפני המלך בלבוש שק", ואם אכשול ח"ו ואהי נשפע מהלבן והבתואל של ימים אלו איך אוכל לומר דיבורים זכים וטהורים בתו"ת לפני מלכי ביומא דשבתא. וע"י חשבון זה שאדם עושה בנפשו מחזק עצמו לששת ימי המעשה. ובפרט בעת סעודת ג', סעודת יעקב אבינו, ואברהם ויצחק ג"כ "אתין לסעודא בהדי", ובפרט אע"ה דאי בזה"ק עה"פ ואברהם זקן בא בימים, דאזל עם כולי יומי, דהוא בראש כל המידות.

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, וכחב השפת אמת דיוסף אברהם מרמז על הענין של תוספות שבת ע"ש בדבריו. ונוכל להוסיף ע"פ דרכינו הנ"ל "ויוסף אברהם פי' בזמן של תוס' שבת בשעת סעודת יעקב אבינו שגם אברהם שובת אצלינו, נוכל לזכות ל"ויקח אשה" דהיינו אשה יראת ד' "ושמה קטורה" שכול לקשר עצמו בקשר אמיץ של יר"ש ולהתקשר להשי"ת ע"י השבת קודש בכל ימי השבוע. וזמן זה מסוגל מאוד לזה ע"י שאברהם יושב אצלינו כעת ומשביע ומחזק כל איש ישראלי שנושא עיניו למרום כאליעזר ומבקש "מאין יבא עזרי" ואברהם משביעו ומחזקו "תהי צדיק ואל תהי רשע". ואי' במדרש "הנפש אשר עשו בחרן" שכל האנשים שהכניס אע"ה לביתו והי' מאכילם ומלבישם אמר להם שיברכו להשי"ת שנתן להם כל אלה (עיין ברש"י עה"פ כא-לג ויקרא כס"ד) ועי"ז גיורם והכניסם תחת כנפי השכינה. ועשו הי' עומד בפתח ביתו וכל א' שהי' יוצא מביתו של א"א גזל ממנו ממונו והכה אותו ואח"כ הרגו והשליכו לים. ומדרש זה א"א לפרשה כפשוטו דהנה אברהם הי' דר או בחברון או בבאר שבע ובשני מקומות הללו לא נמצא שום ים שהי' יכול להשליכו שם, ובלא זה המדרש צ"ב.

ונראה דהמדרש רצה לרמז לנו, והזהיר לנו, דאפי' אם נהי' במקום כמו בביתו של אברהם אבינו, מקום של קדושה וטהרה ומתכנסים שם ללמוד ולהתפלל או שאר עניני עבודה, ומתעוררים שם לשיר שירות ותשבחות לעסות נח"ר ליורצנו, כשיצא לחוץ צריך לשמור עצמו מאוד דבפתח של כל בית אברהם עומד שם ה"עשו" דהוא היצה"ר, ובליצנות אחת יכול לאבוד הכל ולגזול ממנו כל היראת שמים שקנה שם ולהכותו ולהרגו ח"ו עד כדי כך שיכול לטובעו בים, הים של תאוה וכפירה, וצריך להשביע את עצמו קודם צאתו החוצה.

ולזה יש לומר דרמז לנו התורה "ואברהם זקן בא בימים" ומבואר בס' סש"ש דכ"מ שנאמר בתורה תיבת "יום" סתם כוונתו הוא על שבת אן יו"ש וע"ש, ואברהם זקן, שעכשיו הוא כבר בערך בן ד' אלפים שנה ועכ"ז תמיד "בא בימים" הוא בא ושובת אצלינו בכל שבת ושבת בג' סעודות של שב"ק ובפרט בס"ג בזמן של "ויוסף אברהם" בזמן של תוס' שבת ונותן בנו כח ל"ויקח אשה" ליקח ולשאוב יר"ש האשה יראת ד' "ושמה קטורה" להתקשר ע"י זה להשי"ת בכל הששת ימי המעשה, ועומד ומשביע בניו "לא תקח אשה לבני מבנות כנען" שלא תצטרף עם היר"ש המחשבות רעות של בנות כנען, של תאוה ושאר דברים רעים, (כנען הוא הראשונה דז' אומות חסד דקליפה כמבואר בספה"ק והבן) אלא להתקשר ולהתחזק באמונה שיש לנו בירושה מאברהם, "משכיל לאיתן האזרחי" האיתן שהזריח אמונת ד' בלבבות של בניו עם ישראל, ונזכה ע"י זה לראות ביום שכולו שבת בב"א

איתא במדרש ר' עקיבא היה יושב ודורש והציבור מתנמנם, ביקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות אלא תבא אסתר שהיתה בת בטה של שרה שחיתה קכ"ז שנה ותמלוך על קכ"ז מדינות. וצ"ב.

ויש לפרש כוונת המדרש, דהנה שרה אמנו אע"פ שכל ימיה עסקה בעבודות ד' אבל היה לה ימי הנערות שעדיין לא הכירה את בוראה ואז לא עבדה את ד' אלא דאי' בחז"ל ד"אשת חיל" קאי על שרה ושם כתיב "ותקם בעוד לילה", דהיתה לה עצה לתקן ימי הנערות שלה, דבליילה שהוא זמן שרוב בני אדם אינם רגילים לעסוק בעבודות ד', דלא איברא לילה אלא לשינתא, קמה ועסקה בעבודות ד'. "ותקם בעוד לילה ותתן סרף לביתה" לביתה זה השכינה כדאי' בזוה"ק, "וחק לנערותיה" שעי"ז תיקנה ימי הנערות שלה. ובזה בקש ר"ע לעורר תלמידיו דמה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות, והלא לא היה לשרה זכותיב של קכ"ז שנים דהא בימי נערות שלה מסתמא לא עבדה את ד' כדאי', אלא שאחר כך "ותקם בעוד לילה" ועי"ז תיקנה ימי הנערות שלה והיו כל ימיה שלימים, ואתם ישנים אפי' ביום. וכעין זה פי' החת"ס.

ועוד אפשר לומר בביאור המדרש הנ"ל, דהנה במתן תורה כתיב "ויוצא משה את העם לקראת האלקים", שכלל ישראל היו ישנים והוצרך משה להקיצם ולהביאם לקבלת התורה, ומהאי טעמא כתבו הפוסקים דנוהגים להיות נעורים בליל שבועות לתקן דבר זה. ולכאורה תימא הוא מאוד שבכל כלל ישראל, שהגברים לבד היו שם מאות רכוא, לא היה אפי' אחד נעור בבקר של מתן תורה שהי' יכול להקיצם, רק משה רבינו.

והנה לעת"ל כשיבא משיח יהי' "תורה חדשה מאתי תבא", ותתגלה לנו תורה חדשה שהיא הסתרי תורה, שהתורה שיש לנו היום לא יהי' דמיון כלל למה שיהי' לעת"ל, ואין לנו שום השגה במה שיהי' כשיבא משיח ותעלו נשמותינו לבחי' חכמה והקב"ה בעצמו ילמוד לנו תורה זו. וצ"מ אמרו חז"ל כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתנה למשה מסיני. וידוע המעשה עם הבית יוסף והאריז"ל שהיו מחותנים וכל פעם שהאריז"ל היה דורש בסודות התורה בא הבית יוסף לשמוע הדרשה ובאמצע כל דרשה נפל הב"י בשינה, ופעם אחת שאל את האריז"ל מהו הטעם לדבר שכל פעם ששומע לדרשתו הוא נופל בשינה, וענהו האריז"ל ה' "תדע שתפקיד שלך הוא לפסוק הלכות לכלל ישראל וחלק שלך בתורה הוא החלק הנגלה, והסתרי תורה אינו תפקידך ובשביל זה אתה ישן"

וכן אפשר לפרש הענין הנ"ל, דבקבלת התורה ניתן לישראל כל חלקי התורה, הן החלק הנגלה והן החלק הנסתר. ובחלק הנסתר הי' חלק שהם סודות נשגבות שאין לישראל שום השגה בהם עד שיבוא משיח. וחלק זה לא היו כלל לישראל באותו שעה יכולים לקבלו אלא במצב של שינה. ולכן גרס השי"ת שכל כלל ישראל יהיו ישנים.

ועפ"ן יש לפרש הגמ' מנחות (כס) דא"ר יהודה א"ר בשעה שעלה משה למרום מצא להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, אמר לפניו רבש"ע הראהו לי א"ל חזור לאחרך חלך וישב בסוף שמונה שורות ולא הי' יודע מה הן אומרים חשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו, רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו. דבאמת הכל ניתנה למשה בסיני אלא שהיו דברים שאפי' משה לא הי' לו השגה בהם רק ר"ע שהיה נשמתו מעת התיקון השיג קצת מדברים אלו של סתרי דאורייתא שיתגלה לנו לעת"ל, ודברים אלו ניתנה לכלל ישראל במצב של שינה.

וכשר"ע היה יושב ודורש בסודות אלו היה העם מתנמנם שלא הי' להם שייכות בדברים אלו כנ"ל אבל ביקש לעוררן שרצה להמשיך להם דברים אלו להראות שיש להם קצת שייכות בה גם היום. ורצה להביא ראיה לזה מן התורה, ואמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות, אלא תבא בת בטה של שרה שחיתה קכ"ז שנה ותמלוך על קכ"ז מדינות. ויש להבין מהו השייכות שמפני שחיתה שרה קכ"ז שנה לכן מלכה אסתר על קכ"ז מדינות. והנה הערבי נחל הקשה דמהיכן זכתה אסתר לימלוך על קכ"ז מדינות, והלא שרה לא חיתה קכ"ז שנה בבח אחת אלא שנה אחר שנה, ואין מלכה אסתר בזכותה על קכ"ז מדינות בבח אחת. ופי' דשני שרה היו כולם שווין לטובה, שבכל יום עבדה עבודת ד' שברגיל היתה נעשית בקכ"ז שנה. (מ"מ משום זה לא גרע לה משני חיי' שכבר נגזר

מ' יום קודם יצירתה שצריכה לחיות קכ"ז שנים). ומשום הכי בזכותה מלכה אסתר על קכ"ז שנה בבת אחת. עכת"ד. וראינו מדבריו גודל מדריגת שרה אמינו שבכל יום עשה נח"ר להשי"ת כפי עבודת קכ"ז שנה. וגם שמה מורה עליה דשרה הוא מלשון שררות. ושרה הוא ג"כ לשון ראייה מל' "אשורנו ולא עתה", שראתה בדוח הקודש כמו שאמרו חז"ל למה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוה"ק, וכל עבודתה היתה בזמן של בהירות. אבל אסתר חיתה בזמן של הסתר פנים, אסתר היא מלשון הסתר, ומלכה על קכ"ז מדינות של נכדים אשר כל אחד מהם הי' שר סמא בשמים. נמצא שהיתה תחת ההשפעה של קכ"ז קליפות סמאות. ואם כל זה לא נפלה אפי' משהו מיהדות שלה. וכשהיתה בבית הצלמים צעקה "קלי קלי למה עזבתני" ולא נפלה ממדריגתה. ומחזיק לקחה כח לזה. אלא שע"י שהיתה מקשרת עצמה בשרה אמינו וצעקה "קלי קלי למה עזבתני" זכתה להאורות גדולות של ימי שרה שהזכיר בעבודתה קכ"ז פעמים, שעבדה בשנה אחד כפי עבודת קכ"ז שנים, וזה האיר לאסתר בחושך שלה, תחת הקכ"ז קליפות חסמאים. ואדרכה בשביל זה שהיתה בחושך הזה, בזמן של הסתר בגלות, ריחם הקב"ה עליה והאיר לה בתוך החושך. כמו שמצינו שדוקא יחזקאל הנביא שהי' אחר החורבן זכה להמראה הגדול "נפתחו השמים ואראה מראות אלוקים", דכלל ישראל בזמן הגלות הרי הם כבן שהוא חולה וחרסנות עליו הוא הרבה יותר משאר בניו, כמו אב שקונה איזה דבר חשוב לבן שהוא חולה כדי שעל ידי זה לא יהי' עזב כ"כ ויהי' לו במה להחיות את נפשו, כן הוא בכלל ישראל כשהם בגלות הקב"ה גותן להם דבר חשוב, שמטעמין קצת מסודותיו, דהיינו מקצת מסודות התורה, כדי שיהי' להם במה להחיות את נפשם, כמו שהי' ביחזקאל "נפתחו השמים ואראה במראות אלוקים".

וזוהר הענין של חנוכה, שהקב"ה מאיר לנו בתוך החושך, כשאנו במצב של גלות בימי החול ואין לנו כלים לקבל האורות גדולות, הקב"ה בורא לנו כלים כדי שנוכל לקבלם. וע"י הנר מצוה יכולים אנו לקבל התורה אור. ואנו מדליקים עד שתכלה רגלי דתרמודאי ופירש"י שם במס' שבת (כא:): שם אומה. פי' דהוא שם אומה מקליפות הסמאות שבזמן שקליפות הסמאות משוטטים בחוצות אנו מדליקים נרות חנוכה, שאפי' בבית הצלמים הקב"ה מאיר לנו, ע"י שאנו צועקים אפי' בחושך "קלי קלי למה עזבתני". ונתן לנו הקב"ה יו"ט זה להכין על הלילי סבת הארוכות שאז הוא מצב של הסתר, "ותלקח אסתר לבית המלך בחודש סבת". וירד אז השכינה אפי' למטה מעשרה, שאפי' במתן תורה דהיתה ההתגלות השכינה גדולה מאוד, לא ירדה השכינה כ"כ והיתה למעלה מההר י' ספחים, ובחנוכה יורדת לתוך הנרות אפי' למטה מעשרה. ובזמן הזה הרי אנו כבן חולה והקב"ה רוצה לרחס עלינו בגלות ולכן נתן לנו היו"ט של חנוכה. דבאמת חנוכה הוא יו"ט של ימות המשיח מהאור הגנוז, ומשום זה נמצא דכל כמה שאנו הדולכים במשך הדורות ומתקרבים יותר לזמנו של משיח מבינים אנו יותר הענין של חנוכה ומחדשים יותר ויותר חידושי תורה בעניני יו"ט זה. והוא דחנוכה יש לה שייכות עם ימות המשיח אלא שהקב"ה מרחם עלינו בגלות ורוצה להטעים אותנו קצת מהאור הגנוז של לעת"ל, שיטול כל אחד חיזוק מאורות אלו על זמני החושך, הלילי סבת ארוכות.

וכן ר"ע שהי' בזמן החורבן וראה איך שכלל ישראל גלו ונגרשו מעל אדמתם, והנם בגלות על האדמה הסמאה, נתגלה לו סתרי תורה מאת הקב"ה. והוא הי' בבחי' יחזקאל הנבי' שנתגלה לו מראות אלקים דוקא בזמן הגלות. והי' דורש בסתרי תורה והיה הציבור מתנמנם שלא היו להם שייכות לדברים אלו. אבל ביקש להמשיך להם אורות גדולות כדי שיהי' להם חיזוק בימי הגלות, והביא ראי' מאסתר, דמה ראתה אסתר שתמלך על קכ"ז מדינות, פי' דאיך ראתה אסתר בימי' והא מלכה על קכ"ז מדינות של נכרים והיתה תחת הקכ"ז קליפות הסמאות של מדינות אלו, ואיך ראתה במצבה של הסתר וחושך. וע"ז חי' תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שהיתה קכ"ז שנה, וכפי' הערבי נחל בכל יום עבדה עבודת קכ"ז שנים, והקב"ה לקח אורות אלו שזכתה שרה שהותירה על עבודתה קכ"ז מדינות, ונתנה לאסתר שתראה בימי החושך, ע"י שצעקה אפי' בבית הצלמים "קלי קלי למה עזבתני". וע"י אורות אלו היתה יכולה לימלוך על קכ"ז מדינות, ולהשאר במדריגתה.

נמצאים אברכים שטוענים שכיון שהם טרודים במו"מ אינם יכולים לעבוד את ד' כראוי, "מיר האלטען נישט דער ביי". מה טענה הוא זה, וכי משום שהשגחה עליונה פסק עליהם שבשביל תיקון נשמתם טובה הוא להט שיעסקו במו"מ, טוענים "מיר האלטען נישט דער ביי", הלא כל אחד צריך להגיע לתיקונו הפרטיות והקב"ה יודע שע"ז יגיע לתיקונו. אלא בכל מצב צריך לעבוד את ד', באיזה מעמד ומצב שיהי'. ואע"פ שאין לו

בכל זמן ההתלהבות והלב הנוער כאש לעבודת ד' מ"מ צריך לעבוד כשור לעול וכחמור למשא. והבעל התניא כתב שהתלהבות שאדם מרגיש בשעת עשיית המצוה זה אינו העיקר, דהעיקר הוא המעשה המצוה, וההתלהבות הוא רק בחי' אחרים, ואינו רק גדפין, "מען זאל קענען פליען דער מיט", אבל אין צריך לזה דבכל מצב צריך לעבוד את ד'. הי' צדיק שאמר פעם אחד לתלמידיו "עס איז נישט דא קיין, נישט דער ביי" וציוה לכל העולם שיענו אחריו כמה פעמים דיבורים אלו. ובאמת כתב הבעל התניא בס' תורה אור פ' נח שאדם שהוא טרוד כל היום על המחי' ועל הכלכלה יכול לזכות לתפלה יותר גבוה ממי שלומד תורה כל היום, והסביר זאת באריכות שם. וכך מצינו בפרשתינו באליעזר שהי' אדם חשוב והי' דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, וראש הישיבה כמותו הי' ראוי שאברהם אבינו יסדר עמו, ואברהם שלחו לבית בחואל ולבן לימצא שידוך לבנו יצחק. ומ"מ עשה שליחותו באמונה, ומחל על הכל, "בין איך נישט קיין ראש הישיבה" ואמר "עבד אברהם אנכי" דאליעזר חשב אז, דבכל מצב שאני נמצא אוכל לעבוד את ד' ואם רצונו שאעבדוהו בבחי' עבד כן אעשה ואאמור עבד אברהם אנכי, שאני משמש למי שאמר עליו הקב"ה "אברהם אהבי", ולעבוד הקב"ה ואברהם ענין אחד הוא. בכל מצב יכול לעבוד את ד', ואפי' בבית הצלמים יכולים לזכות להשראת השכינה ע"י שיצעוק "קלי קלי למה עזבתני". וכדאי הוא הבעל התניא לסמוך עליו ואם הוא אמר כן הרי זה אמת דאדם שטרוד בפרנסה יכול לזכות לתפלות יותר גבוהים מאנשים אחרים. ויהא רעוא דאור חדש על ציון תאיר זאל שוין ווערען ליכטיג פאר כלל ישראל, אללע אידען זאלען שוין געהאלפען ווערען ויתגלה במהרה מלכות שמים בעליונים ותחתונים.

תולדות ס"ג תשל"ט

(מכ"י) ואלה תולדות וגו' אברהם הוליד את יצחק, ופירש"י שהיו ליצני הדור אומרים וכו' מה עשה הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק. וקשה, מה ענין זה לכאן, ויותר שייך זה לפרשת וירא אצל לידת יצחק. בתרגום יונתן "ויעתר יצחק לה' לנזכח אשתו" כי הוא התפלל על רבקה "כי עקרה היא, ויעתר לו ה' כי גם הוא הי' עקר. ונראה מתוך לשונו כי הוא התפלל עליה אע"פ שהי' צריך לאותו דבר, ומתוך פירש"י משמע שהוא נענה תחילה מפני שהוא צדיק בן צדיק. וי"ל דכאן אי אפשר לומר שנענה תחילה מפני שהתפלל על חבירו, כי גם היא התפללה עליו, ולשניהם יש המעלה של המתפלל על חבירו, ושקולים הם. ולכן הכריע זכותו כי הוא צדיק בן צדיק. ויש להעמיס זה בנועם לשונו של רש"י - הוא עומד בזוית זה ומתפלל, כלומר שהעמיד את עצמו ואת צרכיו בזוית ואת צרכי חבירו במרכז.

ובפ' וירא וה' פקד, פירש"י שהיא נפקדה קודם בית אבימלך, וללמדך שהמתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה. ויש לשאול, הלוא כבר מקודם הובטח אברהם אבינו שיהי' לו בן, ולמה סיבב הקב"ה שתפקד שרה תיכף בצאתה מבית אבימלך, ויהי' מקום לליצני הדור להליץ; והי' יכול לפקדה כמו חודש מקודם או ג' חדשים אחרי יציאתה ולא יהי' צורך לנס של צורת קלסתר פנים דומה לאברהם, ובמדרש איתא שהי' גס ממש, עיי"ש. וידוע שאין הקב"ה עושה גס לשוא ולמגנא. אולם אם לא היתה נפקדת תיכף בצאת מן בית אבימלך, לא הוה ידעינן שהמתפלל על חבירו נענה תחילה. וע"י שהי' גס באותה שעה שהם היו עצורים והוכרחו והמחין עד שתפקד שרה, ממילא ידעינן שהמתפלל על חבירו נענה תחילה, וכלשונו של רש"י, ללמדך, שהמתפלל על חבירו וכו'. וניחא לי' להקב"ה לשנות חטבע ולעשות גס של שינוי קלסתר פנים כדי ללמדך גודל מעלת וחיבת תפילה על חבירו.

וזוהו סדר הכתובים: אלה תולדות, וגו' אברהם הוליד את יצחק, והעידו הכל שאברהם הוליד ע"י גס של שינוי קלסתר פנים. וממילא ידעינן גודל ערך של המתפלל בעד חבירו ואיך תפילה כזו חביבה לפני המקום. ולכן, ויעתר יצחק לה' לנזכח אשתו והתפלל בעד חבירו.

ויגדלו הנערים, ולפירש"י הי' זה כשהם בני י"ג שנה. והקשו המזרחי ועוד מפרשים הלוא לפי החשבון היו בני ט"ו שנה ביום מכירת הבכורה ואז יצא עשו לתרבות רעה כדי שיחא לאברהם שיבה טובה כדפירש"י. ונמצא שרש"י סותר א"ע, שכתב שכשהיו בני י"ג שנה כבר היו ניכרים, זה לרשעו וזה לתומו. ומה שתירץ ע"ז ברא"ם כבר כתבו שהוא דוחק. ומיהו, מרבינו בחיי נראה שאם נאמר שנפטר אברהם באותו יום, באמת היו בני ט"ו שנה, ולא נוכל לומר שהפסוק ויגדלו הנערים משמע כשהיו בני י"ג. (ולפי דבריו יש מחלוקת במדרשי חז"ל שהם היו המקורות לפירש"י). ולדבריו צריך להבין מהו ויגדלו הנערים, שהרי כבר גדלו כשהם י"ג שנה ונקראו "איש" יודע ציד, "איש" תם.

ונקדים לבאר מה שביקש אלישע מאלהו פי שנים ברוחו, ואלהו הבטיחו שימלא בקשתו אם יראנו לוקח מאתו. וקשה, מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, ואם אליהו אינו פי שנים של עצמו איך יכול למסור זאת לאלישע.

והנראה לבאר ע"פ מה שכתוב בספר הק' אגרא דכלה עה"כ בפ' וילך "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", שידוע שיום פטירת צדיקים זוכים למעלה גדולה יותר מכל ימי חייהם. ומה שלא הי' יכול להשיג כל ימי חייו השיג ביום ההוא, ואז נקרא איש האלקים. ולכן אמר "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", שהיום הזה שקול ככל ימי חייו, עיי"ש. ושמעתי שאותו היום באים כל המצוות ומע"ט לקראתו לקבל פניו וכולל כל ימי חייו. וי"ל שאלהו ידע שביום הלכחו ובשעת הלכחו מאלישע אז יוכל לתת מהודו עליו פי שנים ע"י שיהי' במחיצתו, ויראהו בהדרו כאשר יהי' לוקח ממנו. וכן איתא בדרשות חת"ס בהספד על רבו ר' נתן אדלער זי"ע, שהצטער על שלא הי' אצלו בעת פטירתו, כי לולא הי' שם הי' לו פי שנים ברוחו, עיי"ש.

והנה ידוע שלכל צדיק יש מתנגד רשע לעומתו לפי ערכו ובחינתו בקדושה, כן הוא זלעז"ז להבדיל בטומאה. וכן איתא בחגיגה ה' גבי רבי יהושע בן חנניא שאמר לתלמידיו שכשיסתלק, גם יבוטל כח המינים שהתורכח תמיד נגדן שנא' נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, ופירש"י "בשוה", עיי"ש. והנה עיקר המתנגד של אברהם אבינו כל ימי חייו הי' נמרוד כידוע, שהמריד את כל העולם נגד הקב"ה, לעומת אברהם שהודיע אדנותו ית' בכל העולם ועל ידיו נקרא ה' אלקי השמים ואלקי הארץ, וכמו שפירש"י בפ' חיי"ש על מקרא זה. והוא הפילו לתוך כבשן חאש, והוא לקח בשבי את לוט במלחמה ארבעה מלכים את החמשה (עיי'ן אוה"ח הק' שם), וכנגדו וחביריו ערך אברהם מלחמה וירדוף עד דן. ופלא הוא שבאותו יום שנפטר אברהם, נהרג נמרוד ע"י עשו, כי אם אין האחד בעולם א"א שיהי' השני, כי ואלכה "לנגדך" כתיב, וכדלעיל ממס' חגיגה. ומתנגדו של יעקב הוא עשו, והוא ג"כ נהרג ביום קבורת יעקב כמש"כ רש"י עה"כ למה אשכל גם שניכם ביום אחד, ונחקיים אז מה שאמר עשו בעצמו אל יעקב, ואלכה לנגדך.

ויעקב איש תם יושב אוהלים הי' בבית בזמן סילוקו של אברהם אבינו, וראה אותו לוקח מאתו ונתגדל מאד ינתעלה בקדושה בפי שנים, וזכה אותו היום לבכורה. ולעומתו. עשו איש שדה הי' אותו היום בשדה, והצליח להיות במחיצתו של נמרוד כשמת, שהרי הוא בעצמו הרגו כמו שדרשו חז"ל, ואז באו לקבל פניו של עשו כל המלאכים השחורים והסמאים ונגעי בני אדם שנוצרו מעוונותיו כל ימי חייו, ונאספו כולם לצערו ולהכותו ולגקום ממנו, והאזיר סביבו הי' טמא מאד, וכל מין משתוקק למינו ונדבק אל עשו טומאה גדולה כפולה ומכופלת ממה שהמשיך עליו כל חייו ע"י עבירותיו בצינעה, וזה גרם לו להיפך, שאותו היום איבד את הבכורה. ואע"פ שכבר היו בני ט"ו שנה, מ"מ שפיר אמר הכתוב עליהם "ויגדלו הנערים" שנתגדלו שניהם באותו היום, זה ע"י שהי' בפטירת אברהם, ולהבדיל זה ע"י שהי' בפגירתו של נמרוד. וזהו שאמר יעקב לעשו "מכרה כיום את בכורתך לי", לפי המצב של היום הזה שנתהו' שינוי בחיי שנינו, זה לרשעו וזה לתומו. ובסעודת רעוא דרעיון, סעודתו של יעקב אבינו, אז מסתלק השבת והולך לו (כידוע

מהבעש"ט חשיבות אותו היהודי שהקפיד לאכול סעודה שלישית דוקא בעשרה), ואז מתאספין כל בחינות השבת. ומי שיושב בהאי תכא בחדוהא דז"א ברעוא ובחדוהא דכולא, זוכה לאור גדול, ומתגדל ע"כ כמו ויגדלו הנערים. וקדושה זו מתלווה עמו לתוך ימי השבוע ומיני' מתברכין כל שבעה יומין.

תולדות יום ה'

החת"ס בהאי סדרא מדקדק וז"ל תמיה רבתא מה עלה על דעת יעקב להניח הדבר כמות שהווא ויבוא עשו ויטול הברכות חלילה וממילא יהי' חלילה יעקב מקולל, אי"כ מוטב לשמוע לעצת אמו ואולי לא ימושהו אביו. וי"ל דקיי"ל מומר לעי"ז אסור לאכול משחיטתו, ולרוב הפוסקים אפי' שחט שפיר מ"מ אסור משום שאיננו בר זביחה כלל, וידוע שהברכות היו תלויות באכילה זו שהאכיל ליצחק שתחול עליו הברכה (עי' רמב"ן כ"ה ל"ד), ויעקב כיון אל האמת שמומר לעי"ז אינו בר זביחה, ובהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים עצמן לא כ"ש, ולא יכשל באכילת איסור ח"ו, וע"כ יסבב ה' שום סיבה שלא יאכל יצחק וממילא לא יתברך עשו. (תקס"ב).

יצחק אבינו אמר לעשו "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור חכרכך נפשי בטרם אמות", וגם אח"כ אמרה רבקה ליעקב "לך נא אל הצאן וגו' ואעשה אתכ מטעמים לאביך כאשר אהב". והנה מפורסם כמה סיפורים מצדיקים בענין קדושת אכילה, ועובדא הי' אצל הישמח משה שפ"א לא היתה הרבנית בבית והכינה מקודם איזה תבשיל לבעלה הקדוש לאכול בלילה, והניחה אצל החנור, וכשחזרה לביחה מצאתה הקדירה עם התבשיל באותה מקום שהניחה, ושאלה את בעלה מדוע לא אכל התבשיל וענה לה כי אכל מהקדירה שאצל החנור, ואח"כ התברר כי בטעות אכל מים עם בורית שהי' ג"כ בקדירה אצל החנור, והישי"מ לא הרגיש בה.

וגם ידוע המעשה כשהתאכסן הרה"ק מוה"ר לוי יצחק מבארדיטשוב זצוק"ל עם הרה"ק מוה"ר ברוך ממיזבוז זצוק"ל. והר"ר ברוך'ל הי' איש נרגע ושקיס, והי' גם רגזן (וכשנסתלק ראו שהזוהר שלו הי' נפתח ל"אית רוגזא דאיכרי ברוך) והבארדיטשובער הי' ממש ההיפך, וכשהתפלל הי' מניחין אותו בזוית זו ומוציאין אותו בזוית אחרת, בלהבת אש קודש כמו שתיאר הגמ' על ר"ע, וצדיקי דורו אמרו עליו שיש לו נשמת ר"ע. והר"ר ברוך'ל הי' לוצג על עבודתו של הקדו"ל. וכשהיו אז ביחד הבטיח הקדו"ל להר"ר ברוך'ל שינהג עצמו במדה נכונה, והכל הלך לפי הבטחתו עד שהביא להם הבעל אכסניא מרק ושאל להבארדיטשובער האם אוהב פלפלין, והקדו"ל לא הי' יכול לסבול דיבורים כאלו וצעק "פעפער האב איך ליעקב? דעם באשעפער האב איך ליעב"ל ומגודל הדביקות קפץ והמרק נשפך על גבי הקאפטיין של הר"ר ברוך'ל. ועכ"פ ראינו שהקדו"ל לא הי' יכול לסבול כשאחד אמר שאוהב איזה מאכל ואיך בא יצחק אבינו לומר עשה לי מטעמים כאשר אהבתי.

והנה כתיב בתחילת הפרשה ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" ופ"י התרגום "ארי מצידה חוי אכיל" היינו שיצחק הי' אוכל ממה שצד עשו, ופירש"י כי צידו בפיו "כתרגומו בפיו של יצחק ומדרשו בפיו של עשו שהי' צד אותו ומרמהו בדבריו". וקשה דהרי כלל הוא שרש"י פרשן הוא וגדולי דורו קראוהו וכן ראינו בכל מקום דהיכא דיכול לפרש ע"פ פשט אינו מביא המדרש, ונכשראינו שהביא המדרש הזה ראי' דלא סגי שלא יביאו, משום איזה קושיא על הפשט. ולפ"ז צריך לומר דבמש"כ "כתרגומו בפיו של יצחק" הי' איזה דבר קשה, והיינו דלפי פ"י זה היל"ל כי צידו בוי"ו דהיינו ציד שלו (של עשו) בפיו של יצחק, ומשו"ה הביא המדרש "שצד אותו ומרמהו בדבריו". רק שא"כ שיש מדרשו מדוע הי' צריך רש"י להביא התרגום. כבר הזכרנו החת"ס שמשו"ה לא רצה יעקב לשמוע לאמו רבקה לילך לרמות אביו יצחק לקבל הברכות שרצה ליתן לעשו, אף שיותר טוב לילך על ספק שמא יקבל הברכות מלא לילך דאז בודאי לא יקבל כלום, משום שידע כבירור שבלא"ה לא יקבל עשו הברכות מיון שלא יאכל יצחק ממטעמים שלו כיון ששחיטת מומר הוא, וא"כ לא יהי' על מה לתול הברכות, כנ"ל. אבל קשה מה נעשה עם הפסוק של "כי ציד בפיו" דפירש"י שכל השנים הי' יצחק אוכל מצידת עשו, והא שחיטת מומר נבילה הוא.

יצחק בירך יעקב ב"ויתן לך אלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש" ואי' במדרש מטל השמים זה מקרא, פי' תושב"כ שבא משמים, ומשמני הארץ זה משנה, פי' חשבע"פ שנחתך על הארץ, ורב דגן זה הלכה, כי הוא הלחם, ותירוש זה אגדה, כמו דמעט תירוש טוב עם המאכל, כמו שאמר הרה"ק מור"ר יחזקא' מקוזמיר זצ"ל, דאם לומד חסידות יותר מדי נקרא שיכור, ולחם זה גפ"ת, ומעט חסידות זה יי"ש, ומעט יי"ש טוב לתאבון, אבל השותה יי"ש יותר מדי הוי שיכור. ובאמת כן אי' בפסוק דכתיב ורב דגן, שבדגן כתיב ורב, משא"כ בתירוש. וכוונת המדרש פשוט הוא שיעקב אבינו קיבל

ברכות רוחניות. אלא שצריך ביאור למה א"ל יצחק ליעקב, ויתן לך מטל השמים וכו' שהם דברים גשמיים, אם כוונתו הי' לדברים רוחניים כמו שנראה מהמדרש הנ"ל. בשעה שאמר יצחק לעשו ואברכך לפני ד' בטרם מוחי כתיב שאמר לעשו שא נא כליך וכו' וצודה לי צודה" ותיבת ציד כתיב ביתור ה'. ודרשו חז"ל שרמז לו בזה שיזהר בחמש הלכות של שחיטה, ולכאורה קשה הוא דער עתה מה הי' בשחיטתו. והנה בכלל יש להבין מדוע ברא הקב"ה את האדם שיהא צריך לאכול כדי לחיות, הא הקב"ה הוא הכל יכול והי' יכול לעשות בריאת האדם באופן שלא יהא צריך לאכול, כמו אבן שא"צ לאכול.

כתיב שהקב"ה "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", שכל יום וכל רגע מתחדשת הבריאה, והוא משום דבכל רגע באים השפעות חדשות המחי' הבריאה, וממילא כל רגע הוא דבר חדש לגבי הרגע שעבר, ומשו"ה א"א לאדם לומר "איני רוצה ללמוד עתה, אלמוד למחר" דהא עתה יש חיוב על רגע זה ללמוד, ומחר יהי' צריך ללמוד משום הבריאה של מחר. וכמו שהחי' הרי"ם פי' לתלמידיו המשנה של "ואם לא עכשו אימתי", שאם לא עכשו אזי אימתי יהי' העכשו, שזמן של עכשו טוב לא יחזור לעולם, כי כל רגע הוא בריאה אחרת. שלא הי' עדיין ושוב לא יהי'. וכתיב "ואברהם זקן בא בימים", ואי' בזה"ק הפי' בזה שבא עם כל ימיו, וכמו שכל אדם בא לעזה"ז לתקן איזה דבר או דברים, כמ"כ יש חלקי הזמן הבאים לעזה"ז. שצריך לתקן בהם איזה ענין, וחלק זמן זה לא יהי' עוד לעולמי עד. ועל דרך זה פי' החי' הרי"ם תיבת "שנה" שהוא מלשון שונה, ששנה זו הוא מציאות אחר משנה שעברה. ולאו דוקא בשנה הוא כן, אלא כל יום וכל רגע הוא ג"כ מציאות חדשה שאינו בדומה למה שעבר. ומשו"ה כל הנשמה תחלל י', דדריש בגמ' על כל נשימה ונשימה תחלל י', שהקב"ה ברא האדם שיהא צריך לנשום בכל תה"ף חלקי השעה משום שבכל רגע בא חיות חדשה מהמרומים, וצריך לבלוע כל השפעה והשפעה שבא לעולם.

ויש כמה סוגים של השפעות שהם שונים זה מזה, וההשפעות של הבקר הם שונים מהשפעות של הערב, ומשו"ה צריך לאכול בוקר וערב כי ע"י המאכלים מקבלים ההשפעות, ובכל סעודה נותן הקב"ה בחמאכלים ההשפעות של אותו הזמן, ואח"כ ע"י התפילות מעלים ניצוצות האלו שקבלנו ע"י המאכלים. ומה"ט, בשב"ק שאוכלים יותר מכל השבוע מתפללים יותר מבימי החול. וביורה"כ שהאכילה היא כולו רוחניות, שאוכלים אנו המן קודם שנתגשם, שהוא מאכל המלאכים, מתפללים אנו אז יותר מכל השנה. וזהו הפי' בפסוק "כי לא על הלחם בלבד יחי' האדם כי על כל מוצא פי ד' יחי' האדם", שבכל מאכל יש דיבור של הקב"ה, שכשהקב"ה אמר במעשה בראשית "לכם יהי' לאכלה", אז אמר שבכל מאכל יהי' חיות שממנו יחי' האדם, וכשאדם אוכל פרוסת לחם, מקבל החיות מהמוצא פי ד'. שנשמן בחוכו, וכן כתב האר"י הק' שעל כל מוצא פי ד' יחי' האדם היינו בכח השמות הקדושים הנמצאים בהלחם, כמו דאי' שלחם עולה ג"פ הוי', ומאכל עולה צ"א כמנין היחוד של הוי' אדנ', ומשו"ה עונים אמן אחר ברכה, שאמן ג"כ בגי' צ"א, יחוד הנ"ל.

ובאמת ענין זה אי' ברבינו בחיי, שכתב שהענין של סעודת שור הבר ולויתן לעת"ל הוא משום שאז תתחיל הנהגה אחרת וקדושה אחרת יתגלה, ולכן יצריכו לאכול סעודה חדשה כדי להמשיך בה השפעות החדשות, וכמו שבש"ק אוכלים מאכלי שבת כדי לקבל על ידם קדושת שבת, כמ"כ לעת"ל נאכל מאכל שהכין הקב"ה ממעשה בראשית, שאז יהי' סוף מעשה שהי' במחשבה תחילה. ובמאכלים אלו, עם המשקה של יין המשומר של יין המשומר בענבים, באלו יהיו השפעות שעל ידם נקבל הקדושה של לעת"ל. וכתב הבת עין שמשו"ה ברא הקב"ה את האדם שיהא צריך לאכול, כדי שיוכל לאכול מפירות ארץ ישראל, שפירדת אלו משפיעים קדושה יתירה, ובחול"ל יכול לקבל קדושה זו ממאכלי שבת, ונמצא שאנו חיים מכל הקדושה הסמוך בפירות א"י וממאכלי שב"ק. ואי' בס' באר מים חיים לפרש הפסוק "ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך", שאם יאכל כמו שיהודי צריך לאכול, ושבעת, אז יתן לו האכילה כח וברכת את ד' אלקיך. ועוד פי' על הפסוק "והי' באכלכם מלחם הארץ", שאם יאכל מפירות א"י, אז "והרימותם תרומה לד'" היינו שמאכלי א"י יתן לכם קדושה עילאית, והרמה.

ואיתא בספיה"ק שכשהקב"ה מזכה אדם באשה כשרה שמכינה המאכלים במחשבות שהורות, בצניעות, ובפרישות, מכניסה קדושה בתוך המאכלים, ובעלה ובניה שאוכלים ממאכלים אלו יכולים להיות להם הצלחות בתורה ויר"ש.

נמצא דלדברינו הנ"ל נטמן בחור המאכלים השפעות של תורה ויר"ש, ולכן מה שסוברים העולם שאין לצדיקים הנאה מהאכילה, אינו אמת, אלא אדרבה צדיקים יש להם הנאה יותר משאר בני אדם, לפי שהוא מרגיש הנאת הרוחניות שבמאכלים, המאמר של "לכם יהי' לאכלה", והקדושה גדולה שנטמן בהמאכלים, ואינו מרגיש בטעם הגשמי שבהם. צדיקים יכולים להרגיש ענינים אלו, ומשו"ה יכולים להרגיש במאכל אם הוא כשר או לא. ועובדא הי' אצל החי' הרי"ם, שהי' לו חומרא שלא הי' אוכל מבשר שחורה בו חכם. וביום א' הגישו לפניו קערה של בשר, ותיכף שהגב' המאכל אמר שאינו רוצה לאכלו משום שמרגיש שהי' צריך לשאלת חכם. ואח"כ הוברר שבאותו יום הכין המאכל משרת חדש שלא ידע מחומרת החי' הרי"ם, והגם שהי' כשר הי' צריך לשאלת חכם. וא' מתלמידי הלעכעוויטשער פעם א' התאכסן אצל איש בעיר אחרת ונחן לפניו מאכל בשר, ותיכף כשנטל אותו בידו אמר שאינו יכול לאכלו, ועשו דרישה וחקירה, ונתוודע שהשוחט הי' מהמתנגדים, ואמר לו הבעה"ב, אמת, כי אינו חסיד, אבל הוא ירא ושלם, והשיב לו החלמיד הנ"ל, כי מה יעשה, והא' השוחט לא טבל במקוה, ובשביל זה יש להבשר ריח רע ואינו יכול לסובלו. זהו ההרגשה שיש לעובדי ד'.

יצחק אבינו ודאי הי' צדיק נשגב יותר מכל הצדיקים שהבאנו לעיל. הוא הי' השורש של קדושת ישראל, ולא הי' במציאות אפשר להכשילו במאכלות אסורות, אפ' כחוס השערה. וגם חמורו של ר' פנחס בן יאיר לא הי' נכשל בדמאי, וצדיקים עצמם לא כ"ש, וכ"ש כיצחק. וא"כ צריך לבאר מה קרה בכל השנים שאכל יצחק מצידת עשו.

ונראה שמעשה שהי' כך הי'. שאנו רואים שיצחק לא ידע שעשו הי' רשע, לא שהי' סובר שהוא כיעקב דהא יעקב הי' איש תם יושב אהלים, ועשו הי' איש שדה, אלא עכ"ז ודאים אנו שהי' מחשיב עשו יותר מיעקב. ולכאורה קשה דהלא כשבא יעקב לפניו עם המטעמים שאל אותו יצחק "למה זה מהרת למצא בני", וענה לו יעקב "כי הקרה ד' אלקיך לפני", וכתב רש"י אמר יצחק בלבד אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר כי הקרה ד' אלקיך, א"כ ידע יצחק שעשו אינו צדיק כמו יעקב א"כ למה הי' מחשיב אותו טפי. וצריך לומר שיצחק סבר שעשו הי' צדיק נסתר. שיש צדיקים שיכולים להסתיר מדריגותם, וזהו מדריגה גדולה וגם חכמה גדולה, והוא ענין גדול למי שיכול לעשותו אבל אך ורק למי שהוא במדריגה גדולה וראוי לכך. והיו צדיקים נסתרים שהיו יכולים להסתיר מעשיהם עד שהי' א"א לראות כלום ממדריגתם. וכמו שאי' מהרה"ק מריזין זצוק"ל, שפי' "בפי ישרים תתרומו" שישירים הם מדריגה אחת, ומפיהם יוצאים רזמות קול התפילה "ובשפתי צדיקים תתברך" שצדיקים הם במדריגה גבוהה מישירים, ואצלם התפילה הוא על שפתותיהם, וא"א לשומעם. "ובלשון חסידים תתקדש", חסידים שהם גבוה יותר מצדיקים, אצלם אין ניכר התפילה אף על שפתותם, ואינם מצענים רק לשונם. אבל בקדושים המדריגה הכי גדולה "ובקרב קדושים תתהלל", רק מבפנים בוער בהם אש קודש, אבל מבחוץ אין יכול לראות כלום. וזהו העבודה הכי גדולה למי שהוא באמת במדריגה גבוהה כזו. אבל עוד יש להבין מאין הי' ליצחק הוכחה שעשו הי' צדיק נסתר?

אלא שתמיד הי' עשו מביא לו מזון לאכול, ויצחק הי' מרגיש שבמאכלים אלו יש קדושה עילאה והם משפיעים לו שפע בתורה ותפילה, שאחר סעודה מעשו הי' לל התלהבות בתו"ת, ואי' מתרמב"ן שכת הפועל בהנפועל, חיינו שכת הפועל ניכר במעשיו, כמו באשה כשירה שמכונה המאכלים למשפחתה שמשפעת להם כל מיני השפעות קדושות. אבל האמת הי' כך. שרבינו היתה ידעת היטב מי הוא בנה עשו. וראינו בכל הפרשה שעד הכרעות לא הי' לו ליצחק שום ידיעה על מהותו אמיתי של עשו, והוא משום שרביקה לא רצתה לצערו ולכן לא הגיד לו על מהותו. ומסתמא באותו יום של "ויגדלו הנערים" שעשו כפר אז בעיקר ועבר על ה' עבירות, התחילה רביקה לחתנהג עם עשו בהנהגה חדשה ודברה עמו רכות ואמרה לו, שמע בני, אני יודעת כי אתה איש ציד איש שדה, ואתה אז לשחק, וגם זאת אני יודעת כי אתה עוסק בכיבוד אב, וזהו מצוה שלך, (ובנ"י סובלים עד היום הזה משום מצוה זו של עשו), ואני רוצה לעשות עמך עסק, כי מה לך לטרוח במטבח לשחוט ולמלוח ולבשל, אני אעשה כל זה בשבילך, ואתה יכול לילך לשחוק בשדה, וכשתשוב יחד' מוכן לך סעודה שלימה להביא ליצחק אביך. וכן עשה כל הימים. ובשהי' מביא עשו מאכלים אלו ליצחק הי' יצחק מרגיש קדושה עילאה בהמאכלים, כי רביקה ידעת האין לעשות "מטעמים כאשר אהב אביך", ויצחק הי' חושב שעשו חסיד לו זה. ואחר שחתבונן בדבר זה

הדחלט בעיניו כי עשו אינו איש פשוט, ושהוא צדיק נסתר, וחדא יכול לרמות כל העולם אבל לי אינו יכול לרמות, כי אני יודע הפנימיות של עשו שהוא צדיק נסתר ושהוא גדול יותר אפי' מיעקב, כי יעקב הוא צדיק נגלה, ועשו הוא צדיק נסתר, וראי' יש לי מחמאכלים שמכין לי עשו כנ"ל.

ויש כלל מהמהדר"ל, שהחזיק בכתב ענין ממש כמו שאירע באמת, וכשיתבונן ברמזי התורה יכול לידע בדיוק האין קרה העובדא.

ולזהו "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" ומביא רש"י ב' דרשות. וחדאשון צריך להשני, כי שניהם עולים בקנה אחד. ופי' א' הוא שיצחק אהב את עשו כי עשו הי' מביאו לאכול. ופי' הב' , וחזא האמת, שהי' צד אותו בפיו ומרמהו בדברים , הצינו שעשה עצמו כדעו ובאמת הוא צדיק נסתר. ובמה רימה אותו, בפיו ראשון של רש"י כי הי' מביאו לאכול , כנ"ל . ולכאורה לפי פי' א' הי' צריך תפסוק לכתוב כי צידו בפיו, והצינו שציד עשו בפיו של יצחק, אלא שבחזרה אינה נכתב דבר שאינו אמת, כי באמת לא הי' צידו של עשו אלא של רבקה, ומשו"ה כתיב חסד וי"ו, כי "ציד" בפיו. ועתה שלא כתיב וי"ו יש מקום לחשוב שאין זה צידו אלא צידו של אחר, ואמאי יחשוב כן, משום פי' הב' של רש"י, שהי' מרמהו בדברים. ולב' הפשטים א"א לכתוב צידו בוי"ו, כי זה אינו אמת, וגם לכתוב בפירוש האמת שהי' צידו של רבקה ג"כ אינו יכול, לפי שהחזרה כותב המעשה כמו שאירע, ובאמת אז הי' הדבר בסוד, ולפיכך לא גילתה החזרה עדיין הסוד, אבל כשתתבונן כהדבר יתגלה לך הסוד, כי החזרה נחז' לך מקום להתבונן במה שחיסר הדי"ו. אבל לאחר שסי', כשיעקב צריך לקבל הברכות, ואז מתחיל פרק אחר ששם יתגלה הסוד שמצידת רבקה הי' אוכל יצחק, משו"ה גילתה החזרה הסוד באופן שהוא ידוע לכל - חוץ מיצחק, שהוא לא הי' יכול לידע הסוד עדיין, וגילוי הסוד הי' במה שכ' וצודה לי "צידה" ביתור ה"א, שיצחק אמר לעשו וצוד לי ציד, אבל החזרה גילה שם בחשאי שבאמת הי' צידה של רבקה, וממש כמו שאירע אז בחשאי כמ"כ גילה לנו החזרה"ק בחשאי שכל הימים כך הי' המעשה.

ולאותו היום כשבא עשו אל אמו , כמו בכל יום, ואמר לה לעשות מטעמים כאשר אהב אביו, ענתה לו רבקה בחכמה כי אין לה פנאי להכין המטעמים, ושהוא ילך היום ויכין הסעודה בעצמו לאביו. כי אז רצתה רבקה שיתגלה הסוד ליצחק מי הוא עשו האמיתי , (כדי שיברך את יעקב ולא עשו) ומתבטלות הציא עשו כלב מת, וכשהביאו אל אביו יצחק צעק יצחק "מי איפוא" כי ראה גיהנום פתוחה מתחתיו כמ"ש רש"י שם. כי הדגיש כל טומאות עשו, ואז לפעם הראשון השיג מה שאירע כל השנים עד אז. ולכן, כשיעקב בא אל יצחק לקבל הברכות, בירך אותו בברכות ששייכים למה שהי' סובר מה הי' עשו. כי הוא הביא ליצחק מאכלים שהשפיעו חיות בחזרה ויר"ש, וכשהי' טועם יצחק מסעודתו הי' לו חשק להתפלל בהתלהבות עד דירפתון איגרי, וידע שהשפעות אלו באו מהמטעמים, והביא לו מאכלים כמו שכתב הבאר מים חיים, "והי' באכלכם מלחם הארץ וחדיםמות תרומה לד'", "ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך", שהמאכלים משפיעים דביקות בהבורא יתב"ש בשירות ותשבחות, ומשו"ה אמר לו יצחק לבנו, אני אתן לך בדכה שהוא מדה כנגד מדה מהתענוג שאתה נחת לי. אתה הבאת לי מאכלים שמהם יש לי השפעות בחידושי תורה נפלאים, ותפילות ודביקות בהבורא ית"ש, אף אני אתן לך ממש כזה, "ויתן לך אלקים מטל השמים", שיתן לך ארץ ישראל, ושם כשיפול טל מן השמים, אז, האומות העולם סוברים שהוא טל גשמי לחוד, אבל מי שמביט בפנימיותה רואה שבאמת נופל השפעות במקרה"א, "ומשמני הארץ", שפירות א"י משפיעים במשנה"ה, "והדב דגן", כשתאכל הלחם ישפיע לך הלכ"ה, "ותירוש" כשתשתה יין א"י, יבאו השפעות באגד"ה.

ול זאת יש לנו בכל שנה בליל פסח, אותו הלילה שבירך יצחק את יעקב, שרוב דגן, שהוא המצה, משפיעין מוחין דחכמה לכל השנה, ותירוש, שהוא הד' כוסות, מזה בא מוחין דכינה לכל השנה. וכן הוא בכל מאכלי פסח, המרור, חרוסת ואפיקומן "בפה סח" כמ"ש האר"י הק' שהם גורמים שהפה ישיח בדברי תורה ובשירות ותשבחות להרבש"ע. ולפ"ן, מבואר היטב דברי המדרש, שבאמת לא בירך אותו יצחק במקרא משנה הלכה ואגדה, אלא שבירכו בא"י, במאכלי א"י, או מאכלי שב"ק, אלא שמאכלים אלו משפיעים השפעות במקרא משנה הלכה ואגדה, והפשט והדרוש תלויין בא, והמדרש אינו מוציא מידי חפשט אלא הוא עומק פשוטו של מקרא.

והנה כשעובד ד' יושב לאכול לשם שמים אף בחול מקבל איזה הארות משב"ק, כי ת"ח בבחינת שבת, וכשנוטל ידיו בזהירות הראוי, ומגביל ידיו ועשר אצבעותיו למעלה כדי לקבל מהרבש"ע העשר תיבות של "ויתן לך וגו'" ושכנגדה יש י' תיבות בברכת המוציא: כדאי' בפוסקים, ואח"כ מברך כדאי' וטובל הלחם במלח שהוא אותיות לחם שהוא בגי' ג"פ הוי' כדאי' מהאריז"ל, ואוכל בכוונה שיהי' לו כח להיות עבד נאמן להבורא עולם, ושיהי' לו ישוב הדעת בתורה ותפילה, והברהמ"ז אחר הסעודה צריך להיות בכוונה, מתוך הסידור או בעינים סגורות אם יכול לצמצם מוחו אף בכה"ג, כי ברהמ"ז הוא מצוה דאורייתא, וצריך להודות לד' על שנתן לו לאכול מאכלים שמשיעים לו יר"ש, וכמ"ש החי' הרי"ם הטעם שמנהג אצל החסידים לשתות לחיים אחר התפילה, כי צריך לחפוש אחרי כל העצות שבעולם להתקרב אל ד', מקודם ע"י התפילה "ידע שור קונוהו" ואח"כ "וחמור אבוס בעליו", וטועמים מיני מתיקה עם אחרים ומשיחים בדברי התחזקות באהבת חברים, זה ג"כ גורם להתקרב אל חשי"ת. וא"כ כשאוכל כמו שצריך לאכול צריך לברך לד', כי ברהמ"ז הוא הקיום של כ"ז, וצריך להודות לד' על ברית ועל התורה, ובלא זה אינו יוצא ברהמ"ז, ולכאורה קשה למה צריך להזכיר ברית ותורה, אבל לפי הנ"ל מובן היטב, כי המאכל משפיע השפעות קדושות של יר"ש, וברית היינו יר"ש, בראשי"ת נוט' ברית אש, ויוסף אמר את אלקים אני ירא, וגם משפיעים השפעות בתורה, ולכן צריך להודות על כל זה, ולפ"ז, ברכה ראשונה של ברהמ"ז הוא הפשט, וברכה שני' הוא עומק הפשט. וכשאוכלין בדרך זה אוכלין מטעמי יצחק אף באמצע השבוע, שיכול להמשיך על עצמו קדושת שבת, ומשנ"ה מיד אחר שבת, אומרים "ויתן לך וגו'" להמשיך שבת לתוך השבוע. והנה כל שבת יש לו ענין מיוחד שיכול ללמוד ממנו איזה דרך בעבודת ד', ואי' במדרש על ויתן לך אלקים, ויתן לך אלקות, דמפרשה זו צריך ללמוד שיכול להמשיך אלקותו יתברך, דהיינו עול מלכות שמים. וע"ז אנו מתפללים בשב"ק שבעינו משובך היינו ממאכלי שבת, ועי"ז ושמח נפשינו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. ונמצא שאנו אוהבים המאכלים, מטעמים כאשר אהב אביך, היינו אביך שבשמים, משום הקדושה שבהם שמשיעים קדושת א"י, ולפי מה שאדם פורש עצמו ממאכלי עכו"ם כן יהי' יכול לשאוף מהקדושה שבמאכלו.

כתיב בסוף פרשת חיי שרה "ואלה שני חיי ישמעא" מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אל עמיו על פני כל אחיו נפל" ואי' בבעה"ט וז"ל על פני כל אחיו נפל וסמך לי' אלה תולדות יצחק בן אברהם לומר כשיפול ישמעא' באחרית הימים אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק ע"כ. וצ"ב, שבכל מקום אנו מורגלים לומר בני אברהם או בני יעקב, בית אלקי יעקב היינו הבית הג', ומדוע כתב כאן שמפלת ישמעא' תלוי בצמיחת "בן יצחק".

רש"י כתב עה"פ "ואלה תולדות ישמעא'" וז"ל אמר ר' חיי' בר אבא, למה נמנו שנותיו של ישמעא' כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב משנותיו של ישמעא'. למדנו ששמש יעקב בבית עבר י"ד שנה וגו'. וכבר אמרנו מהמהר"ל שכשהתוה"ק מגלה לנו איזה ענין, אזי המקום שלמדו אנו אותו הענין הוא בדוקא עיקר המקום ששייך שם אותו הלימוד. וצריך לבאר לפי"ז מדוע למדים אנו שיעקב אבינו למד י"ד שנה דוקא ממינת ישמעא'. ונראה שב' דרשות אלו מקושרים זה עם זה, דאי' במס' מגילה דמלחמה אתחלתא דגאולה היא, ואי' בספר הזכרון מהחת"ס שבזמנו היו מלחמות גדולות וסבלו היהודים נוראות, ודרש החת"ס לפני העם שלא יתפללו על השלום אלא על ביאת המשיח כי מלחמה אתחלתא דגאולה היא.

תולדות יום ה'

ואי' במדרש "כשתראה מלכיות מתגרות זו בזו צפה לרגלי משיח", ולכאורה יש להבין לאיזה טעם הצטריכו הגמ' והמדרש לגלות לנו דברים אלו, והא הנסחרות לד' אלקיננו. אלא ע"כ נראה שצריכין לנו לידע חסימנים של ביאת המשיח כדי שכתעורר למעלה לשלוח לנו מלך המשיח, אז, אנו למטה צריכים להטיב מעשינו ולהשתחף במעשינו כדי שיבוא הגאולה בפועל. והאמת הוא שעתה הוא זמן שמלכיות מתגרות זו בזו, והמבינים יודעים שמצב העולם הוא כחודו של חרב, וזה נוגע לנו להראות לנו שצריכין לצפות לרגלי משיח, ולעשות כל מה שביכולתנו לקרב הגאולה.

ועוד סימן יש על ביאת המשיח, והיא נפילת ישמעא', וכמובן קודם נפילתו מגבי' אותו הקב"ה לבידה מרומה כדי להגדיל נפילתו. כמו שמצינו "אחר הדברים האלה גידל אשורוש את המן וגו'". ומשו"ה קודם "על פני כל אחיו נפל" יהי' "על פני כל אחיו יקם" ולכן עתה כל העם כורעים ומשתחוים להמן (הדמני), וכל העולם צריכים להס' (א)

וכבר אמרתי שישמעא' הוא הקליפה של מים שהוא חסד בקליפה, דהיינו אהבות ועזות, כמ"ש בגמ' שלא הי' יכול לסבול מצות לא תנאף, וזהו מים מצמיח כל מיני תענוג. ועשו לא הי' יכול לסבול מצות לא תרצח, כי עשו מידת גבורה דקליפה, שנתבדר הפסולת של יצחק, וישמעא' הוא הקליפה שנתבדר מאברהם שהוא מידת החסד דקדושה. ועכ"פ ישמעא' הוא מידת חמים (חסד), ואין לו שייכות למדת האש, וכל זמן שישמעא' יונק משרשו, הא הקב"ה נתנו חלק זה, אבל כשבא העת שישמעא' מתחיל להנץ משרש שאינו שלו, ממידת האש כהיום הזה, שיסוד האש בעולם הוא ביד ישמעא' ומי שצריך מעט אש צריך לפנות לישמעא' (וגם מאירא"ן אף שהוא באמת פרס אבל כבר נטמע שם ישמעא' כידוע) וזהו סימן שהקב"ה מגבי' אותם ואף יונקים מיסוד שאינו שלהם, והואיל ואינו שלהם אי אפשר שהי' יורד אש מן השמים ע"ג המזבח בכל זמן שביהמ"ק הי' קיים, ועתה בעוה"ר ישמעא' הוא הבעה"ב על מקום שכתוב אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, וזה אינו שלו, כי מים הוא חלקו ולא אש, ויבוא היום ויצטרך לחזור האש הזה ליצחק דוקא, כי יצחק הוא הבחינה של אש.

ולפי"ז מבואר הבעה"ט שכ' "על פני כל אחיו נפל" שכשיפול ישמעא' "אלה תולדות יצחק" שיתחיל הממשלה של יצחק, כי ישמעא' הוא הבעה"ב על האש של העולם רק שיהי' מזומן בידו כדי שיחזירו ליצחק, הבה"ב האמיתי של האש, ואז יהי' שוב אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה.

ומה יכולים אנו לעשות לקראת משיח? אי' בגמ' שצריך לעסוק בתורה, כי בזכות התורה, "גם כי בגוים אותו אקבצם". ובפ' ויחי כתיב "אסדי לגפן עירה ולשורקה בני אחונו כבס ביין לבושון ופי' האוה"ת הק' שיתבאר דרך אומרים ז"ל כי גלות הד' שבו יגלה הגאולה העצום צריך שתהי' ביד ישראל מצות עסק התורה וזולת זה יתעכב מבוא", ומאריך שם בענין זה שלביאת המשיח צריך לימוד התורה, וכתב שזהו חפ"י בכבס ביין וגו' פי' ביינו של תורה.

ועל דרך זה יתבאר היטב מש"כ "על פני כל אחיו נפל" שמדבר אודות ביאת המשיח כמ"ש הבעה"ט, ושיבתו הוא משום ב' דברים הא' הוא מיתת ישמעא' "ויבוע וימת ויאסף אל עמיו" שיאסוף למקומו, ומה שאינו שלו יצטרך לחזור לבעלו. ושיבת חב' שהיא סיבת הפנימי כתיב בפנימיות הפסוקים, במה שהביא רש"י שיעקב אבינו הי' לומד בבית שם ועבר, שלומדים אנו מחיי ישמעא', ובדוקא כתבו חתורה כן, לפי שכן יהי' האמת שבחיזונו לא יראה אלא מפלת ישמעא' אלא שסיבת הפנימי הוא מה שיעקב לומד בבית שם ועבר.

וצריכין אנו בשבת תולדות זה ללמוד הסדרא בעיון לידע מה נעשה, כמו שכבר אמרתי בסדרות שלפני זה שצריך ללמד בעיון, ולהוציא מהשבת כל מה שאפשר לשאוב ממנו ושנזכה בקרוב בימינו לראות ה"על פני כל אחיו נפל", והגאולה של "ואלה תולדות יצחק בן אברהם".

(א) וכדאיתא בתרגום ידו בכל, שהכל צריכין לי'.

כשבוך יצחק את יעקב אמר "ויתן לך אלקים מטל השמים ומשמני הארץ ולהלן בפרשה כשבוך את עשו אמר משמני הארץ יהי' מושבך ומטל השמים מעל. ויל"ד א' כשבוך יעקב אמר מחחילה מטל השמים והדר משמני הארץ ובעשו הפך הסדר ואמר משמני הארץ יהי' מושבך ואח"כ ומטל השמים מעל. ב' דביעקב כתיב ויתן ל' מתנה ובעשו לא כתיב ל' מתנה, ומשמע דאינו מתנה ויכול להיות גם לרעתו.

ואפשר להסביר הענין עפ"מש"ב ביסוד יוסף, במגילת אסתר, במה שמצינו שאסתר אמרה יבוא המלך והמן היום שם הוי' כסדר והמן אמר וכל זה איננו שוה ל' ס"ח הוי' שלא כסדר. והענין הוא דשם הוי' כסדר מורה על החגירות החסדים וכשהוא שלא כסדר מורה על החגירות הדינים. ומש"ה אסתר שרצה להשפיע חסדים על כ"י אמרה יבוא המלך והמן היום שהוא הוי' כסדר והמן שרצה להגביר הדינים על כ"י אמר וכל זה איננו שוה לי שהוא ס"ח הוי' שלא כסדר. וידוע מכוונות מוריד הטל, דטל מרמז על אותיות י-ה-ו-ה שם הוי', דטל בגמט' יו"ד ה"א וא"ו דהוא משם הוי' במלואו. ומשמני הארץ מרמז על ה' תחאה דמידת המלכות נקרא "ארץ" התחוננה כידוע.

ויצחק רצה לברך את יעקב בהשפעות של חסדים ולכן אמר ויתן לך אלקים לשון מתנה טובה, מטל השמים ואח"כ ומשמני הארץ שיהי' אצלך שם הוי' כסדר שיספיק לך ד' חסדים טובים. אבל לעשו לא אמר ויתן ל' מתנה לפי שהי' לרעתו שאמר משמני הארץ יהי' מושבך ואח"כ ומטל השמים מעל דהיינו שם הוי' שלא כסדר שיהי' על עשו החגירות הדינים. והבן.

בנוסח התפילה שאנו אומרים בפי ישרים תתרום ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל בכמה מחזורים נמצא הד"ת של ישרים, צדיקים, חסידים, קדושים, נדפסו באותיות גדולות. וכן האותיות תתרום, תתברך, תתקדש תתהלל, והם בצירוף תיבות יצחק ורביקה, וצריך להבין איזה כוונה נטמן ברמז הלזה. בפרשתינו כתיב ויעתר יצחק אל ד' לנבא אשתו, שזה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת. ורמזו לנו חז"ל כשתיקנו נוסח התפלה ברוח קדש על איזה מין בן התפללו יצחק ורביקה, שהתפללו על בן כזה שירומם ויברך ויקדש ויהלל לד', ויהי' לו להקב"ה נחת רוח מזה, ותפלה כזה אינו חוזר ריקם מלפניו ית"ש. ומה שנוגע לנו הוא שצריכים אנו להתבונן, דאם נכתב ענין זה בתורה ע"כ הוא תפלה נצחית, דכל מה דכתיב בתורה הוא נצחי. ולא רק בשביל עצמם התפללו יצחק ורביקה אלא על כל הדורות העתידיים. ויעתר יצחק לד' וכו' כי עקרה היא, שמרמז על מי שמרגיש בעצמו שהוא עקר במעש"ט, וכל איש ישראל שיחפול תפלה כזו לד' שיזכה להודות ולהלל ולשבח לפניו יהא נענה כמו שנענו יצחק ורביקה, ובפרט ביום השבת שכל יסוד השבת הוא השירות ותשבחות לד', מזמור שיר ליום השבת ולפיכך יפארו ויברכו לקל כל יצוריו, שכל חלקי הבריאה ישירו עמו שזה תכלית כל הבריאה, שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל ולשבח.

בשבת פרשת תולדות נתגלה הענין שאנו קוראים בנים למקום, ואבינו בשמים יש לנו אחבה וחיבה גדולה כמש"כ בהפסדה של שבת זו "אהבתי אתכם אמר ד"ה ואפי' בזמן שמעשינו דומין למעשים של עשו אהבתי אתכם אמר ד', ואמרתם במה אהבתנו הלא אה עשו ליעקב, שמעשיהם דומין לשל עשו, אעפ"כ אומר הפסוק "אהבתי אתכם אמר ד"ה ואנו מקבלים הברכות אפי' במצב של "ולא הכירו אביו" כי הידים ידי עשו שמעשינו מעשי עשו הם (אבל הקול קול יעקב הפנימיות הוא יעקב)

התח"ס פסק שאם אדם רואה שאביו בא עליו במחלל ואינו יודע האב שזה בנו, מ"מ אמרינן דלא על עסקי נפשות בא ואסור להדגו, מפני שיש לכל אב הדגש פנימי לבנו וא"א לו להרגו אפי' אם אינו יודע שזה בנו, ואינו בא על עסקי נפשות. וכן אצל הקב"ה אבינו שבשמים אפי' כשאנו במצב שאינו רואה כלום במעשינו שאנו בנים למקום עדיין רחמי האב על הבן. והלעכוויטשער זצ"ל אמר שכל איש ישראל צריך כסדר לחזור לעצמו ואסור לשכוח שחלמה כד"מ דבין כך ובין כך קרוין בנים (קידושים לו) ולעת"ל אי' בספרים יהי' חלמה כד"מ, דר"מ, לא ירדו חביריו לסוף דעתו כי הוא הדגיש בשורש הדברים, ובתורתו הי' כתוב כתנת אור באל"ף כמו שהוא באמת בשורשו קודם שנתגשמו הדברים ונעשה כתנות עור בעי"ן המסתיר את האור. ולכן מה שאמר ר"מ בין כך ובין כך קרוים בנים, כנים הדברים כי למעלה בשורש השרשים, שם עצם נשמת ישראל החצובה מתחת כסא הכבוד ששם אין מגיע שום פגם, ושם ישראל הם לעולם בבחי' בנים, באיזה מצב שיהיו אפי' הם בחליית השפלות. (וע"ע בענין זה פ' ראה חשל"ס)

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, הרמב"ן הבי' מפרקי דר"א הגדול וז"ל בן שבעים ושבע שנה היה יעקב בצאתו מבית אביו והיחה הבאר מהלכת לפניו מבאר שבע ועד הר המוריה מהלך שני ימים, עכ"ל. ולפי דבריו יהי' פי' הפסוק ויצא יעקב מבאר שבע, וילך, הבאר, חרנה. וצריך להבין דהנה מסתמא היו כמה עזברים ושבים מבאר שבע לחרן והיו להם מים לשותה, ולמה הוצרך ליעשות נס ליעקב אבינו שילך הבאר עמו לחרן. בפרשת חיי שרה כשהשביע אברהם את עבדו אליעזר, "רק את בני לא חשב שמה", פי' רש"י ד"רק" מיעוט הוא בני אינו חוזר אבל יעקב בן בני סופו לחזור. ולכאורה קשה דהא יעקב אבינו הוא הבחיר שבאבות כמו שנקרא בזוה"ק תושבחן דאבהן, וגם ידוע שיעקב הי' השלימות של אברהם ויצחק, וא"כ איך אפשר שיצחק הי' לו מעלה שלא הי' רשאי לצאת לחוץ לארץ, בקדושת עולה חמימה, ויעקב לא הי' לו אותו מעלה. במסכת שבת מבואר דחייב מלאכת סותר הוא דוקא בסותר על מנת לבנות במקומו, והקשה שם והא כל מלאכות דשבת ממשכן ילפינן, ובמשכן לא הי' סותר ע"מ לבנות במקומו, כיון שסותרו המשכן ובנאו במסע אחר, ותי' הגמ' דכיון דכתיב "על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו" כסותר ע"מ לבנות במקומו דמי, והגמ' קשה מאוד וצריך ביאור. ובספר ערבי נחל פי' הגמ' ע"פ מה שמבואר בכתבי אריז"ל מה שמצינו שהיו מקריבין קרבנות במדבר אע"פ שלא הי' במקום המקדש, דהענין הוא דמקום המקדש בירושלים הוא מידת המלכות ששם נתגלה מלכותו יח"ש ונקרא בשם "פי ד'", וכשהלכו ישראל במדבר נעתק מקום המקדש ממקומו, וכל מקום שנסע המשכן נסע תחתיו מקום המקדש. ועפ"ז מובן הגמ' דכיון דכתיב "על פי ד' יחנו" שמקום חניית המשכן הי' על "פי ד'" דהיינו על מקום המקדש, ועל פי ד' יסעו, שהמקום עצמה נעתק ממקומו ונחה המשכן באותה מקום שהי' בתחילה, על מקום המקדש, שפיר הוה סותר ע"מ לבנות במקומו. ויפגע במקום פירש"י ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל ללמדך שקפצה לו הארץ. ורש"י לקמן עה"פ כי אם בית אלקים, כתב וז"ל אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן וזו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חולין שבא בית המקדש לקראתו עד בית א-ל וזהו ויפגע במקום. עכ"ל. ולשיטת רש"י משונה הי' קפיצת הדרך של יעקב משאר קפיצת הדרך, דביעקב אבינו הי' הענין של "על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו", שנעתק מקום המקדש ממקומו והלך עס יעקב אפי' כשהלך רחוק מבית אביו, לחוץ לארץ, דאפילו "וילך חרנה" למקום שחרון אף ד', בתוך הגלות, הלך עמו מקום המקדש. וזהו מה שכוון הפרקי דר"א, "ויצא יעקב מבאר שבע", דבאר שבע מרמז על מקום המקדש, שהוא הבאר והמקור של השבעה כוחות העולם דשם מתגלה מידת השביעית מידת המלכות, "וילך חרנה", שהבאר הרוחני הלך עמו לחרן, דבמקום חושך הגלות הלך עמו מקום המקדש. ואדרבה זהו מעלה ליעקב אבינו שיצא לחוץ לארץ, שיצחק לא הי' רשאי לצאת לחוץ לארץ שמה תפגם קדושתו, אבל יעקב אבינו תושבחן דאבהן בכל מקום שהלך אפי' לביתו של לבן הלך עמו קדושת מקום המקדש. ויעקב הי' מי שתיקן תפילת ערביית שאפילו בעת החושך, "כי בא השמש" במצב של שקעה החמה שלא בעונתה, היה דבוק עם הרבש"ע. ואדרבה דוקא במצב כזה כשהלך לחרן ראה המראה הגדול של "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, והנה ד' נצב עליו". וכמה צדיקים הקפידו להתפלל תפילת ערביית בכוונה ובהתלהבות יותר מכל שאר התפילות, לפי שקדושתו גדול כ"כ. והאריז"ל הקשה על מה שאנו מברכים "יוצר אור ובורא חושך" דהא בסדר העולמות בריאה הוא גבוה מיצידה ולמה נאמר יוצר אור, ובורא חושך. ופי' הענין דיש פעמים אור גדול שא"א לקבלו בעולם הגשמי הזה, כמו שאינו יכול להביט בשמש מחמת גודל בהירות האור. וה"נ הקב"ה הוא יוצר אור, ובורא אור שגדול ממנו עד כדי כך שהוא "חושך" אצלינו. וזהו הענין שתיקן יעקב אבינו תפילת ערביית בזמן החושך, בעמקי הגלות, משום "ויפגע במקום" שהר המוריה נעקר ממקומו ובאה אצלו, "וידא והנה ד' נצב עליו". וכן הוא הענין של שבת קודש שכל השומר שבת זוכה לנחלת יעקב, נחלה בלי מצרים, שכל מקום חולך עמו מקום המקדש, והיינו בלי מצרים. ששבת הוא הבאר שבע, שממש שואבים אנו הכח להמשיך בעבודתינו בששת ימי המעשה, בזמן של "וילך חרנה" כנ"ל. ואפשר דמש"ה נהגו אנשי חסידים לישב בשעת ס"ג בחושך, דס"ג הוא סעודת יעקב אבינו ויושב אצלינו בסעודה זו, וכנ"ל בכל מקום שהולך יעקב אבינו אפי' במקום החושך, חולך עמו מקום המקדש כי אשב בחושך ד' אור לי". והקב"ה ברוב רחמיו רצה להראות לבנ"י

שיש עינים בגוף ס"ג שאפי' עומדים אנו בבחי' "חרנה", בבחי' שקעה השמש שלא בעונתה, יכולים אנו לזכות להיות עומדים במקום המקדש ולהנאות מגודל זיו שכינתו, ל"והנה ד' נצב עליו". שדבר ברור הוא דעכשיו בשעת ס"ג יושב עמנו יעקב אבינו, וכל מקום שהולך, הולך עמו מקום המקדש, והוא שעת רעוא דרעון, דעת גדול הוא לפני הקב"ה, והכל מחמת "רבני היכלא דכסיפין" דבני היכלא דמלכא של עולם משתוקקים "למחזי זיו דזעיר אנפין", "יהוה הכא בהאי תכא" בהאי שולחן של ס"ג "דבי" רעוא ולית זעפין" ששעה ההוא כולו רצון לפניו "צבו לחדא בהאי ועדא" דצריך להיות לכל א' רצון גדול בהאי ועדא, דהוא ממש כבחי' יעקב אבינו, שנעקר הר המוריה ממקומה וראה "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו" וכן בס"ג משמחים עמנו מלאכי אלקים בידוע. "דעריבער דארפען מיר גוט אויסנוצען דער צייט" ליטול כח לכל ימי השבוע לימים שהם בבחי' "וילך חרנה", עד שנזכה ליום שכולו שבת במקום המקדש בירושלים.

ויצא ס"ו

(מכ"י) במס' ברכות כ"ז ע"ב, ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, א"ל חפלת ערבית רשות או חובה א"ל רשות. בא לפני רבן גמליא' א"ל חפלת ערבית רשות או חובה, א"ל חובה, א"ל והלא ר"י אמר לי רשות, א"ל המחזן עד שיכנסו בעלי תריסין לביהמ"ד. כשנכנסו עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אמר לו רבן גמליא' חובה. אמר להם ר"ג לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה, א"ל רבי יהושע, לאו. א"ל והלא משמך אמרו לי רשות. א"ל יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר וכו' איך יכול החי להכחיש את החי (פרש"י, על כרחי אני צריך להודות שאמרתי לו רשות). מעשה זו צריכה עיון וביאור. אמאי שאל התלמיד תחילה את ר"י ואח"כ את ר"ג והגיד לר"ג שר"י חולק עליו, הרי תזינן שניסה ר"י להעלים מר"ג שחולק עליו, ומסתמא ה' מחיירא ממנו שלא יצערנו, ואותו תלמיד מה ה' כוונתו, לכאורה הרי בדבריו מחרחר ריב בין ר"ג לר"י שהרי ידע מה אידע בראש השנה אישחקד, ובמעשה דבכורות איך שציער ר"ג את ר"י. וביותר קשה, שהרי בסוף הסוגי' איתא שאותו תלמיד ה' רבי שמעון בר יוחאי. ועל הכל, אין הדעת סובלת שרבי יהושע יוציא שקר מפיו, ובפרט בדברי תורה, שהרי איתא בים של שלמה ב"ק ל"ח ע"א דאסור לשנות דברי תורה וחייב למסור נפשו על זה. בגמרא שם איתא (כ"ו ע"ב) דתפלת שחרית כנגד תמיד של שחרית, תפלת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים, ותפלת ערבית כנגד איברים ופדרים תיקנוה שהרי איברים ופדרים שלא נחעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה. ודבר זה צריך ביאור, שהרי איתא בפסחים (ס"ו ע"ב) אר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה. שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה, ואין ממתינים להם עד שתחשך (פרש"י, כשרין כל הלילה כדכתיב על מוקדה על המזבח כל הלילה ויכול להקטירן כל הלילה של מוצאי שבת ואעפ"כ אין ממתינים להם עד שתחשך אלא מחללין שבת עליהן כדכתיב עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. אלמא חביב למהר מצוה בשעתה. ע"כ) וא"כ קשה טובא דזמן תפלת ערבית לרבנן הוא דוקא בלילה ולא קודם, והאברים ופדרים גופא עיקר זמן הקטרתן הוא דוקא בשעתה ביום. ונמצא שתפלת ערבית תיקנו על בדיעבד. וביותר קשה, שמסיק שם, שמאן דאמר תפלות כנגד קרבנות תיקנום, ג"כ מודה שתפלות אבות תיקנום אלא שאסמינהו רבנן על קרבנות. (ונ"ל ביאורו, שכמו שמצינו בפרקי דר"א דהקבע ר"ה ליום הדין מפני שאדה"ר עשה תשובה ביום זה ויצא בדימוס והוקל ענשו, ולכן בכל יום ראש השנה מסוגל הדבר שתשובה תתקבל, כן האבות התפללו בזמנים קבועים ביום, וגרמו שאותן הזמנים יהיו עתות רצון. ואח"כ כשניתנה תורה, צוה הקב"ה להקריב קרבנות

בעתות רצון האלו. וכשבטלו הקרבנות סמכו אנשי כנה"ג לקבוע תפלות בזמני הקרבנות, משום שכל עיקרם של זמני הקרבנות, קבע הקב"ה על זמני תפלות של האבות. ואכמ"ל) והנה ידוע שיעקב אבינו הי' המשובח של כל האבות והמובחר שבהם, שנא' כי יעקב בחר לו י-ה (בר"ר ע"ו) ותפילת ערבית הוא המובחרת מכל התפילות ובה תיקן מה שלא תיקן בר נש מקדמת דנא כדקא יאות, ועל דא השתבח ואמר והאבן הזאת אשר שמתי מצבה (זוה"ק ח"א ע"ב ע"א), ולפי זה קשה, החביב שבאבות כשתיקן החביבה שבתפילות לא סמכוה אלא על אברים ופודרים שנידחה הקרבנות ללילה ולא נקטרו ביום כשחביבה מצוה בשעתה.

במס' חולין צ"א ע"ב (וכן הובא ברש"י בחומש) כי בא השמש, ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה-כי מטא לחרן אמר מקום שהתפללו בו אבותי וכו', קפצה לו הארץ, והתפלל שם. כד בעי למהדר (פי' אחר תפלתו כשרצה לחזור לחרן) אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה. ואז שקעה חמה כדי שילין סם. והקשו החוס' בברכות כ"ו ע"ב ד"ה יעקב, הלא התם מוכח שהתפלל ערבית ביום מאחר שהתפלל כבר וחזה דעתי' למיהדר וקשה למתניתין דפ"ק שאין זמן תפלת ערבית עד צאת הכוכבים. ולפי מה שפירשנו דק"ל כרבי יהודה דאמר עד פלג המנחה נוחא, ויפה מנהג שלנו דאדרבה טוב להתפלל מבעוד יום קצת. עכ"ל. אבל החוס' לא תירצו אליבא דרבנן דסברי דזמן ערבית אחר צאת הכוכבים, ולדידהו עדיין קשה קושית החוס'. וראיהי מקשים דגם אליבא דרבי יהודה קשה, שהרי בב"ר ריש ויצא, איתא שהחמה שקעה שתי שעות קודם זמנה. וא"כ הו' קודם פלג המנחה ואינו זמן ערבית אפילו לר' יהודה. (ולכאורה מכאן ראי' לשיטת הפוסקים שפלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה. אבל להפוסקים שסוברים שהיא שעה ורביע קודם צאת הכוכבים, וכן פסק המחבר באו"ח רל"ג, קשה עליהם מן המדרש הזה).

במס' חגיגה י"ב ע"ב מונה שם שבעה רקיעים ומה הם משתמשים. ואיתא שם, מעון, שבו כתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שמקלסין ביום. והקשה המהרש"א הלא ישראל ג"כ מקלסין בלילה, וחירץ ששירתן של ישראל עיקרה ביום בתפלת שחרית ומנחה שהן חובה, משא"כ ערבית שהוא רשות. ע"כ. וקשה איך תתישב קושית המהרש"א אליבא דמ"ד תפ"ע חובה.

בספר חדשים וגם ישנים להגה"צ ר' יונתן שטייף זצ"ל מביא על סוגיא זו בשם הזוהר, שאע"פ שתפלת ערבית רשות, מ"מ בשבת הוא חובה. ומפרש, משום דבשבת מלבד חיוב תפלה, יש חיוב של קידוש היום, וזהו טעמו של הזוה"ק שמחייב בתפלת ערבית של ליל שבת כדי שיקדש בתפלה. ולא הבנתי, שהרי יכול לקדש על הכוס. (ושמעתי בשם חכם אחד שליט"א שביאר את דברי הזוהר ע"פ הרמב"ן ב'פ' אמור (כ"ג ב') וז"ל, וטעם מקראי קודש, שיהיו ביום זה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית אלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאלקים בכסות נקי' ולעשות אותו יום משתה ושמחה וכו'. ע"ש. ע"כ. ולכן צריכים לקיים מקרא קודש ע"י ערבית בהקדם האפשרי. אבל לא נתקרה דעתי בזה, שאין הכרח לקיים מקרא קודש בתפלה, יקדשו על הכוס בביהכנ"ס. ועוד, בזוהר לא הקפיד שמוכרח להתפלל בצינור בליל שבת, ומשמע דתפלת ערבית חובה בשבת אפילו כשמתפלל ביחיד, וא"כ יקדש על הכוס במקום סעודה וכסות נקי' ויקרא מקרא קודש לד'. (ולבוא לכלל ישוב, אקדים מה שאיתא בפסחים (פ"ח ע"א) ואמר ר"א מאי דכתיב לכו ונעלה אל ה' אל בית אלקי יעקב. אלקי יעקב ללא אלקי אברהם ויצחק אלא לא כאברהם שקראו (לבית המקדש) ה' ולא כיצחק שקראו שדה, אלא כייעקב שקראו בית שנא' ויקרא את שם המקום ההוא בית א-ל. ובמהרש"א שם, כד שני בתי המקדש הם כנגד אברהם ויצחק אבל בית השלישי הוא בית אלקי יעקב, זה שאמר הכתוב אין זה כי אם בית אלקים, כי מה שהעריב לי שמש קודם זמנה כדי שיהי' לינה לילה כמו בבית אין זה כמ"ש באבותי ה' ושדה, אבל יהי' בית אלקים. עכ"ל. ומזה משמע שתפלת אברהם כנגד בית ראשון, תפלת יצחק כנגד בית שני, ותפלת יעקב שכיבדו אותו שם בלינה לילה, הוא כנגד בית שלישי, בית אלקי יעקב. ושני בתי המקדש הראשונים לא הי' להם קיום עולם כמו הדר בהר ובשדה הדרך ארעי. אבל בית השלישי נקרא בית, דידת קבע לעד ולעולם במהרה בימינו.

ובזה נראה לתת טעם לתפלת ערבית רשות. שהרי יש לתמוה מה זה ועל מה זה שהתפילה של המשובח והמפואר שבאבות תהי' גרועה מיתר התפילות שתיקנו אותן חובה, ובפרט שיעקב אבינו השתבח בתפלה זו שהיא מעולה על הקודמות לה כנזכר לעיל. אולם שני בתי המקדש, כבר זכינו להם ולבחינתם, וכאשר שמענו כן ראינו בעיר אלקינו וכנגדם תיקנו אנשי כנה"כ שהיו בתחילת בית שני, שתי תפילות הראשונות. אבל בית השלישי אשר גדול יהי' כבוד הבית האחרון מן הראשונים, וירד לנו מן השמים (עיי' רש"י בסוף העמוד מס')

ר"ה ל' ע"א) ויהי' בנוי מאש, ועין לא ראתה אלקים זולתך, עדיין לא נזדככנו והטהרנו, ואין אנו ראויים לראות בבנינו ולשמח בחיקוננו עד יום הבנותו, ואין לנו שום השגה ושייכות לו עדיין. ועל משקל זה, כמו שלא זכינו להיות שייכים לבית אלקי יעקב, כן עדיין לא זכינו להיות שייכים לתפילת יעקב המכוון לבית הזה וכדברי המהרש"א הנ"ל. ולכן, עד אשר יבקע כשחר אור גאולתינו, עד אז תהי' תפלת ערבית רשות, כי אין לחייב אותנו במה שאין שייך אלינו. ובזה נבין למה תפלת ערבית היא המעולה שבתפילות, מפני שהיא מכוונת למעולה שבבתיים.

והנה, ע"פ הרגלנו במדרשי חז"ל, אנו תמיד מייחסים את הנראה והגלוי והמושג לנו, לאור יום, ומה שמכוסה ומופלא וחשוך מאתנו (מלשון ולא חשכת את בנך. מהד"ל) זהו חושך ולילה. וכך דרשו, אם זרחה עליו השמש, אם ברור לך כשמש, (סנה' ע"ב) וגם בית המקדש נקרא אורו של עולם. (ב"ב ד' ע"א). והנה כהיום, שכבר זכינו לאורה ולהשגה של שני בחי מקדש הראשונים, אנו מתפללים תפלותיהם של אברהם ויצחק ביום. אבל תפלת יעקב אין לה מקום ביום מפני שלא זכינו עדיין לאורה ואין מאיד לנו הבית השלישי ואין לנו השגה בו ולא שייכות לנו לו, והוא מופלא ומכוסה וחשוך ונמנע מאתנו. ולכן אנו ג"כ מתפללים אותה בזמן החושך והכסוי, הוא הלילה. ויתכן שכאשר יאיר לנו כאור יום חשכת לילה ויבנה המקדש בית אלקי יעקב, אז באמת נתפלל גם תפלת ערבית ביום, ותאיר לנו תפלה זו שבעתים כאור שבעת הימים, כי הוא תפלת האורה, תפלת הבית השלישי שנקרא אורה ונהורא כמ"ש והי' באחרית הימים נכון יהי' חד בית אלקים וגו' ונהדרו" אליו כל הגוים (בר"ר א').

ואבינו יעקב שהיה הוא הבית השלישי אשר תיקן תפלת ערבית במקום הבית ובאותה שעה קראו בית וזכה שם ללינת בית של דירת קבע קביעות בית, באמת התפלל תפלתו ביום, כי הראוהו אז מן השמים את הבית השלישי בבנינו ובחיקוננו בכל חוד תפארתו והשיג אותו די צרכו עד כי ראוי הי' ושייך הי' לתפלה זו לאור יומם ולהשגה ברורה. ואין ספק כי תפלה זו היתה תקנת חובה כי במה נגרע ערכה משחרית ומנחה, אדרבה, הפליא לעשות ולתקן יותר מאבותיו הק'.

ותפלה זו התקין כנגד הקטרת אברים ופדרים. כי בקרבן יש שני חלקים. זריקת הדם הוא לכפרה כי הדם הוא בנפש יכפר ואין כפרה אלא בדם, (יומא ה' ע"א) ואחר שנתכפר בחלק הראשון, בא חלק השני של ניחוחים ואשים, שעולים לרצון אשה ריח ניחוח לד' והם לנחת רוח. ולכן שחרית ומנחה שהם כנגד שני הבתיים הראשונים, עיקרם לכפרה כי הם בעוה"ז שמצוי חטא ועון, ועיקר הקרבן הוא זריקת הדם לכפרה. אבל בבית השלישי שאז יקויים ואת הצפוני ארחיק מעליכם, זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם וכו' פניו אל הים הקדמוני שהחריב מקדש ראשון וסופו-אל הים האחרון שהחריב מקדש שני (סוכה נ"ב) והקב"ה מביא את היצר הרע ושוחטו לפני הצדיקים (שם) ולא יוכל להחריב את מקדש השלישי כי איננו ובטל מן העולם, אז יהי' עיקר הקרבן לא לכפרה, אלא לריח ניחוח ע"י האברים ופדרים. ולכן דוקא תפלת בית אלקי יעקב שייכת להקטרת איברים ופדרים. ובעולם הזה שעדיין הצפוני היצה"ר מרקד בינינו, ועיקר הכפרה היא קיבול דמן בכלי שרת בצפון לכפר על הצפוני מיני' ובי', אז אין הנחת רוח בשלימות שעדיין עלולים לחטוא. ולכן גם תפלת ערבית כנגד אברים ופדרים שנקטרו בלילה ולא בשעת חביבות מצוה בשעחה שאין החביבות בשלימות. אבל לעת"ל, כמו שאר הנסים וההצלחות בביהמ"ק, יסתייע מילתא שכל האברים ופדרים יוקטרו ביום ותהי' תפלת ערבית עיקרה ביום לפני השקיעה ותקבע ההלכה כרבי יהודה, שערבית ביום, וגם תהי' תפלת ערבית חובה שהדי כבר זכינו לבית השלישי שיבנה ב"ב.

ומיושב הגמרא במס' תגיגה שהמלאכים אומרים שירה ביום וחשים בלילה מפני כבודן של ישראל כי עכשו מה שמתפללים ערבית בלילה אינו סותר לשירות המלאכים כמ"ש המהרש"א שתפלה ערבית רשות. ואין הכי נמי למאן דאמר תפלת ערבית חובה מפני שאנו מתפללים אותה כמו יעקב אבינו, אז גם תפלת ערבית ביום כמו שהתפלל אותה יעקב ביום כי כן נתקנה על לעת"ל. ותבאר עוד להלן, בעוה"ז.

ומ"מ גם בזמן הזה בחשכת ערפל של גליונתנו, יש לנו זמן מסוים שמתעלה נשמותנו לעתות בעתיד ובו אנו שואפים רוח של מעין עולם הבא, והוא יום השבת, דוגמא של יום שכולו שבת. ויום השבת לישראל אורה, מנוחה ושמחה אור ליהודים. והוא יום "שלא שימשה בו אפילה. בכל יום כתיב ויהי ערב ויהי בוקר ובשבת אין כתיב ערב" (מדרש שו"ס תהילים

י"ט) והוא כולו יום מבואר ועד צאתו. ויום השבת הוא נחלת יעקב אבינו נחלה בלי מצרים, כי בכל האבות לא כתיב שמירת שבת, אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת (ויחז את פני העיר) ירש את העולם שלא במדה. (ב"ר י"א) ואזהב ד' המכסים לבנין אריאל זה ביהמ"ק, ביום השבת ישו ושמו, כי בז מרגישים הארה של בית אלקי יעקב. ולאור הגדול של יום השבת, אנו משיגים קצת בחינת יעקב וביחו נאווה קודש, ולכן בו ביום תפלת ערבית חובה. ומהאי טעמא נכול הדבר שבשבת לתפלות חובה בעוד יום כמו שעשה יעקב אבינו. וכן באמת פסק המחבר בשו"ע או"ח סי' רס"ז ס"ב וז"ל מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול. והמג"א הסביר בטוב טעם ודעת כי אברים ופדרים של ערב שבת אינם קרבים בלילה כי עולות שבת בשבת ולא עולת חול בשבת, וממילא מוכרחים להתפלל ערבית מבעוד יום ע"ש. ולפי דברינו הנ"ל יוטעמו הדברים כי בשבת אנו מתפללים תפלת ערבית חובה מעין עולם הבא כנגד אברים ופדרים שנקטרו בזמנם ביום בהיד, בחביבות מצוה בשעתה לריח ניחוח ולנחת רוח.

ולכאן אל המכוון, בספר בני יששכר (מא' חמוז אב מאמר ג' אות ב') איתא וז"ל ביקש רבי לעקור ח"ב שחל להיות בשבת, אמר כיון דאידחי אידחי וחכמים לא הורו לו. ונ"ל מה שרבינו הקדוש דוקא ביקש לעקור ח"ב שחל להיות בשבת דהנה אמרי בגמרא, אחד מבני המשפחה וכו' חדאג כל המשפחה. נולד בן זכר באותה משפחה נתרפאה כל המשפחה. והנה בח"ב לאחר חצות זמן לידת בן דוד. והנה בח"ב שחל להיות בשבת הנה רבינו הקדוש דמבית דוד קאתי הרגיש בשבת שכבר נולד בן דוד ונתרפאה כל המשפחה וביקש לעקור את התענית לגמרי אמר הדאיל ואידחי אידחי. משא"כ שאר החכמים שאינם מאותה המשפחה לא הרגישו בזה עכ"ל הק'.

ונראה בראשון, כי בספר נתיבות עולם בדיש נתיב התורה, מבאר שם כי התורה היא סדר העולם וכל מציאות הבריאה מתנהגת לפי התורה, עיין שם מתיקין ודובשיין. ובירושלמי (פ"ק דכתובות) בת ג' שנים ויום אחד ונמלכו ב"ד ועברו השנה בתולותי חוזרין. והנה מעת הוסר התמיד ותת שיקון שומם קבלו ישראל עליהם ועל זרעם להתאבל על ירושלים אחת בשנה עד שינחם ד' ציון ותבנה ותכונן עיר דוד, וזה מתקנת הנביאים. וכשרצה רבי לעקור ח"ב בשבת כי הרגיש לידת דוד, האם הי' כוונתו שבטלה האבלות ואותה שנה לא יתאבלו. הלא משכחים ירושלים שיעור שכחה וזה אי אפשר. רק כוונתו היתה לפסוק שבטלה האבלות מחמת הרגשת הגאולה. ופסק התורה מכתת המציאות שהרי התורה היא סדר הנהגת העולם, ומוכרח שמישה יתגלה. וזאת היתה עצה עמוקה מרבינו הקדוש להביא לימות המשיח. אבל החכמים שאינם מזרע דוד מבני אותה משפחה לא הרגישו התעוררות הגאולה וממילא, מושבעים ועומדים הם להתאבל על ירושלים, וגשאר רבינו הקדוש דעת יחיד, ולא נפסק הלכה כמותו, ועדיין לא נושענו בעוה"ר.

וככל החזיון הזה אירע אצל זקנו רבן גמליאל הנשיא מזרע המלוכה. הוא התאמץ ורצה דוקא לקבוע הלכה שתפלת ערבית חובה ולהכריח ע"י פסק זה את המציאות שיפסקו בשמים שכבר מתנהגת הנהגה של ימות המשיח. ולהיותו מזרע דוד הרגיש כי עתה עת מצוא לביאת המשיח. כי זכה העולם בשעתו שהתחיל להתנוצץ אור גדול ומופלא, זהו התלמיד רבי שמעון בר יוחאי אשר על תורתו נאמר (זוה"ק נשא קכ"ד ב') ובגין דעתירין ישראל למיטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר יפקון בי' מן גלוחא ברחמי. ועליו כתב רמח"ל (ילקוט ידיעת האמת דף רצ"ג) כי הוא לגאולה הוכן להצמיח קרן ישועה לבינת ישראל. ובוודאי גם רשב"י בעצמו ידע את מעלת נשמתו וגודל ערך תורתו וידע שעכשו הוכשרה השעה ע"י גילוי תורתו להכריח את המציאות ע"י הפסק של חפ"ע חובה. ולכן עשה מה שעשה כדי שיעמדו למגין ויפסקו כן. אבל רבי יהושע וחקריו לא כן דימו כי הם לא הרגישו זה, וממילא נטיית שכלם הי' לפסוק שתפ"ע רשות. והענין כמו שכתוב בהקדמת ים של שלמה, וז"ל והמקובלים כתבו טעם לדבר שכל הנשמות היו בהר סיני וקיבלו דרך מ"ט צינורות וכו' כל אחד ראה דרך צינור שלו לפי השגתו וקיבל כפי כח נשמת עליונו לרוב עילוי או פחיתות זה רחוק מזה עד שאחד יגיע לטהור והשני יגיע לקצה האחרון לטמא וכד' ע"כ מסר התורה לחכמים לפי חוצב מקור שכלו וכו' כפי מה שיראו לו מן השמים עכ"ל. עוד זאת אקדים, שכל חכם וצדיק נותן מהדורו ומאציל מרוחו על כל סביביו, וכל הסמוכים לו ולמקומו מושפעים מאור התורה והקדושה אשר עליו. וכן זה לעומת זה, יש ענין טומאה באהל מפני שכל שיש באהל המת ג"כ נשפע עליהם הטומאה, ומדה טובה מרובה

כי קול רינה וישועה באהלי צדיקים. ובדרשות חת"ס (כ"ז אלול תק"ע) איתא וז"ל סגולה נפלאה שתקבל התפלה ביותר בעמדו סמוך לאיש צדיק עכ"ל. ונראה שזהו הסעם שכל בני מקומו מתנהגים ע"פ הלכה כחכם המקום, כי הם להיותם סמוכים לו ושייכים אליו, מושפעים מאור תורתו הפרטי שקיבל מסיני, כמו במקומו של ר"א היו כורחים עצים וכו' למול בשבת (שבת ק"ל) וכמוהו רבי' בגמרא.

ולכן, רבי יהושע וחבדיו באמת לפי דעתם והרגשת נשמתם לא היו יכולים להסכים שתפ"ע חובה, כי הם היו מרגישים כל כובד הגלות ולא זכו לראות שום קרן אורה. אבל בהיות רבי יהושע באותו ביהמ"ד סמוך לר"ג שמצד נשמתו השייכת לבית דוד הרגיש כי עתה מתבקע השחר, גם הוא הרגיש הארה של משיח וכמו קדושת השבת, שאז גם הוא מודה שתפ"ע חובה מחמת כי הוא מעין עוה"ב יום שכולו שבת. וכששאלו ר"ג כלום יש אדם שחולק על זה, אמר לאו, ואמר האמת, כי באותו מעמד הרגיש קדושת השבת ואור משיח. ועכשו הוא מסכים, במעמד זה ובמקום זה, כמו בגמרא שבת הנ"ל במקומו של רבי אליעזר. אולם ידע נאמנה שבצאתו ממעמד ר"ג הנשיא לא ירגיש זאת. ומעולם לא הסכים שיפסקו כו' לכל כלל ישראל, רק למקומו של ר"ג ומטעם הנ"ל. (או אפשר שכונחו היתה שמסכים לפסק זה רק ביום השבת) ושאלו ר"ג הלא משמך אמרו תפ"ע רשות, אמר רבי יהושע איך החי מכחיש את החי. כלומר, הלא ר"ג הוא בחינת יעקב אבינו שלא מת, והוא בבחינת משיח ששמו חיים (אורח"ק ה' פ' ראה ט"ו ז') ובמס' סוכה (נ"ב ע"א), הקב"ה הבטיחו למשיח על החיים שנא' חיים שאל ממך נתת לו. ומה שאירע ליעקב שלא מת, אירע לביתו, בית אלקי יעקב, שלא חרב, כי מדתו תתן אמת ליעקב. דהיינו אמת וקיים לעד. ולכן אמר רבי יהושע, הואיל ור"ג הוא בחינת חיי, אין אני יכול להכחיש את הרגשת החיים שמושפע עלי ממנו בהיותו סמוך לו, ולכן במעמד זה ובמקום זה דווקא, תפלת ערביית חובה.

ומסיים שם בגמרא, ואותו תלמיד הי' רשב"י. ולא הזכיר שמו בתחילת הענין בשעת שאלתו, כי אין בשאלתו שום חידוש בהלכה שצריך להאמר בשם אמרו. אבל בסוף הענין מזכיר שמו, כי זה נחוץ לנו להבין מה אירע. כי גם רשב"י הוא בבחינת מקדש שלישי, ולכן דוקא הוא מוכן לגלות חידושי תורה של גאולה. ובס' פלח הדימון (להרה"ק ר' הייל פאריטשער זצ"ל, שמות ע' ז') כתב כי רשב"י הי' מין הנשמות שלא שלט עליהם החורבן. וראיתי בשם חכם אחד שליט"א שבזה יובן העובדא שכתב הר"ח וויטל זצ"ל (ומובא בבה"ט אורח"ק תצ"ג בקצרה) וז"ל גם העיד הה"ר ר' אברהם הלוי כי הלך גם הוא שם (במידון בל"ג בעומר) והי' נוהג לומר בכל יום בברכת ירושלים עירך, נחם ד' אלקי'נו את אבלי ציון וכו' וגם בהיותו שם אמר נחם וכו' ואחר שגמר העמידה א"ל מו"א (הוא האריז"ל) כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אמר נחם בידם שמחתנו ולכן הוא יהי' בנחמה בקרוב. ולא יצא חודש עד שמת לו בן וקיבל עליו תנחומין. ע"כ. ומובן שאיך שיין לומר נחם אצל איש שאצלו לא שלט חורבן, וכמו שביארתי שבחינתו הוא הבית השלישי. ואיתא (בזוה"ק ח"ג רצו ע"ב) שנסתלק רשב"י כשאמר הפסוק כי שם צו' ד' את הברכה חיים וגו', ויצא נשמתו אצל תיבת חיים. הרי, שנשמתו מבחינת חיים כמו משיח כנ"ל.

ובגמרא חולין צ"א ע"ב איתא, אמר רבי עקיבא שאלתי את רבן גמליאל ואח רבי יהושע באיטליז של אמאום (איטליז, שוק שמוכרין בשר. אימאום, שם מקום. רש"י) שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל, כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבד זרחה והלא לכל העולם זרחה א"ר יצחק שמש שבאה בעבורו זרחה בעבורו (שמש שבאה בעבורו, ששקעה בעבורו קודם זמנו. רש"י) דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (ומשמע שכבר בא לחרן. רש"י) וכתיב ויפגע במקום (דאכתי לא בא לחרן) כי מסא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי כדי יהי' דעתי' למיהדר קפצה לי' ארעא מיד ויפגע במקום. (התפלל. רש"י. ובחומש הוסיף רש"י ולמדנו שתיקן תפלת ערבית) כדי צלי בעי למיהדר (רצה לחזור עוד הפעם לחרן) אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד בא השמש. (כדכתיב וילך שם, ששקעה בלא זמנה) ובחומש, פרש"י כי בא השמש משמע ששקעה פתאום שלא בעונתה ע"כ.

ובס' פתח עינים להחיד"א ז"ל הקשה דר"ע שאל לר"ג ור"י ואיך שיין ר' יצחק הכא (שהי' כמה דורות אחריהם) הרל"ל דר"ג ור"י השיבו לו כך. ותידן שהא דר' יצחק

הוא ברייתא אלא שהוא ידעה בדורו שקיבלה מכותיו ומייתת לה הש"ס וממילא מובן דזו תשובת ר"ג ור"י לרבי עקיבא. וכן הביא שאח"כ מצא שבעל סדר הדורות כבר הקשה כן בהקדמתו ותידך כעין זה.

ולבאר מאמר זה אקדים, מה שאיתא בספר קדושת לוי (בליקוטים בסופה ד"ה חזי' לרבנן) וז"ל שמחת נישואין הוא התקרבות הגאולה וזהו הרמז בגמ' אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. וזהו שמחת נישואין על הנשמות שיבואו לזה העולם וכו' ולכן אנו אומרים בשבע ברכות שוש תשיש על בנין ביהמ"ק כי מזה השמחה יבנה המקדש. עכ"ל. והמכוון, כי מה שהעולם בשמחה בשעת נישואין, הוא מחמת הרגש התקרבות הגאולה. ובזה מובן מה שכל הקרואים לחתונה לובשים בגדי שבת משא"כ בשמחה אחרת, רק בעלי השמחה לובשים בגדי שבת. וגם המנהג לשורר ולהכריז "שבת" אצל חתונה. כי שם מורגש השמחה של שבת, מעין יום שכולו שבת. ועוד כתב שם בס' קדו"ל שזה הרמז חזי' לרבנן דקבדחי טובא, ששמחים בשמחת נישואין על התקרבות הגאולה, ומבאר בזה שם עניני חתונה ע"ש. ועל דבריו הקדושים נראה לי להוסיף בפשטות שהרי מצינו בכמה מקומות בתושב"כ ובתושב"ע שהיחס בין הקב"ה כבי' וכנסת ישראל נמשל ליחס איש אל רעייתו וכל ספר שיר השירים בנוי על יסוד זה. ועל גאולת מצרים נאמר זכרתי לך וגו' אהבת כלולותיך, (ירמי' ב'). ועל גאולה העתידה נאמר ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך (ישעי' ס"א) חזי, שבשעת גאולה נמשלו כבי' לחתן וכלה. ולכן, בשעת חתונה מעורר המשל את הנמשל, וכפי שהחתן והכלה מוכנים וראויים לזה מתעוררת שם אור גאולה העתידה. עוד, אקדים, מה דאיתא בקידושין (מ"א ע"א) האיש מקדש בו ובשלוחו, מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא דרב מחריך רישא (לכבוד שבת) רבא מלח שיבזא, ע"כ. והנה כל יהודי נלבב הנכנס בחדרי חורו יודע שאין שום דקדוק קטן וקל בתורה שבא בחינם ובמקרה, כי לא דבר רק הוא מכס, וכדאי למצוא טעם, למה דוקא אצל קידושי אשה ואצל הכנות של שבת נקבעת ההלכה שמצו' בו יותר מבשלוחו.

והנראה בזה, ע"פ המדרש ילקוט (רמז תקע"ז) אשריך ישראל מי כמוך עם נוסע בד', אמר הקב"ה בעוה"ז היחס נוסעים ע"י בני אדם. במצרים ע"י משה ואהרן. בימי סיסרא ע"י דבורה וברק. וע"י שהי' ע"י בשר ודם חוזרים ומשתעבדים. אבל לעתיד לבוא אני בעצמי גואל אתכם ועוד יותר אין אתם משתעבדים שנא' ישראל נוסע בד' תשועת עולמים. וכן דרשו עה"כ ופדויי ד' ישובון (ישעי' נ"א) פדויי משה ואהרן אין כתיב אלא פדויי ד', ע"י הקב"ה ולא ע"י בו"ד. והנה ידוע שכל מה שפועל אדם בארץ התחתונה הלזו נעשה דוגמתו בעליונים, ובאיתערותא דלתתא איחער לעילא (זוהר צו ל"א). וביארתי זה במאמר המורי' והמכפלה (עם התורה, חוברת ט'). ולכן, כאשר אדם מישא' מתאמץ להכין על שבת כלה מלכתא ע"י עצמו ולא ע"י השליח, יוכל לעורר בזה למעלה, שהשי"ת ג"כ יתעורר כבי' לגאול או עכ"פ לקרב זמן הגאולה ולהכניס שבת כלה מלכתא ביום שכולו שבת. שהכנסת כלה זו היא ע"י עצמו ולא ע"י השליח, ופדויי ד' בעצמו ישובון. וזה נראה בעזה"י טעם הגוון למה דוקא קידושי כלה, והכנות לכלה שבת מלכתא הוכשרו להיות מקור ההלכה של מצו' בו יותר מבשלוחו, כי אע"פ שבכל המצוות נכון להדר למלך הכבוד ולעשותן בעצמו, מ"מ חיבה יתירה נודעת לשתי מצוות אלו, שעל ידן מעורר למעלה הכנסת כלת הלבנות והכנה ליום שכולו שבת כולו כלה, שהיא ע"י הקב"ה בעצמו.

ורבן גמליא הנשיא הי' גדול ליהודים ועשיר מופלג ולא חסרו לו עבדים, כמ"ש בגמרא ברכות שם (כ"א ע"א), אמר ר"ע טרוקו גלי דלא ליחי עבדי דרבן גמליא ומצערי רבנן. ומ"מ הלך הוא בכבודו ובעצמו בשוק של מוכרי בשר ביחד עם רבי יהודה לקנות בחמה למשתה החתונה של בנו של ר"ג. והנה מי שמתאמץ לעשות מצו' כתיקונה יותר מן הרגיל, זוכה שמתגלים לו בשעת מעשה חידושי תורה ששייכים לענין המצו' שעסוק בה. ויש ללמוד זה מגמרא קידושין (ל"א ע"ב) אצל מעשה דאבימי שהתאמץ במצות כיבוד אב, ובעודו בחיץ קאי עלי', איסתייע מילתי' ודריש אבימי מזמור לאסף, ועיין שם במהרש"א אין שייך חידוש דרושו מזמור לאסף למצות כיבוד אב.

וכשנחבונן בגמרא חולין הנ"ל בדרוש שיצא מבין ר"ג ור"י בפסוקי פ' ויצא, נמצא מה שנוגע לעניננו, דברים מחודשים כדלהלן.

שיעקב חיקן תפלת ערבית. ועוד, שהתפלל מבעוד יום, ואחר גמר תפלתו הי' עוד היום גדול ורצה להמשיך דרכו לחרון אלא שמנעוהו מן השמים ע"י שקיעת חמה שלא בעונתה. ועוד, שלינת לילה שהיתה לו במקום המקדש הי' סימן לו שהבית השלישי שהוא קראו בית, יהי' בית אלקים, מקום קבוע ולא יחרב לעולם, כמובא לעיל. וממילא יוצא מזה, שתפלת ערבית מבעוד יום כמו שתיקנה יעקב, היא תפלה השייכת לימות המשיח ואין אנו זוכים לזה אלא בשבת, כי תפלה כזאת שייכת ליום שכולו שבת. ועוד, שתפלת ערבית של יעקב, ושל שבת, ושל ימות המשיח היא חובה, כי היא תפלה כתיקונה כמו שתיקנה יעקב כנגד אברים ופדרים בזמנם. ולפי כל הנ"ל מה טובו ומה נעמו דברי הגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל שתפלת ערבית חובה בליל שבת כדי לקבל עליו שבת. וניחא, כי נכון לקבל שבת ולהקדים זמנה דוקא ע"י תפלת ערבית שהיא תפלה של יום שכולו שבת נחלת יעקב אבינו, ולעודר בשמים רצון העליון להחיש ולמהר בנין בית יעקב שמכוון כנגד תפלת יעקב ולהכניס הכלה בבחינה של "זכו אחישנה". ומה יקרה ומה נעלה היא, תפלת ערבית של ליל שבת, מובחרת התפילות של הבחיר שבאבות שזוכין רק בליל שבת להתפלל אותה כתיקונה. ואבינו יעקב השתבח באבן טוב זה וכיבדה ועיטרה, והרימה מצבה ונסך שמן על ראשה. והוא סימן ורמז לבניו, שכמוהו גם הם יקבעוה בנזר תפארת של שבת המלכה עטרת בעלה, כי נאה וכי יאה לחמדת הימים, להתקשט ולהתהדר בחמדת התפלות. ותפלה זו היא חידושה ותיקונה של יעקב החצובה מלבנת הספיר של עצם נשמתו, אשר מהמחצב הזה נבנה הבית השלישי בית אלקי יעקב, ויום השבת נחלת יעקב. וראויה תפלה זו לקבל ולקדש על ידה את יום השבת, כי התפלה בעצמה היא מהותה ועצמותה של יום השבת. (וזה לפי המב"א רע"א סק"א, וכן פסק בשו"ע הרב ז"ל. ועיין עוד בפוסקים)

וכל הדברים האלה וכל החזיון הזה נתגלו ונתחדשו אצל רבן גמליא' ורבי יהושע דוקא כשעשו מצוה כתיקונה וקיימו בעצמן מצו' בו יותר מבשלוחו, והלכו למקום ליכלוך דם וזבובים לשוק של מוכרי בשר, לקנות באמה לצורך שמחת חתונה, שהיא כבוד כלה ונזעם שבת המלכה, והואיל והיו עסוקים בהכנה לחתונה, והכנת המצו' כמצו' עצמה (כי מכשירי מצו' דוחין את השבת כמצו' עצמה) לכן הופיע עליהן אור הגאולה, וחידשו דברים בענין הגאולה מעין מצותן. ומחמת שלא חסו על כבודן וטרחו בעצמם בלי שליח לכבוד שבת ולכבוד כלה, איסתיע מילתא שדרשו בענין הבית השלישי שהקב"ה יבנהו בעצמו שלא ע"י שליח (כמו ברש"י ר"ה ל' ע"א). ויכניס הכלה שהיא כנסת ישראל לחופתה בחוככי ירושלים סוכת שלומו ע"י עצמו כנ"ל, וחאיר ארץ מכבוד השבת שהוא יומו של יעקב, בקבלת שבת ע"י תפלתו של יעקב, במקום המקדש בבית אלקי יעקב. ומכוון הדבר, שיעקב חיקן תפלה זו דוקא כשהי' עלי דרך לישא אשה, וגם דוקא בעצמו, ולא ע"י שליח. אבל יצחק אביו נשא אשה ע"י שליח כמו שבנין בית השני ושיבת שבות ציון מבבל, שהי' ע"י שליח. והואיל ור"ג ור"י היו מארי דהאי שמעתתא ונתגלה להם ענין תפ"ע חובה לעת"ל וזכו לעמוד על פודה בשכר התאמצותם במצו' כנ"ל, והיו בקיאים בענין זה טובא, לכן התאמץ ר"ג לקבוע פסק זה להלכה, שתפ"ע חובה. ומגמתו היתה להמשיך ע"ז ענינו של ויפגע במקום, שהוא קפיצת מקום וזמן המקדש אל תחום מקומו וזמנו הדא, ולהביא לימות המשיח. וגם ר"י הסכים לזה עכ"פ ליום השבת, ולמקומו של ר"ג. ורשב"י שנפשו הי' שיך להלכה זו, קבע שתפ"ע חובה ביום השבת, כמשפט כתוב הדר בספרו, ספר הזוהר.

וכמו רבינו חקדוש שהי' בו ניצוץ משיח נשמת יעקב, (הנשי"א, ר"ח הוא גשמה של יעקב אבינו. ילקו"ר ויחי) כמו כן הי' ר"ג הנשי"א ורשב"י. ויחד כולם עם אבינו יעקב עומדים עדיין ומשמישים במום בבית נכון ונשא ומתפללים תפלת ערבית חובה. ויחד כלם הם שופכים שיח פני שוכן זבול, שימחר ויחיש גאולתנו. שיבוא יום שהוא כולו יום ולא לילה, כולו שבת לחיי העולמים. ומארבע רוחות אותנו יקבץ אל חד מרום הריב, וערבה לד' ניהוחים ואשים אברים ופדרים, וצמח דוד יצמיח וקרנו יריס, וישפוט חבל בצדק ומישרים, וחלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ד' אל בית אלקי יעקב.

אי' במדרש עה"פ "ויותר יעקב לבדו", א"ח ברכי' בשם ר' סימון אין כאל ישורון, אין כא-ל, ומי כא-ל ישורון ישראל סבא, מה הקב"ה כתיב בי' "ונשגב ד' לבדו ביום ההוא" אף יעקב "ויותר יעקב לבדו". וצ"ב.

במד"ר על מגילת אסתר אי' "הוא אחשורוש" חמשה לרעה וחמשה לטובה, חמשה לרעה (בראשית י') הוא הי' גבור ציד לפני ד', (שם לו) הוא עשו אבי אדום, (במדבר כו) הוא דתן ואבירם, (ד"ה ב, כח) הוא מלך אחד, הוא אחשורוש; חמשה לטובה (ד"ה א, א) אברהם הוא אברהם, (שמות ו') הוא משה ואהרן, הוא עזרא עלה מבבל, ודוד הוא הקטן, הוא חזקיהו, ר' ברכי' בשם רבנן דתמן אית לן חד דטבא מכולהון "הוא ד' אלקינן בכל הארץ משפטיו". וצ"ב.

עוד אי' שם במד' "ויגידו להמן וגו'" אמר לון המן אמרון לי' זקנו הלא השתחוה לזקני הה"ד ותגשן השפחות וגו' ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו, היתבי, ועדיין לא נולד בנימין, אמרון לי' הה"ד ויגידו להמן. וצריך להבין מה תי' להם מרדכי "עדיין לא נולד בנימין". והא אף דאמת הוא דבנימין לא השתחוה לעשו אבל יעקב זקנו השתחוה לעשו כמו דכתיב "וישתחו ארצה שבע פעמים" ומה תי' על זה.

כי הגיד להם מרדכי אשר הוא יהודי אי' במד' א"ת יהודי אלא יחידי שכל הכופד בע"ז הרי הוא מודה ביחודו של עולם. וצ"ב.

ונראה דביאור הענין הוא כך, דמה שחישב המדרש חמשה "הוא" לטובה וחמשה לרעה, הם כל אחד זה כנגד זה, הטוב כנגד הרע, דזה לעומת זה ברא אלקים. "הוא הי' גבור ציד לפני ד'", זהו נמרוד שהמריד את כל העולם נגד הקב"ה. וכנגדו מצד הקדושה, "אברהם הוא אברהם", שפירסם אלקותו ית"ש בכל העולם, "דמחללה הי' נקרא אלקי השמים ולא אלקי הארץ ועכשיו נקרא אלקי השמים ואלקי הארץ שהדגלחיד בפי הבריות. "כמו שפירש"י שם. ובכל מקום שהלך אברהם הי' עומד עליו נמרוד לשטנו, באור כשדים רצה להרגו על ששיבד הע"ז, ונמרוד הי' הוא שאמר "הבא נבנה לנו עיר" עם האנשי דור הפלגה, ואברהם יצא לקראתם בחרב, ונמרוד הוא אמרפל שלחם עם אברהם במלחמות הד' מלכים. "הוא עשו אבי אדום" דכל מה שעשה הי' בכוונתו לבטל מלכות שמים בזה העולם. וכנגדו מצד הקדושה, "ודוד הוא הקטן" שהי' המרכבה למלכות שמים בעולם הזה. וכן מצינו שעשו הי' לו ח' מלכים שמלכו באדום עד שמלך מלך ישראל, וכנגדו העמיד יעקב ח' מלכי ישראל שבטלו מלכות אדום, כמו דכתיב בימי שאול "אין מלך באדום", ובימי יורם מלך השמיני כתיב "פשע אדום וכו'" וימליכו עליהם מלך וכן כתב רש"י עה"פ ואלה המלכים (בראשית לו). "הוא דתן ואבירם" שני אחים מצד הקליפה וכנגדו מצד הקדושה "הוא משה ואהרן", דשני אחים הללו דתן ואבירם תמיד היו מריבים עם משה ואהרן, כמו שהעיד הקרא' שהם הלשינו על משה שהרג את המצרי, וכל השנים שהיו ישראל במדבר עמדו נגדם במחלוקת. "הוא מלך אחז", שמלך רשע הי' כמו דאי' בחז"ל למה נקרא שמו אחז, שאחז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. וכנגדו מצד הקדושה "הוא חזקיהו", שכימיו בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו תינוק ותינוקת שלא הי' בקי בסומאות וטהדות. "הוא אחשורוש", שביטל בנין בית המקדש שהתחילו לבנותה בימי כורש, וכנגדו מצד הקדושה "הוא עזרא עלה מבבל", שבנה הבהמ"ק. חמשה זה כנגד זה, דזה לעומת זה ברא אלקים. דכך עלה ברצונו שיהי' בעולם טוב ורע, כדי שיהי' ביד האדם בחירה חפשית לבחור באיזה מהם שירצה, וליטול שכר אם בוחר בטוב. אבל לא תאמר שיש באמת מציאות של רע בעולם שהוא דבר ממש, ע"ז מסיים המדרש - אית לן חד דטבא מכולהון "הוא ד' אלקינן בכל הארץ משפטיו", דבאמת אין בעולם רק "הוא" אחד, ד"הוא" פירושו דבר שיש בו הדי' וקיום, והוא דבר ממש. אבל כל כוחות הסומאה וחדע בעולם אין להם מציאות כלל, והס"מ וכל כח דילי' אפס וריק הם, ואינם רק אחיזה עינים לפי שיוצקים מכוחות הקדושה, ואין להם קיום עצמי. וזהו מה שאמר המדרש שלא תאמר דבאמת יש חמשה "הוא" לטובה וחמשה "הוא" לרעה, שיש באמת מציאות "הוא" של רע בעולם, דזה אינו, אית לן חד דטבא מכולהון דאין רק חד "הוא" והוא מפני שאין בכל העולם רק מציאות אלקותו ית', "הוא ד' אלקינן בכל הארץ משפטיו" דבכל הארץ אפי' במקום שנראה שיש שם "הוא עשו אבי אדום", באמת אינו כן אלא "בכל הארץ משפטיו" דבכל העולם הוא לבדו השופט. האמת הוא דמעולם לא השתחוה יעקב לעשו כלל, דעשו הוא אפס וריק, כמו שאמרו עליו במדרש אמר הקב"ה שוא הוא שבראתי בעולמי זה עשו, וכל כוחו של עשו הוא רק אחיזה עינים, ולא הי' צריך יעקב אבינו לירא ממנו ולהכניע את עצמו בפניו כלל.

אלא כמו דאי' בזוה"ק "והוא" עבר לפנייהם" זה השכינה הק' "וישחחו ארצה ז' פעמים" שהשחחו יעקב להשכינה הק' רק שהי' נראה כמו שהשחחו לעשו, ואם יטעה עשו ויחשוב שיעקב כוון ליכנע בפניו, "לאז ער מיינען אזוי" אבל באמת יעקב השתחוה להשכינה כנ"ל. וזהו מה שהקשה המן "אמרו ל' זקנו השתחוה לזקני", "התיב ועדיין לא נולד בנימין", אבל זהו תי' רק בחיצוניות הענין אבל עיקר התי' הוא הה"ד "כי הגיד להם אשר הוא יהודי" פי' שמדכי הגיד לו אשר "הוא", "והוא עבר לפנייהם", פירושו, יהודי, אל תאמר יהודי אלא "יהודי", יחודו של עולם, שבאמת מעולם לא השתחוה זקנו יעקב לפני עשו אלא לפני השכינה הק', דיעקב לא השתחוה אל הבל וריק אלא ל"אשר הוא יהודי" היחידו של עולם, שכל העולם מלא כבודו "הוא ד' אלקיננו בכל הארץ משפטיו".

ועפ"ז יש לבאר דברי המדרש עה"פ "ויותר יעקב לבדו", דאז היתה הלילה קודם צאתו ללחום עם עשו, ובאותו הלילה התאבק עם שרו של עשו הס"מ, והבין יעקב אע"ה שהעצה היחידית לינצל מכוחו של עשו הרשע הוא לבא לידי ההכרה האמיתית שאין בכל העולם רק ד' אלקיננו וכל ה"הוא עשו אבי אדום" הוא אפס וריק. וכשיבוא אותו יום המקווה "יענער ליכטיגע טאג" שיאיר אור השכינה בכל העולם ויראה לעין כל ה"הוא דאז לן דטבא מכולהון" וכל הקליפות וכוחות הרע בעולם יטמינו עצמם בנקיצי הסלעים "רעו ויילה דגלי לה לבטלא בכל קליפין, ישי לון בנוקביהון ויטמון בגו כפיין". ואז "ונשגב ד' לבדו ביום ההוא" שיתגלה לכל העולם ש"הוא" אינו ה' פעמים לרעה וה' לטובה אלא "הוא ד' אלקיננו בכל הארץ משפטיו". וזהו הענין מה שנמצא בשירת "אז ישיר" שהיא מעין שירה דלעת"ל. דמסיים ב"ועלו מושיעים בהד ציון לשפוט את הר עשו" והיינו שהקב"ה יפוט את ה"הוא עשו אבי אדום", "והיתה לד' המלוכה", שיבטלו לגמרי מלכי אדום, "והי' ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד", דאית לן חד דטבא מכולהון "הוא ד' אלקיננו בכל הארץ משפטיו", וזהו הפי' מה דאיתא במדרש מה הקב"ה כתיב ב' ונשגב ד' לבדו ביום ההוא, אף יעקב ויותר יעקב לבדו, שלא נשאר לו שום עצה רק לבוא להכרה האמיתית, דליכא רק חד "הוא" בעולם כנ"ל, שיתגלה לעת"ל לעיני כל ב"ונשגב ד' לבדו ביום ההוא".

עכשיו בשעת ס"ג, סעודה יעקב אבינו, הוא באמת מעין לעת"ל, ד"בני היכלא כסיפין למחזי זיו דזעיר אנפין" שבכל דבר בעולם אין רואים רק ה"זיו דזעיר אנפין", וצריך להתקשר עצמו בעת הזאת בהמדה של "יותר יעקב לבדו", כנ"ל. ובאמת כל השבת נתייחס ליעקב אבינו כמו שמצינו שזכר אצל יעקב שהי' שומר את השבת כמ"ש ויחן את פני העיר, וכמו דאי' במדרש על פסוק זה, נכנס שבת עם דמדומי חמה מבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום הוא אמר ששמר יעקב את השבת קודם שניתן עכ"ל המד', מה שלא נמצא כן בשאר אבות הק'. וצריך להבין למה הזכיר דוקא תחומין ולא אחד משאר הלכות שבת. ואפשר דהענין הוא עפ"מ שמבואר בזוה"ק הסעם הפנימי באיסור הוצאה בשבת דאסרו התורה להוציא מרשות לרשות וכן ד' אמות ברה"ר, דהנה כל הענין של שבת הוא שנתן לנו הקב"ה יום אחד בשבוע להראות על אחדותו יח"ש ושהוא ברא הכל בששת ימי בראשית ובכל העולם מלא כבודו, "הוא ד' אלקיננו בכל הארץ משפטיו", ואי אפשר לצאת מרשות יחידו של עולם לרשות הרבים מדור הקליפות, שהם באמת אינם מציאות כלל, ולהורות על ענין זה אסר לנו השי"ת לצאת מרה"י לרה"ר ביום השבת וכן הוא ג"כ הענין של הוצאת ד' אמות ברה"ר דד' אמות שהוא מקומו של אדם הוא כרשות היחיד וכשמוציא דבר יותר מד' אמות ברה"ר הרי הוא כמוציא מרה"י לרה"ר וכן משמע כן מכמה ראשונים שפי' כן. וכל הנ"ל הוא שאסור להוציא "חפציו" מרשות היחיד, רשותו של יחידו של עולם. אבל איסור תחומין הוא מפני שא"א להוציא את "עצמו" מרשותו של הקב"ה, דהיי"ב מיל הרי הוא כמו חד' אמות בלשון הרבים (עי' בערובין דף י"ז ועוד בדף מ"ח דמאותו קרא דדרשינן איסור הוצאת ד"א ברה"ר יליף מיני' נמי איסור תחומין מ"ואל יצא איש ממקומו ביום השביעי") נמצא דאיסור הוצאה (שבזה מתחיל מס' שבת) ואיסור תחומין הם יסוד גדול המורה לנו הענין של כל הל"ט מלאכות, דהכל הוא ברשותו של הקב"ה. והא דאין נסקלין על איסור תחומין ואינו אלא לאו בעלמא, י"ל שבאמת א"א לצאת מרשותו של הקב"ה ואפי' כשאיש ישראלי מרגיש בעצמו שהוא מושלך החוצה ואין לו חלק במחנה ישראל (היי"ב מיל) האמת אינו כן, "כש לא ידח ממנו נדח", וכל אחד מישראל יהי' מה שיהי' יש לו חלק במחנה ישראל והרי הוא ברשות יחידו של עולם. וזהו הכל ע"י יעקב אבינו שקבע תחומין והראה

לנו הענין דאפי' כשאנחנו הולכין בחוץ ורואים ה"הא עשו אבי אדום", צריכים אנו לידע שהכל אפס וריק, דליחא בעולם רק "הוא ד' אלקיננו בכל הארץ משפטיו". והוא חידו על כל אחד ואחד לאחוז במדתו של אבינו יעקב "ויותר יעקב לבדו" כמ"ש "הן עם לבדד ישכון ובגוים" כל הגוים והקליפות וכוחות הסומאות שבעולם "לא יתחשב" איז געדעכטנט ווי גארנישט.. וכח זו של אמונה יכולים אנו לשאוב מן חשבת בחי' של יעקב אע"ה ובפרט בשעת ס"ג סעודתו של יעקב אבינו וליטול הכח ממנו לכל השבוע עד שנזכה ל"הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת" יום שכולו "שלש סעודות" - "ונשגב ד' לבדו ביום ההוא".

וישלח סיג

ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו. וכתב רש"י ודינה היבן היתה נתנה בחיבה ונעל בפני' שלא יחזן בה עשו עיניו ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב ונפלה ביד שכם. ע"כ. ופליאה הוא, האם זהו דרך היהודים למסור בתו אשה יראת ד' לרשע שמא תחזירנו למוטב. הלא אמרו רז"ל לעולם ישיא אדם בתו לתלמיד חכם.

בהפטורה של פרשה זו כתיב "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לד' המלוכה" ויל"ד על תיבת "והיתה" שהוא לשון עבר, וכל הפסוק מדבר בלשון עתיד. והגם שמצינו וי"ו המתחפכת אבל לכאורה יש ליתן טעם עכ"פ למה נכתבה באופן כזה שהדי כמעט בכל מקום שכתוב כך דרשו חז"ל טעם לזה, וצ"ב.

והנה כל הדורות ששלח יעקב לעשו חי' בבחינת שעיר לעזאז' כדאי' בזוהר שאומרים לפני התקיעות. תק"ף בחמות בגימ"ט שעי"ר כידוע. ואמר "אכפרה פניו" והוא פרשה של יום הכיפורים, ובן פורים שהישועה באה ע"י הסעודה שנתנה אסתר להמן.

מס' יבמות היא מהחמורות כדאי' בחיקוי"ז הסימן ענ"י עירובין נדה יבמות, והטעם הוא כמבואר ברמב"ן דסוד יבום הוא ענין של תיקוני נפשות, וענין זה הוא גבוה מאוד שאין לשום בדי' השגה בזה, ואפי' המלאכים והשרפים אינם מבינים בענין זה, רק חקב"ה בעצמו, שעוסק בכל שעה "חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח", וכיון שבגבהי מרומים הוא קשה כ"כ, כמו כן הלכותיה בפשטות חתורה הוא קשה מאוד. ולכן עיקר תיקוני נפשות הוא ע"י יגיעה, וצריכין יגיעה רבה להכין עניניה, וכשאנו לומדים דיני יבום הרי זה פועל בשמים תיקוני נפשות, כי ע"י למודינו למטה נפעלים החיקונים בעולמות העליונים, ורק ע"י יגיעה רבה - שאם רוצה לתקן את נפשו צריך יגיעה רבה, "איבער א גלאזעל טיי וועט ער זיך נישט מתקן זיין".

וכן סדר נזיקין, אין מקצוע בחורה כמותה (כ"ב קעגז), ושמעון בן שטח אמר דינא לא ידענא. והביאור הוא כי יש מחשבה, דיבור, ומעשה. כנגד בנים, אשה, ורכוש, כידוע מהכעש"ט חק'. שהתפשטות נפש כל אדם הוא בג' דברים אלו. ומי ששופט דיני ממונות צריך לחקמיק במשפטי התורה שלא לערבב ניצוצי נפשות, מה שמוטל על כאו"א לחקן. והגזל כאילו נוטל את נפשו "את נפש בעליו יקח". ולכן חזר יעקב על פכים קטנים מפני שצדיקים ממונם חביב וכו' מפני שאינם נחנין מן הגזל, ודוקא כלים קטנים שמה ששכחם מורה עליהם שהם נפשות נשכחות "שכחי אלקים" ואפ"ה חזר עליהם, כי כל חלקי נשמות ישראל סוכ"ס יבואו לידי תיקונם, וגם סדר נזיקין הוא תיקוני נפשות ונצוצות. והבן.

וכמו שכאו"א לפי שורש נפשו, התפשטות נפשו"ו בממונו, כן התפשטות, רוח"ו באשתו. (דמחשבה דיבור ומעשה הם נשמתו רוחו ונפשו, נשמתו היינו מחשבה, נשמה שבמוחי. רוחו היינו דיבור, רוח ממללא. ונפשו היינו מעשה כמובן). והנה כתיב בפ' ויצא "ועיני לאה רכות" ופירש"י שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכחה, שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה

ושחי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן. ובאמת יאל מה איכפית לה ללאה מה שבני אדם מספרים, אלא שכן הי' האמת כי מה שמספרים למטה כן הוא למעלה "וקול המון כקול שדי" ולאח היתה באמת זיווגו של עשו, כי היא מחלק ניצוצי רוחו, וע"י בכייתה שהרבה להתפלל, קדם יעקב ולקחה. (ולכן הסיב הקב"ה סיבות שיקדים לקחת את לאה לפני רחל) ונמצא שהיתה כמו גזל ח"ו ביד יעקב ומחויב בהשבה. והואיל וכבר זכתה לאה ביעקב, מן הראוי שבת לאה היא דינה תוחזר לעשו. ולא עשה כן ולכן "וחצא דינה בת לאה" והיא חמשה וחלק מלאה, וראויה ליפרע על ידה לעשו את חוב לאה, כי היא ילדה ליעקב ולא לעשו, ועכ"פ את בתו לא ימנע, ולכן וירא אותה שכם וגו' וכמבואר להלן בעז"ה.

ומבואר בכהאריז"ל (מובא באוה"ח) שזה שחשקה נפשו של שכם בדינה, מפני קדושתה, שבשכם הי' כבוש נפשו של רבי חנינא בן תרדיון, וקדושתו חשק לידבק בקדושת דינה, והיא שאבה ממנו נשמת ר"ח בן תרדיון, ונרמז בפסוק "והארץ הנה רחב"ת ידיים לפנייהם" רחב"ת נוס' ר' חנינא בן תרדיון עיי"ש. ויש להבין ענין הרמז בתיבה זו דוקא ולא במקום אחר.

ונראה הביאור, כי ר"ח בן תרדיון הנהיג בוותרנות גבי מעשה של מעזת פורים שנתחלפו במעות צדקה (ע"ז יז:), וכן לשונו של רש"י בהדי' שם שזכה לעוה"ב מפני שנהג בוותרנות. וכאן בחומש פירש"י רחב"ת ידיים מלשון וותרנות עיי"ש. ולכן מרומז ר"ח בן תרדיון בחיבת רחב"ת ידיים שפירשו וותרנות. כן הוא לפי פשוטו.

אבל יש עומק בזה, כי הדורון שלח יעקב היה בבחינת יוה"כ ופורים כנ"ל. ואותם הבחמות היו מניצוצי עשו מהתפשטות נפש"ו בחי' רכז"ש. ולכן "ויקח מן הבא בידו" מן אותם שמעצמם באו לעשו כמו שדרשו רז"ל בביאת הבהמות והחיות להתיבה שבאו מעצמן לפי שהן היו חלקו של נח. והואיל והוא עסוק בשילוח דורון לעשו מניצוצי נפש"ו, מהראוי גם לשלוח דינה בכלל אותו הדורון כי היא מניצוצי רוח"ו של עשו בחי' אש"ה. אבל חס יעקב על דינה ונתן אותה בתיבה. כי מה שאין שייך לעשו רק ליעקב, לזה לא יחשוק עשו, כי לא ינוח שבת הרשע על גורל הצדיקים, וכמו שכתוב גבי רבקה "ואיש לא ידעה" כי היא גורל יצחק, ולכן במקום הפקרות ומקום רשע ואנשי רשע בחרן מ"מ לא חשקו בה ולא שלטו בה. ולכן התאומות שנולדו עם השבטים לא נתנם יעקב בתיבה כי עשו לא יחשוק בהן. אבל דינה היא גורל של עשו, חמורת אמה ומצד שהיא שייכת לעשו יחשוק בה, וכמו שפירש באוההח"ק על שכם למה חשק בה, שיש בה משורש נפשו עיי"ש וכמבואר להלן.

והואיל והסטרא אחרא ששרו של עשו הוא הס"מ שחזא הראש לכל הע' אומות, יש לו חביעה על דינה, ולא נפלה ביד עשו, לפיכך נפלה ביד שכם, ובזה נפרע חובו. וכן הוא מגוון החיצון כי הוא במשפט.

אבל האמת אינו כן, כי אין שום חביעה מהס"מ על שום דבר שבעולם וחכל שייך ליעקב. ורק בבתי דינים התחתונים של שרי מעלה נראה כן לפי הגוון החיצון. אבל כשבא הדין לפני הקב"ה בעצמו, וכן יהי' לעת"ל, כדכתיב לפני ד' כי בא לשפוט את הארץ ישפוט חבל וגו' אז יתברר כי אין לעשו כלום ואין לו שום זכות. וכל מציאותו הוא רק ממה שנכנע ליעקב ומשועבד לו, ומה שקנה עבד קנה רבו. ועשו שו"א הוא שבראחי בעולמי ואחרייתו עדי אובד, ולא יהי' שריד לבית עשו, רק מה שנשאר ממנו השייך ליעקב. ומעולם לא ניתן חלק מיוחד ליעקב וחלק לעשו רק לאום מלאום וגו' ויש רק חלק אחד. וכשזה קם זה נופל ולא נתמלאה צור וכו', ולעת"ל יתברר ויבנה המקדש עיר ציון תמלא ואז תחרוקן צור מכל וכל.

ובזה יובן המדרש, מנחה ישיבו, כי כל הדורון ישוב ליעקב, כי אז יתברר שאין לעשו שום חלק ונחלה בעולם והוא שו"א ואין לו מציאות כלל רק במצב ביטולו אצל יעקב. ויעקב שהוא הבית השלישי בית אלקי יעקב, רצה לנהוג בעצמו כהנהגה של לעתיד לבוא ולא יוותר כלום לגבי עשו אפילו מה שהוא חלקו ונפל בגורלו. ודי לו במה שעם הבהמות נהג כהנהגה כדהשתא ונתן הדורון אבל לגבי דינה בתו שכבר זכתה ע"י לאה אמה להכנס בגבול נפשות יעקב בצורת אדם רצה לנהוג כיוקרא דלקמי' של לעת"ל ולא ימסור אותה ליד עשו. וחקשו המפרשים (עין משכיל לדוד) הלא לקמן כתב רש"י ששעם צרת דינה הי' משום שאיחר נדרו וכאן כתב משום למס מרעהו חסד שעכבה מעשו עיי"ש. ולענ"ד נראה שהשעם הוא משום שעכבה מעשו שחיא חלקו, אבל יעקב רצה להמשיך מהזמן של לעתיד לבוא ולהקדימו, אבל מחמת שאיחר נדרו, נפסק בשמים, שמי שמאחר בפריעת חובו להקב"ה ופורע לאחר זמנו, אינו בדין שיקדים בפריעת זכותו חוץ זמנו, בזכות שמוכן על לעת"ל לאחר זמן. וקפץ עליו רוגזה של דינה, ושני פירושים של רש"י עולים בקנה אחד.

ובזה יוכן גם המדרש שנענש יעקב על שאמר וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי, אמרה בת קול אל תתהלל ביום מחר, מחר בחר יוצאת ותלקח לשכס. והביאור הוא כנ"ל, שהנהגת הצדיקים הוא היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. והנהגת הרשעים הוא אכל ושתה היום כי מחר נמות. ובוודאי לא דיבר יעקב מעולם דברים של מה בכך וכשדיבר בתחתונים רמז לדברים עליונים, והשתבח אל לבן שהוא יצליח עם הצאן כי יום המחר שיין לו, ויכול הוא להמשיך את הצלחת המחרת אל עכשו ולבוא על שכרו בעולם הזה בעסקיו עם לבן. וזה הי' כוונתו, באמרו וענתה בי צדקתי ביום מחר, כלומר צדקת המחרת תענה לי היום בראותך הצלחתי בבואך על שכרי. ונכונים דיבר, כי באמת הציל ד' את כל צאן לבן ונתנה לו. אבל זאת הבחינה של העתקת יום המחרת אל העכשו, נהגת עד שיאחר את נדרו, אבל איך יתהלל היום ביום מחר אם בתו נלקחה לשכס, מקרה מוכיח שעדיין לא נבקע שחר מחרתו ואיחרו פעמי הצלחתו יען וביען כי איחר את נדרו.

אבל האמת לאמיתו כי אין דינה שייכת לעשו כמו יתר המנחה אשר בבוא יום מחר מלכי תרשיש ואיים מנחה ישובו. והס"מ חשב כי נפרע חלקו כי נלקחה דינה, ונהפוך הוא כי לא דינה נלקחה לשכס רק שכס נלקח לדינה, כי חיל בלע ויקיאנו ושלטה בו דינה לרע לו ויצא הימנו רבי חנינא בן תרדיון, כמבואר באוהזה"ק, כי מה שחשק שכס בדינה הוא משום שבשכס הי' ניצוץ קדוש של רחב"ת, ואותו חלק הקדושה שאף וחשק להחזיק לקדושה אחרת היא דינה, ולכן חשק שכס בה כדי שחלקו הטוב יתדבק בדינה והוא ישאר רק מכל, ע"כ. ורחב"ת הי' גבאי צדקה כמבואר שם בגמ', וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, ולכן לא המתין נפש זה השייכת לצדקה, לצאת לעת"ל בזמן שכל הדורות ישוב למקורו אל הקדושה, רק קידם לצאת בזמן התנאים.

ורחב"ת זכה לגדולתו ע"י מעשה שבא לידו כי נתחלפו לו מעות פורים במעות צדקה, ולא השלים חסרונו ממעות צדקה. כי מבואר בתורת משה לחת"ס פ' תצא בשם מקובלים, כי כל סעודת מצוה הוא כמו שעיר המשתלח שהוא חלק הס"מ. (נראה לי שאין סעודת שבת בכלל, ואכמ"ל) ע"כ. ולפ"ז, מסתמא סעודת פורים הוא השעיר המשתלח, זכר ודוגמא לסעודת אסתר שעשתה להמן. ומה שאירע לדינה אירע עם בן בנה רחב"ת. כי היא באמת היתה שייכת לעשו מצד לאה אמה. אבל הואיל וכבר נתלבשה בדמות אדם להיות מזרע יעקב, ומעורבת ואחוזת בחלקו וזכחה להכלל בקדושה, חס יעקב עליה, ולא מסרה לעשו. וכך עשה רחב"ת עם מעות פורים, שהם דורונו של עמלק בן עשו. הואיל וזכו אלו המעות להתחלף ולהתערב עם מעות צדקה שהן חלק השכינה הק' שנקראת צדקה כידוע, לא רצה לקחת תמורתן מתוך הצדקה ולפרוע חובו לסעודת פורים, רק השאיר הכל לצדקה. ועי"ז הופרה מחשבת הס"מ הוא עשו שחשב שיחסוף את דינה לשכס, אחר שמנעה יעקב מעשו, כי אדרבה נפל בשחת עשה", כי מזה יצא רחב"ת, ולא רק שנמלטה דינה מחלק הס"מ הוא שכס, אלא שזכתה בביזה של שכס והביאתו אל הקדושה, והוא חוזר ומקיים מעשה יעקב ע"י העובדא עם מעות פורים. וכל זה למען הודיעך כי כל שפר ארג נכסין וקנינים של עשו, הם באמת לאמיתו שייכין ליעקב אבינו, וכל אשר הציל אלקים מעשו ומשכס ומהמן, לנו הוא ולבנינו כאשר תגלה ותראה מלכותו ית' עלינו וישים מלך עליון את אסתר על בית המן, במהרה בימינו.

וכל ענינו של פרשת וישלח סובב והולך על קוטב זה. ובסוף הפרשה כאשר מונה וסופר את זרע עשו ואת אלופיו, ושהוריש את החורי וזכה בהר שעיר, ושם מתבלט הצלחת עשו, כבוד עשרו ורוב בניו, דוקא מאלו הפסוקים יוצאים השמות שעל ידם תבוא ביטול עמלק. (עיין רבינו בחיי שם). ואצל המלכים שמלכו בארץ אדום לפני מלך ישראל, שזו מלמדינו על הצלחת עשו שקדמה להצלחת יעקב, לא נכתב מיתח אצל המלך השמיני הוא הדר. ולפי פשוטו נראה ביאורו שאילו הי' שמת, הי' במשמע שהי' להם גדולה בשעתן רק שנפסק כשמת המלך האחרון והתחילה הצלחת מלכות ישראל. אבל אינו כן. ולכן לא מת, מפני שאז יחברר שמעולם לא נולד ומי שלא נולד בוודאי לא ימות. ומה שנזכר מיתח אצל שבעת הקודמים לו, הוא רק אחיזת עינים ונראה כאילו עשו הוא בגדולתו. אבל לעת התיקון יחברר שלא הי' ולא נברא, ומעולם לא הי' שום גדולה לעשו, והכל שיין ליעקב הגבור אשר קניני עשו הוא באמת קניניו של יעקב כנ"ל.

וכן הוא אצל האדם הפרטי, אשר מתרוצצים בקרבו יעקב ועשו, יצ"ט ויצה"ר, ומריבים על מלכות עיר הקטנה הוא הגוף כמבואר בתניא. ובאמת אין שום מלכות להיצה"ר והלואי שהי' ניכר זה בעוה"ז, והוא שו"א, ושקר, ואחיזת עינים וכו'.

וישלח ס"ג

וכשיעלן מושיעים לשפוט את הר עשו, לשפוט דייקא, ע"י משפטי התורה לפי שייכת
ניצוצות וחלקי הנפש, וישפטו מה שייר לעקב דהיינו חלק השכינה הק' ומה שייר לעשו
דהיינו חלק הס"מ, אז יתברר ע"י השופט מלך עליון כי "והייתה לד' המלוכה". ומהי לא
כתיב כאן דמשמע לשון עתיד מכאן ולהבא, אלא והייתה, הייתה למפרע לד' המלוכה מעולם,
ואז יוסר אחיזת העינים של יושבי תבל ותחגלה זאת לעין כל. בב"א.

וישב ס"ג (תשל"ט)

צריך להבין סמיכות הפרשיות של הז' מלכים שמלכו בארץ ארום לוישב יעקב, וגם
השייכות לחנוכה שחל חמיד חשבוה זו, וגם צריך לדעת למה הוה המנהג שבכל יום של חנוכה
קורין אנו נשיא אחד וביום השמיני קורין כל השאר נשיאים וגם השלמת הפרשה עד
בהעלותך ולמה אין מחלקין הנשיאים בשוה שבכל יום יקראו ב' נשיאים (כמה שיכולים)
ולמה דוקא בזאת חנוכה קורין חמשה נשיאים, וכך צריך להבין מה דאי' בכוונת האריז"ל
לכוון בכל לילה של חנוכה למידה א' מ"ג מידות ובזאת חנוכה יכוון לכל המידות
מנוצר עד ונקה, ולמה מכוונים כל המידות הנשארות ביום אחד ואין מחלקין אותן בשוה.
הנה ידוע מה שכתבו בספ"ק שבפ' אחרון של וישלח מרומז הענין שאמרו חז"ל
שהקב"ה הי' בונה עולמות ומחריבן, והביאור בקיצור הוא כי הז' מלכין קדמאין מרמזין
להז' מדות ולכן נקראים מדות, מלשון מדה וקצבה, שיש להם גבול כמה יכולים לקבל,
וכיון שכל א' מהם אמר אנא אמלוך והיו יש בפני עצמם לכן לא היד יכולים לקבל האור
שנשפע עליהם, כי הם בעלי גבול ומידה ולא היו הכלים יכולים לסבול את האור והי'
שבירת הכלים, אבל מלך השמיני מלך הדר, שבו נחגלה עולם השמיני שהוא למעלה מן
המקום וזמן (לפי שהי' בטול להקב"ה שאין לו קצבה ותכלית) אצלו לא נאמר וימות ואז
נתישב האור בתוך הכלים, ולכן כתיב אצלו שם אשתו משא"כ בשאר המלכים, כי היה דבר
של קיימא ולכן הי' שם גם בחי' מקבל, וכך יהי' לעתיד ב"ב כשיחגלה מלך שההדר שלו
בהדרו, אז יושפע עלינו אור בלי גבול וכלי מידה, ונהי' יכולים לסבול כי אז יתגלה
עולם השמיני בחי' עולם התיקון ששם למעלה ממקום וזמן ואין שם בחי' גבול וקצבה.
והיאך זוכין לאור זה, דוקא ע"י מסירת נפש, כי כמו שהאדם עושה דבר למעלה
מטבעו כן זוכה לאור שבא ממקום גבוה יותר מהעולם הטבעי, מעולם השמיני. וזה נעשה
בחנוכה ע"י מסירת נפש של מתתיהו ובניו, וזכו שיחגלה אז אור הגנוז, מעולם השמיני.
ולכן הי' הנס בבחי' למעלה מגבול כי השמן שהי' ראוי לדלוק יום אחד דלק שמונה
ימים.

והנה ביום זאת חנוכה אז נחגלה שהנס וההארה בא מעולם השמיני, כי כשהגיע
היום השמיני ועדיין הי' השמן דולק אז ראו שהנס בא מעולם השמיני כמבואר במהר"ל
באריכות. ולכן ביום זאת חנוכה יכולים לזכות לאור גדול ולהשפיע גדולות יותר
ממה שאנו ראויין לקבל, כי האור אז הוא בבחי' בלי גבול, בבחי' מלך הדר, מהדר"ן
מן המהדר"ן, ולכן יכולים אז לקרות כל שאר הנשיאים, וכך הכוונה בו הוא כל
החיקונים מנוצר ועד ונקה, כי אף שאינו אלא יום אחד מ"מ הוא מבחי' מלך השמיני
ויכול האור להתישב בתוך הכלים בלתי גבול ומידה. (ולכן גם זאת חנוכה אין לו יום
קבוע שחל בו, פעמים ב' טבת ופעמים ג' טבת כי למעלה מן הזמן). והנה בכל חנוכה
יש הארה זו מעין עולם התיקון אבל רק לשעתו ליתן לנו חיזוק וכח לקראת הימים הבאים,
אבל אח"כ מסתלק האור כי עדיין לא הגיע זמן התיקון.
וכן הי' אצל יעקב אבינו כאשר ראה הז' מלכים דתוהו ואח"כ מלך השמיני הדר,
וישב יעקב, שביקש יעקב לישוב בשלוה, שחשב שכבר בא זמן חתיקון, ונתישב האור בתוך

וישב ס"ג (חש"ס)

הכלים, ולכן אמר הבוא נבוא אני ואמך, אף שכבר מתה רחל כי חשב שיהי' עתה תחיית המתים כדאיתא ביז"ל, אבל באמת לא הי' אלא הארה לשעתה כדי ליתן להם כח וחיוזוק קודם ירידתם למצרים.

וכן הוא בכל אחד ואחד שאם עוסק בחורה ומקיים מצות במסירת נפש יכול לזכות לאור זה, ואין הכוונה במסירת נפש ממש שיהרג עצמו על קדושת השם, דזה אינו המדריגה הגבוהה בקדושת השם, אבל כל מה שאדם עושה יותר ממה שיש לו חשק לעשות נקרא מס"נ, דנפש פירושו רצון, ויה"ר שיחגלה עולם החיזוק במהרה בימינו ויקויים הכתוב לעשות בהם משפט כתוב הד"ר הוא לכל חסידיו.

יום ו' חנוכה חיזוק לתלמידי הישיבה

הרמב"ם בפ"ד מהל' חנוכה הל"ב כתב מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאוד. ע"כ. ולשון זה לא מצינו כתוב אצל שום מצוה אחרת, ודוקא במצוה זו של נר חנוכה מצא הרמב"ם לנכון להביעו בלשון "חביבה היא עד מאוד". ואפשר שהענין הוא דכל שאר הימים טובים נקבעו ע"ש ניסים שעשה הקב"ה עמנו כגון פסח שהוא ע"ש שהוציאנו הקב"ה ממצרים בניסים ונפלאות, וכן סוכות שהושיב השי"ת את אבותינו בסוכות בצאתם מארץ מצרים ולכן יש לנו סוכות וכן שבועות שהוא ע"ש שנחן לנו התורה וכן פורים. אבל חנוכה הוא יו"ט משום שכלל ישראל בעצמם מספר נפשים על קידם התורה והיהדות, ויצאו ללחום עם הידונים במסירת נפשם, והקב"ה עשה להם ניסים ונפלאות. א"כ חנוכה הוא יו"ט שנולד ע"י מס"נ, שהוא דבר שלא מצינו בשאר יו"ט, ולכן מצוה נר חנוכה, דייקא, מצוה חביבה היא עד מאוד. וכן מצינו בכמה מקומות שדבר שבא לו לאדם ע"י מס"נ יש לו חביבות גדולה לדבר זה, כמו אצל אברהם אע"ה שאמר לאליעזר "שים נא ירך תחת ידכי, ואשביעך וגו'" ופירש"י שם, לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה וכו' והמילה היתה מצוה ראשונה לו ובאה לו ע"י צער והיתה חביבה עליו ונטלה ע"כ. ודבר שבא לו ע"י צער ומסר נפשו עליו חביבה מאוד לו, והוא כמו "ששילם בעדו כסף הרבה". וכן מצינו בגמ' שבת (קכח:) דאמר רשב"ג מרחמין היינו על בחמה שהורה ביו"ט היכי עבד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך ההחם כדי שתזכור צערה וחרם עליו. ופירש"י כיון שהולידה ע"י צער תהי' לה אהבה יתירה לבנה. וע"ש.

והנה לכל מצוה צריכים אנו לעשות הבנה כאו"א לפי אופנו. ובסידורים נדפס "יהי רצון" מהבני יששכר, (ומקובל אצל חסידים שרבו החוזה מלובלין אמר עליו שיש לו נשמה של אחד מן הסנהדרין שקבעו היו"ט של חנוכה ולפלא מצינו שחלק גדול מספרו הוא על הענין של חנוכה) ויש נוחצים לאומרו קודם הדלקת נרות. וכתוב שם "ומרוצה לפניך מצוה הדלקת נר חנוכה כאילו כוונתי כל הכוונות שכווננו הכהנים משרתי חשם בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול והנורא ואתה ברחמיך הרבים, עוררת נצחך עליהם לנצח את איביהם ולנצח על מלאכת בית ד' והגני עושה על דעתם ועל כוונתם וגו' והוא יה"ר שהקב"ה יצרף כוונתנו עם כוונת הכהנים, בעת אשר הערו למות, דייקא, בגלל קדושת התורה.

וכיון שתנוכה הוא יו"ט שנולד ע"י מסירת נפש יש חביבה על כל אחד ואחד לעשות חשבון הנפש כמה שייכות יש לו עם חנוכה. וחנוכה הוא זמן שצריך להתחזק בהענין של מס"נ לתורה, ולהיות מוכנים "לשלם" בעד תורה ומצוות כמו שעשו החשמונאים. ולפי כמות הקבלת עול שיש לאדם בשעה שמדליק הנרות חנוכה ואומר לעצמו "רוצה אני להיות כמו החשמונאים, ופחליש אני מכאן ולהבא לפסור נפשי בעד לימוד התורה", באותו מידה ישאוב

יום ו' חנוכה

מחבאר של חנוכה. והפ"י של מס"נ אינו כמו שחושבים החמון עם שהוא רק לזרוק עצמו לתוך כבשן האש, אולם נפש פירוש"רצון" (כמו דכתיב אם יש את נפשכם ופירש"י אם יש את רצונכם.) וכל פעם שגובר על רצונו הוא מס"נ דמה לי קטלה פלגא ומה לי קטלה כולה. ולפי גודל ההתגברות רצונו לעשות חבר מיוחד, וגובר עליו לפי שמבין שאין זה רצון השי"ת, ומבטל רצונו לפני רצון הבור"ע, כן הוא גודל מס"נ. ורצון הגדול בידהר שיש לו לאדם הוא חייו, ולכן זהו המדריגה הגבוהה של מס"נ. אולם יש מס"נ אחרים שיש לכל בן תורה כמה פעמים ביום. וחנוכה בדיק הוא הזמן להתבונן בזה, שהחשמונאים מסרו נפשם בעד התורה ואלמלא הם נשתכחה תורה מישראל (רמב"ן-ויחי) ולכן צריכים אנו ללמוד כחוגג ולעשות מצות כחוגג ולא כמצוות אנשים מלמודה, דאנשים ההם אם יבא נסיון קל מיד יכופו בפני הנסיון ולא יעשו המצוה. והיינו משום שחסר להם חמס"נ. ולמשל אם יושב אחד לפני הגמ', ויש אנשים שהקב"ה נתן להם מתנה טובה שיש להם הנאה ללמוד גמ' אבל יש אחרים שעדיין לא הרגישו נועם מתיקות התורה, ואם בחר כזה יושב ללמוד ואוחז בו חשק לדבר עם חבירו וגובר על רצונו ומתחיל או ממשיך ללמוד, זהו מס"נ שביטל רצונו בפני רצון הבורא ית"ש. (וזה ג"כ יכול להיות אם בחר שאוהב ללמוד).

תורה היא דבר שצריכים ללמוד כמו דבר קודש, כמו שכבר ביארתי כמה פעמים מרמח"ל שביאר בספרו דרך ד' דברי תורה וכל הלכותיה בפנימיותם הם אורות גדולות כ"כ שאם היו אוחזים במעמד הלזה מיד היינו צורפים. אולם רצה הקב"ה שבניו עם ישראל ילמדו תורתו, ולכן הלביש האורות בכלים שמושגים באופן משל גשמי. ואם ישראל לומד תורה בקדושה וטהרה כמו שישראל צריך ללמוד, ולומד בגלל שיש "נותן התורה" ובגלל שיש מצוה ללמוד, ורצונו להתדבק בקדושת התורה אז צכנפות האורות הפנימיים של תורה לתוכו וסופג קדושת התורה שהוא אלקות ממש. ומשום זה כתב רמח"ל שאם אין לו הכוונות הראויות ללימוד התורה נשאר לו בתורה כלים ויקנים והנה פלומד דברים בעלמא, ואע"פ שכל או"א ברך בדעת התורה בבוקר הכל הולך אחרי חכונה. אולם יש זמנים שנתגלה כמה שייכות יש לו לאדם לקדושת התורה. והוא בעת שצריך מס"נ לתורה. למשל בעת שעוסק בתורה ובא חבירו ומתחיל לדבר אליו בדבר שתואב לבו לשמוע בדבריו, ואם מזכיר עצמו שאסור להפסיק בדברי תורה דכל הפוסק בד"ת וגו', ויודע שכשלומד תורה השכינה כנגדו, שהקב"ה הוא המלמד תורה לעמו ישראל, ואיך יעז פניו להפסיק לדבר עם איש אחר, ומוסר נפשו ואינו מבטל מלימודו, זה מראה על האופן שלומד תורה שהוא בכונות ראויות. ואם הולך בחיוב ונמצא שם דברים שידוע שאסור להסתכל בהם, וגובר על נפשו ושומר עינו ואינו מסתכל חרי זה מס"נ. ואם מדבר הוא עם חבירו ורוצה לומר איזה דבר אסור כמו לשח"ר וכד' או שרוצה לומר לחבירו איזה "שטאך", ושותק, זהו מס"נ להרבש"ע. וכדברינו לעיל חנוכה היא הזמן לקבל על עצמו מס"נ זו, ולפי גודל קבלת המס"נ כן ישאוב מחבאר של חנוכה.

וע"י מס"נ זכינו לאורות הרבה כמו דאי' בספה"ק שבשעת הדלקת נידות זוכים אנו לאור הגנוז ולאורו של מלך המשיח. וזוכים אנו שהשכינה יורדת למטה מעשרה ובאה לנשמות שכל השנה אינם זוכים לקדושה כזו בחנוכה יכולים לזכות לאורות גדולות. ובאמת דבר פלא הוא שהרבה גביאים מתנבאים בסגנון אחד שהפתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה. דפתילות ושמינים שחם נפשות ישראל (נפש היינו נר פתילה שמן) שבשבת אין הקדושה מאיר נשמתן מדליקין בהן בחנוכה שחנוכה יש לה כח להאיר אותן ולהכניס בהם הרחוק חשבה. "החשמונאים מסרו נפשם למען קדם ונצחיות התורה ואנו אינם יכולים למסור מעט מרצונינו למען השי"ת, לעזוב כל חשטותים והבל"ע עוה"ז, ולכוף רצונינו ולהחליט בנו ללמוד בהתמדה אפי' אם צריך לזה מעט מס"נ "

ולכתב האריז"ל שמי שאוחז במצו' שהיתה רגילה אצל צדיק שכבר נפטר, יכול לזכות שאותו צדיק יתעבר בו ויסייעהו במצותו. ולפ"ז מי שאוחז במצוה במס"נ בפרט בימים אלו שנשמות מתת' כה"ג ובניו משוטטות בעולם ע"י קדושת ימי חנוכה שנעשה על ידם יכול לזכות לניצוץ מהנשמות האדירות האלו שישתתפו עמו ויסעיהו בעבודת השי"ת.

בפרשתנו כתיב אצל יוסף "וירצהו מן הבור" ובזוה"ק אי' וירצהו מלשון "רצה ד' בעמו" דהכונה הוא שהקב"ה פייסו ליוסף אחר כל השנים הללו כשהי' עבד תחת יד פוטיפר וי"ד שנים בבית האסורים, וזה' לו כל מיני קושיות על הרבש"ע מזה, ואחר כל זה וירצהו מן הבור פייסו ויצא מן הבור ונתיישבו כל הקושיות. ויוסף הי' פועל דמיוני למה שיח' לעתיד כשיגיע הזמן של "רצה ד' בעמו" שהקב"ה פייס אותנו אחר כל הגליות, שנשארו אצלינו כל מיני קושיות על הרבש"ע על כל מה שבללנו בגלות, וירצה ד' לעמו וינתיישבו כל הקושיות וכל הדברים וכל הענינים יהיו מתורצים ושם דבר לא ישאר בקושי'.

תלמידי הבעש"ט הקדוש אמרו ש"זאת חנוכה" הוא גמר החתימה, וצריכים להבין מהו הענין שזאת חנוכה הוא הגמר החתימה הלא לכאורה כבר הי' הגמר החתימה ביוה"כ דאומרים אנו אז בנעילה, וחתימנו וגו'. ופירש דמהו הענין שאמר בזוה"ק שביום שמיני עצרת הוא גמר החתימה, ואם זהו הגמר החתימה מה נעשה עוד בזאת חנוכה.

בשבת חנוכה כתבו הפוסקים דמתחילה מדליקים נר חנוכה ואח"כ נר שבת ונחנו טעם לזה, ונחשבה"ק כתבו טעם פנימי לזה, דמתחילה מדליקים נר חנוכה שמונח למטה מעשרה שהשכינה יורדת שלא כדרכה למטה מעשרה טפחים ונעשה יחוד למטה ואח"כ מדליקים נר של שבת שזה מורה על כנסת ישראל שנתעלה למעלה ליחוד גבוה של נרות שבת וכמו שאי' מהאריז"ל אודות היחוד נפלא שנברס ע"י הנרות שבת שנתעלה כנ"ל על ידו למדריגה גבוה מאוד.

ובזה נתיישב מה שחקשו המפרשים בענין הא דקיי"ל כבתה אין זקוק לה ואפי' כבתה ע"ש קודם הזמן ג"כ אין זקוק לה, ולכאורה קשה אמאי לא יהא חייב לחזור ולהדליק הנר חנוכה פעם שנית. וחאריז"ל הירץ דכיון שכבר הדליק נרות שבת אין צורך עוד להדליק הנר של חנוכה כיון שכבר נתעלה כנסת ישראל למדריגה גבוה מזה ליחוד של נרות שבת. אבל באמת צריך עוד להבין דאם מיד אחר נר חנוכה מדליקין נרות שבת למה צריכים בכלל לנר חנוכה, והא ברבע אחר שידליק הנר חנוכה נתעלה כנ"ל ע"י הנרות שבת ליחוד גבוה, ולמה צריך להיחוד של נר חנוכה.

וביאר הענין הוא ע"פ מה שידדע מה שפי' השפה"ק הגמ' פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה, דפתילות ושמינים מרמזים על נשמות ישראל נפ"ש ר"ת נר, פתילה, שמן. דאפי' אותן נשמות שאין מדליקין בהן בשבת מפני שקדושת שבת גבוה כ"כ שאינם יכולים לאחוז בה ואין אלו נשמות נדלקים מהשבת מחמת גובה קדושתה, אעפ"כ מדליקין בהן בחנוכה, דאז אפי' אותן נשמות הנמוכות והשפלות יש להם הארה מנר חנוכה שהקב"ה יורד אז למטה מעשרה להעלות נשמות האלו שהם החובקין אשפות, וחזא מעלה ומדליק אותם ומדליק הנר ד' נשמת אדם (משלי כ). ועיקר התיקון הוא בשבת חנוכה ע"י שמדליקין נר חנוכה ואח"כ הנרות שבת, שהכונה הוא שהקב"ה יורד תחילה למטה מעשרה להעלות הנשמות השפלות ומיד אח"כ יש להם עלי' ביחד עם כנ"ל להיחוד הגבוה של נרות שבת, (ואם לא הי' הנר חנוכה מתחילה אותן נשמות הנמוכות יאבדו ח"ו ולא יהיו נהנים מהתיקון הגדול של נרות שבת כיון דגבוה קדושתה כ"כ א"א להיות להם אחיזה בה, ורק ע"י שמדליקין מקוהם הנר חנוכה גם הם נדלקים עי"ז ואח"כ יכולים להתעלות ע"י הנרות שבת, והבין).

ובפרט בשנה זו שזכינו לזה שני פעמים, שיש לנו ב' פעמים שבת חנוכה, וזהו סימן שממחר הקב"ה לתקן נשמות ישראל, ויעלה הנשמות החלום פעמים כדי נכון הדבר מאת האלקים וממהר האלקים לעשותו, והקב"ה רוצה שבמהרה יתוקנו כל הנשמות אפי' אותן שהם בבחי' כ"י שזה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטנינו" והם נשלחו כ"כ למטה שאינם יכולים לתקן את עצמם ומבקשים מאת השי"ת "קומה עזרתה לנו" שרק אחת תושיענו שאנו אין לנו עוד כח להעלות עצמינו במצב השפל שאנו נמצאים רק אחת קומה עזרתה לנו, בבחי' מש"נ "נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל" ובזוה"ק אי' משל ע"ז למטרונותא שנשלכה חוץ לבית המלך, וחיתה בוכה שהמלך יעזור אותה. ויקמנה מן הארץ והמלך סירב לה עד שהוצרכה לחקים את עצמה וחזרה לבית המלך ואח"כ אירע אותה מעשה פעם שנית שנשלכה לחוץ ונפלה לארץ וביקשה עוד מאת המלך שיקמנה ועוד הפעם סירב לה המלך והקימה את עצמה וכן אירע פעם אחר אותה מעשה וכשהיתה מושלכת על הארץ אמרה "אדוני המלך אין עוד בכחי לחקים את עצמי רק אתה חוכל להושיעני" והיינו מה דכתיב נפלה ולא תוסיף קום, שכנסת ישראל נפלה בבחי' ולא תוסיף קום, שאין להם עוד כח להושיע את עצמם, ולכן מבקשים אנו "קומה עזרתה לנו" שרק אחת הרבש"ע תעזור אותנו.

מקץ ס"ג זאת חנוכה

וזהו התיקון הנעשה בחנוכה שהקב"ה עוסק בתיקוני נפשות ישראל ובפרט בהנשמות השפלות המשולכים לארץ. ועיקר התיקון נעשה בשבת חנוכה כנ"ל. ולפלא רואים אנו שבמסורה לפ' מקץ לא בלבד מנה הפסוקים אלא שגם מנה החיבוה. ואפשר שהענין הוא עפ"מ דאי' בס' יצירה דאותיות נקראים אבנים ותיבות נקראים בתיים. ובפ' מקץ, שנזכר חמיד להיות שבת חנוכה, יש השגחה מיוחדת על כל בית ובית, נר איש וביתו, לא רק לפסוקים שהם כנסיות גדולות, אלא שהקב"ה משגיח גם בפרטיות לכל תיבה ותיבה, אפי' לנשמות הנמוכות, שיש להם עלי' בחנוכה. בפרטיות ולא רק בכלליות. והנה בזה"ק עה"פ "שימי" כחותם על לבך כחותם הזה שוחתמים בשערה ואפי' אחר שניסל מבקשת מאת השי"ת שימני כחותם על לבך כחותם הזה שוחתמים בשערה ואפי' אחר שניסל חחותם גשארם הרשימה שם לעולם, כן חהי' אצלנו שתשאר רשימתינו על לבך וכן רשימתך עלינו לעולם.

ועפ"ן י"ל דיוה"כ הוא יום החתימה למי שתיקן עצמו כל עשרת ימי החשובה ואח"כ כשמגיע בדר"כ לזמן של נפילה, שהוא הזמן שהרבש"ע הולך ממנו, אז בשעת פרידתו מבקשים כנסת ישראל "שימיני כחותם על לבך" שאפי' לאחר שתסתלק מעלינו תשאר רשימתך בנו אפי' לאחר יוה"כ, וכמו שאמרו חז"ל כל נשיקין של הבל חוץ מג' ואחת מהם נשיקה של פרידה, והענין הוא שמי שתיקן עצמו ונתעלה ועשה תשובה כדאורי בעשי"ת, ישאר בו הרשימה מיום החתימה דהיינו היום של "שימיני כחותם על לבך", דאז הקב"ה בבחי' מלך ודן ע"פ מידת הדין.

אבל יש הרבה נשמות שלא היו ביכולתם להתעלות ולתקן מעשיהם ולכנס לתוך חדרו חמלך בעשי"ת, ולנשמות כאלו עשה הקב"ה יו"ט של סוכות שהקב"ה בעצמו מקרבם לתוך חדרו, בבחי' "הביאני המלך חדריו". ואחר כל היו"ט ביום האחרון יום שמיני עצרת כשהיו"ט הולך ויוצא ממנו, אומר הקב"ה "קשה עלי פרידתכם" שכל האהבה שהדאית לכם ביו"ט קשה עלי שתלכו מזה בלא כלום, וכן הוא בקשת כלל ישראל שימני כחותם על לבך שאפי' לאחר שנאמר "והוא רחום" במוצאי שמחת תורה ישאר בנו קצת רשימה. וזהו החתימה בשמיני עצרת. אבל חנוכה הוא לאלו הנשמות החובקו אשפתות, המשולכם לארץ למטה מעשרה, ואפי' מיו"ט של סוכות שהי' בבחי' "הביאני המלך חדריו" לא נהנו כלום. לאלו נשמות השפלות לא הגיעו להם שום השפעות של קדושה מיוה"כ או מסוכות. ולהם עשה הקב"ה יו"ט של חנוכה, שיורד אז הקב"ה שלא כדרכו אפי' למטה מעשרה טפחים, (דאפי' בסוכות שהקב"ה מכניס אותנו תחת כנפי השכינה אבל הוא רק בבחי' למעלה מעשרה טפחים דסוכה למטה מעשרה טפחים פסולה.) להדליק ולהאיר אפי' הנשמות הנמוכות ביותר שלא היו ליכנס להמלך, המלך יורד להם ומעלה אותם ע"י הנר חנוכה.

וזהו פל הענין של נר חנוכה. כמו שהי' בחנוכה חמשכן שהקריבו הצשיאים קרבנות חוץ משבט לוי, וראת אחרון וחלשה דעתו וחשב שבשביל חטאו לא יסלל חלק בחנוכה המשכן, ואמר לו הקב"ה "בהעלותך את הנרות" שדוק אתה שחושב שאינך ראוי, שאתה מן הפחותים, שאינך יכול לעשות כלום ליסול חלק בחנוכה המשכן, בהעלותך את הנרות שאתה מטיב ומעלה אותם הנשמות הנמוכות, ושלך גדולה משלם, שלך קיימת לעולם, שהרשימה הנעשית ביום גמר החתימה של זאת חנוכה קיימת לעולם ובכל איש ישראל אפי' אותם נשברו לב שהם בבחי' שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בסנינו, אתה מטיב ומעלה אותם. (כידוע מהרמב"ן דשלך קיימת לעולם חיינו נר חנוכה). ועוד רואים אנו שדוקא במצות נר חנוכה שואל הגמ' "ואיכין צונו" ותי' הגמ' דכתיב "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". והוא מפני שכל עצם המצוה מורה שא"א לשום אדם אפי' חשפל ביותר, לסור מדרך ד', שבפנימיות לעולם קשור עם השי"ת, ולא תסור זה של מצות נר חנוכה מעורר לא תסור אחרת של "ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים" (כפי נוסח אר"י).

ולזה עתה ביום זה של "זאת חנוכה" יום גמר החתימה, יכולי כאל"א לפקש מחשי"ת- ב"ה קיימנו הרבה מצוות ביו"ט זה של חנוכה, והדלקנו ל"ו נרות שהם כנגד הל"ו מסכתות והל"ו צדיקים הנסתרים, ונתגלה לנו ע"י הנרות אורו של מלך המשיח, והרבה פעמים אמרנו על הניסים, ואמרנו חלל ח' פעמים, וקיימנו החלל והודאנו בתיקונם, ב"ה שזכינו לכל זה. אבל צריכים אנו לבקש חתימה טובה עבור כלל ישראל. והקב"ה שקידש כנסת ישראל וכתב לנו כתובה "ויהי בנא לך מזוניכי כסותיכי וסיפוקיכי" ומזונות היינו השפעות של תורה, וכסותיכי היינו מצוות, וכל סיפוקיכי היינו "אלע גוטע זאכען" וכל ההצטרפות

שצריך לאיש ישראל שרוצה לעבוד את הקב"ה, דהיינו אהבת ד', יראה ד', התמדה בחורה, יר"ש, אהבת חברים וכו'. ויעזור הקב"ה שישאר בנו חשימה כחותם על לבך, ובמהרה יתגלה לנו לא רק הארה קטנה רק התגלות במילואה אורו של מלך המשיח, ובמהרה נזכה לשמוח בחנוכה הבית האמיתי ונשיר "מזמור שיר חנוכה הבית לדוד".

ויגש ס"ג

ראת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה וגו' ואי' במ"א הובא בדש"י שם להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה ע"כ. ולא המתין עד שיבא שם רק שלחו מקודם כדי ששיבאו שם יהי' הכל מוכן. והענין הוא כי יעקב ידע שירד אז לגלות למצרים ערות הארץ, שהוא ירידה גדולה, ולכן כדי להתחזק שלח מקודם את יהודה לתקן שם בית התלמוד שאז נמצא שאין ירידתו לגלות אלא הוא נוסע לבית מדרשו של יהודה, כי יהודי אפי' אם נופל ממדינתו הוא באמת בדרכו לעליי' יותר גדולה כמו יעקב אבינו שמפסיעה ראשונה שיצא מארץ כנען הי' בדרכו לבית מדרשו של יהודה.

בפרשת ויגש, שהוא השבת אחר חנוכה, נכנסים ללילי סבת האורכים ולחודש סבת שבו הוא שליטת חס"מ, ובימים הנמוכים האלו בימי הקור והחושך ישנם ב' ימים טובים שבהם הקב"ה מבקר אותנו בחור ימות החול והם חנוכה ופורים שהם מסיטרא דנצח והוד וכמבואר בזוה"ק פ' אמור ששלש רגלים הם כנגד חג"ת ור"ה ויום הכיפורים הם כנגד יסוד ומלכות, ו"אלה הם מועדי" קאי אחנוכה ופורים שהם נצח והוד, ואלו הימים טובים מאירים לנו שלא נפול אחר הימים הקדושים של ירח האיתנים לתוך ימות החול בעצבון ויאוש רק מיד לאחר חודש תשרי כבוד מתחילין לילך להיו"ט של חנוכה וכבר בשבת בראשית קורין אודות האור הגנוז "וירא אלקים את האור כי טוב" ומתחיל ההכנה לחנוכה. וכן בפ' ויגש מתחילין מיד לקרוא אודות הנס פורים כמו שנבאר להלן ומרמזין לאיש הישראלי שאל יפול עתה בהסתלקות האור כי טוב של חנוכה אלא שיתעורר בהתחזקות להתחיל בימי החושך אלו ההכנה לפורים.

וזהו ממש עצת יעקב ששלח יהודה לפניו כדי שגם כשהולכים בגלות יהי' ההליכה בתור חכמה לבית מדרשו של יהודה ולחנוכה ופורים שהם האור הבוקע לתוך החושך. וזה מרומז בחיבות, להורות לפניו גשנ"ה, ר"ת גאולה של נצח הוד דהיינו ימי חנוכה ופורים.

כתיב "לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות". ומקשי בגמ' (מגילה טז) אפשר דבר שנצטער בו אוחז צדיק יכשל בו דאמר רבא בר מחסיא א"ר חמא בר גור' אמר רב בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים א"ר בנימין בר יפת רמז רמז לו שעחיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו', עכ"ל הגמ'. וקשה איך תי' קושייתו דמה בכך שרימז לו הלא עדיין הטיל קנאה ביניהם. והגר"א תי' שהחמשה בגדים שנתן לבנימין היו שוין בשוויותן כמו הבגד יחידי שנתן לכל א' מן האחים. וזה ג"כ קשה מאוד דהלא לפי דבריו עיקר חתי' חסד מן הספר, וגם קשה לומר שביזה את בנימין ונתן לו בגדים גרועים כדי לרמז לו.

והנראה לומר בדרך שאיתא בדרשות חת"ס עה"פ ומרדכי יצא וגו' שהא שלבש מרדכי בגדים חשובים אלו והיו לו לתפארת זה הי' חשיבות רק לפני המלך וכן העיר שושן היתה שמחה מזה אבל אצל עובדי ד' מעולם לא היו אצלם חשיבות בבגדי יקרים ומפוארים. (ולא דרשו חז"ל על "וכבדתו" רק כפות נקי' אבל לא כסות מפואר ויקר) רק ליהודים היתה השמחה, באורה ושמחה וששון ויקר דהיינו תורה ויו"ט ומילה וחפילין.

ולפי דרכינו נוכל לומר דבאמת הבגדים שנתן יוסף לבנימין הי' כל א' מהם חשוב כמו הבגדים שקבלו שאר האחים, ההיפך ממ"ש הגר"א, אבל עתה חלא עשו השבטי י' חשובה וחסיירו הקנאה מלבם (אף שק' לומר על שבטי י' שהיו להם קנאה בשביל בגדים אבל מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוט) וממילא לא תפס אצלם מקום חשיבות בבגדים שיחנאו באחיהם בשביל דבר כזה, זה תי' הגמ' שיוסף נתן לבנימין ה' חליפות לרמז שיצא ממנו בן שיצא "מלפני המלך" בה' לבושי מלכות, והחשיבות יהי' רק מלפני המלך כנ"ל אבל ליחודים יש חשיבות אחר וא"כ אין להם במה להתקנאות ושפיר מתורץ קושיית הגמ'.

אך י"ל באופן אחר לפי דרך הגר"א שבאמת נתן לבנימין בגדים גרועים כנ"ל אלא שלא היו בזיון לבנימין לפי שרמז לו שיצא ממנו מרדכי שאצלו כתיב מלפני המלך שהחשיבות בבגדים הוא רק מלפני המלך אבל באמת לא איכפית ליחודים בין בגדים חשובים לגרועים, וזהו גופא תי' הגמ' שרמז לו שלא איכפית לך בחשיבות בגדים וממילא שוב לא הסיל קנאה כי מסתמא החמשה בגדים שנתן לבנימין היו חשובים ביחוד כמו הא' שנתן לשאר האחים כי חרי לא איכפית לי' אם ניתן לו בגדים גרועים ואין זה בזיון לו. ועוד אפשר לפרש הכתוב בדרך אחר ע"פ הידוע מזוה"ק שבגדים הם המצוות שהאדם עושה וכמו שהתורה היא מזון הנשמה כך המצוות הם לבושים לנשמה ונעשה מהם חלוקה דרבנן להמקיימים אותם, וכמו שאמר הנביא ליהושע כה"ג, ויהושע הי' לבוש בגדים צואים, ואמר לו הסר מעליך בגדים הצואים והלבש אותך מחצלות, שזה קאי אתשובה שיעביר מעליך המעשים לא טובים וילבש עצמו במלבושי מצוה, וע"י התשובה שעשו ישראל באותו זמן ג' נחלשו מחצלות וסרו מעליהם הבגדים הצואים, ומרדכי יצא בבגדים חשובים מאוד, ואע"פ שבגדים מפוארים כפי ה"מאדע" של "פאריז" אינם תופסים מקום אצל יהודי אמת וכן אין נפ"מ גדול לירא שמים באמת אם יש לו "בעקישע" מ"ריפסען" או מ"סאמעט", מ"מ הבגדים של מרדכי היו באמת חשובים, כי היו מלבושים רוחניים, מלבושים שאצל החמור עם אינם חשובים אבל לפני המלך שקאי על הקב"ה כמו שאמרו חז"ל, הם חשובים ויקרים מאד, וזהו מש"כ ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת, דהיינו יראת שמים כידוע, וחור, דהיינו אהבת ד', ועטרת זהב גדולה ותכריך בוך, חבל קאי על אורות גדולות שנעשו מהם מקיפים ומלבושים למרדכי, וארגמן, שנעשה מרכבה לשכינה כידוע שארגמן מרמז להמלאכים נשאי המרכבה.

וזהו מה שקורין בשבת זו, כמו בשבת בראשית קורין ויהי אור ומוזכר חמשה פעמים אור כנגד מדת ההוד והאור הוא אור הגנוז לחאיר לנו את הדרך, בימות החול, ברה"ה, עלמא דפרודא, ולחביא לנו ההארה מחנוכה, וכמו שהי' ענינו של יעקב עם בית מדרשו של יחודה כנ"ל, מן מיד אחר חנוכה קורין פירשתי ויגש ובה לומדים ענין המלבושים של מרדכי, ובה רואין הצאולה של פורים וכל פניפיה, והפורים מאיר לנו בתוך החשכות, והארה זו היא חכמה לימי השובבים, וענין הפדות שלח לעמו של פורים מעופף באויר, ובפורים טועמים מבר מגאולת ניסן, סעמו וראו כי טוב ד' זה פורים, וזהו בפ' ויגש כשקוראין אורות חירידה לגלות מצרים וכן בזמן הוא זמן ירידה ללילי טבת הארוכים, טועמים כבר מגאולת מצרים וגאולת ניסן ויקריים אצלינו פודה ד' נפש עבדיו.

ויחי ס"ג (תשל"ט)

בפרשתינו אנו קוראים איך יעקב אבינו קורא לבניו "הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם, האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" והכלל הוא דהתורה נצחי הוא ובכל שנה ושנה בפרשת ויחי כשאנו קוראים הפרשה ומדבקים עצמינו באותיות הפרשה, וכש"כ בשעת ס"ג סעודת יעקב אבינו, יעקב בא אצלינו וקורא לכולנו, לבניו עם ישראל האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים.

כתיב שיוסף הביא את שני בניו, מנשה ואפרים לקבל ברכה מיעקב אבינו וכשעמדו לפניו נסתלקה ממנו השכינה ואמר "מי אלה" וכמו שפי' רש"י שם מי אלה שראוים לברכה שראה שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה, ובמדרש אל' שהשטן העמיד לפני יעקב עגלי הזהב שעתיד ירבעם לעשות. וענה לו יוסף "בני חם אשר נתן לי אלקים בזה" ופירש"י שהראה לו שטר ארוסין ושטר כתובה, ואח"כ אמר יעקב "קחם נא אלי ואברכם" וצריך להבין מה הראה לו בהשטר ארוסין והשטר כתובה שנחה דעתו בהם לברכם.

ואפשר להסביר הענין דהנה יוסף נשתלח למצרים ע"י סיבות מן השמים כדי להכין הקדושה שם בערות הארץ, שיהיו בניו יכולים להתקיים שם, בגלותם, בקדושה וטהרה ולא יפגמו ח"ו, כמו שהי' לבסוף "גן נעול אחותי כלה" שהיו כולם גדורים מעריות ואחת הי' ופרסמה הכתוב, והקב"ה העיד עליהם "שבטי י-ה לישראל עדות" שכולם עמדו בקדושתם. וכל זה לא הי' רק בזכות יוסף הצדיק שהי' בחור צעיר לימים, במצרים ערות הארץ, והי' יהודי יחידי בכל הארץ, ולא הי' לו שום מנהיג או חברותא שהי' יכול לשאול ממנו עצה איך לעמוד בנסיונות, ובכל זאת נתאזר בגבורה ועמד בכל הנסיונות שלו בכוחות למעלה מדרך הטבע, כמו שידוע מן המדרשים שאשת פוטיפר רצה להרגו, וזכה יוסף עי"ז לבחי' צדיק, מידת צדיק יסוד עולם, ויוסף הוא המשביר לכל עם הארץ.

כתיב "ויפזו זרועי ידי" דבבחי' דקה מן הדקה פגם יוסף במקצת במעשה של אשת פוטיפר, שנאבדו מידיו עשרה טיפין. ומזה נהווה הקליפה שיצאו מבניו רשעים כאלו ירבעם ויהוא. (ובשביל שנאבדו ממנו עשרה טיפין הוצרכו כפרה ע"י העשרה הרוגי מלכות) ולכן נסתלקה מיעקב השכינה ושאל מי אלה שראויים לברכה, שראה הרשעים העתידים לצאת ממנו ע"י שפגם יוסף במקצת, שנאבדו לו עשרה טיפין. וסבר יעקב אבינו שיוסף בנו לא הצליח בשליחותו למצרים שהי' תפקידו להגביר הקדושה שם, ועכשיו שנכשל איך יהיו יכולים בניו להתקיים בגלות מצרים ולעמוד בקדושתם.

הבעל התניא בסידורו הסביר הענין מה שנקרא, המתקת הדינין בשורשם. דהנה דוד המלך ביקש מהש"ת "מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים" דבשמים נמצאים כמה בתי דינים זה למעלה מזה. והב"ד שבעולם גבוה שם דנים ברחמים וחסדים יותר, שבעולם גבוה רואים יותר פנימיות הענין, שהוא טוב, ובב"ד הגבוה יותר לפני ממ"ה הקב"ה שם כולו רחמים, והקב"ה דן ורואה ומביט אל פנימיות איש ישראלי, שאיש ישראלי יהי' מה שיהי', בפנימיות הוא כולו טוב (ורק השאור שבעיסה מעכבו). וזהו מה שביקש דוד המע"ה מלפניך משפטי יצא, דאז, עיניך תחזינה מישרים, ובדור המבול מצינו דבר נפלא, דכתיב "וירא ד' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום", וזה גרם לחרון אף להביא המבול עליהם. ואחר המבול כשיצא נח מן ההיבה ובנה מזבח והקריב עליו קרבנות כתיב "וירח ד' את ריח הניחוח ... לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו", נמצא שאותו דבר עצמו שגרם להביא המבול לעולם, לאחר שהקריב נח קרבנות, גרם שישבע הקב"ה שלא יביא עוד המבול על העולם. ובפנימיות הענין זה דאית לי' לאדם יצה"ר זהו לימוד זכות עליו, והבן. וזהו המתקת הדינים בשורשם שאותו דבר שגרם שיהי' דין בעולם אח"כ כשמעלין הדין לעולם גבוה שם דנים ברחמים, גורם שיהי' המתקה.

וכן הי' הענין כאן, דזה מה שהראה לו יוסף, בני אשר נתן לי אלקים בזה, בטר ארוסין ושטר כתובה, הראה לו שבאמת נהג עצמו בקדושה וטהרה במצרים, ולא רצה לינשא עם אשת פוטיפר רק בהיתר בחופה וקידושין, ומסר נפשו עבור זה ולחם מלחמות כבידות שיהי' חבל דוקא בקדושה וטהרה, ומה שנאבדו לו עשרה טיפין זהו לכבודו ע"ד מסל למי שהלך למלחמה ויצא בנצחון אע"פ שנפלו איזה קרבנות במלחמה זהו אדרבה לכבודו שמראה על קושי המלחמה ובכל זאת יצא בנצחון, כן הי' ביוסף שלחם מלחמות כבידות מאוד ויצא מנצח א"כ מה שנאבדו לו איזה קרבנות, העשרה טיפין, זהו אדרבה לכבודו, ובכל זאת נצח ועמד בנסיון ולא רצה לינשא אלא על טהרת הקודש, ע"י חופה וקידושין, כדת משה וישראל, בשטר ארוסין ושטר כתובה. ואשת פוטיפר באחה בכל מיני טענות, ולמה נסמכה פ' יהודה וחמר לכאן לומר דמה היא לשם שמים נחכוונה אף אשת פוטיפר לש"ש נחכוונה שראתה באיצטגנין שלה שיהי' לה בנים ממנו. ולא שמע אלי' "לשכב אצלה" בעוה"ז "ולהיות עמה" בעוה"ב, וצדיקים פירשה שראתה שצריך לצאת מהם משיח בן יוסף שיכין הדרך לעוה"ב. (ובאמת לבסוף נשא יוסף את בתה, בת פוטיפרס) אבל יוסף ידע שא"א לצאת ממעשה בלתי טהור משיח בן יוסף, וכן הי' לו מסורה מבית אביו שהכל צריך להיות ע"י יסודות של קדושה וטהרה

ולא מקור סומאה ח"ו ומסר נפשו ע"ז, ויע"י שהראה ליעקב השטר ארוסין ושטר כתובה גרם שיהי' עת רצון גדול ואמר יעקב קחם נא אלי ואברכם.

בארפן אחר יש לבאר מה נחה דעתו של יעקב אבינו לברך אפרים ומנשה. דהנה בכלל צריך להבין דמי היו העדים החתומים בשטרות אלו הלא ידסף הל' היהודי היחידי בכל ארץ מצרים. ואפשר לומר ע"פ מה שכתב הרמב"ן בסוף הפרשה עה"כ ויגוע ויאסף, ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רבותינו יעקב אבינו לא מת, לשון רש"י, וכד', וענין המדרש הזה כי נפשות הצדיקים צורות בצורה החיים עכ"ל, והגרע"א הביא מר"י החסיד דבהם לא שייר מש"כ "במתים חפשי" דכיון שמת נעשה חפשי מן המצוות, ובצדיקים אפילו במיתתן חיים ומקיימין מצוות, כמו שמצינו בגמ' ברבינו הקדוש שכמה שנים לאחר פטירתו חזר לביתו בשבת קודש וחוציא את בני ביתו בקידוש היום, ואיכא קבלה מאת הבש"ט הק' דבכל חתונה של זיווג ישראלי יורדים זקני החתן וכלה של עשרה דורות מעולם העליזון, ומשתתפים בשמחת כלולת בניהם. ובחתונה של יוסף הצדיק, בודאי באו נשמות אברהם ויצחק וכל הצדיקים של דור העבר, נח, שם, ועבר, וכהנה. ונוכל לומר שאותן נשמות הם היו העדים שחתמו בשטר ארוסין ושטר כתובה של יוסף הצדיק. לפי שעדיין יש להם שייכות במצוות כנ"ל מהרמב"ן, (ופסול קורבה אין להם שכר מתו) ומסתמא הי' לו גם מניין לומר השבע ברכות, במקלות ברכו את ד'. (ועוד י"ל דלא חתמו קרובים אלא למשל, נח ואברהם, כיון שבאו אליו צדיקים מי' דורות) וזהו מה שהראה לו יוסף בהשטר ארוסין והשטר כתובה, שאמר לאביו, בא וראה מי הם החתומים בשטרות אלו, נשמות מעולם העליזון, ובודאי אין יורדים נשמות לסתם חתונה של שתי חיות יער, וזה יהי' לך לאות שעדיין עומד אני בקדוشتי. ואז אמר יעקב אבינו "קחם נא אלי ואברכם".

"ועיני ישראל כבוד מזקן לא יוכל לראות", בס' בית ישראל פי' ועיני ישראל כבוד מלשון יקר "טייער", ומביא שם פי' על "וידי משה כבדים", דידי משה הי' יקרים מאוד, ואילו זכו ישראל היו יכולים לראות כל ההורה שנכתב על ידיו של משה, וכן הוא הפי' של "ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר". וכן הכא "ועיני ישראל כבוד", "זענען זייער טייער", מזוקן, "לא יוכל לראות" שאינו יכול לראות שום רע ושום עבירה בכלל ישראל. ואפשר להוסיף על דבריו, "ועיני ישראל כבוד מזקן" שאחז במידת זקן מלא רחמים, ונתעורר הי"ג תיקוני דיקנא. הי"ג מידות של רחמים. וכן כתיב גבי יצחק "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות", שלא ראה שום רע ועבירה בישראל, "וירח את ריח בגדיו", ריח בוגדיו כדאי' במדרש. ונוכל לומר דמשום הכי נהגו חסידים לישב בשעת ס"ג בחושך, ששעת ס"ג הוא עת רצון גדול. "ותכהין עיניו מראות" שהקב"ה בבחי' עתיק יומין, כזקן מלא רחמים, ורישי' כחלג חיזור, אינו רואה שום ועבירה בכלל ישראל, והרחמים וחסדים מתגברים בעת הזאת. ועכשיו שאנו נכנסים לימי השובבים שמסוגלים לתקן אלו הענינים, צריך כל אחד ואחד לקבל על עצמו להתחזק בעבודת ד' בתורה ותפילה כראוי, ולעמוד בקדושה ולא יפול מחמת הנסיונות הקשות הבאים עליו תמיד, ~~וזהו שכתבנו לעיל כי צריך להיות זהו המעשה הראשון~~, ~~וזהו שכתבנו לעיל כי צריך להיות זהו המעשה הראשון~~, ~~וזהו שכתבנו לעיל כי צריך להיות זהו המעשה הראשון~~.

שלבסוף בודאי ינצח , וצריכים אנו לעמוד על המשמר באהבת ד' ויראת ד' "ואלע גוטע זאכען" עד שיתוקן הכלובא לציון גואל.

ויקרא יעקב לבניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם, ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז. יש לדקדק כאן א' במה דאמר יעקב אבינו ע"ה ושמעו אל ישראל אביכם, והא כבר אמר להם הקבצו ושמעו בני יעקב. ב' במה דאמר ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני ופי' רש"י הוא טפה ראשונה שלו שלא ראה קרי מימיו, לכאורה אין מקומו של השבח הלזה כאן כשבא להוכיח את ראובן, רק בפ' ויצא כשבא יעקב אע"ה לישא אשה הו"ל להפ' להזכיר שבת של יעקב שכן פ"ד שנים נשא אשה ולא ראה טיפת קרי מימיו.

והנראה בזה בעז"ה ע"פ מה שכבר פירשתי בפרשתינו עה"פ "ויאמר אנכי אעשה כדברייך" ומפרש הדעת זקנים מבעלי התוספות בשם מדרש שיוסף אמר ליעקב כשם שאתה מצוני כך אני מצוה לאחי בשעת מיתתי להעלותי מכאן וכן מצינו שאמר לאחיו "פקד יפקד אלקים אתכם וגו' ע"כ, ויש לדקדק בזה טובא א' דיוסף הי' לו להשיב ליעקב שיקיים את דבריו להעלותו ממצרים לא"י, ולפי פירוש הדעת זקנים נמצא דיוסף אמר ליעקב דגם הוא יצוה לבניו שיעלו אותו ממצרים, הלא מצו כיבוד אב הי' לו לדיוסף הצדיק לענות לאביו "כן אבי אקיים רצונך".

ב' במה דאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, הלא ידוע לנו דרימה ותולעה אינם שולטים בגוף הצדיק אף לאחר מותו, כמו שידוע מכמה צדיקים בדור העבר דלאחר כמה שנים שכבר נקברו היו נמצאים שלמים כמו בחיים, וכוונתו גם באבותינו הק' ובבניהם השבטים הק' לא שלט בהם שום רימה ותולעה, והענין הוא דמי שקדוש בקדושת חבריה אינו שולט בה שום רקבון, כמו שמצינו ביוסף הצדיק שגם בתבואתו לא שלט שום רקבון, א"כ מדוע הזכיר רק עצמות יוסף, וגם כשיצאו ממצרים כתיב "ויקח משה את עצמות יוסף עמו, וכי לא העלו את כל גוף יוסף וגוף השבטים הק' שהעלו עם יוסף, שבוודאי נשארו שלמים. ג' מדוע השביע יוסף לאחיו ולא לבניו שיעלוהו. ה' פירש"י והעליתם את עצמותי מזה אתכם למדנו שאף עצמות שאר השבטים העלו עמהם שנאמר אתכם. וקשה דאין צוה יוסף לאחיו שגם הם יצוה לבניהם שיעלו עצמותיהם ממצרים והלא ליתור, להיות נקבר בא"י אינו אלא לפנים משורת הדין ולמה השביע אותם שיעשוה'.

ופירשתי בהקדם אומרים ז"ל (נדה לא) שלשה שותפים יש באדם הקב"ה ואביו ואמו, אביו מזריע הלוהבן שממנו עצמות וגידיו וצפרנים וכו' אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר וכו' והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וכו' ע"כ. ולפ"ז יחבאר דיוסף הצדיק הבין רצון אביו יעקב אבינו ע"ה דאף דנשמות הצדיקים צרורות בצרור החיים בצ"ע, מ"מ ידוע דחלק קטן מנשמת הצדיק, קוסטא דחיותא, נשארת גם כאן בארץ במקום מנוחתו בקברו, וזהו הענין של השתתפות על קברי צדיקים, שהוא מפני שעדיין נשאר קצת מנפש הצדיק בעוה"ז. ולזה הוסיף יוסף הצדיק ואמר אנכי אעשה כדברייך, פי' שגם אני אצוה לבני שיעליני לא"י, לפי שגם בקרבי בעצמותי מונח כח אבי, ולזה אצוה שגם זה יעלו לא"י, ומתורץ בזה שיוסף וודאי הסכים לדברי אביו במה שאמר אנכי אעשה כדברייך ועוד הוסיף לכבד אביו במה שאמר שגם יעלה עצמותי שמכוחו חס. ולזה נזכר עצמות יוסף דייקא, לפי שזה היתה עיקר כוונת

יוסף במה שצוה שיעלו את עצמותיו שבהם מונח כח אביו, ורק לכבוד אביו שלא ישאר שום חלק ממנו בחו"ל צוה שיעלוהו, ולזה דוקא צוה לאחיו ולא לבניו, כי חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו, שע"ז יקיימו כיבוד אב כנ"ל, שע"י שיעלו את יוסף יעלו עצמותיו שבהם מונח כח אביהם יעקב. ובזה מבואר מדוע העלו ישראל גם את עצמות שאר השבטים, לפי שגם בהם (כמו ביוסף) בעצמותיהם מונח כח אביהם יעקב. ובאמת לפ"ז היו צריכים עצמות של דורות העתידים גם הם להיות נקברים בא"י שגם בהם מונח כחו של יעקב אבינו, מ"מ את זה לא הי' ביד יוסף לצוות, וצוה רק על עצמה שהי' ביכולתו לצוות, אבל מ"מ כח האבות מונחים בכל ישראל, וכמו שפירשו בספה"ק אומרים ז"ל (ברכות טז:) אין קורין לאבות אלא לשלשה דאע"ג דכתיב, אם חשקר לי ולניני ולנכדי (בראשית כא) ופי' רש"י עד כאן רחמי האב על הבן, אשמעין דהאבות הק' אברהם יצחק ויעקב הם אבות ממש "טאטעס" לכלל ישראל עד הדורות האחרונים ממש, דהם עבדו עבודתם בקדש והשפיעו קדושה וטהרה על כל הדורות עד ביאת משיח, וזהו בחי' יעקב אבינו לא מת.

והנה ביעקב אבינו מצינו בפרשת ויצא "ויפגע במקום וילן שם וגו' וישכב במקום ההוא" ופירשו חז"ל באותו מקום שכב אבל י"ד שנים שהי' בבית עבר לא שכב כי הי' עוסק בתורה, ולכאורה קשה הלא כשעזב יעקב את בית אביו יצחק כבר הי' בן ט"ג שנים כמבואר בחז"ל, ומדוע שכב באותו ט"ג שנים, דהא לא מצינו דלא שכב רק כשהי' בבית עבר. ויש לבאר בהקדם דברי התוספות יו"ט (אבות פ"ה מ"ה) במשנה דהי' גם דלא אירע קרי לכהן גדול

ביום הכיפורים וז"ל יש מי שהקשה ולמה יארע לו קרי אחר שהיו מזריזין אותו כל שבעת הימים והוא בטהרה כל היום והוא וזקני העם כל הלילה לא יחשו מלזרזו, והחשובה כי יצר טוב ויצר הרע מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים וכשאחד מהן קרוב להיות מנוצח יתחזק על עמדו בראותו כי כלתה אליו הרעה וכו', ולזה הי' קרוב מאוד להיות הכהן בעל קרי כ"כ במד' בשם החסיד ז"ל עכ"ל. ועפ"ז יובן דאף דיעקב אבינו ודאי רצה לישן קצת כדי שיהי' לו צלילות הדעת ללמוד, וכידוע דקצת צריכים לישן לצלילות המוח ובלא"ה קשה מאוד מ"מ יעקב אבינו לרוב קדושתו ובשביל שהי' היסוד ושורש של קדושתו וטהרתו של ישראל שחצריך להקים ממנו השבטי י', ולזה התגרה היצה"ר ביעקב אבינו במיוחד, להרוס את היסוד של קדושת ישראל ח"ו, ומש"ה כל זמן שהי' בבית אביו יצחק בארץ ישראל אז סמך עצמו על קדושת אביו וקדושת אבי אביו אאע"ה וקדושת המקום והחיד לעצמו לישן לצלילות המוחין בלי שום פחד, משא"כ כשנסע מבית אביו לחו"ל נתיירא מהתגרות היצה"ר ולא הרהיב עוז בנפשו לישן כדי שבשום אופן לא יארע לו שום רע ח"ו עד שהגיע להר המורי', אז ויטב במקום ההוא דייקא וסמך עצמו על קדושת המקום שלא יארע לו שום רע ח"ו.

ועפ"ז י"ל שזהו מה שאמר יעקב אע"ה כמ"ש ויקרא יעקב את בניו וגו' ראובן בכווי אחת כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז, פי' דיעקב אבינו כשבא להוכיח את ראובן על מעשה בלחה, אף דמצינו בגמ' (שבת נה:) דכל מאמר ראובן חסא אינו אלא טועה, מ"מ לגבי גודל מדריגת ראובן נחשב לו לחסא, אף דלגבי שאר ישראל הי' זה נחשב למצוה גדולה כי הלא חבע עלבון אמו כמבואר בחז"ל, מ"מ לגבי מדריגת ראובן נחשב לו לחסא עד שהתורה כתבה עליו "ויטב ראובן את בלחה" ואמר לו יעקב ראובן בכווי אחת כחי וראשית אוני, פי' דהי' לך לחשוב גודל עבודתי ועמלי בקדושה עד שבן פ"ד שנה נשא אשה ולא ראה טיפת קרי. ולא שכחתי במטה מחשש טומאה. ובשלמא אם זה הי' נוגע רק לך לא הי' איכפית לי כי הוא חשבון שלך בין אדם למקום, אבל עתה הי' לך לדעת כי הפגם נוגע גם בי בהיסוד שיסדתי לדורות העתידים, והי' לך להשתדל ביתר שאת ויתר עז לשמור את הקדושה. כי מה שאתה פגם בקדושתך הוה פגם בי כיון שהעצמות שלך מבחי הם. ומצינו ענין זה שסוף פגם למפרע בפסוק (בראשית י"ד יד) וירדוף עד דן ופידשו חז"ל (סנהדרין לו) שם חשש כחו שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל. נמצא דלפעמים פגם בבנים פוגם למפרע בהאבות ח"ו. ותלמיד הבעש"ט הק' כתבו שמצאו פעם אחת את הבעש"ט הק' בשהי' בוכה ושאלוהו לסיבת בכייתו, והשיב להם שראה בשמים שהורידו את אחד מהראשונים ממקום מנוחתו בג"ע בשביל שאחד מבני בניו יצא לתרבות רעה רח"ל. וסיים הבעש"ט שעל זה הוא בוכה כי מי יודע מה יהי' עם יוצאי חלציו בדורות העתידים, אם ח"ו יפגמוהו למפרע. והנה בשבועות הללו מתחילים ימי השובבים שמסוגלים לתקן בהם פגם הברית, ובספה"ק פי' הפסוק אל תזכור לנו עוונות ראשונים דעכשיו בזמן הזה מבקשים אנחנו את הקב"ה שאל יזכור לנו העוונות באופן שזכור להראשונים, דהנה מצד הדין הי' לנו להחזנות ולהסתגף על כל עון ועון כמבואר בכתבי האריז"ל, אבל באמת כל זה נאמר להדורות הראשונים, משא"כ לדורותינו אלה כשרק נהי' זהידים שלא לקלקל בעתיד זהו הסיגוף הכי גדול שנוכל לעשות, שהנסיגות בזמן הזה חמורים הם פי כמה מאותן דלשעבר בין בבית בין בחוץ. אין רגע בלי פגע, ובדורות הראשונים מה נסיגות היו להם, אבל עתה נתרבו הנסיגות כ"כ שלא די במה שהשווקים ורחובות מלא מהם אלא שגם ימים נמצאים רח"ל הכלי משחית הידוע וגם נמצאים כל מיני ספרי נכרים שהם מלא זנות ואפיקורסות. ואולי בזמנינו השמירה מלחטוא הוא סיגוף יותר גדול מהסיגופים שנאמרו לדורות הראשונים, ובספר דברי יואל מובא מעשה שאירע להה"ק ר' מ"מ מרימנאב זצ"ל אשר באו נשמות ישראל מעולם העליון לפניו בקובלנא אשר הה"ק המגיד מזלאששוב זצ"ל הוא למעלה הראש ב"ד ומאוד מחמיר בעון פגם הברית רח"ל על כי קדוש וטהור הי' ומימיו לא טעם טעם חסא זה. והועילו בקשותיהם ונתמנה אחר תחתיו וחזרו לפניו לאמר לו יישר כח, כי הקילו מעליהם. כי העון הוא לפי הדור. וזהו בקשתינו אל תזכור לנו עוונות ראשונים. ובזמנינו די לנו אם נשמור עצמינו מכאן ולהבא, ועיקר השמירה מתחלת בהענים, לשמור ענינו מלהסתכל במקומות האסורים, וכדכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ומבואר בדברי חז"ל דעינא ולבא הן תרי סרטורא דעבירה, העין רואה והלב חומד, וכלי מעשה גומריים, ולכן עיקר השמירה מתחיל בהעינים.

החתם סופר פי' בפסוק וידא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו רז"ל מה דנקט דווקא עגלות ולא מרכבת או שם אחר, רצה לרמוז עי"ן - גלו"ת, דכל הגליות של ישראל הוא בגדר שבעים, גלות של מצרים בשבעים נפש וגלות בבל הוא שבעים שנה דהיינו זמן, וגלות האחרון המר הוא שבעים במקום דהיינו בין שבעים אומות, לכן שלח לו העגלות דווקא כדי לשאת אותו, דהיינו ע"י שילך יעקב עצמו לגלות עי"ז גם השכינה תרד עמו כאמור אנכי ארד עמך ואז תהי' הגלות קלה ולא תהי' כבדה בעול קשה וכו' עכ"ל ועי' דיבורים הק' הללו מראה לנו הקב"ה גודל אהבתו לצדיקים שמגלה להם נפלאות כאלו.

וכן מצינו (במד' שה"ט פרשה ח') דכשנפטר ר' אושעיא איש טרידי' ראו מסתו פורחת באויר והיו דורו קורין עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הקב"ה לר' אושעיא בוז יבוזו לו ע"כ. ונראה להוסיף ולהסביר דלכן נרמז הגלות באות עי"ן דווקא, להורות לנו דווקא ע"י שמירת הענים נזכה לסיוע של יעקב אבינו ע"ה ע"י השכינה הק' בגלות. דעיקר הענין של שמירת הברית מחיל בעינים כנ"ל שהעין רואה וגו'. דמי שאינו שומר עצמו בעינין זה אין לו יעקב שמחזקיהו, כמו שאנו אומרים "וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים" דהיינו דבמנוחת שבת שהוא כנגד יעקב אע"ה, יעקב ובניו ינחו בו, לא ישכנו ערלים, כידוע דמי שפוגם בברית נמשכה ערלתו, "כי לעמך ישראל נחתו באהבה לזרע יעקב אשר בס בחרת". דמי שאינו שומר הברית רח"ל אין לא שייכות עם יעקב אבינו.

וזה יש לרמז במה דכתיב "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האסכו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", אשר יקרא פי' מה שיהי' יקר "טייער" לכם באחרית הימים, כמו שפירשו בספה"ק, והוא "האספו" שחשבו אספות וקיבוץ שזה יהי' לכם חיזוק האמונה בעיקבתא דמשיחא כמבואר בספה"ק ואז ואגידה לכם, מלשון קשר ואגודה, אגודת אזור, פי' שע"י שישראל מתאספים ומחזקים עצמם בימות הגלות בא יעקב אבינו ואגוד אותם לשמרם ולהקל מעליהם עול הגלות, כנ"ל בדברי החת"ס. וממשיך בתנאי, שהקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם פי' כשרק הקבלו על עצמיכם מכאן ולהבא לישמע ולהתנהג בדרך הקדושה של יעקב אבינו ולא לקלקל עוד, אז תהיו בטוחים על כוחו של יעקב אבינו ע"ה. כמו שביארנו לעיל דבאחרית הימים זה יהי' עיקר התביעה ממנו דהיינו שמכאן ולהבא לא יקלקל עוד ח"ו.

וכבר גילו לנו רבותינו מדורות האחרונים אשר ימינו אלו הם עקבתא דמשיחא, ובפרט בדור הזה הוא המדריגה התחתונה שבעקב. ונתקיימו בנו סימנים שגילו לנו רז"ל בסוף סוטה, ומה גם שאנו רואים בזמן האחרון שגם הגויים מאו"ה כבר אומרים ומדברים ממשיח, אשר כבר הוא קרוב לב' אלפים שנים מחורבן ביהמ"ק ומעולם לא הי' דבר הזה שהגויים, שלכאורה אין להם שום שייכות למשיח, ידברו ממשיח כעכשיו בזמנינו, וכבר נרמז ענין הזה ברמב"ם סוף מלכים (ברוב דפוסים ליחא כמוכן מפני סכנת הגויים השמיטו) שכתב ד"אותו האיש" עשה טובה במה שלמד לאו"ה הענין של משיח דע"י יהי' יותר קל ללמד לאו"ה בשעת הגאולה הענין של משיח. ובוודאי אין לומר דאין ממש בדבריהם דהנה מצינו דכתיב "ועיני לאה רכות ופירשו חז"ל (ב"ב קכ"ג) שהיתה סבורה לעלות לגורלו של עשו ובכתה שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן ע"כ, ולכאורה מה איכפית לה ללאה מה שאמר הברית, אלא וודאי כן הוא דכשהברית מדברים הוה סימן דכן הוא האמת "דקול המון כקול שדי" כמו שביארנו בפ' וישלח, שבאמת היתה לאה שייכה לעשו, וע"י תחבולה נפלה ליעקב כמבואר בקרא, ואי לאו התחבולה נפלה לעשו ח"ו. ולכן וודאי צריכים אנחנו להתחשב בזה שהגויים אומרים שמשיח יבא בקרוב וצריכים להכין עצמינו לביאתו, דגם במלך פשוט מצינו דכתיב "מלך ביופיו תחזינה עיניך" וכ"ש במלך המשיח שיהי' דוד המלך בעצמו, צריכים להכין עצמינו לקראת ביאתו, וכמוכן לא יהיו מניחים לראותו מה שבא בלבושים מלאים צואה. ולזה גילה לנו חז"ל בסוף סוטה הסימנים שיחיו קודם ביאת המשיח, ובוודאי לא לחינם נכתב, רק להגיד לנו שכשנראה הסימנים מחיימים נזדרז בידת להכין עצמינו לקראת ביאתו, ובפרט בחייון הברית, שתלוי בו כל היהדות, וזה שנכשל ח"ו מסמטס מוחו ולבו ואינו מרגיש שום טעם בתורה ושום טעם בחפילה ושום טעם בשבת קודש, אדרבה השב"ק הוא לו ליזם מר וממתין בכלות הנפש ליציאת הג' כוכבים במוצש"ק, אבל זה שמתקן ושומר את עיניו זוכה להרגיש טעם בכל אלה וזוכה לראות נפלאות בהתורה הקדושה, ע"י שמרגיש מתיקות בתורה ועבודה ובכל מצות התורה, ועיקר ההיקון בזה"ל הוא שמירת הענים, ועי"ז יזכה לראות ולקבל פני משיח ב"כ, ובספה"ק פירשו בפסוק "כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון" דכפי שמר את עיניו בגלות, כי וכאומה בחינה יזכו עיניו לראות בשוב ד' ציון וכלנו צריכים לראות להתחזק בבחי' יתר שאת ויתר עז כדי שלא נפגום ח"ו הקדושה שיסד יעקב אבינו ע"ה. ויעזר הקב"ה שיהי' לנו שייכות עם יעקב אבינו ועם השבת וכו' ונראהו עין בעין בשובו אל נוהד ככתוב "כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון".

הענין של פדיון הבן שאמר הקב"ה לישראל ביציאת מצרים, "קדש לי כל בכור", הוא חובת ישראל להקב"ה על שניצלו ממכת בכורות, והזכה בכורות מצרים, "כל בכוריהם הרגת ובכורך ישראל גאלת".

ואי' בספח"ק שהעשר מכות הם כנגד העשרה מאמרות. ובליל של מכת בכורות באו ישראל למדריגה הגבוהה של הי' מאמרות, כידוע דכל מכה שהי' במצרים הי' מכה למצרים ורפואה לישראל, ובאו ישראל אז למדריגה של "ראשית" דבראשית נמי מאמר הוא, דאז נקדש הראשית של כלל ישראל. ולכן זכו להנהיגה שהוא למעלה מן השכל ולמעלה מן הזמן. שזהו הענין של ראשית דהוא בחי' עתיקא, שהוא רצון עליון ממש, דלא שייך בזה שום קטרוג. דבמכה העשירית נתבדר שישראל קשורים בשורש להקב"ה כמו דכתיב "בני בכורי ישראל", ולא שייך בזה קטרוג דאז נתגלה מדה העשירית דהיינו כתר שהוא למעלה מן הראש והשכל, לפי שישראל הם תכלית הבריאה, "בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית" וסוף מעשה מחשבת תחילה, שישראל עלו במחשבת תחילה, וכיון שהם תכלית כל הבריאה לא שייך בהם קטרוג, והבן.

והבני יששכר כס' רגל ישרה הביא מעשה באדם גדול שלא חשש על המנהג של "ניטל" וישב בליל זה ללמוד כדרכו, ונכנס כלב לחדרו, והבין מאז שצריך לאחוז במנהגי ישראל. אבל במכת בכורות כתיב, "ולא יחרץ כלב לשונו", ועכשיו שיושבים אנו בסעודת פדיון הבן, אותו כלב שממונה על "ניטל" לית לי' שום שליטה, שישראל אצל סעודת פדיון הבן הם במדריגה גבוהה מאד, והקב"ה נואם אותם למעלה מכל הקטרוגים כמו בהלילה של מכת בכורות שלא הי' להם"מ רשות לקטרג על כלל ישראל. דהענין של קדושת בכור הוא מה שאמר הקב"ה לכלל ישראל ואמר למשרע"ה שילך לפרעה ויאמר לו "בני בכורי ישראל", ואיני רוצה לידע משום קטרוגים ומשום טענות של הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, דיש לי בן בכור שהוא כלל ישראל. ואין הפי' דהאזה"ע הם בני פשוטים, ח"ו, אלא כמו שכתב רצ"ה מלובלין דלגבי המלאכים ישראל הם בכורים. ובשובע זו שקוראים אנו הפרשה של "בני בכורי ישראל" יושבים אנו עתה בסעודה של פדיון הבן שהוא סעודה ששמחים אנו ב"בני בכורי ישראל", וזה לעומת זה מצינו סעודה אצל עשו הרשע (תולדות) דכתיב שם ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה, ויש להבין מה הי' הטענה גדולה על עשו שבזה את הבכורה שהצריכה התורה לחעיד עליו כן, הלא עבר על כמה עבירות חמורות יזכר באותו היום כמו שמפורש בתז"ל, דבאותו היום עבר על חמש עבירות בא על נערה מאורסה וגו'. אלא שביאור הדבר הוא ע"פ מה שכבר ביארתי כמה פעמים מאת רצ"ה מה שכתב הרמב"ם דמי שאינו מאמין בתחיית המתים לא יקום בתחיית המתים לעת"ל. וביאר ה"צה שאין הפי' דכיון שעבר עבירה גדולה כ"כ שכפר בתח"ה העונש שלו יהי' שלא יזכה לתח"ה. אלא שהוא נסידן, דבעלמא רגיל אדם להאמין בדבר ששייך לו, וכיון שאינו מאמין בתח"ה הוה סימן שאין לו שייכות לתח"ה. ועל דרך זה יש לומר דכל העבירות שעשה עשו שייך ח"ו שגם ישראל יעבור עליהם, אבל עשו חדא בזה שאינו מאמין בבכורה, וכופר בראשית, בבני בכורי ישראל, וכופר בבראשית ברא אלקים בשביל ישראל שנקרא ראשית, וכופר בזה שיש לישראל שייכות עם הקב"ה שהוא "אני ראשון", ומשום שהוא ראשון קידש הבכורים שהם ראשונים, וקידש ישראל שהם הבכורים שישראל עלו במחשבת תחילה סוף מעשה במחשבת תחילה, שאין לו שייכות לבכורה (אע"פ שנולד ראשון), ואין לו שייכות להקב"ה שהוא ראשון שאין נשמתו חלק אלקי ממעל, ואין לו שייכות לתורה שנקרא ראשית, ואין לו שייכות כלל לשום ענין של בכורה. ולא די בזה שבזה את הבכורה אלא שגם עשה סעודה לבזות את הבכורה. אי"כ אנו שיושבים ואופלים בסעודה שהוא לכבד הענין של בכורה, ומידה טובה מרובתה מפירת הפרעניות, בודאי הולך בח קול בשמים ומכריז "ויבד יעקב את הבכורה". וזהו הענין של סעודת פדיון הבן. ולכן בסעודה זו נתעורר בשמים הענין של בני בכורי ישראל שישראל עלו במחשבת תחילה, והם בבחי' ראשית, בחי' רצון עליון, דלא שייך בהם שום קטרוגים כנ"ל.

ואי' בספח"ק שמי שאוכל בסעודה של פדיון הבן יש לו שכר כאילו ה' מתענה פ"ד תעניתים, שזהו המנין תעניתים דאי' סהארי"ק למי שרה"ל פגם בכריתו, ואם אכל בסעודה של פדיון הבן יש לו הפ"ד תעניתים. והענין הוא כנ"ל דסעודה של פדיון הבן אינו סעודה פשוטה, דהא אם עשו הראה בזה שאכל סעודה לבזות הבכורה, שאין לו שום שייכות

עם ראשית, והעיד עליו החורח כן. א"כ זל"ז להכדיל אא"ה בזה ששמחים ישראל בקדש לי כל בכור, שזהו הפרשה ראשונה של תפילין שהוא למעלה מן חמור ולמעלה מן השכל, מראה על הענין שישראל חס ראשית שעלו במחשבה תחילה שזהו הענין של בני בכורי ישראל, ובסעודה זו וודאי מכריז בת קול שמכבדים ישראל הבכורה כנ"ל.

באזה"ח חק' אי' שהענין של פגם הברית הוא דכתיב בחורח "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' אלקיך וגו'" שהראשית תהי' להרבש"ע. והפגם הוא מה שהטיפה ראשונה לא הלך להשי"ח ולהיפך ממש"כ אצל יעקב אע"ה "פחי וראשית אוני" שטיפה א' שלו הי' למצוה, וכל מה שפגם אח"כ הוא תוצאה מפגם הראשונה. ואם לתקן מה שפגם צריך פ"ד תעניתים, א"כ מי שאוכל פעודה שמכבד הבחינה של ראשית כנ"ל עולה לו כאילו התענה פ"ד תעניתים, והבן. והגמ' פסחים, שפסח הוא הזמן של בני בכורי ישראל, ופסחים הוא המס' של בכורות דפסח, מסיים הגמ' (דבפדיון הבן) והלכתא ואבי הבן מברך, דבכורה מראה שבני בכורי ישראל שאנו בניו למקום, ובסעודה של פדיון הבן שישראל יושבים ואוכלים ומתענים פ"ד תעניתים ומכבדים הבכורה, הרבש"ע שמקיים כל חמצות ג"כ מברך על בניו בכוריו ישראל, שהאב של בני בכורי ישראל ג"כ מברך. ולכן עתה הוא עת רצון גדול שיהי' לנו גאולה, דכשאבי הבן מברך אקב"ו על פדיון הבן, מעורר שגם הקב"ה יברך על בניו עם ישראל על פדיון הבן, ולכן הוא עת רצון שיהי' לנו גאולה "והרבה עמנו פדות". ואבי הבן שפדו את בנו יזכה שיהי' לו רוב נחת מבנו הבכור, ויהי' שבינו בשמים נמי יהי' לו הרבה נחת מבן בכור שלו, ובקרב בימינו יבאל בניו עם ישראל לידושלים פדויים ברינה.

שמות ס"ג

בפרשתנו קוראים אנו שהקב"ה אמר למשה רבינו ע"ה, "לך ואספת את זקני ישראל וכו' לאמר פקוד פקדתי אתכם וגו' ושמעו לקולך וגו'" ופירש"י מאליהם מכיון שתאמר להם לשון זה ישמעו לקולך שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נבאלים יעקב אמר ואלקים פקד יפקוד אתכם, יוסף אמר להם פקד יפקוד אלקים אתכם ע"כ. וחקשה הרמב"ן מנין להם שיאמינו שמה שמע משה במסורת הזאת כמותם. (וכן מצינו כמה פעמים שסברו ישראל שכבר בא עת הפקידה ולבסוף לא הי') ותי' רצ"ה בספרו פרי צדיק וז"ל וזה הסימן הי' מסור בידם שהגואל שיבוא ויאמר להם פקוד היינו שיכנסו בלבם ענין פקידה שירגישו בלבם אור הפקידה, זה יהי' הגואל של אמת. וכאשר בא משה ואמר להם פקוד פקדתי תיקף נכנס בלבם אור פקידה וע"י זה האור האמינו ושמעו לקולו. ע"כ. והנה על דרך זה כבר הסברתי חמלוקת בין הרמב"ם והראב"ד, דהרמב"ם כתב בהלכות מלכים (פ"א חל' ג' וד') ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם וכו' אין הדבר כך שחרי וכו' ואם יעמיד מלך מבית דוד הוגה בחורח ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ובע"פ ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחום מלחמות ד' חרי זה בחזקת משיח וגו'" השיג עליו הראב"ד והלא בן כוזיבא וכו' אי מורה ודאין או לא וכיון דלא עביד הכי קטלוהו". משמע דט"ל להראב"ד שצריך משיח לעשות אותות ומופתים, ולפום ריהטא משמע שהראב"ד תובע יותר ממשיח ממה שהרמב"ם תובע ממנו, אבל באמת אינו כן, שלפי הרמב"ם יהי' פלא יותר גדול שיאמינו בו בלי שום אותות ומופתים, רק כמה שירגישו שדבריו נכנסים בלבם, שזהו מידת הצדיק שדבריו נכנסים ללב שומעיו, וזהו מדה גדולה יותר מהאותות ומופתים, ואפילו באליהו בהר הכרמל, לא חזרו ישראל למוטב עד שבא אליהו ובנה מזבח וירד אש מן השמים לאות ולפלא לעיניהם, ואז חזרו כולם בתשובה שלימה והאמינו בהשם. אבל כשיבוא משיח ב"ב לא יעשה שום נס או פלא ומ"מ יאמינו הכל שהוא משיח ובא הקב"ה

לגאלינו, ויתחילו הכל להדגיש שמחת גאולה ורוח אחרת יפה בנו, ונשכח כל חבתיים והרכוש ומסחרים ונכין עצמינו לעבדו שכס אחד בלב שלם, ונשוב מכל עונותינו בחשוכה שלימה, וזה יהי' הפלא. וכמו כן הי' אצל משרע"ה שאמר לישראל פקוד פקדתי ומיד האמינו ברוח קדשו ושמחו ורקדו שהקב"ה יגאל אותם, ושלח שלוחו לגאלם. וכן יהי' בקרוב ב"ב ע"י משיח בן דוד.

וידוע מה דאי' בשם האריז"ל שפרשיות אלו משמות עד משפטים נקראו בשם שובבי"ם, והוא זמן מסוגל לתקן עצמינו במה שפגמנו רח"ל בפגם הברית, שאז גאלנו הקב"ה ממצרים ותיקן אותנו להיות מוכנים לקבלת התורה. ויש להבין למה מתחיל ימי חשובי"ם מפרשת שמות הלא לא מצינו שום גאולה בפרשה זו, ואדרבה הפרשה מתחלת "ואלה שמות בני"י הבאים מצרימה" שאז התחיל השעבוד, וכתיב "ויאנחו בני"י מן העבודה", ובסוף הפרשה חכביר עוד יותר עליהם העבודה כמו דכתיב "תכבד העבודה על האנשים וגו'" ואף שבאמצע הפרשה איכא פסוקים של גאולה שהקב"ה אמר שיגאל אותם אבל לא מצינו שום מעשה גאולה ולא שום תיקונים להתחיל בהם ימי חשובי"ם, וכ"ש לפי הכלל דהכל בחר רישא גרידא קשה מאי תיקונים איכא בפרשה זו. איתא במדרש עה"פ "תכבד העבודה וכו'" ואל ישעו בדברי שקר" מהו ואל ישעו שהיו בידן מגילות שהיו משתעשעין בהן משבת לשבת לומר שהקב"ה גואלן. אמר פרעה אל ישעו בדברי שקר כלומר אל יהוה נפשי ואל יהוה משתעשעין ע"כ לשון חמד. וכנראה מדברי המדרש לאחר ששם ימי השבועה של עבודת הפרך, התאספו ישראל בשבת קודש והיו קוראים מגילות שהיו בידם בירושא מאבותיהם שהי' נכתב בו כל עניני הגאולה שהבטיח להם הקב"ה, ושעתיד לגואלם, והתחזקו באמונה זו והיו משתעשעים בו. וזה אמר להם פרעה שלא ישתעשו במגילות אלו, שרצה לעקור יסוד אמונתם. וזהו באמת מה שהביא אז הגאולה לישראל במצרים, שהאמונה והחיכוה להגאולה חמשיך להם גאולה, כמו דכתיב "ויאמן העם וישמעו כי פקד ד' את בני"י ואמונה הוא מלשון המשכה כמש"כ במגילה "ויחי אומן את חדסה" שהמשיכה וגידלה (אויף געציט).

ובזה מובן למה מתחילין ימי חשובי"ם דוקא בפרשת שמות, דבפרשה זו כתיב עיקר היסוד של הגאולה, ועיקר התיקון הי' ע"י שבתוקף השעבוד החתברו יחד והתחזקו איש את רעהו בחמגילות שהיו בידם אודות עניני הגאולה, וכל מה שעבדו בפרך ונשתקעו יותר בשעבוד מצרים עוד האמינו והכינו עצמם להגאולה. וזה חמשיך והביא להם הגאולה א"כ עיקר התיקון הוא בפרשה זו, כפרש"ה ראשונה של שובבי"ם. ונע"י זה נחברד לנו מה דאי' במ"ר פרשה זו, איש וביחו באו ואלה שמות בני"י על שם גאולת ישראל נזכרו כאן, ראובן שנאמר ראה ראיתי את עני עמי, שמעון שנאמר וישמע אלקיים את נאקתם, לוי על שם שנתחבר הקב"ה לצרתם מתוך הסנה שנאמר עמו אנכי בצרה וגו' עכ"ל. והקשו המפרשים שהרי הכתוב אומר למעלה כשנולדו שנקראו על שם המאורע בעת לידתם. ולפי הנ"ל נחברד היטב שבאמת עד אז היו מסורים בידם שמות ראובן ושמעון על שם ראה ד' בעניי וכו' ושמעון ע"ש שמע ד' כי שנואה אנכי ולוי ע"ש הפעם ילדה אישי אלי וכו' אבל עכשו שהרבה הקושי השעבוד עליהם כ"כ, התחילו לדרשם ע"ש הגאולה כנ"ל במדרש, כדי לחזק עצמם באמונה שיבוא הגאולה. הפרי צדיק הקשה על המדרש הנ"ל דאל ישעו בדברי שקר קאי על המגילות שהיו משתעשעין בהם שכתוב בהם שיבוא הגאולה, דא"כ איך קורא לה התורה דברי שקר, ואע"פ שפרעה אמר זאת מ"מ אס לא הי' אמת לא הי' כתבה התורה כן כמו שמצינו בפ' ויחי שדרשו חז"ל מפסוק אבין צוה לפני מותו לאמר, אנא שא נא פשע אחיך וגו' שמותר לשנות מפני השלום, ומה ראי' היא, הא אמת אמרו כן לפני יוסף, ולא שינה תורה כל אלא ע"כ מזה הוא ראי' שאם לא הי' אמת לא הי' כתוב כן בתורה. ונראה להביא עוד ראי' לזה מהא דכתיב שאמר לבן לאליעזר "בא ברוך ד'" ודרשו חז"ל מכאן שיצא מכלל ארור לכלל ברוך, וקשה היכי דרשו כן הא אפשר שרק לבן אמר כן בלבו ומנא לנו שכן חזא האמת. אלא ודאי שאם כתבה התורה כן הוא האמת. וא"כ האיך קראו אותם דברי שקר. ותי' הפרי צדיק מפני שמה שהיו משתעשעין בחמגילות לומר שהקב"ה גואלן לא הי' להם האמונה בשלימות (כמו דאי' במ"ר פ' זו שהזקנים שהלכו עם משה נשמשו א' א' וכשהגיעו לפלטרין של פרעה לא נשתייר א'. והוא מפני שלא היה האמונה בשלימות וע"כ נתייראו לכנוס עם משה ואהרן לפרעה) ע"כ. אבל הדבר עוד צריכים ביאור דהא למעשה הי' גאולה וא"כ איך כתבה התורה אל ישעו בדברי שקר.

והנה ידוע שהנס של יציאת מצרים היא המקור והשורש של כל הגאולות שהיו ושעתידין להיות. וכל ההשפעות שבאים בדרך נס באים מהיכל זו שנפתחה בעת יצ"מ. ובשביל זה נעשה מצוה קיימת עלינו בכל יום להזכיר יצ"מ. אבל יצ"מ גופא לא הי' באולה שלימה שהרי חזרו אח"כ לגלות, וזה הי' בשביל שלא חכו כמו שהיה להם לחכות על הגאולה, וזה אמר לחם משרע"ה אחי' אשר אחי' עמם בשאר גליות. ומשום זה קורא אותם הקרא דברי שקר, שהרי לא הי' באולה שלימה. וידוע שהחמש אותיות של מנצפ"ך הם כנגד חמש גאולות, מ' הוא בגאולה יצחק "כי עצמת ממני", נ' הוא בגאולה יעקב "הצילני נא", פ' הוא בגאולה מצרים "פקד יפקוד", ק' הוא בגאולה יעקב דכתיב "לך לך", וצ' הי' בהגאולה לעת"ל כמו דכתיב "אך צבי לצדיק", ובזוה"ק מצינו דכתיב אות צ' הרבה פעמים בלשון "צדיק", וכשאמר משה לכלל ישראל "פקד" פקדתי רמז להם לשני גאולות גאולת מצרים באות פ', ובגאולה שלימה ב ק"ד בגמט' צד"י כנ"ל. ואם היו מצפים להגאולה כראוי כבר הי' הי' יכול להיות אז הגאולה שלימה.

הנמצא מדברינו כדי לקרב הגאולה צריכים אנו לחכות ולצפות עלי' ולהאמין באמונה שלימה שיבא, וכשיבוא ב"ב יחי' אז עיקר השמחה במה שהאמינו קודם לכן שיבוא כמו דכתיב "ואמר בים ההוא הנה אלקיננו זה קוינו לו ויושיענו" פ' שאחר הגאולה ישמחו ויאמרו שמפני זה נחקיים בנו "ויושיענו" כיון "שקוינו לו". ובאמת כמו שאנו מצפים כמו כן הקב"ה מצפה וכל הפמלי' של מעלה מצפים, ודוד בבחי' עזי רוכב על חמור מצפה מהיכל "קן ציפור" לבוא לגאלינו. וצריכים אנו לראות שלא יחי' עוד "דברי שקר" אלא דברי אמת, דהיינו דבר של קיימא כמו דאמרינן "אמת וקיים לעד", ויבנה בית שלישי שחזא כנגד יעקב "בית אלקי יעקב" שמידתו מידת "אמת" חתן אמת ליעקב ויעזור הקב"ה שנקוה ונצפה כראוי ובזכות זה יגאלינו השי"ת בקרוב ב"ב.

וארא יום ה'

לאמר חז"ל על דהמע"ה בשעה שסיים ס' תהילים זחה דעתו עליו אמר לפני הקב"ה רבש"ע יש ברי' שכראת בעולמין שאמרת שירות ותשבחות יותר ממני באותה שעה נזדמנה לו צפרדע אחת ואמרה לו דוד אל תזוח דעתך עליך שאני אומר שירות ותשבחות יותר ממך. וצ"ב מה ענין הצפרדע.

אי' במדרש ותעל הצפרדע תני ר"ע אומר צפרדע אחת היתה והיא השריצה ומלאה את ארץ מצרים אל ראב"ע עקיבא מה לך אצל אגדה כלה מדברותך ולך אצל נגעים ואהלות צפרדע אחת היתה ושרקה להם ובאו עכ"ל המדרש, וצריך להבין במאי פליגי, גם מה שאמר לו לך אצל נגעים ואהלות, גם ק' הלשון שאמר ושרקה להם כי הצפרדע מקררת ולמה אמר שרקה.

ונקדים מה שמביא הבני יששכר בשם האריז"ל שכל העשר מכות באו כל א' מאחת מהעשר ספירות (מתחא לעילא) ומכת צפרדע באתה מספירת יסוד והכה מדת יסוד של הקליפה. והי' גם רפוא למדת יסוד דקדושה. ובזה מסביר מ"ש במד' שהצפרדע היתה נוטלת בית הסתרים שלהם ע"כ ת"ד הק'. ובמד' שמות כתב שכוונת פרעה באמרו וכל הבת תחיון הי' שהמצריים יקחו הנקיבות, מוכח מזה שכוונתו הי' לערב זרע קודש בטומאה, וזהו פגם היסוד, ולכן נענש במכה זו של צפרדע.

ובזה רואים גודל חכמת פרעה שכל כוונתו הי' לעשות תערובות מטומאה וקדושה, כי זהו כל הצלחת הטומאה אם יכולה להכניס בתוכה קדושה, כי טומאה לבדה היא שוא, וכל חיותם ויניקתם באה מהקדושה שנבלע בתוכה. וזהו ענין חסא אדה"ר בעץ הדעת טוב ורע, שענינה התקשרות (דעת לשון התקשרות כידוע) של טוב ורע, וזהו חומר עון פגם חברית כי תערובות טומאה וקדושה רעה יותר מטומאה לבדה.

להקדים או לקבץ המאמר
בשם הרב שבתאי פרידמאן
מחברת קול משה
המחבר הרב יוסף קאני

והנה במס' ע"ז ל"ט אי' חמרא דימא טהור תורא דימא טמא וסימנך טהור טמא
טמא טהור, ולפי רוב המפרשים כלל זה קאי על כל המינים שמה שהוא טהור בים טמא
כיבשה ומה שטהור כיבשה טמא בים, אבל יש מינים שנמצאים בין בים ובין כיבשה כמו
הצפרדע שביבשה היא טמאה א"כ לפי הנ"ל הי' צריך להיות שצפרדע הנמצא בים יהי'
טהור אולם זה אינו כי הלא שנים אלו (צפרדע דים ודיבשה) הם רק צפרדע אחת, וא"כ
צריך לומר שהצפרדע היא תערובות טומאה וטהרה ויש לה חלק א' טהור וחלק א' טמא.
ולפי"ז יובן כיון שכוונת פרעה הי' לערב זרע קודש עם זרע טמא ולסמא היסוד
לכן יבוא הצפרדע שהיא תערובות טומאה וטהרה ותפרע מהם.

בגמ' פסחים אי' שקודם מיתת יעקב חשש שמא יש פסול בזרעו שאינם מאמינים
בד' והשיבו לו בניו שמע ישראל וכו' מיד אמר בשכמל"ו, ובעי בגמ' היכי נעביד אנן
נימרינהו? משה לא אמרו לא נימרינהו הלא יעקב אמר הלכך נימרינהו בחשאי, משל
לבית מלך שהריחה ציקי קדירה וכו' והביאו לה עבדי' בחשאי (כי אין כבוד לבית מלך
לאכול ציקי קדירה) עיי"ש. ובגמ' החיים מסביר גמ' זו עפמ"ש בזוה"ק שיש יחודא
עילאה דהיינו שמע ישראל וכו' ד' אחד, שהכל אחד והכל בטל להקב"ה ונכלל באחד
יחיד ומיוחד ואפס זולתו. ויש יחודא תתאה דהיינו בשכמל"ו בעולם התחתון שיש שם
הסתר פנים ואעפ"כ אפי' במדור הקליפות מודים שמלכותו בכל משלה ואפי' בלעם הודה
שאינו יכול לעבור את פי ד', וזהו יחודא תתאה שאפי' במצב של הסתר פנים מודים
שמלכותו בכל משלה.

ובסוף פרק שירה גרסינן "כלבים אומרים באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני
ד' עושינו" (א) ר' ישעי' תלמידו של רחב"ד התענה פ"ה תעניות אמר כלבים שכתוב
בהן והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה, יזכו לומר שירה ענה לו מלאך מן השמים
ואמר לו ישעי' עד מתי אתה מתענה על זה הדבר וכו' במה זכו הכלבים לומר שירה
לפי שכתוב בהם ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו עכ"ל עיי"ש. וצ"ב למה חמה
ר' ישעי' דוקא על הכלב יותר מעל שאר בהמות טמאות. ואדרכה ע"פ פנימיות החזיר
והעורב הם גרועים יותר מן הכלב.

רק הענין הוא דאיתא' במס' כלים דכל הכריות הדרינן בים עורן אינו מקבל
טומאה חוץ מכלב הים שעורו מקבל טומאה כי כשצדים אותו רץ ליבשה, נמצא שהכלב
הוא חיי' שמצוי בים וביבשה. והנה לכאורה קשה האין אומרים הטמאות שירה,
רק י"ל שמכיון שיש להם חלק טהור או בים או כיבשה זה החלק מוציא את מינו,
ולפי"ז שפיר מובן מה שתמה ר' ישעי' דוקא אכלב, לפי שהכלב אפי' תחלק שנים
שלו הוא ג"כ טמא לפי שרץ מים ליבשה נמצא שהוא תערובות טומאה וטהרה שזה גרוע
יותר מטומאה גמורה כנ"ל ולמה זכה לומר שירה.

והנה באמת ק' על הצפרדע שהיא ג"כ תערובות טומאה וטהרה למה זכחה לומר
שירה, ובשלמא הכלב זכה לזה בשביל שנתק כשרצה הקדושה שישחוק כדכתיב לא יחרץ
כלב לשוננו לכן זכה לשיר בקהל קדושים אבל למה זכו הצפרדעים.
אבל הענין הוא שבפדק שירה איתא ששירת הצפרדע הוא ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד, וזה מראה שגם במדור הקליפות אפי' במקום הנמוך ביותר מקום תערובות
טומאה וטהרה כנ"ל גם שם הקב"ה יורד כביכול. אבל שירה זו היא בחשאי. כי אף שהקב"ה
רוצה גם בשירת הסט"א מ"מ אין זה כבוד לו ית', וכמשל הבת מלך הנ"ל, ולכן שירה
זו היא היחידה בכל פרק שירה שאינה פסוק בתנ"ך כי שם במדור הקליפות בבית הכסא
אסור להזכיר שם פסוק מתנ"ך, אבל מ"מ גם שם יש שירה וגם על בה"כ יש הלכות
ביה"כ שמשם בא החיות להסט"א ולכן הצפרדע שהיא תערובות טומאה וטהרה וזהו טומאה
נוראה ע"כ אינה אומרת פסוק בתנ"ך רק בשכמל"ו יחודא תתאה.

(א) להבין למה אומרים דוקא זה הפסוק, עפמ"ש המהד"ל הסעם למה הכלב כ"כ גרוע
בפי חז"ל ובפי העולם לפי שהכלב מבטל עצמו לבעליו לגמרי, וזהו פחיתותו שאינו
בטל להקב"ה רק לבו"ד, ולכן מאוס הכלב בעיני הבריות, ולכן שירחם הוא באו נשתחוה
ונכרעה נברכה לפני ד' עושינו דייקא.

ובזה יובן מה דאי' במדרש פ' בלק עה"פ לא ישכב עד יאכל טרף" כשהוא אומר ד' אחד נאכלין המחבלים מפניו ומלחשין אחריו בשכמל"ו ובורחין", כי ע"י יחודא עילאה של ד' אחד ואפס זולתו, המחבלים והסט"א שהם "יש", בעיני עצמם, בורחים אבל אומרים בשכמל"ו כי הם טוענים למה אתם מכריחין אותנו הלא גם לנו יש זכות החיים כי גם מחבורתינו יוצא שירה להקב"ה.

והנה אמרו חז"ל ע"פ ויהי ערב וכו' יום אחד, זהו יום אחד לד' אבל ביום שני לא כתיב כי טוב כי א' נברא מחלוקת וגיהנם ושניות שהם היפוך האחדות האמיתית של הקב"ה, ובמהר"ל מסביר שמילת "שני" בא מלשון שנוי, כי הוא שנוי מהאחדות והיחיד, ולכן כל דבר של טומאה וסט"א הוא שניות כי הם ענין הפירוד ויתפרדו כל פועלי און, וזהו הסכנה של זוגות (בפ' ערבי פסחים) ובת"ז אי' אין דורשין במרכבה בשנים כי מרכבה היא אחדות, והחיד"א כתב שלכן עשה ירבעם ב' עגלים כדי להגביר כח השניות.

ולכן במס' שבת מתחיל יציאות השבת שנים וכו' כי בזוה"ק אי' ששבת היא יחוד קוב"ה וישראל וישראל הם ברשות היחיד של יחודו של עולם והמוציא מרה"י לרה"ר מפקיע עצמו משבת, מעולם האחדות לעלמא דפרודא, ולכן מתחיל ענין הוצאה בשבת שנים, וכן ידיעות הטומאה שנים וכו' כי הטומאה בא משניות כנ"ל וכן מס' שבועות מתחיל שבועות שנים וכו' כי בזוה"ק מבואר שהנשבע לשקר הוא מוציא מיום השביעי, מבאר השביעי (ולכן נק' שבועה מלשון שבעה) מרה"י, לרה"ר, ולעלמא דפרודא. ולכן מתחיל ג"כ שבועות שנים, וכן בסדר טהרות אחר מס' כלים בא מס' אהלות ונגעים, וכתב הרמב"ם הסעם שמתחיל באהלות יען שטומאת מת היא חמורה מכל הטומאות וסידר אחר אהלות, ונגעים יען שנגעים דומה לאהלות ששניהם מטמאין באוהל (משא"כ בשאר טומאות) ולכן בתחילת מס' אהלות מתחיל שנים טמאים במת וכו' ומס' נגעים מתחיל מראות נגעים שנים וכו' כי מכיון שהם הטומאות החמורות לכן מתחילין בענין שניות כנ"ל. ועתה נחזור למה שהתחלנו בו ונבאר דברי המדרש הנ"ל בענין מחלוקת ר"ע

ור"א בצפרדע, הנה כמבואר לעיל הצפרדע היא טומאה גדולה ואומרת רק בחשאי בשכמל"ו כנ"ל, ואמר ר"ע כי הצפרדע אחת הי' והיא היתה השורש של כל הצפרדעים (והיתה אחת כדי שע"י יברחו המזיקים שהם כח השניות) ואמר לו ר"א מכיון שענין הצפרדע היא טומאה היאך יכול להיות שיהי' להם שורש אחד הלא כלך אצל מס' נגעים ואהלות וחראה שכל ענין של טומאה חמורה מתחיל בשניות, אבל מ"מ א"א לומר שהמכה התחיל עם צפרדעים הייח"כ הלא הצפרדע גם יש בה צד טוב כי היא תערוכות טו"ר כנ"ל, תערוכות אחדות ורבוי, ולכן צ"ל שגם תחילת המכה הי' שותפות של אחדות ושניות, ולכן אמר ר"א צפרדע אחת היתה (חלק הטהרה) ושרקה להם ובאו הרבה (חלק הטומאה) ויבוא דוקא הצפרדע שהיא תערוכות טו"ר ויפרע מפרעה שרצה לערב טו"ר כנ"ל. אבל עדיין צריך להכין מה שאמר ושרק"ה להם הלא בלשון חז"ל יאמרו תמיד שהצפרדע מקרר ולא שורק.

רק הענין הוא דכתיב בזכרי' (פ"י פ"ח) אשרקה להם ואקבצם כי פדיחים ורבו כמו רבו. ופי' שם במצודות אשרקה ענין צפצוף קול הראה בקבוץ השפתיים כמו בשעה שאומרים (הנקודה) שורו"ק. והנה נודע בשערים מה דאי' בת"ז שיש י' נקודות כנגד הי' ספירות, קמ"ץ כנגד כחר פלא עליון ולכן מצות אמונה מתחיל מקמ"ץ, אנכ"י וכו', פת"ח כנגד חכמה, צורת השפתיים הם כמו פת"ח והוא ענין פי' פתחה בחכמה, ציר"י כנגד בינה הוא היצירה, סגול, סגולה חסד. שו"א גבורה באש ד' נשפט וכו', ושורו"ק היא כנגד יסוד. כי ענין היסוד הוא קיבוץ, והפוגם מפזר הנשמות לחוץ בתוך הקליפות, ולכן בשעת הקיבוץ כתיב אשרק"ה בשורו"ק נקודת היסוד, שכשעושים שורו"ק מקבצים השפתיים ביחד וע"י זה יוצא נקודת השורו"ק (ולכן השורו"ק ג"כ נקרא קובו"ץ מל' קיבוץ), כנ"ל מהמצודות. ולפ"ז שפיר השתמש אצל הצפרדע בלשון של שריקה, כמו שהבאנו לעיל מהבני יששכר שמכת הצפרדע הי' מכה מדת יסוד של הקליפה, ולכן כתיב אצלו שריקה שהוא מורה ג"כ על מידת היסוד.

וכתב האר"י הק' דשבועות אלו של שובבי"ם מסוגלים לתיקון מדת היסוד, שאם אדם רת"ל פגם במדה זו אם יתאמץ עצמו, להיות א ערליכער איד בשבועות אלו יכול לקבץ הכל, דבשבועות אלו של יצ"מ שהי' בזה תיקון לחסא אדה"ר ובקבלת התורה שהי'

אז קיבוץ של כל ישראל אצל מעמד הר סיני, מסוגל גם לנו לחקן ולקבץ מה שפיזרנו ע"י חטאתינו במדת היסוד. ובספה"ק מובא התעניתים והסיגופים הנצרכים לתיקון החטא, אבל בזמנינו שאנחנו חלופים, בגודל חוליים, אין עסק בתעניתים וסיגופים, רק יש לנו לעסוק בעניינים השייכים לנו כמש"כ בס' אגלי טל בהקדמה דתיקון היותר גדולה בזמנינו הוא עמלות בתורה בעיון וביגיעה, כמו שאמרו חז"ל "וימררו" מל' אמר מר, "בעבודה קשה" היינו להקשות קושיות ולתרום, "בחומר" זו ק"ו, "ובלבנים" זו ליבון הלכה, "בפרך" זו פירכא. שע"י דברים אלו ש"דרשו" חז"ל מתקנים החטא של מדת היסוד כמו שאז במצרים חיקנו חטא אדה"ר ע"י וימררו את חייהם כפשוטו. וגם צדקה הוא תי' גדול לחטא זה, דהוא ג"כ ענין של "וקבצינו יחד וכו'", לגבות צדקה ולקבץ ממוץ. ובעניינים אלו יכולים לתקן מה שמוטל עלינו, ומי שעוסק עתה בתעניתים וסיגופים, צוחקים עליו בשמים, שהוא מזיק יותר ממה שמתקן. כמו שידוע המעשה שבא איש אחד להר"י מקוזמיר ורצה שיתן לו חיקון וסיגופים ואמר לו "שוסה איבדת את גשמתך, רוצה אחת גם לאבד את גופך".

הקדמה

והמצב של ישראל בימים אלו שפל היא מאוד. וקשה מאוד לעבוד את השי"ת כראוי. והעולם מלאה צפרדעים, תערוכות טוב ורע. ומובא בספרים 'שפגם במדת יסוד קשה לו עבודת ד', ואובד חשקו ללמוד או להתפלל. ואפי' בשב"ק אינו מרגיש כלום, לא ב"נשמת" ולא בשאר קדושות השבת, ונעשה כמו עץ לחה שאינה נדלקת מהאש. ובשבועות אלו של שובבי"ם יכולים לתקן עצמו שאור השבת והנר מצוה וחורה אור יבער בנו, ע"י שכ"א יחליט בעצמו שלא יקלקל עוד ובשום אופן לא יחטא עוד בזה, וכן צריך כל ירא שמים לומר לעצמו באמת ובתמימות. ואפי' אם קשה לו לקיים זאת, לזה צריך מסירת נפש. ומובא בתפארת שלמה עה"כ ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך שפירשו חז"ל בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך, שפירושו הוא שאפי' אם חטא כ"כ שאין לו עוד רצון לעבוד את ד' (נפשו היינו רצון כמש"כ אם יש את נפשך) מ"מ ואהבת את ד' אלקיך. ויעקב אבינו כשראה אחרית הימים וראה פחיתות הדורות שיחי' אז, נסתלקה ממנו השכינה ע"י העצבות (לפי שאין השכינה שרוי' אלא מתוך שמחה) ו כששמע דאפי' במצב כזה אומרים "שמע ישראל" חזר להיות בשמחה. והעצה של יעקב אבינו הוא "האספו ואגידה לכם" כמו שפי' בספרים האספו - התקבצו יחד, ואגידה לכם - ואקשר אתכם ביחד (מל' אגד), אשר יקרה אתכם - שזה יחי' דבר יקר לכם, באחרית הימים. וזהו ג"כ העצה של הנביא מלאכי. "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע". וצריך לקשר עצמו באלו שטובים ממנו כמורים טובים ובחברים טובים ואפי' בעיקבתא דמשיחא.

פ"ק

לחפש אחריהם, ולא יחוש כמה שהעולם צוחקים עליו. בילקוט ראובני מביא מספר הקנח, שהר"ת של בשכמל"ו הם האותיות שיכולים לחבר לשם ד', בד', שד', כד', מד', לד', וד'. והפי' בזה הוא דבעיקבתא דמשיחא דהוה דור של תערוכות טוב ורע, דור של צפרדעים, דור של יחודא תתאה של בשכמל"ו, יכולים לבוא לקדושה ע"י שנצטרף עצמינו להגדולים ממנו שמרגישים חשם הוי'. והנה הצפרדעים מסרו נפשם על יחודא תתאה, ומובא במדרש שרק אלו שקפצו לתוך האש נשארו בחיים, אבל שאר הצפרדעים מתו כדכתיב "וימתו הצפרדעים וכו'" ומסירת נפש אינו רק שמוטר עצמו ליהרג, רק כוונת מסירת נפש היינו שמבטל רצונו לרצון ד', דנפש היינו רצון כנ"ל. ואלו יזכו לביאת המשיח. וזו היא שירת דור שלנו, השיר של הצפרדעים, שיר שהוא בחשאי, שיר של בשכמל"ו, לצרף עצמינו לחבירים ולמורים טובים. וצריכים אנחנו לצעוק בשכמל"ו לבחש עד שנשמע הקול השופר הגדול. ואז נהיו כולנו מצורפים לשם הוי'. כמו שהובא בספרים שאז יוסיף השי"ת אות על בשכמל"ו, דהשתא יש כ"ה אותיות בשמע ישראל כדכתיב "וחסידיו יברכוה" המסיים בכ"ה, ואמרו חז"ל שזהו הכ"ה אותיות של שמע ישראל. ובשכמל"ו יש רק כ"ד אותיות. ולימות המשיח יתחדסיף בה אות אחת להשלים אותו ג"כ לכ"ה אותיות ויאמר "וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בוי"ו החיבור. שדור של יחוד תתאה יצרף עצמה לדורות הגדולות של יחוד עילאה.

ה

הקדמה

ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים וגו'. צ"ב למה דוקא בא ישועה ישראל בחצי הלילה, גם יש לדקדק בלשון הכתוב לעיל בנבואת משה, כה אמר ד' כחצת הלילה אני יוצא בחור מצרים וגו' והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו' למה פרט ענין הצעקה שלכאורה דבר טבעי הוא זה ע"י המכה ואינו שייך לעצם המכה. ב' דמשנה מלשון נקבה ללשון זכר דפתח והיתה צעקה גדולה דהוא לשון נקבה וגם מסטים בלשון "נהיתה" לשון נקבה, ולא בלשון נהי' דהוא לשון זכר, ומשנה באמר "כמוהו" לא נהיתה, ולפי הלשון היל"ל "כמוהו" לא נהיתה, ג' גם יש לדקדק בלשון נהיתה דהוא לשון נפעל ע"י אחרים, וצ"ב.

ונראה לרמז בחקדם ביארד הכתובים בפרשה חקודמת במכת הצפרדעים דכתיב ויאמר משה התפאר עלי למתי אעתיך לך ולעבדיך ולעמך לחכרית הצפרדעים וגו' ויאמר למחר ויאמר כדבריהך למען תדע כי אין כד' אלקיננו וגו' ויצא משה מעם פרעה ויצעק משה לר' על דבר הצפרדעים וגו', ומפרש בספר דברי יואל (פ' וארא דף ריח) חשקלא וטרי' בין משה ופרעה ע"פ מחלוקת חז"ל ד"א דכל מכה ומכה היתה משמשת שבוע אחד וג' שבועות הי' משה מתרח בחס, וי"א דשבוע אחד הי' מתרח בחס והמכה היתה משמשת ג' שבועות. ולפי המבואר בריטב"א עירובין (יג:) נמצא דאלו האלו דברי אלקים חיים, ע"י שהדבר מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור ויהי' חכמה כמותם, ולפי"ז הי' הדבר מפור ביד משה בכל מכה ומכה אם חשמש שבוע אחד או ג' שבועות, וזהו ששאל לפרעה למתי אעתיך, כי הדבר בידו ויאמר למחר ויאמר כדבריהך למען תדע כי אין כד' אלקיננו, פ' שמש חכמים בדעתו שכדאי הוא שהמכה יהי' רק לשבוע אחת כהצוון פרעה ע"י"ז יהי' קידוש השם גדול, ולזה מסיים כאן דייקא למען תדע כי אין כד' אלקיננו עכ"ל ז"ל.

ויש להוסיף נוסף בביארד ענין חילוק אם היתה המכה משמשת שבוע אחד או ג' שבועות ע"פ דברי חזו"ק חל המכות היו בבחי' נגוף ורפוא, נגף למצרים ורפוא לישראל, וחאריז"ל אמר שהעשר מכות היו כנגד י' ספירות שבקליפה, ובדרך מתחא לעילא דהיינו מכת דם לחכות מלכות דקליפה וכמו"כ להלאה, ונמצא דצפודע הוא כנגד יסוד דקליפה, ולפי הנ"ל דחמכות היו בדרך נגוף ורפוא נמצא דבזמן שמש מכת הצפרדע שהכות ביסוד דקליפה, באותו זמן נחרפא ונתחזקו ישראל במדת היסוד שבקדושה ואם היתה המכה משמשת ג' שבועות היתה מתבטלת היסוד דקליפה מכל וכל, ולא הי' ישראל פוגמים עוד שום פגם ביסוד דקדושה לדורי דורות, וגם לא הי' נצרך למחא לשלחם מן הארץ כד' שלא יפלו בשער הנז"ן של סומא מצרים, מצר-ים, י"ם מספר ג', כי כל היסוד דקליפה היתה מתבטלת, משא"כ ע"י שנתן משה הברידה לפרעה לא שמש המכה כי אם שבוע אחד ולא נתבטלה הקליפה עדיין ונשאר עבודה לדורי דורות, והעם בזה הוא לפי שחזה משה שאף שוף כל סוף ע"י"ז שיתן הברידה ביד פרעה תפסק המכה תיכף מ"מ הקידוש השם יהי' גדול ביותר בדרך זה וישראל ידוויחו בדרך

זה יותר ועינין יבואר לנו עוד מה שיש לדקדק כאן ויתבאר מדוע נרמז במכת זו ויצעק משה אל ד' על דבר הצפרדעים מה שלא מצינו בטאר מכה שישתמש בלשון צעקה, ולפי הנ"ל יתבאר ע"פ המבואר דיש עשר לשונות של תפלה שועה צעקה זעקה תחינה וגו' והם כנגד הי' ספירות, ומשמע בספר שער התפלה מבעל הבאמ"ח דחסד הוא מתחא לעילא, ונמצא דצעקה דהוא לשון הכ' הוא כנגד מדת היסוד. ומעתה יש לנו לומר לפי הנ"ל דכאשר חזר משה שחופס המכה אחר ד' ימים, וידע שיהיו עדיין נסיונות צדולות ומלחמות נגד היצחק, כתיב ויצעק משה אל ד' על דבר הצפרדעים. וצעקה כנגד יסוד כנ"ל. ומה שצעק לא הי' שחופס המכה כי לזה אין צורך בצעקה. רק שצעק אל ד' והתפלל על ישראל שיושיעם ד' ויעזרם במלחמתם תכבד נגד היצר של עריות, ולכן התפלל דוקא בלשון של צעקה, שהתפלל ובקע רקיעים על שמירת היסוד, כי א"א בלא תפלה וצעקה והתעורר רחמים רבים על הנפש. ובזה הדריך והורה לישראל שנגד נסיונות אלו אין עצה רק לצעוק אל ד' בצור להם שמצוקותיהם יושיעם. ונאמר צעק לבס אל ד'. רמז לדבר בפ' כי תצא כתיב אצל נסיון של עריות צעק נערה המאורסה ואין מושיע לה. הנערה המאורסה היא כנ"י, וצועקת בשדה, הוא הגלות בממשלתו של עשו איש שדה על יצרא דעריות, ואין מושיע לה. ואיתא במדרש עה"כ ותהי שרה עקדה אין לה ולד, כל מקום שנאמר אין לה הוי לה וגם לשרה היו ילדים, אלא שנראה ע"פ טבע שאין לה, אבל אי"ן הוא פלא עליהן ומשם

בא חישועה. ובמו"כ כאן דכשישראל צועקים להקב"ה בבחי' צעק לבס אל ד', בודאי יש לה מושיע מבחי' אין שהוא בחי' כחר עליון, פלא עליון, שהוא למעלה מן הטבע ולמעלה מן המזל, וזהו אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, מבחי' הנקרא אין שהוא פלא עליון שהוא למעלה מן המזל.

והנה לבן בקש לעקור את הכל. וצריך להבין מה הי' כוונתו בחתו את לאה בתו והנה לבן בקש לעקור את הכל. וכבר ביארתי דבר זה, ועתה באתי בעזה"ה לדרן בדבר חדש, כי ליעקב במקום רחל. ופבר ביארתי דבר זה, ועתה באתי בעזה"ה לדרן בדבר חדש, כי אמרו חז"ל עה"כ ועיני לאה רכות שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה כי היו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן. ע"ש ברש"י.

וצריך ביאור למה בכתה ומה לה מה שהכל אומרים. וצ"ל שקול המון כקול ש-די ומזליהו חזו ואם הכריות אומרים, מכוונים אל האמת. כי לאה באמת היתה בת זוגו של עשו ולכן כדן בכתה עד שנשרו ריסי עיניה כדאי' בב"ב (קס"ג ע"א). והנה ידוע מה שכת' הר"ן (כמו"ק י"ח) שאע"פ שגזר מן השמים בת פלוני לפלוני, אם יתפלל אדם על אשה שתזדמן לו, אע"פ שאינה בת זוגו אפשר שתקבל תפילתו אף כי בסוף תתקיים הגזירה שיגרשנה האיש שהתפלל עלי', או ימות במקרה וישאנו אותו שהוא בן זוגה אח"כ. ע"ש.

ובמדרש רבה עה"כ וירא ד' כי שנואה לאה אי', כיון שראה אבינו יעקב מעשים שרימה לאה באחותה נחן דעתו לגרשה וכיון שפקדה הקב"ה בבנים אמר לאמן של אלו אני מגרש ובסוף הוא מודה על הדבר והה"ד וישתחו ישראל על ראש המטה מי היה ראש מטתו של אבינו יעקב לא לאה? ע"כ. וביאור הדבר הוא כי חשפטים הק' היו מרכבה לי"ב צירופי הוי' כידוע. וממילא לאה, היא אם הבנים ומרמזה לענין עליון נשגב מאוד כידוע. ואי אפשר לגרשה ולעורר בשמים ח"ו ענין שילוח האם בחי' חורבן מקדש ח"ו. ולבן שהוא בלעם הקוסם (עידן חרגום יב"ע ריש בלק) ידע והבין כל זה. וזאת היתה מחשבתו לבן צורח היחודים ליתן לאה ליעקב שהיא אינה בת זוגו. ולבן הבין קדושתו של יעקב שאמר על ראובן כוחי וראשית אוני, שהוא טפה ראשונה, וכמו שביאר באוה"ח הק' על פסוק זה, כי מצד קדושתו של יעקב כי נורא הוא, לכן התאמץ שילד ראובן מסיפה ראשונה דוקא, עיי"ש.

ולבן הבין ע"י חכמתו וקסמיו את קדושת יעקב, וידע שהי"כ תתעבר לאה, וממילא לא יוכל יעקב לגרשה כנ"ל. ולכן חשב לבן כי בודאי ימות יעקב מהרה ח"ו כדי שיוכל עשו לישא לאה שהיא בת זוגו. ובזהוהי אי' שמה שלא רדף עשו את יעקב להשיגו בבית לבן (כי בשם ועבר נטמן אבל בבית לבן הי' מפורסם שחוא שם) כי ידע עשו את כוחו הגדול של לבן בטומאה, וידע את שנאתו לקדושתו וחשב שאין צורך להשיגו שם כי בודאי לא ימלט יעקב מרשתתו של לבן ומלאכתו יחי' נעשה ע"י לבן.

אבל אין מזל לישראל, ופירושו, שישראל הם למעלה מן המזל כי זכותם יכול לשנות את המזל כמו שפירש"י עה"כ הכט נא חשמימה וספר הכוכבים חגו' כח יהיה זרעך. ופירש"י שם שהעלה הקב"ה את אברהם למעלה מן המזל. וענין זה הוא עצם שורש ישראל שהם למעלה וקודם הבריאה וישראל עלו במחשבה קודם בריאת העולם והטבע והמזלות. ותפלת ישראל יכולה להגיע עד שם, כי שם משורשים. ועולם זה נקרא פל"א ונקרא אין, עיין כל זה בשערי אורה שער העשירי. ודמעות של לאה הגיעו עד שם, ושינו את הגזירה של הבת קול של בת פלוני לפלוני, ולא הי' כח במזלו של עשו לדחות את יעקב ולהרגו כדי שישא עשו את לאה. והואיל דענין זה הוא למעלה מן המזל, מקום שאין כח בתרפים ובשפים להגיע עד שם, לכן לא ידע לבן כי בכיית לאה כבר הצילה מגורלה של עשו, ואדרבה ונהפוך הוא כי מני' ובי' שדא בי' נרגא כי מלאה יצא משיח בן דוד המכה את אדום, והוא כי ימלך, יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.

א"א ולמד עד היכן מגיע כוחן של דמעות ובכיות ישראל שהציל את לאה מגורלו של עשו שהוא עמל"ק בלע"ס כידוע. והוא בחינת צעקה הנערה המאורסה כנ"ל. וזה מציל את ישראל מיסוד דקליפה שהוא גורלו של עשו, ומכניסו ליסוד דקדושה שהוא גורלו של יעקב. ואין עצה להשמר בדורות אלו של החבברות הקליפות אלא ע"י בכי' וצעקה להקב"ה וחתעוררות רחמים, כי רק הקב"ה יכול לעזור ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. והרבה כבר נוסעו מנסיונות היסוד ע"י דמעות ושפיכת שיח ותחנונים עד הערה עליהם דוח ממרום וממצוקותיהם יצילים.

ועפ"י ירמזו הכתובים בפרשתינו "ויחי בחצי הלילה", "ככה אמר ד' כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים וגו'" ע"פ הידוע דהגלות נמשל ללילה, והגאולה לבוקר ולעלות השחר. וחצי הלילה רומז לאמצע הגלות, ואמר הקב"ה כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים,

פ"ב באמצע הגלות, כי באמת נגזר על ישראל ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה, וע"פ המזל לא הי' להם להשתחרר עדיין לאחר ר"י שנים שהיו במצרים, ומ"מ גם קודם שנשלם הזמן אני יוצא בחור מצרים ומת כל בכר בארץ מצרים. והטעם בזה הוא שבנ"י פעלו זאת ע"י צעקת אל ד' כמ"ש ונצטק אל ד' אלוקי אבותינו וגו', שצעקו על שמירת קדושתם. ולכן אע"ג שהי' עדיין בחצי הלילה ועדיין היה להם להשאיר בגלות לחקן, דחה הקב"ה את הגלות לזמן ארבע מלכיות ע"י יוהיתת צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיית וכמוהו לא חוסיף". דהיינו צעקת ישראל כי עלתה למרום שלא ישחקעו בשער הנו"ן. וצעקה זו חשובה לפני המקום ית' ולכן נקראת גדולה כמו שפרש"י על חנהר הגדול בחר פרח, שמחמת חשיבותו שהוא בגדול ארץ ישראל נקראת בגדולה ואמר אשר כמוהו לא נהייתה שכמו שמינו ששינתה התורה מכללי הדקדוק וכתבה שאמרו בני"י אל משה ואת חדר אלינו ופירש"י בשם חז"ל שחש כוחו בנקבה, כמול הכא שינתה התורה מדקדוק הלשון וכתבה, וחייתה צעקה גדולה אשר כמוהו לא נהייתה, וכתב כמוהו לשון זכר, לומר שצעקה כזו של ישראל על קדושת היסוד, גבר כוחם בזכר, כי כוח גדול יש לצעקה כזו, וחזק בוקעת רקיעים, ומגיע עד מקום הפלא העליון בכח"י מאי"ן יבא עזרי. וזהו אשר כמוהו לא נהייתה דייקא, כי ע"י צעקתם נעשה הו"י חדש שלא היו ראויים אליה מצד הדין, שע"י צעקתם נגאלו בחצי הלילה קודם תשלום הד' מאות השנים שנגזר עליהם להיות במצרים. והנה באר"ה חק' (פ' שמות) אי' דאע"פ שישראל במצרים הוצרכו להגאל קודם זמנם שלא יפלו ח"ו בשער הנו"ן שבטומאה ולא יעלו משם לעולם, מ"מ בדורות האחרונים רח"ל יפלו לשער הנו"ן שבטומאה והיא ספיקות באמונה שדולט בזה"י בעדה"ר, ומ"מ לא ידח ממנו נדח ע"י כח התורה שיש לנו עבשו, שע"י כח התורה ית' אפשר לנו לעלות גם משער הנו"ן שבטומאה. ועיקר הוא הצעקה להקב"ה, וכשאיש מישראל יתבודד בחדרי חדרים ויבכה רק פעם אחת להקב"ה בודאי יעזור לו הקב"ה לעמוד בנסייון, וצעקה כזו, היא שעמדה לאבותינו ולנו לבקוע רקיעים ולקרע רוע גזירות עד זמן שהלילה חלפה חלכה לה ויבקע השחר של גאולת ישראל. בב"א.

בשלח ס"ג ט"ו בשבט

חבאמו וחטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעל ד' מקדש ד' כוננו ידיו" וזה קאי על לפת"ל שעתידה ירושלים שתתפשט על כל צבותיה וכל ארץ ישראל יהי' ירושלים, וירושלים הביהמ"ק. ויש להבין מהו כפל הלשון חבאמו וחטעמו, דמה מדגיש יותר בחיבת "וחטעמו". הענין של משה עשר בשבט כבר ביארתי דהנה כתיב "וכל שיה חשדה" שהאילנות נקראו שיחים, ומבואר בספח"ק הטעם, לפי שהם מתפללים להקב"ה (מל' ויצא יצחק לשון בשדה), ובאמת כל חלקי הבריאה מתפללים להקב"ה ולעת"ל יתגלה זאת לעין כל כמו דכתיב "אז ירגנו כל עצי היער". והש"א דצ"ל פ"י הפסוק אז ישיר משה, דתיבת ישיר הוא פועל יוצא שע"י השירה שאמרו בני ישראל גתעורר בחי' שירה שיש לכל נברא, האז ישיר משה גרם לאז ירגנו כל עצי היער.

איתא בשוף מס' בחובות עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות, וזענין הוא דבמעשה בראשית לא צוה השי"ת שיהיו אילנות שיטענו פירות וגם אילנות שלא יהיו להם פירות אלא שכל האילנות היו צריכים להוציא פירות כמ"ש כ"ז עץ פרי עושה פרי" שכן הוא סדר הבריאה שכל דבר בעולם יש בכוחו להוציא פירות אלא דע"י חטא של אדם הראשון נתקללה האדמה כמו דכתיב "ארורה האדמה בעבורך" ועי"ז אבדה האדמה קצת מכוחה להצמיח ובזה גתעורר אילני סרק, ויש מקומות ששלטה שם הקללה כ"כ שאין שום כח צמיחה שיוכל האילנות לינק משם. ולפת"ל כשיתוקן חטא של אדה"ר ממילא יחזור להאדמה כוח הצמיחה שאבדה ושוב תהי' בכוחה להצמיח אפי' האילני סרק.

וזהו מה שעלינו להתפלל בחמשה עשר בשבט, שיהא כבר מתוקן החטא של אדה"ר ואם לא נוכל לזכות בזכותיו שלנו מתפללים שנהי' נושעים בזכות האילנות כמד"א בגמ' עה"פ "אדם ובהמה תושיע ד'" שפעמים השי"ת מושיע את האדם בזכות הבהמה שלא חטא, וכן בעניינינו מתפללים אנו שיבוא עת התיקון ב"ב כדי שיוציא האילני סרק פירותיהם, שהם מה חטאו ולמה יצריכו לסבול בעבור מה שחטא האדם כנ"ל. ואמרתי רמז לזה "ועץ השדה יתן פרי"ו" בגמט' חמשה עשר בשב"ט.

ובדרך השפל שאנו חיים כהיום הזה עצה נפלאה היא שנתפלל תפלה כזה, "אדם ובהמה תושיע ד'" ואפשר שזה רמז דוד המלך ע"ה בחרה לים (ק"ב) "פנה אל תפלת הערער" - שהקב"ה פונה אל התפילה של האילני סרק (ערער-ליידיקע בדים) ו'ולא בזה את תפלתם, תכתב זאת" - עצה זה שיתפלל בעבור האילני סרק, "לדור אחרון". ובאמת כתיב "ואדם עץ השדה" - שהאדם נמשל לאילן, ומצינו שכלל ישראל נמשל לאילן כמש"כ "דמחה לחמר", ויש אלו שנמשלו לתאנה "התאנה הנטת פניה", ובדורות היום רובא דרובא מכלל ישראל הם כמו אילני סרק שאינם מוציאים פירות שאינם יכולים להוציא לא תורה ולא תפלה ולא מצות ומע"ט כראוי, לעשותם באמת לשם שמים. ולכן צריכים אנו להתפלל שנזכה אנחנו האילני סרק להוציא פירות דהיינו מצות ומע"ט. כראוי.

א"י במס' יומא לט: למה נקרא ביהמ"ק יער דכתיב "בית יער הלבנון" לומר לך מה יער מבלבל אף ביהמ"ק מבלבל דאמר רב הושיעא בשעה שבנה שלמה ביהמ"ק נסע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאים פירות. ע"כ. ואפשר להסביר הענין דהנה הקב"ה ברא בעולמו הכח של צמיחה וכח זה ניתן רק בצומח ובחי ובמדבר, אבל בדומם לא ניתן כח הצמיחה, אבל במקום המקדש ששם הוא המקור של כח הצמיחה הנמצא בעולם ושם הוא האבן שתי' שממם הושחת העולם, ובהמקור אפי' בדומם יש כח הצמיחה, ואפי' אילני זהב מוציאים פירות. ולפ"ז לעת"ל שיהי' כמו שאמרו חז"ל עתידה ירושלים שתתפשט על כל גדותיה, וירושלים יהי' ביהמ"ק, אז אפי' האילני סרק שבירושלים יוציאו פירות, שאם הדומם יכול להוציא פירות במקום המקדש כ"ש האילני סרק שהם בחי' צומח, ואפי' האילני סרק של דורינו היום שאינם מוציאים שום פירות, שום כצורת ומע"ט ותורה ותפלה כראוי לעתיד יבלבו ויצמיחו ויוציאו פירות ולא רק סתם פירות אלא "גאלדענער פירות, גאלדענער חידושי תורה" פירות של זהב.

ועל זה צריכים אנו להתפלל, בפרט ביום חמשה עשר בשבט, שאז מתחיל ההכנה ליום יג' ניסן שהוא הזמן של "ישמחו השמים ותגל הארץ", (והוא מ' יום קודם כ"ה אדר דאם בניסן נברא העולם התחלת הבריאה היתה בכ"ה אדר) והוא הר"ת מחצירוף של חודש ניסן, י"שמחו השמים ותגל הארץ, והצירוף מחודש שבט הוא הר"ת של ה"מר ימירנו ויהי ה'וא, וחלק השני של החודש הוא והי"ה הו"א - אין והיה אלא לשון שמחה, שבזה מתחלת השמחה של ניסן הזמן של ישמחו השמים ותגל הארץ. ומחמשה עשר בשבט ואלך האותיות מהשם הדי' הם כסדרן ו-ה שמורה על בחי' חסד ורחמים כידוע, עד שבא לחודש ניסן שכל השם הוא כסדר כנ"ל, שחודש ניסן הוא כולו חסד.

והיום בט"ו בשבט מזמרים אנו לד' "און מיר פראוויגן א שבת שירה" והדי אנו מכינים להשבת שירה הגדולה חשיר של "החודש הזה לכם" הזמן של ישמחו השמים ותגל הארץ, ואז ירננו כל עצי היער, שכל חלקי הבריאה ישתחפו בשיר לד', וכל זה מתחיל עכשיו בשבת שירה, שכל אחד משבחות השנה מעורר ומדגיש נקודה אחד של שבת, ושבת זו מגלה הענין שהוא כל היסוד של שבת דהיינו "שירה", "מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לד' ולזמר לשמך עליזון להגיד בבקר חסדך. ולעתיד לבוא כל אחד מישראל אפי' האילני סרק יצמיחו ויתנו פירות, ואז "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" שהארץ שהוא אילן סרק יתן פירות כמו החמר, ולמה, משום דאז כולם יהיו "שחולים בבית ד'" ו"בחצרות אלקינו יפריחו", ואז "עוד יגובון בשיבה" מיר וועלען יונג ווערען מיט אלטקייט, לפי שכל הענין של שיבה נגרם ע"י החטא של אדה"ר ונגזר עליהעולם מיתה, והוא שכל דבר חולך ומתקלקל במשך הזמן, אבל לעת"ל כשיבוא זמן התיקון שיהי' כבר מתוקן חטא זה אז "יגובון בשיבה". וכל זה בא "להגיד כי ישר ד'" שהאותיות של שם הדי' הם ישר וכסדרן, שמורה שירה עלינו בחי' חסד ורחמים ואז "צורי ולא עולתה בוי' שלא יהי' שום שליטת מידת הדין, וכל דינין מתעברין מיני' ויבטל כל הרע שבעולם. וזהו מה שאנו מבקשים "תביאמו ותטעמו" בחר נחלתך" שנהי' כולנו נטועים בחר ד' ונזכה אנחנו האילני סרק של דור עיקבתא דמשיחא להוציא פירות של זהב של תורה ומצוות ומע"ט בחר נחלתך כנ"ל, בב"א.

יתרו ס"ג (תשל"ח)

א"י בספה"ק שבפ' יתרו יורד הארה של קבלת התורה כמו בשבועות, וא"כ צריך להבין מדוע אין לנו ז' שבועות מפרשת בא שאז הוא יצ"מ ע"פ יתרו שהוא קבלת התורה לדי להכין עצמינו, כמו שיש לנו ז' שבועות של ימי הספירה להכנה לקבלת התורה.

הענין הוא כמו שמבואר בס' סט"ש ושאר ספה"ק, החילוק בין שבת ליו"ט, דיו"ט צריך אתערותא דלתתא ותלוי בקביעת החודש שקובעין הב"ד, כי הוא "מקרא קודש" דהיינו שע"י מצות היום ממשיכין הקדושה, והקדושה בא לפי הכנתו. משא"כ שבת קביעא וקיימא ובא ע"י אתערותא דלעילא, ולכן חג השבועות יש בו קבלת התורה ע"י אתערותא דלתתא ולכן צריך ז' שבועות של ימי הספירה להכנה, משא"כ שבת קודש הוא זמן מתנת חנם, ואז בא קבלת התורה בשבת פרשת יתרו ע"י אתערותא דלעילא ואינו תלוי כלל במעשינו, ולכן לפי קביעות החודש בזה"ז א"א שיחול יום א' דשבועות בשבת לפי שכל היו"ט הוא דוקא ע"י ההכנה של ימי הספירה, היפך מענין של ש"ק. משא"כ בשבת פ' יתרו יכולים לזכות לקבלת התורה אפי' בלי הכנה של ז' שבועות. (וכל ההכנה הוא לעשות עצמו בית קיבול כמו בש"ק כמו שמבואר ג"כ בס' סט"ש)

ולכן בפ' יתרו קורין אנו מקודם הפרשה של מעשה יתרו ואח"כ פ' קבלת התורה להנרוח שכמו יתרו לא הי' לא שום הכנה של ימי הספירה לקבלת התורה, ואדרבה ההכנה שלו הי' שלא הניח עבו"ז בעולם שלא עבדה, כמו כן בשבת זו בא לנו הארה של קבלת התורה שאין אנו צריכים הכנה של ימי הספירה, ובשא"כ בחג השבועות אין קורין ההקדמה זו של יתרו רק מתחילין מבחודש השלישי כי הקבלת התורה אז בא דוקא ע"י הכנה של ימי הספירה.

וזהו ג"כ חסעם שבשבת זו מפטרינן במעשה מרכבה דישעי', ובשבועות מפטרינן במעשה מרכבה דיהזקא', והחילוק בין השני הפטורות הוא דשם ביהזקא' כתיב מקודם שהי' רוח סערה וענן גדול ואש מחלקת ונוגה לו סביב שהם חג' קליפות הטומאה וקליפות נוגה, שמקודם הוצרך לשבור הקליפות ואח"כ עלה מדרגא לדרגא, מקודם חתיות ואח"כ האופנים עד שהגיע לדמות אדם שעל הכסא, וזכה להתגלות אלקות, (וגם אי' במדרש שהנבואה היתה על ככר דוקא לפי שהנהר הוא מקום סהרה.) משא"כ בישעי' לא הוצרך לשבר הקליפות מקודם שראה המראה הגדול, ולא הלך מדרגא לדרגא, רק מיד ואראה את ד' יושב על כסא רם ונשא והגיע מיד לעומת השרפים וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש בלי שום הכנות כלל ואדרבה החפטה מתחלת בשנת מות המלך עוזי' ואמרו חז"ל שלא מת אלא שנצטרע והמצורע חזא טנמאה חמורה ביותר, שמשחלת חוץ לג' מחנות, ואם המלך שהוא הנשמה כוללת של הדור טמא זה מורה על מצב חדור, וכמ"ש אח"כ כי איש טמא שפתים אנכי ובחור ע"ם טמא שפתים אנכי ישב. ואעפ"כ זכה להתגלות אלקות, ולכן בפ' יתרו קורין בישעי' להורות שבשבת זו יכולין לזכות להתגלות אלקות ולקבלת התורה אפי' בלי הכנה גדולה משא"כ בשבועות קורין ביהזקא' כי אז צריך מקודם להכין עצמינו ז' שבועות, לשבור כל הטומאות ולזכך את נפשינו מכל סיג ופגם, ודוקא אז זוכין לקבלת התורה הלזה. ובשלוש סעודות שהוא סעודתו של יעקב אבינו ההתחדשות השלישי מהג' אבות, יכולין לזכות לחודש השלישי, להתחדשות וקבלת התורה מחדש אפי' אם עד אז לא הניח ע"ז בעולם שלא עבדה, ואפי' אם עדיין לא הגיע לקדושה וטהרה כדבעי. יעזרינו השי"ת לקבל התורה מחור לב טהור ולב אמת מרתו של יעקב אבינו ויטהר את לבבינו לעבדו באמת וללמוד לשמור ולעשות.

ויחד יחרו על כל הטובה אשר עשה ד' לישראל וגו' ופירש"י וז"ל ויחד יחרו וישמח יחרו זהו פשוטו (סנהדרין צ"ד) ומ"א נעשה בשרו חדודין מיצר על איבוד מצרים היינו דאמר אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפי' עכ"ל. ולכאורה הוא פלא דהרי כללא בידינו דבכל מקום הדרש הוא עומק הפשט דכאשר יתבונן היטב בהפשט יבוא אל הדרש, וכאן בפסוק זה מצינו שהם ממש הפוכים זה מזה דהפשט הוא ויחד יחרו מלשון חדוד ששמח על מפלתם של מצרים ועל גודל ההטבה שהטיב הקב"ה עם ישראל והדרש הוא ויחד מלשון חדודין שהי' מיצר על איבוד מצרים.

עוד דרשו חז"ל על פסוק זה (סנהדרין שם) ויחד יחרו רב אמר ויחד שהעביר חרב חדה על בשרו (שם ע"ז). וצריך להבין השייכות של דרש זה עם פשוטו דקרא. הכלל הוא דלעולם אל יפול האדם בקרבו ולא יתעצב בשרואה אין שלבו מתעורר לפעמים לרדוף אחרי תענוגי עוה"ז ויש לו חשוקה לדברים שהם נגד רצון השי"ת רח"ל, או כשרואה שאין לו חשק לתורה, לחפילה, לצדקה או לשאר מצוות, ואל ירע בעיניו לחשוב דעל ידי זה הוא כרות ח"ו מהקב"ה, אלא צריך שידע דלאו כל אדם זוכה לעקור מלבו כל חשוקה וחמדה ונטי' לרע, ושיהי' לבו תמיד מואס ושונא הדע בתכלית חמיאוס והשנאה, ושישתוק מיד רק לעבודת השי"ת דרך הצדיקים גמורים (המדובר מהם בספר חניא) הם מוכנים ומזומנים לכך ויכולים ע"י בחירותם להציע למעלה זאת. אבל שאר כל אדם אין להם אפי' הבחירה לזה ותפקיד שלהם הוא לעמוד תמיד על המשמר וללחום בטכסיסי המלחמה נגד היצה"ר, דאף שהיצה"ר שבלבו חושק ומתאוה לרע ח"ו אעפ"כ יתגבר וילחום נגדו וינצחו, ומ"מ לא יפול אדם בקרבו בעלות חשוקות רעים בלבו כי אהרבה זהו תכלית ביאתו לעוה"ז שיעשה עצמו כצבא במלחמה ללחום נגד החשוקות הרעים ההם ולהיות מן הבינונים שלעולם אינם עובדים על שום עבירה קלה שבתורה (כמבואר ג"כ בס' חניא).

ולפ"ן שפיר נוכל לומר דאין כאן סתירה בדרשות חז"ל וכולם עולים בקנה אחד. דויחד יחרו היינו וישמח יחרו ואע"פ ד"ויחד יחרו" נעשה בשרו חדודין חדודין והי' לבו מיצר על איבוד מצרים והי' חפץ יותר בהצלחתם של פרעה ומצרים, אעפ"כ שמח וידע דאין לו להשגיח על הנסיות הדעות שבלבו שהרי אינם ברשותו לעקורם מלבו מכל וכל, אלא אם באמת הוא עת לשמוח על גודל ההטבה שהטיב הקב"ה עם ישראל אז צריכים לשמוח. וזהו ג"כ כוונת הדרוש השלישי שדרשו חז"ל על פסוק זה ויחד יחרו שהעביר חרב חדה על בשרו, לא דעכשו מל עצמו לפי שכבר הי' מהדל מקודם, אלא דענין מילה הוא כדיתות הערלה שיכרות האדם מעצמו הדע המושכו אחרי תאוות עוה"ז כידוע טעם הרמב"ם במצות מילה. והיינו שיש בו רע אלא שחמיד צריך להכריחו מעצמו וללחום במלחמה חמידית נגדו, ולנצחו.

משפטים (חשל"ט) ס"ג

(מכ"י)

במדרש פליאה הובא ביש"מ פרשה זו. בשעה שאמר הקב"ה אם בגפו יבוא בגפו יצא אמרו מלאה"ש לפני הקב"ה א"כ למה צוית למחות את עמלק. ואם תאמר בדין הוא למה בא אדם על כל בחמה חי' ועוף. וא"ת בדין הוא למה צוית להביא ביכורים. והרה"ק בעל יש"מ מתרץ את המדרש באופן נפלא כדרכו ומפרש מה היתה קושיית המלאכים. אבל אינו מתרץ קושייתם רק מסיים אבל צדיק ד' בכל דרכיו והוא א-ל אמונה ואין עול. והרה"ק מסאטמאר (שליט"א) זצוקללה"ה בפ' זר מתרץ את המדרש באופן נפלא כדרכו וגם מתרץ מה שיש להשיב על קושיית המלאכים. ולי קשה, מדוע הניח המדרש את הקושיא בלי ישוב, ולא הוסיף עוד מה שיש לו לחקב"ה ליישב קושיית המלאכים. וכגדול וכקטן כולם קיבלו חלקם בתורה מסיני ואענה גם אני בעזה"י מה שנראה לי ליישב מדרש זה.

כל הרה"ק מטאטמאר בספרו דברי יואל בתיך ישובר למדרש זה כתב וז"ל (משפטים דף קנ"ה) אמנם בעיקר הדבר צריך ביאור מדוע התירה התורה כאן איסור לא יהי' קדש בבני ישראל, כדכתיב אם אדוניו יתן לו אשה, שאם יש לו אשה ובנים מותר ליתן לו שפחה כנענית. ונראה שהענין הוא כעין מה שמצינו בנפת תואר שהתירה בשעת מלחמה. והקשה האוה"ח הק' (פ' תצא) למה יזהר ד' בדברים האלה לסמא האדם עצמו בבה אל נכר וכו' ותירץ ע"פ מה שאמרו ז"ל שבחטא אזה"ר נשבו כמה נשמות יקרות ביד הסט"א וכו' חטא נשמה שהורה דבוקה בנשמה סמא ואין כח בהורה להעלות חטמא להיטיב, והוא מונח שם עד עת דרור וכו' ובחיותו עוסק במצוה יגלה ד' עיניו להכיר באש גוי' שיש בה יפת תואר, והיא נשמה הקדושה שנקראה יפ"ת, ותחבך יקנה מקומו חלק חסוב בישראל ויזכה בה עכ"ל האוה"ח"ק. וכעין זה י"ל כאן כ"י פ' ואולי שפחה זו דבוקה בה נשמה קדושה וע"י שיקח אותה העבד לאשה יוציא בלעה מפייה, ותחירה לו התורה לנשאה כדי שלא ידחה בידים את הנשמות הקדושות שאולי הם טמונות בה עכ"ל חס' דברי יואל הנצרך לענינו. ודבריו צריכים ביאור, כי מה דמיון יש בין שם לכאן, הלא צריכים להוציא נשמה משבי הסט"א כמ"ש שם ושבת שבי, ושם, היצא למלחמה הוא צריך שאינו חוש ואינו רך חללב מעבירה שבידו והוא עוסק במלחמה ד' כמ"ש האוה"ח באמצעות היותו עוסק במצוה יגלה ד' את עיניו, ולזה צריכים רה"ק לידע שיש באותה גוי' נשמה שהיא יפ"ת ואותו איש חבא ראוי לזה ולכן יצליח במלחמה נגד הסט"א ויוציא בלעה מפייה. אבל כאן הלא עסקינן בנפש חוטא שנמכר בגניבתו או ששכר בפירות שביעית. והוא סכנה לו להעסק בדברים אלו כי מנין לו שהוא יוציא בלעה מפייה אפשר להיפך שע"י שהוא יבא על השפחה ישתקע ה"ו עוד יותר בטומאה.

ועוד קשה למה דוקא העבד מותר בשפחה, אם יש ענין להוציא נשמות העשוקות מחט"א, למה לא התירה התורה לכל אדם לעשות כן.

ואקדים לבאר למה התירה התורה לעבד לישא שפחה דוקא אם כבר יש לו אשה ובנים.

ונראה לומר על שני אופנים. האחד מה ששמעתי מאבי ז"ל בחיותי טליא ולומד בחדר, ומסתמא שמע כן מרבו ג"כ, ועכשיו מצאתי בדברי יואל שהוא אומר כן בכוונת דברי חלבוב, כי הקפידה תורה שלא תהא ביאתו הראשונה בשפחה כנענית שלא לשם פ"ו. ונראה ביאורו כי מצינו בכמה ענינים שהראשית חשוב והכל כתר רישא גרידא. וכתיב ראשית ביכורי אדמתך תביא וגו' ובספרי צדיקים הזהירו שראשית המחשבה בבוקר תהי' באמונת ד' וראשית הדיבור יהי' מודה אני וגו'. ובאגרא דפרקא הביא בשם רבננו שלא יציג רגליו על הארץ טרם ירחץ נט"י שלא יהא ראשית עמידתו בטומאה. ולפ"ז מובן שלא תהא ראשית ביאתו בשפחה צותה תורה אם בגפר יבוא בגפר יצא.

ובאופן אחר י"ל, כי צריך להבין למה צותה תורה שהגנב ימכר לעבד שהוא עונש מחודש. ואקדים מה שכתב בעל אוה"ח ב"פ ויהי עה"כ גור ארי' יחודם וז"ל - גם לפעמים באמצעות דבקות נפש הקדושה בנפש הטומאה לאונסה תוציא נפש חי' למינה והוא סוד וחדבק נפשו כדינה בת יעקב ששאבה נפש דינה הקדושה לנפש קדושה מינה שהיתה נחונה תוך שכם ואמרו חז"ל כי הוא נפש ר"ח בן חרדיזן. ע"ש דברים נפלאים ואקדים עוד מה שאיתא בזה"ק עה"כ אדם כי יקריב, לאפוקי מאן דלא איתחנסיב (אינו נשוי) דהא קרבני' לאו קרבן. (ויקרא ה' ע"ב). מאן דלא איתחנסיב פגום הוא ולא הוא כדאי לאשתכחא ברכאין על ידו. (צו לד ע"א). לית שכינא שדיא במאן דלא איתחנסיב (נשא קמה ע"ב).

ואבדא אל המכוון כי בוודאי יש חשש סכנה לעסוק בהעלאת ניצוצין ונשמתין כי אפשר שהם ימשיכו אותו עוד יותר והתורה לא תצוה לאדם חטא בשביל שיזכה חבריו (כלומר התורה אסרה כל תועבת ד' אשר שנא. וביאת ישראל בנשג"ז בוודאי שנואה. ולכן הוא חטא. אבל במקום פדיון שבויים תחיד הקב"ה את החטא אבל מ"מ מצד תועבת ד' שמחובק בקליפה נקרא היתר זה כאילו הקב"ה אומר חטא בשביל שיזכה חבריו.). ואין אדם נכנס בספק סכנה להוציא חבריו מודאי סכנה (ע"ין חו"מ חכ"ו ובפתח"ת שם) ולכן במלחמה שהיוצא לצבא הוא במצב של מסירת נפש, ועל אנשי המלחמה נאמר שכולה אין בהם, ונקיים הם מכל חטא, להם הותרה יפת תואר כדי להוציא נפשות יקרות, ולא לאחר. כי הם אינם בגדר סכנה שישתקעו עוד יותר בטומאה ואין זה נקרא חטא בשביל שיזכה חבריו.

והנה הגנב הזה, בודאי יש צד עבדות בר צריך להזכך מזה. כי גניבה מסטרא דעבד הוא בא כי מרבה עבדים מרבה גזל. ויתבאר עוד בעזה"י לקמן. והעצה לזה, שישא שפחה כנענית והיא תשאב את חלק הגנב ממנו וישאר זך ונקי. כי כל מיין שואב את מינו דוקא כמ"ש האות"ח חק' שהבאתי. וגם הוא ישאב את הקדושה ממנה כמ"ש בדברי יואל. ואילו לא הי' עבד, לא הייתה התורה מתירה לו איסור נשג"ז ואיסור לא יהי' קדש כי למה יסתכן בשביל אחר. אבל עכשו שגם הוא צריך זימור וזה רפואתו, א"כ איין זה נקרא בשביל שיזכה חברך אלא בשביל שיזכה הוא בעצמו. ואם סתם אדם הי' עושה זאת הי' בודאי משתקע בקליפה נוראה מחמת איסור התורה. אבל מחמת שהקב"ה חס ומרחם על הנשמות השבריות, התירה התורה את האיסור אצל יפ"ת ששם איין סכנה כלל כנ"ל, ואצל עבד שהוא עושה לטובת עצמו. וכשהיחר האיסור הופקע הקליפה כמעט, ונזח להוציא נשמות יקרות. אבל הואיל ועדיין יש קצת סכנה כי הוא חפצא דקליפה והעבד הזה אינו צדיק כ"כ כמו אנשי החיל היוצאים למלחמה, ולכן שיערה החכמה העליונה שאם הוא נשוי ואדם השלם, ואינו פגום, (כי על כל מקום פגום יש חשש של חשראת סט"א) והשכינה שורה עליו, אז איין חשש כ"כ שישא שפחה, ויתקן עצמו ויתקן הנשמה השבויה. אבל אם בגפו יבוא, והוא פגום ואיין השכינה שורה עליו יש עדיין סכנה ולא הותרה מעשה זה אפילו לצורך תקנת עצמו, כן נ"ל בעזה"י ליישב את הדברי יואל וגם לחת טעם על אם בגפו יבוא. והנה שאל המלך נצטדח למחות את עמלק. והשאיר את אגב בחיים, ואמר לשמואל קיימותי את דבר ד'. ונראה ביאורו כי שאל צדיק הי' ובן שנה שאל במלכו ואמר חז"ל מה בן שנה בלי חטא אף שאלו. והוא בודאי ראה ברוח קדשו ניצוצות קדושות ונשמות קדושות בעמלק כי מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברוך וממנו יצאו שמעי' ואבסליון. וגם ניצוצות קדושות היו במבחר הצאן כי לא לחנם קראם הכתוב מבחר. אבל כל זה מותר אם התורה מותרת וכאן הצווי הי' למחות את עמלק ועבר על דברי הנביא. ולכאורה יש לשאול קושיא לאלוקינו מדוע לא חס על הנשמות הקדושות כמו אצל יפת תואר. ונבוא בעזה"י לביאר הפליאה, בשעה שאמר הקב"ה אם בגפו יבוא בגפו יצא אמר מלאה"ש לפני הקב"ה א"כ למה צוית למחות את עמלק, כי לפי ביאור השני שהבאתי, לעיל, טעם בגפו יבוא כדי שרק נשוי אשה יקח שפחה כנענית כי הוא יותר מוכן מצד שלימותו, להוציא נשמות יקרות, והלא בעצם יש תועבה בדבר כי היא מצד הקליפה רק הקב"ה ויתר על תועבה זו למען הנשמות השבויות וכאילו אמר חטא בשביל שתזכה אתה וחבריך. א"כ חזינון שהקב"ה שוקד על תקנת הנשמות הנדחות, א"כ למה צוה למחות את עמלק. איין הכי נמי שהם כל תועבת ד' וצריכים למחותם, אבל למה לא שוקד הקב"ה על הנשמות ולמה צוה למחותם.

אבל כל זה בנוי על הנחת הארהח"ק שהקב"ה מתיר תועבה שהיא מסטרא דחטא, למען שקידתו על תקנתם. אבל יש לערער על כל ההנחה הזו ולומר טעם אחר אצל יפ"ת, כי דיברה תורה נגד יצה"ר והוא טעמו של רש"י. אבל מדכתיב אם בגפו יבוא וגו' אשר מזה נראה שהקב"ה מקפיד על שלמות הקדושה כדי שיהי' בכוחו להוציא ניצוצות, יש ראי'. אבל אולי הטעם כטעם הראשון של הלבוש, שהקב"ה מקפיד על בחינת ראשית, ואיין רצונו ית' שביאתו הראשונה תהי' בשפחה כנענית.

אבל זה אינו, כי א"ת בדין הוא, כדי שהראשית יהי' קדוש, למה בא אדם על כל בחמה חי' ועזף, ולמה לא הזמין הקב"ה תיכף את חוה, כדי שתהא ביאתו הראשונה בקדושה בבח מינו. (ועדיין שם יבמות ס"ג ע"א שרש"י פירש בפשוטו. וכן בחזקוני שהביא המהרש"א. ומהר"ל כתב בגו"א הלילה ללמוד בפשוטו. וכן ראיתי באוה"ח חק'. ולפי הגו"א הפירוש שנחבר להם להיות להם לצורה, כי לא הייתה עדיין בת זוגו נמצא. וגם על זה קשה למה הייתה ראשית התחברות עמהם. טוב מצאתי שכן כתב בחידוש תורה של הרה"ק מסאטמאר (שליט"א) זצוקללה"ה) וא"ת בדין הוא, כי מצינו (במגילה כ"א) סברות שונות, אם הראשון הוא חשוב או האמצעי חשוב או האחרון חשוב. ואם תאמר שכל ההנחה של חשיבות הראשית אינה אמת כי אדרבה העיקר הוא האחרית, וא"כ ניתח שבא אדה"ר על כל וכו' ועקר הפי' של אם בגפו הוא מפני תקנת הנשמות וקמה ונצבה הקושיא למה צוה חשי"ת למחות את עמלק, אבל בזה יש סתירה ג"כ, למה צוית להביא ביכורים אשר מזה אנו רואים בעליל שהעיקר הקדושה הוא בראשית, כי לא צוה הקב"ה להביא את הפירות שבישלו באחרונה רק אלו שביכרו בראשונה.

וזאת קושיה המלאכים ששואלים מחקב"ה שכל אלו הענינים מותרים זה את זה. וכל פטיסיא דאורייתא טבין. אבל עדיין צריך ביאור למה לא השיב להם חקב"ה, ויתבאר אי"ה להלן. ובעצם ההנחה של הדברי יואל שטעם היתר שפחה לעבד הוא לתקן הנשמות, רצוני בעזה"י לבאר, כי מה שיש נשמות וניצוצות קדושות אצל חס"א שהיא נקראת שפחה לגבי גבירתה, בבחינת מה שאמר הכתוב ושפחה כי תירש בגבירתה, הוא מחמת שכן היא ההנהגה, כי כל מיבו וכל ברכאין וכל השפע שיין דוקא לצד הקדושה כמובן. ומה שיש שפע אצל חס"א הוא בבחינת אמלאה החרבה כמו שפירש"י עה"כ ולאדם מלאום יאמץ כי לא נתמלא זה אלא מחורבנות של זה. וכל השפע שיש אצל חס"א שהיא מסטרא דשפחה אינו אלא מה שגנבה מגבירתה, שהיא צד הקדושה. ומי שעובר על איסור גניבה, נותן כח לשפחה שתגנוב מהגבירה. והעבד הזה שגנב, בודאי פגם בזה שנתן כח נוסף לצד השפחה שתגנוב נשמתין קדישין לחלקה, ולכן זה תיקונו שיבוא על שפחה ויוציא מסטרא דשפחה את הנשמות שגנבה ובדבר שקלקל בו יתקן. זה נראה לי בעזה"י טעם למצוה זו.

ויצדע שיש בשמים כמה בחי דינים זה למעלה מזה וכל שהוא למעלה יותר הוא בדחמים יותר. אבל כשזוכה אדם שחקב"ה בעצמו דן את דינו הכל בדחמים גמורים, וכמו שאירע למנשה, שאמר חז"ל בחלק, שהמלאכים לא הסכימו שיתקבל בתשובה וחתר לו חקב"ה מתחת כסה"כ וקיבלו. כי חקב"ה עוסק בתדירות בחיקון נשמות ישראל ואפילו אינם זוכים מצד הדין חקב"ה מתקנם ומקבלם סוף כל סוף. עיין כל זה בספר דרך ד' לרמח"ל. והנה המלאכים שאלו שאלה בסוגיא של חיקון נשמות ישראל ורצונם היה שחקב"ה יראה להם את כבודו ויבינו כל הענינים של החיקונים של עבד עברי ועמלק ואין היתרה עבירה לגבי ע"ע ולגבי עמלק לא הותרה וכו'. וענינים כאלו טמורים ונעלמים אפילו ממלאכים ושרפים ותיקונים אלו נעשים ע"י מחתרת שגונבים מן הגנוב זו סטרא דשפחה כמו שתיקונו של מנשה לא הוטב בעיני המלאכים וחקב"ה חתר מחתרת וקבלו בלי ידיעתם. ולכן לא השיב חקב"ה כלום למלאה"ש על שאלתם, שאין להם עסק בעניני אלו ואין מגלים ענינים אלו להם. וזהו אמת שחקב"ה צוה להביא ביכורים שהכל חלוי בראשית, אבל מצינו בגמרא דגם אחרון חשוב. ונראה לומר שזה החילוק בין ראש חודש לשבת. כי ר"ח היא הראשית ויום ראשון של החודש. ושבת הוא יום אחרון של השבוע. ונראה לומר שמצד האדם העיקר הוא הראשית שהוא צריך להשתדל להתחיל בקדושה כדי שיהי' הכל בקדושה כי הכל בתר וישא גריר. ולכן מצד האדם שהוא מקדש את החודש וקובע את הזמן, ראש חודש הוא העיקר. אבל מצד חקב"ה שהוא מתקן מה שצריך תיקון ומה שנחסר ע"י האדם וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, לכן שבת שהוא קביעא וקיימא ואין קדושתו חלוי במעשה ב"ד של מטה רק ע"י חקב"ה שמקדש השבת, מצד זה האחרית הוא העיקר. ולכן בשבת שהוא זמן אחרון משובח, עיקר שבת הזמן הוא בסוף השבת דוקא בזמן רעוא דרעזין, בסעודת של"ס. ולכן בחודש אדר שהוא אחרית הזמן, בו הזמן שחקב"ה עוסק בחיקונים של נשמות וחותר חתירות לשבים אליו. וזהו זמן שיכרות ושינה כמו שיעץ חז"מ"א לקיים עד דלא ידע ע"י שינה כי חקב"ה עוסק בחיקונים כביכול בשעה העדר עסק האדם. וזמן שובב"ם הוא מסתיים בפ' משפטים שמברכים בו אדר. כי עד אדר האדם צריך לעסוק בחיקונים, ומה שלא הצליח הוא לתקן בסוף השבת של משפטים שהם רגעים האחרונים של שובב"ם, מתקן חקב"ה כביכול בכניסת אדר שהוא תוכף אחר פ' משפטים.

ונראה לומר כי התורה הוא כללות הדורות. והנשמות בסוף הזמן הם אחוזים באותיות האחרונות של התורה. וכבר ביארתי זה בארוכה במקום אחר. וכל הפרשה הוא דור שלם. ואותיות של זה הם הנשמות היותר גרועות שבדור שלא נתקנו כל צרכם. ולכן מפטיר קורים אפילו קטן, כי אותיות אלו הם בבחינת בלי דעת כמו קטן. וחוזרים וקורים אלו הפסוקים שכבר קראם האחרון, ומ"מ אותם הפסוקים שכבר נקראו חוזרים וקוראים, כי הם הנשמות שלא נתקנו כל צרכם כי הם באחרונה. וחקב"ה כביכול חוזר ומתקן אלו הנשמות האחרונות שלא נתקנו ע"י השבעה קוראים.

וחודש אדר, אחרית השנה, הוא המפסיר של השנה. זמן של קטנות. זמן של עד דלא ידע. ולכן בשנה מעוברת שהוא עיקר זמן תיקון שובב"ם, חוזרים על חודש אדר עוד הפעם כמו שחוזרים על פסוקי מפסיר עוד הפעם. כי הנשמות האחרונות של מפסיר אחוזים בימים האחרונים של השנה. והם, מתנה לנשמות הצדחות של אחרון חשוב, לתת להם תיקון נוסף.

ולכן המפסידר בנביא מתפלל תפילת מוסף, תיקון נוסף של שבת מה שאין בנמצא

בימי החול.

ובספרים הקדושים ראיתי מעשה שאירע אצל חכם קדמון שהובא לפניו ספר תורה מהודרת ולא רצה שיקרא בה באמרו שהסופר שכתבה חי' אפיקודס. ויבוקש הדבר וימצא שכן הוא ושאלו לחכם מנין ידע זה, והשיב שמעולם מנהג ישראל כשמסיים לכתוב ס"ח, משארים הפסוקים האחרונים לסיום הספר כדי שכל הקהל יזכו לכתוב אות אחד ויקיימו מצות כתיבת ס"ח. ובספר תורה זו ראה שהפסוקים האחרונים היו כתובים בהידור בכתב יד של הסופר ולא באותיות מטושטשות כדרך ההמון שאינם מורגלים לכתוב. ושפט שהזאיל ולא חש סופר זה למנהג ישראל מסתמא אפיקורס הוא, וכן חי'.

ומעשה זאת הוא לימוד זכות גדול על דור אחרון שהם נשמות בלתי מחוקקות כל צרכם והם האותיות האחרונות של הס"ח. ואעפ"כ הם הורו והדרו של כללות הס"ח. ולהורות שאין חשש שאינם מהודרים שהרי לא ידח ממנו נדח והם מובטחים בתיקון. ואדרבה מה שהם אינם נראים מהודרים זה מורה על כשרות כל הס"ח והם כל היופי של הס"ח כי הם מורים על כללות האותיות שהם נשמות ישראל שהם בניס למקום ואפילו בזמן שאינם עושים רצונם בניס הם, והקב"ה אמר עליהם מעשה ידי להתפאר.

והודש אדר זמן קידוב רחוקים כאשר הארכתי במקום אחר. ויה"ר שיחדשהו הקב"ה עלינו ועכ"י לששון ולשמחה וכו' ולגאולה קרובה.

תרומה ס"ג

(מכ"י) בגמרא מגילה (י"ב ע"א) שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שושי"ש כלי', אמר להם אמרו אתם. א"ל מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אמר להם א"כ שבשושן יהרגו. שבכל העולם לא יהרגו אמרו לו אמור אהא אמר להם מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו וכו'.

וכל המאמר הזה חסוה.

בגמרא ברכות (ד ע"א) אמר דוד לפני הקב"ה וכי לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה אני נמלך עם מפיבוסת רבי ואומר לו מפיבוסת רבי יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה סיהרתי יפה טמאתי ולא בושתי. ע"כ. וצ"ב שכנראה חי' מפיבוסת יותר מומחה מדוד ולמה נזדקק דוד לפסוק ההלכה ואח"כ לשאול למפיבוסת אם יפה דן, היה לו לשלוח תיקף את השאלה למפיבוסת. והנראה בזה, כי צדיק מושל ביראת אלקים, וכל מה שפוסק למטה מסכימים על זה בבתי דינים של מעלה, וכמעשה דרבי אביהר (גיטין ו' ע"ב). וכל צדיק לפי שורשו ומדריגתו מציע למעלה שיתקבלו הוראותיו. וזהו כוחו של מרא דאתרא, שבידו שהלכה כמותו בכל מקומו. ויש רב הכולל שהלכה כמותו בכל המדינה. ויש חכם וצדיק הדור שהלכה כמותו בכל העולם, וממילא ג"כ למעלה שהוא השליט בכל העולמות כולם. וזהו דוד המלך שהוא יושב מושב אלקים בארץ על כסא ד', והוא נשמת אדה"ר שהוא משיח, הוא כולל וראש לכל הנשמות, ועל פיהו ישק כל העם והוא תפוח והוא הסוגר בכל העולמות כולם. ואם הוא מזכה לאיש בדינו, הרי סברה זו של זכות נתקבל למעלה בשמים וזכות הוא לכל העולם כולו. ואם הוא מחייב ומרשיע לרשע, הרי בזה הוא גורם השפלת והשבחת הרע מכל העולם כולו, בכל פינות ומחנות בלי יוצא מן הכלל כי הוא מושל בכיפה. ואם הוא מטהר אשה לבעלה, הרי בזה מכניס הרהור תשובה בכל קומת האשת חיל שהיא כנסת ישראל להטהר

ולהתקדש ולהתרחק על דודה זה הקב"ה. וזהו ששיבח דוד את עצמו כל מלכי מזרח ומערב וכו' אבל אני ידי מלוכלכות בדם בשפיר ובשליא לטהר אשה זו כנס"י לבעלה. ולא מסר ענין זה למפיבוסת, כי הוא המלך והוא לבדו של כל העולם, ואין כח הטהרה של מפיבוסת מגיע בכל מדינות המלך כמו כוחו של דוד מלך ישראל. ואחר שפסק לטהר אשה לבעלה, שוב נמלך עם מפיבוסת אם יפה כיון להלכה ואינו צריך לחזור בו. אבל עצם תפסק הקפיד שיהי' על פיו דוקא.

עוד זאת אקדים לבאר ההלכה, (סנהדרין י"ז ע"א) סנהדרין שפתחו בדיני נפשות ולמדו כולם לחובה, פטרינן לי'. ואמר שם חטעם, שכיון שצריך הלנת הדין למחזי לי' זכות, אבל הואיל ואמרו כולו חייב לא חזו לי' זכות.

והנה כל הלכה יש לו שורש וטעם למעלה וטעם הפנימי של ההלכה מתאמת ומכוננת אל פנימיות ההלכה. וצריך להבין הלא ידוע שכשם שיש ב"ד של משה, כך כנגדן יש ב"ד של מעלה. ואם כל חב"ד של ע"א פסקו לחובה, הרי כנגדן ישבו שבעים ואחד כסאות למשפט למעלה וכולם פסקו לחובה. והרי שם אין שקר ואין ניצול מפייהם דבר אמת עד מאוד, וכולם הסכימו לחובה ומ"ט פטרינן לי' גם למעלה.

והנראה בזה בעזה"י שאי אפשר לשום נשמה מישראל שדחה לגמרי בלי שום תקו' שיבוא זמן של תיקון עבודה. וזאת אשר אמרה אשה התקועית החכמה לדוד שחב"ה חושב מחשבות לבלתי ידע ממנו נדח, כידוע מפסח"ק. והנה איחא בשם הבעש"ט חק' אשר יש למעלה שלשה בחי דינים. אחד של מלאכים, ולמעלה מהם של נשמות צדיקים, ועל גבוהם הקב"ה בכבודו ובעצמו. וכשזוכה אדם שדינו בא לפני הקב"ה בעצמו יוצא זכאי, ועל זה נאמר מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים. ע"כ.

וי"ל ביאורו, למשל מלך שהפקיד פדגוג להדריך וללמד את בנו הקטן החביב עליו. וגם צו' לו, שבאם שיראה שאין בנו מתנהג כראוי, שיענישנו וייסר אותו. ויהי היום שכן המלך הרבה לעשות שלא כהוגן במעשה נעויות, וגם ביזה את אביו המלך, אז גילה הפדגוג את דעתו כי בן מות הוא ויתכונן ליסרו עד שתצא נפשו. אז נתעורר המלך ויציל את בנו מיד עבדו ויאמר לו הלא לתקוני שדחתך וכל כוונתי בפקדי עליך ליסרהו הלא היתה רק לטובת בני שיתגדל בנימוסים הגונים. אבל עכשו שאתה רוצה להשחיתו, הרי בטלה כוונתי וא"כ סלק יריך ממנו לגמרי.

וככה נראה הענין כאן, כי כל דיין מומחה הוא בעל סברא אמיתית וכנגדו יש מלאך בשמים שמשמיע אותו סברא עצמה בב"ד של מעלה לזכות או לחובה. ואם רבו המחייבים, מענישים אותו למרק את חטאיו. אבל הואיל ויש גם דינים המזכים, וכנגדן יש מלאכים הממליצים לזכות, לכן אחר שקיבל עונשו כבר נסתלק החוב, ונשאר הזכות. ועל פי סברות הזכות, יש לו אחרית ושארית, ובא לידי תיקונו. אבל אם כל הדיינים מלמדים אך חובה, ואין שום סברא בעולם שיזכהו, אחת דינו להמיתו מיתה נצחית. ואז מתעורר הקב"ה ואומר שהדין בטל לגמרי ומלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא שלפעמים זורקין את הדין חוצה מבית המשפט, ובטל דינא. ואותו הלשון בגמרא ששיכת בבית דין של משה "הואיל ואמרנו כולם חייב תו לו חזי עלי' זכות", גם שייך למעלה שאין מי שרואה עליו זכות, וממילא מתערב הקב"ה בעצמו בענינו ובטל הדין לגמרי.

ובמעשה העגל ע"י חפלת משה רבינו זכו ישראל לי"ג מדות הרחמים. ומדות אלו מתעוררים בעשרת ימי תשובה ובפרט ביום"כ שמזכירים אותם כמה פעמים. ואלו המדות הם למעלה מכל בחי דינים כידוע שהם התעוררות רצון העליון אשר עלה ברצונו כביכול לברוא העולם בשביל ישראל שחם בנים למקום ועל זה אינו מועיל שום קטרוג. וראש חטאת ישראל הי' העגל, והי' נצרך לפתות השער הזה כדי לבטל הגזירה של כליון. ואדרבה אם לא הי' חטא גדול כל כך לא היו זוכים לפתיחת שער הגדול הזה. אבל מחמת שמשה טען אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ואין מספיק אפילו יסורים אלא כליון ח"ו, ולכן נצרך לעורר כוונת הבריאה שהוא בשביל ישראל ולהצילם ממדת הדין. ונמצא שקלקלתם תקנתם שזכו לי"ג מדות ש"ר שזה מבטל כל הדינים וכמשל בן המלך הנ"ל שמתבטל כל הדין ומתפרק מהפדגוג וחוזר לחסותו של אביו המלך.

ובאותו שעה היו ישראל במצב של כולו חייב ולכן נתבטל דינים. אבל לכאורה לא היו כולם חייב שהרי משה לא חטא והקב"ה הציע לו ואעשה אותך לגוי גדול. ולולא טענתו

של משה שזה לא יועיל שאם כסא של ג' רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך ק"ו לכסא של רגל אחד, (רש"י שמות ל"ב, י"ג) הלא הי' כלל ישראל מתחיל ממשה רבינו. אבל זה אינו שהרי גמירי דלא כלה שבטא (ב"ב קט"ו:) ואי אפשר ליבטל ח"ו כלל ישראל אא"כ נשארים מכל י"ב שבטים. וא"כ צריך להבין מהו שאמר לו הקב"ה סיעשה לו לגוי גדול. ונראה שזה גזפא פעל משה אצל הקב"ה שלא יכלה שום שבט מישראל. שהרי יש מדרגות בהשתלשלות ישראל. האחד הי' אברהם. ואח"כ יש מדרגה של שלשת אבות. ואח"כ יש תחתיו מדרגה של י"ב שבטים. והואיל שחטאו ישראל עד שלא הספיק זכות האבות וכסא של ג' רגלים לא יוכל לעמוד ואין עתידות ישראל מבוססת כל צרכה, ולכן מוכרח להוסיף מדרגה תחתיו ולצרף זכות השבטים, ואז גזור שלא כלה שבטא ומעתה אי אפשר לשום שבט ליבטל לגמרי כדי שלא תופסק זכותו. והואיל וכן, א"כ כל השבטים חוץ מלוי הם כולו חייב, וע"י י"ג מכילין דרחמי ניצולו. (וארמוז בקיצור שאצל חטא מרגלים חזר הקב"ה והציע, ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו. ולבאורה כבר גזור שלא כלה שבטא דאין יציע זאת. אך בס' תפארת יונתן פירש, ממנו, בסוד הגלגול וכולם יבואו בגלגל מבניו של משה עי"ש. וי"ל שזהו שטען משה ואמרו הגויים מבלתי יכולת ד' וגו', שהרי סוד הגלגול הוא מכבשי דרחמנא ומעטים העומדים על סודו אפילו בישראל. וממילא יהי' מזה חילול השם אצל הגויים, ואמרו כל הגויים וגו'. וזה הוסיף משה לפעול אצל מעשה מרגלים שאפילו בסוד הגלגול לא יבואו כל ישראל ממשה).

ונבוא אל המכוון, בעזה"ת. רשב"י הי' נשמת משיח כידוע, ובזכות תורתו, תורת משיח, יפקוד מגלותא. (ע"י מאמר על רשב"י בילקוט ידיעות האמת לרמח"ל) ודיבור אחד של רשב"י נשמע מסוף העולם עד סופו ועל פיהו מתנהגת חבדיאה ועליו מתקיים הדור כולו כדאיתא בגמ' שבת. ושאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נחתיבו אותו הדור כלי'. ובאמת ישנם שני טעמים ושניהם אמת כדאיתא במפרשים. אך הטעם של נהנו מסעודת אחשורוש לא רצה רשב"י להוציא מפיו. והוא כי המפרשים הגידו שהחטא של הנאת סעודת אחשורוש הוא שמחה אל גיל כעמים והשתחפות בחגם. (שהרי ליחודים עשו מאכלות כשרים כדאיתא במפרשים) ופירצה זו מצוי' בעוה"ר ומסתמא כן הי' ג"כ בדורו של רשב"י. ולכן כמו שדוד המלך שהוא הנשמה שכוללת אל כל ישראל, הנהיג את משפט חבדיאה ע"י דיבורו כאשר נחבאר לעיל, כן הי' עם אדוננו בר יוחאי. ולכן הי' נשמר מלהוציא בפיו שהחטא הי' שמחת אל גיל כעמים שהרי בדיבור זה יכול להמשיך קטרוג על ישראל. ולכן אמר אמרו אחס, אבל מפי לא יצא. והם כיוונו אל האמת ואמרו שנהנו מסעודתו של אחשורוש. והואיל והם פתחו בחובה, פתח הוא בזכות נגדם, שאין זה טעם מספיק לבדו על הגזירה רק בבחינת זה וזה גורם שאם לא כן, בשושן יחדגו ולא בכל העולם. וע"כ צ"ל שאין זה הטעם היחידי, ולכן מסכימים בשמים גם עתה שבעד חטא זה אין חייבים כליון ח"ו. אמרו לו אמור אתה, ואמר הוא על שהשתחוו לצלם ובזה היו כולם חייבים. ואע"פ שהיו שלשה שלא השתחוו חנני' מישאל ועזרי', אבל הם היו משבט יהודה ומה תעשה עם השבטים אחרים, אלא מאי אית לך למימר שכולם חייבים, ואין לך זכות גדול מזה, שהרי גמירי שלא עלא שבטא ומתעוררת בע"כ י"ג מדח"ר כמו בכל מצב של כולו חייב, שאמרו כולם חייב פטרינן לי'.

וזה הי' גס של פורים, שנתעורר למעלה שאנו גורלו של הקב"ה כמו ביוה"כ, ובאותו יום אומרים אנו גורלך ואתה גורלנו. ואין טעם לגורל כאשר ביאר הרב ז"ל בסידורו גבי יוה"כ ופורים, אשר ישועת שניהם ע"י הצורל. ולכן נראה שמזל אדר דגים, ומבואר בפפ"ק, דגיים ר"ה ד"ג מכילי דרחמי.

ובהתחלת אדר קורין תרומה, והוא בנין המשכן שהי' כפרה על מעשה העגל. ונראה שעבור כן מתחילה פ' תרומה עם י"ג נדבות המשכן כדאיתא ברש"י בריש הפרשה. ובפרשה זו מתעוררת האהבה הטבעית של אב לבן ובן לאב שבין הקב"ה וכנס"י, שמתבלט ע"י שייכות הצורל. ומתעורר הענין של אני גורלך עד קבלת התורה ע"י אהבה ורצון, כמ"ש קימו וקבלו היהודים.

ומובן למה ברוב השנים חל פורים בפרשת כי תשא ששם חטא העגל, וסליחותו ע"י י"ג מדות הרחמים, שזכו ע"י היותם כולם חייבים. וכן בימי מרדכי ואסתר ע"י היותם כולם חייבים זכו לפורים, הוא הגורל.

תצוה יום ה' (משלי"ד)

ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט וכו' הזכיר הכתוב ז' בגדי כהונה משא"כ לקמן כשמספר על אודות עשייתו הזכיר הכתוב עוד בגד שמיני ועשית ציץ זהב טהור. וצריך ביאור למה הזכיר בגד השמיני הזה בעצמו ולא כללן עם כל הבגדים.

והנה אצל חסא אדה"ר כתיב ולאדם אמר וכו' כי עפר אתה ואל עפר תשוב ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי ויעש ד' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם. ולכאורה קשה המשך הפסוקים וגם קשה למה הוצטרף הקב"ה לעשות להם בגדים הלא הם בעצמם כבר עשו לעצמם בגדים כמ"ש ויחפרו עלה תאנה וכו', גם יפלא למה הוצטרף להלבישם כביכול, ובחרגום אונקלוס פי' כתנות עור לבושינ דיקר וקשה למה שינה מן הפשט.

ובדרך צחות יש לפרש המשך הפסוקים והנה הקללה האחרונה שאמר הקב"ה לאדם כי עפר אתה ואל עפר תשוב ונקנסה מיתה על האדם ועל זרעו בשביל מה שגרמה חוה, הי' מן הראוי שאדם יכעוס עלי' ויגער בה באמרו ראה מה גרמת לי ולבני עד סוף כל הדורות, ולבסוף לא די שלא גער בה רק אדרבה כסה בושחה ושבחה שהיא אם כל חי. והנה על ידי אתערותא דלתתא איתער לעילא ולגן כביכול הקב"ה ג"כ כבש כעסו מאדם וכסה בשחם ויעש להם כתנות עור, אולם אינו רק דרך צחות.

והנה במד' איתא בתורתו של ר"מ כתוב כתנות עור באל"ף ופירושו הוא שר' מאיר המביט בעינים מאירות בתורה הבין וראה שבכתנות עור הי' אור וצ"ב. איתא בספח"ק שע"י עשיית המצוות ממשיך האדם על עצמו אור גדול שנבלע באבריו, ואור זה נקרא אור פנימי, אולם יש מצוות הבאים ממקום גבוה מאד ממקום סמיר ונעלם אשר א"א לאדם בעוה"ז להיות כלי מוכשר לקבל ולסבול בתוכו אור גדול כזה וממצוות כאלו נמשך לאדם אור מקיף וא' ממצוות אלו הוא סוכה כמ"ש באריכות בבני יששכר, וכן סליח של מצוה ג"כ ממשיך על האדם אור מקיף. וכן איתא בבני יששכר שלכן נהגו שבגד של ציצית אין לו חיתוך איברים כי אין האור מצומצם באדם רק מקיף וכן סוכה אינו מצומצם רק האדם נכנס בו בכל גופו והסוכה מקיפו ומגין עליו. ובספח"ק איתא שאור זה בא מעולם השמיני ולכן בסוכות יש ח' ימים רק שאור יום השמיני גבוה יותר מן הדפנות וסכך וא"א לצמצמו במצוה אחת, ולכן אין יושבין בו בסוכה, וכן ציצית יש בו ח' חוטינן והחוט השמיני הוא התכלת הדומה לרקיע ולכסא הכבוד כדאיתא בגמ', הרומז לעולם השמיני.

וכמו במצוות כן יש בזמן, יש זמנים מקודשים שנמשך מהם אור גדול לכל א' מישראל, שנבלע באבריו, וחוא אור הפנימי. ויש זמנים שקדושתם גבוה למעלה מעוה"ז, שקדושתם בא מעולם השמיני. ומהם נמשך לאדם אור מקיף וזמן כזה הוא ימי הפורים. וכן איתא בס' אור חדש ממחר"ל זי"ע שלכן לא נעשה בפורים נס נגלה כמו בחנוכה, לפי שהנס בא ממקום גדול כ"כ מעולם הנסתר ולא הי' יכול מעלה זו להיות בהתגלות בעוה"ז (דובמת יין המשומר בענביו חבא מעולם השמיני שעליהו כתיב עין לא ראתה) ומטעם זה לא נזכר שם ד' במגילה והטעם שהוצטרפו לאור גדול כזה הוא לפי שהמן הי' גדול מאוד בקליפה ולעומת זה הוצטרפו לאור גדול מצד הקדושה. וכן אי' בספח"ק פי' עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי היינו שא"א לנו להשיב כמה גדלה ארור המן בקליפה ולעומת זה כמה גדול הי' הנס וברוך מרדכי. והוצטרפו לנס גדול כזה לפי שהי' בזמן הגלות והי' צרה בתוך צרה משא"כ חנוכה שהי' בזמן המקדש לא הוצטרפו לנס גדול כ"כ אבל בפורים בתוך חשכות הגלות בכל ומדי, ולעומת קליפת המן, הוצטרפו לנס גדול מעולם השמיני ששם כתיב ולא יגורך רע, וממילא יגורש חרע ויצולו ממנה.

וכן אי' במהר"ל שמצות מצה בא ג"כ מעולם השמיני למעלה מן הזמן כי בין באמן בן במצה יש קמח ומים והחילוק הוא רק זמן כי ע"י השחי' נעשה חמץ. ובמצה אין שחי' לפי שמצה למעלה מן הזמן וכן במגילה הי' ג"כ הנס למעלה מן הזמן ולכן כתיב שם חמיר, מהרו את המן, מהר קח את חלבוש, ויהבילו להמן, כי נס הזה אין לו חמשך של זמן ובא ממקום גבוה שאינו שובל זמן. ולנס נסתר כזה הי' נצרך שליח שראוי להיות מרכבת לאותו אור הסתר. וזה הי' אסתר ומרדכי, כי אסתר כשמה כך היא והיא היתה צנועה ולא גילתה מה שצריך להיות

תצוה יום ה' (תשל"ד)

מכוסה אין אסתר מגדת וכו' וכן מרדכי אי' בגמ' מרדכי מן התורה מנין מבשמים ראש ותרגומו מרי דכיא, כי ענין הקטורת הוא ג"כ בהסחר ולכן הי' הקטורת לפני ולפנים, בסתר עליון ואפי' בשעת ההקטרה בהיכל הכל פירשו מעזרה וכן איתא בגמ' שקטורת מכפרת על לה"ר יבוא דבר שבחשאי ויכפר על דבר שבחשאי, וזה הי' עבודת מרדכי, להסתיר את מעשיו והי' צנוע ולכן היו מרדכי ואסתר ראויין להיות מרכבה לאור הנסתר ההוא. ועיין בס' אור חדש למהר"ל שביאר ענין זה באריכות.

וְזֶלַע"ז הי' המן גדול מאוד בקליפה מסער הנ' דקליפה, ולכן עשה עץ גבוה נ' אמה דייקא. ובספה"ק איתא דהמן מסיטרא דנחש וכמו שפתח הנחש לחוה שתאכל מעץ הדעת כן נחפתו אז ישראל ליהנות מסעודת אחשוורוש, וכמו שהי' אז כוונת הנחש שימות אדם ויטא את חוה כן הי' כוונת המן הגם לכבוש המלכה עמי בבית. וכל הצרות נחתו ע"י שנהנו מסעודתו של אחשוורוש שעיקרו לשם זנות ותאוה, אשר הזהירות בענינים אלו הם היסוד לכל הצלחת ישראל בעוה"ז ובעוה"ב וע"י הצניעות של מרדכי ואסתר ניתקן הפגם שפגמו ע"י מה שלא נזהרו בענינים אלו.

וְבִעוה"ר רובם ככולם אינם נזהרים בענינים אלו שהם הלכות מפורשות בא"ע ס' כ' וכ"א ואינם רק מילי דחסידוסא כמו שחושבין המון עם. ועי"ז גורמים ח"ו אריכות הגלות. ובזוה"ק אי' שהקב"ה כביכול נדמה לבעל וישראל היפה בנשים היא האשת חיל השכינה הק', ובשאר הגלותים כשנפלה בתולת ישראל, השכינה הק' וכנסת ישראל, היו להם צדיקים שע"י נגאלו. אבל בגלות אדום שקשה כ"כ, אומרות כנ"י להקב"ה נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל, מעצמה אין היא יכולה לקום עוד, והיא ממתנת רק שהקב"ה בכבודו ובעצמו יקים את האשת חיל שלו, ויאמר לה התנערי מעפר קומי, ובמדרש אסתר על הפסוק בימים ההם כשבת המלך וכו' אי' בימים ההם ראיתי דורכי גיתים בשבת וע"כ ניתן ימים על ימים לאחשוורוש ימי משתה ותענוג. ומבאר המהר"ל את המד' הזאת כי כל מחנה טובה שהקב"ה נותן לישראל והם אינם משתמשים בו נותנו הקב"ה לעכו"ם ח"ו. וא' מן המתנות הטובות שנתן הקב"ה לעמו היא שבת קודש יום מנוחה שירה ועונג, ומכיון שבימים ההם ראיתי דורכי גיתים בשבת וחללו ש"ק ע"כ בימים ההם כשבת וכו' עשה משתה ק"פ ימים ונוטל המשתה והעונג מישראל וניתן לפרס ומדי לאחשוורוש ואוהביו, וכן בזמנינו בעוה"ר ע"י שעזבנו שמירת ענינים האלו הנ"ל זה גורם שבמקום שהקב"ה יקים את האשת חיל שלו אדרבה אנו מקימים את האשת זנונים, ושפחה חירש גבירתה ח"ו, ומי יודע כמה כבר עיבב הקלות בענינים אלו את הקמת השכינה הק' מעפרא.

וְהִנֵּה בשנה פשוטה קורין תמיד פ' תצוה בשבת שלפני פורים ובסדרא זו לא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה לפי שבשבוע ההוא הוא ז' אדר יום מיתת מרע"ה, ומרע"ה אמר מחני נא מספרך ולכן לא נזכר שמו בפירוש בפ' זו, וזה יפלא לכל מבין, למה בשביל שמסר מרע"ה את עצמו להמליץ טוב בעד עם ד' יענש שלא יוזכר שמו בפירוש בפ' זו.

אולם האמת הוא שאין זה עונש רק אדרבה לפי מה שמסר נפשו בשביל ישראל לכן זכה להתאחד באור הנעלם והנסתר הבא מעולם השמיני ולפיכך אין שמו נזכר בנגלה רק בלשון נסתר, "ואתה".

וכן פורים הוא יו"ט באתכסיא כנ"ל ומצד א' הוא יום גדול ביותר מכל שאר ימות עד שכתבו המקובלים שיום כיפורים הוא יום כפורים בכ"ה הדמיון, ומי נתלה במי קטן בגדול, שבבחינה א' אפי' יוה"כ אינו גדול כ"כ כמו פורים. ומצד השני אנו רואין מנהג ישראל שהוא יום שכרות וליצנות ואתמהה, אבל אדרבה בשביל שהיו"ט הוא גדול כ"כ והאור שנתגלה ביום הנורא הזה והתיקונים שנעשים ביום זה הם גדולים כ"כ שבעוה"ז אינם יכולים להתגלות. וזהו ענין השכרות בפורים דוגמת שמיישנים את החולה כשעושיין לו ניתוח או שאר רפואות גדולות. וכן ביום זה שמתגלה ובא לעוה"ז נשמת מרדכי שיש בו ניצוץ מנשמת מרע"ה הבא מעולם הנסתר, וע"כ לא ידע איש את קבורתו. וכמו שביום שהוא כפורים מפרישין כ"ג ז' ימים קודם שנכנס להקטיר קטורת לפני ולפנים בסתר עליון, כן ז' ימים קודם פורים, שבשנה זו הוא שב"ק פ' תצוה, שהוא ז' ימים קודם התגלות אור הנסתר, מתחיל ההכנה לפורים, וקורין אז פ' תצוה ששמו של מרע"ה סמיר בחוכו, ומדובר מענין הבגדים שכל ענין הבגדים הוא להסתיר האור הפנימי והם בבחי' אור מקיף כאשר יבואר להלן באריכות. והפ' מתחיל בשמן זית זך ששמן הוא מל' שמונה ושמן מרמז לסודות התורה כמו שאמר החת"ס שבשעה שהי' אומר ואספת דגניך

וכו' הי' מכוון דגנין אלו ההלכות תירושך אלו האגדות ויצהרך הם רזין דאורייתא. ובמד' איתא ששמן משונה משאר משקין שכשנשפך לא נשמע קולו, וכן כשיש השפעות מעולם השמיני הם תמיד בהסתר. ובאלו הכוחות הצנועים והנסתרים נלחמים נגד הקליפות הנעלמה גבוה נ' אמה בסומא כנ"ל. ובמהר"ל אי' ביאור מה שאמרו בגמ' המן מה"ת מנין שנאמר המן העץ, כי כמו שמרדכי ואסתר וכן מרע"ה היו גבוהים כנ"כ עד שרשם היה מאותו השורש שהוא שורש התורה. ולכן אמרו משה מה"מ מנין וכן מרדכי ואסתר מה"ת מנין כן להבדיל הי' המן כנ"כ גדול בקליפה ולא הי' המן כח גשמי רק כח רוחני עד שהוצרכו לשאול עליו מה"ת מנין ותי' שנאמר המן העץ, עץ דייקא מרמז לעץ גבוה חמישים אמה כנ"ל.

ובמד' אי' שהכתנות עור שעשה הקב"ה לאדה"ר ולתוה היו ח' בגדי קדושה וכוונתם שהי' בהם אור נעלם מבחינת שמונה. וזהו בכלל הענין של בגדים שבהם האדם משתנה מבהמה ההולכת ערומה לפי שבכל בגד יש ענין של אור מקיף שמציל את האדם הלובשו מהדברים הרעים שהם באויר עוה"ז והבגדים היו באמת של עור אבל בתוכם הי' אור באל"ף ולכן דייקא ויעש ד' אלקים את הכתנות וכן הקב"ה הלבישם באורות המקיפים האלו כי המלבושים הם תיקון גדול לאדם כנ"ל.

וזהו הענין של ציצית ששמן בהם אור המקיף והמכוסה הזה ולכן נקראים ציצית לפי שהם בהסתרה כמו מציץ מן החרכים וזה הי' ג"כ ענין הציץ ומילת ציץ בא ג"כ מל' מציץ מן החרכים והוא הבגד השמיני של הבגדי כהונה. ולכן לא נזכר בכלל שאר הבגדים כי הוא יש בו אור הנסתר והגנוז קודש לד'.

ועפ"ז יל"פ הפיוס שושנת יעקב צהלה ושמתה בראותם יחד תכלת מרדכי, צ"ב מ"ש תכלת מרדכי. ולפ"ז יובן כפי שביארנו שהתכלת הוא החוט השמיני של הציצית הדומה לכסא הכבוד והמרמז לעולם הנסתר ולכן בראותם תכלת מרדכי שיש למרדכי הכח וזחארה מעולם השמיני אז היו שמחים כי בכח זה יכולים להילחם נגד קליפת המן. וזהו מ"ש הקרא ומרדכי יצא מלפני המלך (מלכו של עולם) בלבושים ואורות מקיפים של תכלת וחור אורות מעולם השמיני ובהם נלחם נגד קליפת המן הגבוה נ' אמה המרומז בקרא חור כרפס ותכלת. והבן

וירובן נמי מה דאיתא בגמ' שנתן יוסף לבנימין ח' חליפות שמלות שעתיד לצאת ממנו צדיק שיצא בה' לבושים דהיינו שרמז לו שיצא ממנו מרדכי שיהי' מרכבה לאור הגנוז אור המקיף שיש בהלבושים. ולכן כפי תולדות השבטים חודש אדר כנגד בנימין. כי אדר הוא ג"כ לבוש, מלשון אדרת שער, ובחודש זה באים הישועות מעולם העליון בלבוש ובהסתרה.

וזהו הענין שהובא בבאר היטב בריש או"ח שאם אינו זהיר בדיני לכישת בגדים ק' לשכחה. כי ענין של כל בגד הוא אור מקיף שמכסה את האדם ומצילו מפגעים רעים, ומלביש את קדושתו שלא יוכלו כוחות החיצונים לינק מקדושתו. ובתפילה שצריכין עוד יותר מקיפין וקדושה, לובשין עוד בגדים. ולכן נשים מחמת שהם נפגמו יותר בחטא עץ הדעת הם עלולים יותר לשליטת החיצונים. לכן צריכין ביותר להזהר בענין צניעות ובגדים. וענין השכחה בא מצד הסומא, ולכן זכר מל' זכירה, ונשים מלשון נשני ל' שכחה. וע"י זהירות בצניעות הם מוקפים באורות דקדושה וזר לא יקרב להם, משא"כ אם אין זהירות בלבישת בגדים הוא קשה לשכחה. וכמ"ש האבני נזר בית הסתרים אינו מקבל סומא.

נמצא שתכלית המלבושים הם להגן על הצלם אלקים ואור הפנימי שיש לאדם. ועיקר ענין צלם אלקים הוא שהאדם הוא בורא כמו הקב"ה כביכול. לכן באותן האברים שהאדם בורא, והם חתומים באות ברית קודש יש סכנה גדולה לגלותו. ולכן צריכין ליזהר ביותר לכסותו.

וזהו ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, כי הבגדים של האדם הם כבודו ותפארתו שאינו דומה לבהמה רק שיש בתוכו אור מופלא שהוא מכוסה וצנוע בתוכו ולכן מאני' מכבודתי', ומוכן מאליו שאותן ההולכין במלבושין שכל עצמן נעשו לפריצות הוא פועל החיפן של ענין המלבושים ונמשל כבהמות נדמו. וע"ד צחות יל"פ עפ"מ"ש החת"ס לבאר דברי חז"ל עה"פ ביום הז' כסוב לב המלך וכו', ואמרו חז"ל ביום השביעי שב"ק כסוב לב מלכו של עולם ע"י קידוש על היין וזמירות ותשכחות של עם קרובו אז אמר למחומן וכו' להביא את ושת' וגזרה גזירה

תצוה יום ה' (תשל"ד)

לחמיתה על שהיתה מפשיטה בנות ישראל ערומות ועובדות עמהם בשבת. ומקשה החח"ס למה דוקא פה דרשו כסוב לב המלך ביינן ולא בסעודה הראשונה של הק"פ יום, ותי' דבאמת אין הכוונה כפשוטו שושתי היתה פושטת בנ"י ערומות וכו' רק שושתי היתה הולכת בכגדי פריצות וע"י מלבושיה גרמה שהלכו כל הגויים כמותה ונעשה זה למאד"ע וגם בנות ישראל התדמו לגויים והלכו בלבושים כמותם וע"ז ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם עד שגרם גם לאילול שבת. וזהו שאמרו חז"ל שושתי היתה פושטת בנ"י ערומות ועובדות עמהם בשבת, והנה בזמן ההוא היו הנשים שוררים על בעליהם לפי שושתי היתה שוררת על בעלה, ובכל המלוכה החנהגו כמו שהי' המנהג בפלטינן של המלך, ואפי' מי שהי' ישראל מחנהג בדרך ישראל לא הי' יכול לימחות ברבים שילכו לבושות בצניעות. וממילא כשהיו יושבין משפחה ומשפחה בסעודת שבת לא היו יכולין לומר קידוש וזמירות ותשבחות כנגד נשותיהן הפרוצות עד שעשה אחשורוש משתה השני' ז' ימים לכל העם הנמצאים בשושן וכל הנשים הפרוצות הלכו לסעודתו של אותו הרשע אחשורוש, אז בהגיע יום השביעי והנשים לא היו בכיתם אז היו יכולים לקדש ולשורר להקב"ה. ואז הי' טוב לב המלך ביינן. כי ע"י שתי' כל איש שורר בביתו הי' יכול להיות כל כל איש שורר בביתו.

ולכהנה לפורים בא פ' תצוה וענין המלבושים וצניעות ורחוקות מכל עניני סעודתו של אחשורוש. ועי"ז ממשיכין על עצמינו כחנות אור שמתגלים בפורים. וליהודים היתה אורה, ואז בפורים נתגלה אותו האור שמתגלה בכל שב"ק בקדושת מוסף לשעה קלה כשאומרים חיבת אי"ה כי אור ההוא הוא דק ומוסתר כ"כ עד ששואלים עליו אי"ה. ובפורים האור ההוא בגילוי כל היסוד (רק לא בחי' כ"כ כמו באותו שעה קלה של קדושת מוסף) ישועות ישראל ממחרים ומבהילים כל היסוד למעלה מן הזמן. והשי"ת יעזור שגם ישועתינו יבוא כי הלא בזה"ז אנו משוקעים כ"כ בגולה שאין אנו מרגישים איזה ישועה גדולה במאד אנו צריכים. וזהו הצלחתינו בגולה, השכרות, שאין יודעין חוקי צרותינו. ובודאי הקב"ה המקיים כל התורה כולה בודאי כשנכנס אדר ירבה בשמחה ויקויים הפסוק שוש אשיש בך' חבל נפשי בישועתו כי הלבישני בגדי ישע ומעיל צדקה יעטני ויאמר הקב"ה לאשת חיל שלו היפה בנשים קום בתולת ישראל ונגלה כבוד ד' וראו כל בשר יחדו כי פי ד' דבר.

כי תשא פ' פרה (תשל"ט) ס"ג

איתא בספר זרע קודש שפ' כי תשא הוא ההשלמה של פורים ויש בו עדיין ההארה של פורים וצ"ב. גם צריך להבין למח דוקא ע"י חטא העגל זכו ישראל להי"ג מדות של רחמים. עוד צריך להבין הענין שפ' פרה היא חוקה וא"א לעמוד על טעמה כמ"ש גם בפייט, ומיד בחרוז שאח"כ כותב טעמו של ר"מ חדרשן שחפרה היא כפרה לחטא העגל, והני מילי סתרי אהודי. ונקדים לבאר מה דאיתא במס' יומא ריש פ"ב "בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש וכל הקודם את חבירו בד"א זכה ואם היד שניהם שוין הממונה אמר להם הצביעו" ע"כ. ופירשו המפרשים שאין הגורל בין השנים שהיו שוין אלא מעתה כולם כאין להטיל גורל. וצריך להבין למח באמת לא נאמר שע"י הדיצה נחברד שא' משני אלו יזכו בתרומת חדשן, ועכשו יטילו גורל רק בין שני אלו. גם צריך לדעת למח הי' בכל יום הכיור שמי שירוצ' יותר מהרה וזהו קל ברגליו יותר יזכה בעבודה ומה יעשה כחן זקן כמו החפץ חיים שבודאי הוא ראוי לעבודה יותר משאר כהנים, ולמה לא יזכה הוא בעבודה זו מפני שאינו יכול לרוץ, ואדרבה אצל ישראל מעולם לא הי' נחשב למעלה ורבותא גבורת הגוף וזה אינו אלא אצל היינטיים.

אבל באמת הענין הוא, כי הנה כתיב בקהלת, לא לקלים המרוץ, כי ענין הריצה הוא להגיע לתכלית שום דבר, ובאמת אין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלוא נימה ולא ידעיל לו הריצה, ומי שרץ ומגיע לדבר זהו סימן שהי' צריך להגיע לדבר זה, אלא שבעוה"ז הגשמי שיש בו הסתר פנים נראה לעינים שפלוני הגיע לדבר ההוא מפני שהוא קל ברגליו ואילו הי' איש כבד לא הי' מגיע לתכלית זה. אבל האמת הוא כמו שאמר החכם מכל אדם לא לקלים המרוץ, שלא בשביל שהוא קל ברגליו הגיע לשם קודם חבירו רק משום שכן רצו משמיה, והנהגה זו של הסתרה זהו בכל העולם, אבל בביהמ"ק ששם ראו חמיד העשרה ניסים ושם הי' למעלה מזמן ומקום ושם הי' מקור האמונה ושם היו יכולים לראות בחוש האין הקב"ה מנהיג העולם ואפי' האילנות של זהב היו נותנים פירות כדאי' בספ"ק דיומא, שם הי' הנהגה באמת בבחינת לא לקלים המרוץ, ומי שמחמת הזכויות שלו (שעמד בנסיונות ביום אחמול וכדומה) זכה לעבודת תרומת הדשן ביום ההוא, והוא הי' יכול לרוץ בקלות והגיע לד"א של חמזבח קודם חבירו, אפי' אם הי' זקן וכבד וחבירו נערים וקלים, והריצה לא הי' רק לבדר ולראות מי הוא שיש לו הזכות, שמשמיה קא זכו לי' שיזכה לעבודה זו היום. והנה יש שני הנהגות של הקב"ה עם ישראל, הנהגה הפשוטה הוא כנ"ל לפי הזכותים, הכל לפי מעשה בני אדם. אולם לפעמים בעת רצון יש הנהגה למעלה מזו, הבא מבחי' רצון העליון ששם נתגלה הבחינה של בניס למקום ושחב"ה הוא אבינו ושם הוא שורש נשמות ישראל, ושם לא בזכותא תליא מילתא רק בשורש, ובשורש כל ישראל שוים הגרוע שבגרוע עם הצדיק שבצדיקים, ושם אין חטא יוכל לפגום, כמו שהאב חס על בנו, אע"פ שחטא מ"מ בנו הוא, ומשם ממזל העליון יוצאים הי"ג מכילין דרחמי.

ובחי' זו נתגלה ביום הכיפורים, לפני ד' חטאיו, בחינת קוצו של יו"ד, ולכן יש בו כפרת עוונות, ונשא השעיר עליו את כל עוונות בית ישראל, ונסתתם פה המקטרג, כי כך הוא רצון העליון ואין טעם לרצון ולא שייך קטרוג על זה. ולכן הי' הכפרה דוקא בשעיר המשתלח שאינו אפי' קרבן ואינו אפי' ראוי לבוא חלבו ודמו ע"ג המזבח כי הוא חחת החיצונים לעזאזל, ומ"מ יש בו כפרה לישראל להראות שאפי' ישראל במצב כזה שאין קרבנו אפי' ראוי לבוא ע"ג המזבח, מ"מ אדרבה זהו כפרתו, כי לגודל שפלות מצבו מעורר על עצמו רחמים רבים מאב הרחמים, כדוגמת האם שכשבתה חולה מאד אומרת להאב "גיוואלד! אויזער קינד איז דאך אזוי קראנק" ועי"ז נתעורר האב ושולח לכל הרופאים ולכל התרופות כדי לרפאותו, וזה הי' ג"כ טענת משה אחר חטא העגל שאמר, "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה" שלכאורה במקום שהי' מליץ על כלל ישראל עוד הגדיל החטא, אלא שטענתו הי' ג"כ כנ"ל להקב"ה, "גיוואלד! כלל ישראל איז דאך אזוי קראנק", וע"י טענה זו זכה להתגלות הי"ג מדות של רחמים. והנהגה זו של "לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא" מכונה בשם "גורל", כי זהו ענינו של גורל שמי שזוכה בגורל אין לו שום טעם למה זכה בחגורל, לא משום איזה זכות או מעשה, רק משום שזהו רצון הבורא, ולכן ביום כיפור היו מסילים על שני השעירים גורלות, כי ההנהגה והכפרה של זה היום הוא בבחי' גורל.

ובזוה יובן המשנה ביומא, כי בכל יום היו רצין בכבש לראות מי הוא שיש לו הזכיות לזכות בעבודת היום, אבל אם אירע לפעמים שהיו שניהם שוין, א"כ נמצא שלכאורה יש לשני כהנים אלו זכיות שוים, וזה א"א, כידוע שא"א שיהיו שני אנשים במדריגה א' שוין לגמרי ממש, כי יעקב חבל נחלתו כתיב, וכמו חבל, כל א' הוא או למעלה או למטה מחבירו, וא"כ היחכן ששני הכהנים היו שוים, אלא בודאי הראו בזה משמיה שחיוס אין מסתכלין בזכיותם אלא היום ההנהגה הוא חלוי במזל העליון ואז אין מסתכלין על זכותם כלל רק על שורש ובשורש כל ישראל שוין, וא"כ נמצא שהריצה היום לא הי' בירור כלל ואינו מראה כלום מה ששני אלו קדמו להאחרים, כי היום אין רוצים בזכותם, ולכן הממונה אומר לכולם הצביעו, שהיום ההנהגה הוא בגורל, כנ"ל.

והנהגה זו מתגלה בפורים, כידוע שיום כיפור הוא יום כפורים, וכמו שכתב החת"ס שבפורים האין שבשעת החטא של ישראל, בשעה שנהנו מסעודתו של אחשורוש, אז ממש באותו הסעודה כבר הכין הקב"ה להם הישועה ונסתלקה ושתי שבמקומה תבא אסתר, שאז נתגלה הבחי' של אבינו אתה שאין החטא שולט שם, ולכן הי' הנס של פורים ע"י גורל, וכל חיו"ט נקרא פורים ע"ש הפור, כי זהו כל ענינו של פורים הנהגת הגורל, ובפורים יכול כל א' לזכות לישועה לא משום זכותו, רק משום שהוא ישראל, כי הגיד להם אשר הוא יהודי, ולכן הי' המנהג אצל צדיקים שבפורים היו מגנים "יומא מיר זענען, זענען מיר, אבער אידען זענען

מיר", וזהו ענין של פורים עד דלא ידע, למעלה מסעם ודעת, אין טעם לרצון, ואדרבה לפי שפלותו של אדם יותר חוגגל עליו ההארה של פורים.

וזהו ג"כ חענין של פרה אדומה שהי' ג"כ נעשה בחוץ ולא עלה על המזבח דוגמת שעיר המשתלח והוא כפרה על חטא העגל וזוהי מטהר מהטומאה החמורה ביותר שאפי' מקוה אינה מועיל, וזה מרמז ג"כ על ענין הנ"ל, כי החילוק בין טהרת מקוה לטהרת פרה הוא, שבטהרת המקוה לכה"פ האדם הולך להמקוה ושוחה את גופו וטובל עצמו, משא"כ טהרת פרה הוא לסומאת מה, למי שהוא בבחי' מה, שאפי' מקוה אינו מועיל לו, ואפי' לשחות את גופו ולטבול עצמו אינו יכול, לו חקב"ה אומר, בני אין אתה צריך לעשות כלום, עמוד במקומך ואני אזה עליך, וכמ"ש בהפסדה היום, וזרקתי עליכם מים טהורים, ומכל גילוליכם אטהר אתכם, וע"ז הדבר האומות העולם וחטטן מונים ושואלין למה חכפר הפרה על חטא העגל, ולמה יהי' לישראל טהרה כזו, וחקב"ה משיב להם זאת חוקת החורה אין טעם לרצון, נמצא ששני הדברים אמת שטעם פרה הוא כמ"ש ר"מ הדרשן לכפר על העגל, אולם זה גופא אין לה טעם למה, רק מפני שאנחנו בנינו למקום, וכמו האם שמקנחת צואת בנה לא מפני שום טעם וסיבה, רק מפני שחזא בנה.

ובחי' זו נחגלה ג"כ בעת שלש סעודות, רעוא דרעוין, שאז נחגלה בחי' עתיקא, וליה שמאלא בעתיקא כלל, ולכן יושבין אז בחושך, כמ"ש המהר"ל כי ענין בקר הוא מלשון ביקור מום, שלאור היום יכולים לבקר ולמצוא זכויות וחסרונות, משא"כ בחושך אין יכולים לבקר ואז הכל שוה, וזהו בחינת רצון העליון חתגלה בשלש סעודות, ובשבת זו פ' כי חשא פ' פרה בשלש סעודות בודאי צריך להאמין באמונה שלימה שהקב"ה עוסק עתה בטהרתן של כל א' מישראל ונזכה לטהר ולקדש את גופינו שהמצה בליל החקדש חג יכנס לגוף קדוש וטהור ויקויים מצות האכל במקום קדוש בירושלים הבנוי, בב"א.

פקודי יום ה' (חש"ט)

איתא במדרש שליציני הדור היו חושדין את משה שלקח מן הכסף שהתנדבו למשכן, לפיכך עשה משה חשבון והראה שמשלש מאות אלף שקלים עשו את האדנים וכיון שהגיע להאלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקלים שנשארו שכת מה עשה עמם והי' דואג שעכשו יחשדוהו, עד שא נשמת ר"ע והזכירו שמהם עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אותם. והמדרש הזה אומר דרשוני.

ויש לפרש דהנה ידוע שבכללות ישראל יש ששים רבוא נשמות והם הכלל ישראל ולחם ניתנה תורה אשר יש לה ששים רבוא אותיות כנגד ששים רבוא נשמות ישראל. אולם יש עוד כמה נשמות ישראל שנחרקו כל כך מהקב"ה עד שאינם בכלל הששים רבוא והם אותם ממחנה דן שהענין פלטם ואין להם חלק בתורה והם בבחינת שכחת התורה והם משוקעים בשער הנו"ן ששם הוא בחינת השכחה. ובימי אבולו של משה שנשתכחו ג' אלפים הלכות זה הי' כנגד אותם שהענין פלטם והחזירים עתניאל בן קנז בפלפולו כי ע"י כח התורה שבע"פ יכולים גם להכניס אפי' נשמות אלו לקדושה. וכן אי' באוה"ח הק' שבכח התורה יכולים לצאת אפי' משער הנו"ן.

והנה גם הכא בשעת בנין המשכן מן המחצית השקל של הששים רבוא עשו מאת אדני כסף וע"י האדנים שהם כנגד כלל ישראל שרתה השכינה במשכן (שאיין השכינה שורה על ישראל בפחות מששים רבוא) ולפיכך נקראו אדנים ע"ש השם אדני. וכנגד מאת האדנים האלו חיקנו מאה ברכות שהם באים ג"כ להשכיך השכינה הק' בחוכינו(וכידוע שברכה הוא מלשון חמברין את האילן).

פקודי יום ה' (חשל"ג)

אולם האלף ושבע מאות וכו' שנשארו הם באו מאותם השלש אלפים של מחנה דן שהענן פלטן (כל א' מג' אלף נתן מחצית, נמצא סך השקלים עולה בערך אלף ושבע מאות) ומהם לא נעשו אדנים כי אינם בחצר המלך הפנימית. ולפיכך שכה אותם משה שהוא כללא דיהודאי (כדאי' בזוה"ק על קימו וקבל דא משה כללא דיהודאי). לפי שמשה הוא הנותן התורה ונקראת תורת משה ומרע"ה הוא שורש תורה שבכתב, אבל אותן האלף ושבע מאות שאין להם חלק בתורה והם בבחינת שכחת התורה, לכך שכת משה מה עשה עמהם. עד שבא נשמת ר"ע שהוא שורש תורה שבע"פ וע"י תורה שבע"פ יכולים להוציא גם נשמות אלו כנ"ל. ונזכר משה שעשה עמהם וויס לעמודים, והוויס היו קבועים בצד החיצון של העמודים ועליהם היו תולין הקלעים, נמצא שהוויס לא היו אפי' בחצר המשכן רק מחוץ לקדושת המשכן כמו נשמותיהן של אלו השלש אלפים שהענן פלטן.

אבל מ"מ עשה אותם וויס לעמודים. וא"ו הוא אות החיבור, להורות שאף אלו שנפרדו מן הכלל מ"מ יש להם חיבור לעמודי התורה ועבודה וגמ"ח, ובכל איש מישראל אפי' השפל שבשפלים יש בו נקודה אחד ומדה אחד שכזה הוא הראש לכל ישראל. (ובזה יובן הפסוק כי תשא את ראש בני ישראל). וזהו וצפת ראשיהם שהקב"ה מצפה גם לאלו שיחגלה ראשם דהיינו הנקודה שלהם, וחישיק אותם שיש להקב"ה חשק וחשוקה גדולה להם לקרבם תחת כנפי השכינה ולעשות אותם וויס לעמודים.

מלוה מלכה לכבוד חנוכת הבית ויקרא תשי"ם

בפרשתינו, ואם זבח שלמים קרבנו ושחטו פתח אהל מועד. ובזבחים (נה: אי' אמר רב יהודה אמר שמואל שלמים ששחטו קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין, שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול. ובתוס' יומא (כ"ט) ד"ה אלא, כתב דגם בעולה בעינן שיהיו דלתות ההיכל פתוחות בשעת שחיטה ואע"ג דלא כתיב בי' ושחטו פתח אהל מועד, גמרינן משלמים. ולכאורה קשה דהא התורה פתחה תחילה בפ' עולה ואח"כ פ' מנחה ואח"כ פ' שלמים, ואם כדברי התוס' דגם בעולה בעינן שיהא דלתות ההיכל פתוחות בשעת שחיטה למה המתינה התורה בהלכה זו עד פ' שלמים וניתו אנן ונגמור עולה משלמים, הי"ל לכתוב דין זה בפ' עולה הואיל ופתח בו תחילה ועוד שהוא תדיר ומקודש יותר, ונגמור שלמים מעולה.

בברכות (ל"א) א"ר חייא בר אבא לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות שנא' (דניא' ו') וכוין פתיחין לי' וגו' ואח"כ מביא הגמ' מתוספתא (פ"ג) כמה דיני תפילה, ואחר עבור ג' דפים בדף (לד: בסוף הפרק אי' ואמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אל יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות, שנא' וכוין פתיחין לי' בעלייתי' נגד ירושלים. והנה זה מצינו כמה פעמים שהלכה אחת אע"פ שכבר נשנית במסכת אחת חזרו מסדרי הש"ס ושנו אותה גם במס' אחרת, אבל במסכת אחת וכ"ש בפרק אחד לא מצינו שמסדרי הש"ס יסדרו הלכה אחת ב' פעמים אם אינו אגב גררא לבאר הסוגיא, וא"כ צ"ב למה נשנית הלכה זו שצריך להתפלל בבית שיש בו חלונות ב' פעמים. בדף (לא) לא פי' רש"י כלום על הלכה זו, רק בדף לד: כתב וז"ל חלונות-שגורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע עכ"ל. וצריך להבין למה המתיין רש"י ז"ל לפרש הלכה זו עד שנשנית פעם שנית בסוף הפרק. בדף לא ע"א כשנשנית מימרא זו נשנית יחד עוד כמה הלכות תפילה כמ"ש לעיל. והרי"ף והרא"ש הביאו להלכה כל אותן ההלכות והלכה זו שיתפלל בבית שיש בו חלונות השמיטו, ורק בסוף הפרק שם כתבו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אל יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות. וצריך להבין למה המתינו בהלכה זו עד סוף הפרק ולא פסקוה בדף ל"א ע"א כשהביאה הגמ' בפעם ראשונה.

הסור באו"ח ס' צ' הביא גמ' זו להלכה ואח"כ כ' וז"ל ופירש"י ז"ל שהחלונות גורמין שיכוין לבו שיסתכל כלפי שמים ולבו נכנע ולפ"ז צריך שיהיו פתוחים לאותו רוח שיתפלל עכ"ל. וכ' הב"י דגם דעת הרמב"ם כן שכ' בפ"ה מהל' תפלה וצריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן. ואח"כ הביא הב"י דת"ר"י כתבו טעם אחר לחלונות דע"י ראית האור תתישב דעתו יותר ויוכל לכוין כראוי. ובב"ח שם כתב דהנ"מ בין טעמו של רש"י לטעם ת"ר"י הוא דלרש"י דטעם החלונות הוא כדי שיסתכל ע"י כלפי שמים ויכנע לבו, צריך שיהיו החלונות פתוחין דוקא לרוח שמחפול כנגדו, (וכמו"ש הסור אליב"י) שהרי עיניו פונות לאותו רוח. אבל לת"ר"י אין לחוש גם אם פתוח לרוח אחרת דמ"מ האור נכנס על ידו ותתישב דעתו.

והנה בסי' צ"ה כ' הסור דבשעת תפלה צריך שיכוף ראשו מעט שיהיו עיניו למטה לארץ. וכ' הב"י דכן העלו ביבמות (קה:) שהתפלל צריך ליתן עיניו למטה ולבו למעלה. ואח"כ כ' וז"ל וא"ת היכי אמרינן שצריך שיתן עיניו למטה והא אמרינן בפ' אין עומדין אל יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות. כתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל מפני קושיא זו פי' ת"ר"י דטעמא דבית שיש בו חלונות אינו אלא כדי שיהא הבית מחוקן באויר טוב אבל לרש"י שפי' שהחלונות גורמין לו שיכוין לבו, שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע קשה וי"ל שמ"ש שמסתכל כלפי שמים אינו ר"ל שיהא עיניו תלויות למעלה כל זמן התפלה אלא שעל דרך העברה אם יסתכל כלפי שמים יכנע לבבו עכ"ל הב"י.

כבר תמחנו לעיל אמאי סדרו מסדרי הש"ס הלכה אחת ב' פעמים בפרק אחד. אמנם כאשר נדייק היטיב נראה שיש באמת ג' חילוקים בין מימרא הראשונה להשני'. א- במימרא הראשונה אי' א"ר חייא בר אבא לעולם יתפלל אדם וכו', ובמימרא שני' אי' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן. ב- במימרא הראשונה אמר לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות, אמר מלת "לעולם", ובמימרא שני' אמר אל יתפלל וכו', ולא הזכיר "לעולם", והחילוק הוא שלשון "לעולם" מורה בכל מקום דבאמת יש סברה להיפך אלא דאעפ"כ בא"ה לעולם"

לאפוקי מסברא ההיא, כמו לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה נכרים והיינו דאף דהסברא הוא שלא ידור שם מחמת שרובה נכרים אעפ"כ לעולם ידור שם, וא"כ יש להבינן למה נשנית במימרא ראשונה ל' לעולם, ולמה לא נשנית במימרא שני'. ג- במימרא הראשונה לא הביא רק תחילת הפסוק "וכוין פתיחין לי' וגו'" ובמימרא השני' הביא גם סוף הפסוק "בעליתי' נגד ירושלים".

ומחמת אלו החלוקים נראה לומר דבאמת אלו ב' המאמרים חולקים זע"ז. הראשון הוא דברי ר' חייא בר אבא, מדנפשי' והשני הוא דברי ר' חייא בר אבא משמי' דר' יוחנן וחולקים בטעם החלונות. ר' חייא בר אבא ס"ל דטעם החלונות הוא כמו שפירשו תר"י דע"י האור תחישב דעתו ויכוין כראוי ולא רצה לפרש כפירש"י דהטעם הוא כדי שיסתכל ע"י כלפי שמים מפני קנשית חר"י על פירש"י מיבמות ק"ה: דהמחפלת צריך שיחן עיניו למטה ולא ס"ל כתי' המהר"י אבוהב. ור' יוחנן ס"ל דטעם החלונות הוא כמו שפירש"י ז"ל והקושיא מיבמות י"ל כמ"ש המהר"י אבוהב דבהעברה בעלמא מותר. ושו"ש מחלקותם הוא כפי' הפסוק וכוין פתיחין לי' בעליתי' נגד ירושלים. ר' יוחנן ס"ל ד"נגד ירושלים" ג"כ שייך לדין החלונות והוא ביאור על תחילת הפסוק. דמחלילת אמר וכוין פתיחין לי' דמזה אנו למדין שצריך להתפלל בבית שיש בו חלונות ואח"כ מבאר היכן יהיו החלונות - נגד ירושלים. והיינו כמו שפירש"י ז"ל דטעם החלונות הוא כדי שיסתכל ע"י כלפי שמים וא"כ בעינן שיהיו החלונות באותו רוח שמחפלת נגדו) כמו שאמרנו לעיל בשם הב"ח) דהיינו נגד ירושלים. ור' חייא בר אבא ס"ל ד"נגד ירושלים" אינו שייך כלל לדין החלונות אלא מלתא באפי' נפשי' הוא דיליף מיני' דמחפלת צריך להתפלל נגד ירושלים, וכמו שהביא הגמ' באמת אחר דברי ר' חייא בר אבא (בדף ל"א) דברי התוספתא נגד ירושלים יכול יתפלל אדם לאיזה רוח שירצה ת"ל נגד ירושלים. ואינו שייך כלל לדין החלונות דלעיל מיני', והיינו כמו שפירשו התר"י דלא איכפית לן באיזה צד יהיו החלונות שהרי טעם החלונות משום אורה כנ"ל בשם הב"ח. ואר' יוחנן לא קשיא מידי מהתוספתא דהתוספתא הביא כל הפסוק כולה "וכוין פתיחין לי' בעליתי' נגד ירושלים" ולא רק "נגד ירושלים" בלבד, א"כ שפיר' נוכל לומר דפליגי גם כפי' התוספתא, דר' חייא בר אבא ס"ל דעיקר ילפותא הוא מנגד ירושלים וע"כ לא שייך נגד ירושלים כלל לדין החלונות ור' יוחנן ס"ל דמכללות הפסוק ילפינן לה, דכוונת הפסוק הוא שהחלונות יהיו נגד ירושלים אלא שממילא נשמע דצריך להתפלל נגד ירושלים דאל"כ למה צריכין החלונות להיות נגד ירושלים וע"כ הטעם הוא משום שצריך להתפלל נגד ירושלים וצריך החלונות להיות לפניו כדי שיביט בחוץ בשמים וע"י לבו נכנע.

ולפי דברינו מדויק מאוד הג' חילוקים שזכרנו, בין מימרא הראשונה לשני'.

א- דבמימרא הראשונה לא הזכיר ר' יוחנן, דבאמת אינו מדברי ר"י אלא ר' חייא בר אבא קאמר לי' מדנפשי' כנ"ל ורק מימרא השני' הוא מדברי ר"י ופליגי זע"ז. ב- במימרא הראשונה לא הביא סוף הפסוק, "נגד ירושלים",

דלר' חייא בר אבא לא קאי נגד ירושלים אדין החלונות כנ"ל ורק בדברי ר"י שם הביא גם נגד ירושלים דלדידי' ילפינן מנגד ירושלים שהחלונות צריכין שיהיו נגד ירושלים. וגם החילוק השלישי דבמימרא הראשונה אמר מלת לעולם ובהשני' לא אמר לעולם א"ש לפי הנ"ל. דהנה אם באנו לחקור באופן שיש לפניו ב' בתים להתפלל בהם הא' יש בו חלונות בצד דרום בלבד והב' אין לו חלונות כלל באיזה מהם יתפלל, פשוט הוא דלדברי התר"י בודאי צריך להתפלל באותו הבית שיש בו חלונות בדרום עכ"פ, דלדידי' לא איכפית לן באיזה צד יהיו החלונות. ולדברי רש"י יכול להתפלל באיזה מהם שירצה דלרש"י מאחר דטעם החלונות הוא שיסתכל ע"י כלפי שמים א"כ בנד"ד דגם אם יתפלל באותו הבית שיש בו חלונות ג"כ לא יוכל להסתכל כלפי שמים שהרי הוא מחפלת למזרח והחלונות הם לדרום א"כ כך לי הבית שאין בו חלונות כלל כמו

הבית שיש בו חלונות בדרום בלבד. וע"כ הוצרך ר' חייא בר אבא לומר מלח לעולם דבנידון הנ"ל באמת יש סברא שא"צ להתפלל בבית זו שיש בו חלונות כנ"ל ע"כ אמר דלעולם יתפלל בבית שיש בו חלונות אפי' בנידון הנ"ל שיש סברא שא"צ להתפלל שם, מ"מ יתפלל דוקא בבית שיש בו חלונות משום דאין הטעם כמו שפי' רש"י אלא כמו שפירשו תר"י וא"כ שפיר ירויח מהחלונות אף שהם בדרום.

ועם דברינו מיושב ג"כ מה שהקשינו דאמאי לא פסקו הרי"ף והרא"ש הלכה זו בדרך ל"א והמחנינו עד סוף הפרק ופסקוה שם. ולפי דברינו א"ש דבאמת ב' המאמרים האלו חולקים זע"ז בטעם החלונות. ופסק כר' חייא בר אבא א"ר יוחנן דטעם החלונות היא כדי שע"י יסתכל כלפי שמים כנ"ל, וס"ל עיקר, התי' של המהר"י אבוהב דבהעברה בעלמא שפיר דמי. וגם מה שהקשינו על פירש"י ז"ל דכרך ל"א לא פי' כלום רק בסוף הפרק פי' דהטעם הוא משום שע"י יסתכל כלפי שמים, ג"כ אתי שפיר לפי דברינו דהרי טעם זה שכ' רש"י בסוף הפרק א"א לומר רק בדברי ר"י, דר' חייא בר אבא לא ס"ל טעם זה כנ"ל. והא דלר' חייא בר אבא הטעם משום אורה לא הוצרך רש"י ז"ל לפרש, דסמך דבדאי נדע זה מעצמינו דפשוט הוא, דהרי כל חלונות דעלמא ג"כ עשויין משום אורה. כבר הבאנו לעיל דחב"י אחר שהביא פירש"י ז"ל כ' וז"ל וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' תפלה וצריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן עכ"ל. משמע דס"ל להב"י דהרמב"ם ס"ל כרש"י אבל הב"ח כ' דהרמב"ם הוא טעם שלישי ולא כרש"י ודלא כתר"י ותוא דמאחר דהתפלות עולות דרך ירושלים בעינן שיהא לו חלון כנגד ירושלים שילך תפלתו לירושלים דרך אותו חלון. ובאמת לשון הזה"ק מתאים לטעם זה דבזוה"ק אי' דצלותא נפקא באורח מישור לירושלים. ונראה לומר דלטעם זה בעינן גם שיהא החלון פתוח בשעת התפילה ואם הוא סתום אף שעשוי מזכוכית לא מהני דהא טעמא דחלונות הוא כדי שהתפלה ילך ע"י לירושלים ואם הן סתומות א"א בגמ', דבגמ' אי' דצריך להתפלל בבית שיש בו חלונות והרמב"ם הוסיף וכ' דצריך לפתוח "פתחים" או חלונות, פתחים מאן דכר שמי'. אלא דלהנ"ל א"ש דלהרמב"ם בעינן שיהא לו להתפילה דרך פתוח לירושלים, ולכן כתב פתחים לדמדת חלונות לפתחים שהם פתוחים.

ובעזרהש"ת נבאר דלהרמב"ם הא דבעינן פתיחת חלונות או פתחים הוא מאותו הטעם דבעינן פתיחת דלתות ההיכל בשעת שחיטת שלמים ועולה. דבמתני' ספ"ג דתמיד אי' לא הי' השוחט שוחט עד ששמע קול שער הגדול שנפתח. וצריך להבין אמאי נקט התנא לשון של סיפור מעשה לא הי' השוחט שוחט וכו' ולא נקט לשון של הלכה פסוקה כדרכו בכל מקום כגון שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין ה"נ היל"ל שחט קודם שנפתח שער הגדול פסול.

כיומא (לט:): אי' דציר דלחות ההיכל היו נשמעים עד ח' חחומי שבת וגם זה צ"ב דמה שכח הוא זה ולדעתינו הי' גם ושבת הרבה יותר אם לא היו עושין שום רעש כלל אף שהיו כבדות וגבוהות כ' אמה.

כיומא (כא) כשמונה שם עשרה נסים שבמקדש פריך ותו ליכא והאמר ר' לוי וכו' מקום ארון אינו מן המדה ואמר רבנאי אמר שמאל כרובים בנס היו עומדים. ומשני ניסי דבראי קא חשיב ניסי דגואי לא קא חשיב. וצריך להבין אמאי באמת לא קא חשיב ניסי דגואי. ואין לומר מפני שלא היו נראין שהרי פתחום לעולי רגלים. אלא שידוע מה שאמרו רז"ל דלמה נקרא שמה אבן שתי' שמשם הושחת העולם. והיינו דבאמת האבן שתי' עצמו (וה"ה כל מקום הקה"ק) הוא עדיין שמים ומשם והלאה מתחיל בריאה. ומשום"ה מקום הארון אינו מן המדה וכרובים בנס היו עומדים במקום וזמן וחשבון כל אלו הם שייכים לעוה"ז, אבל למעלה בשמים אינם שייכים כלל וכלל, דשם הוא למעלה מן המקום ולמעלה מן החשבון. ומקום הארון מפני שהוא ג"כ עדיין שמים ורק משם והלאה מתחיל בריאה עוה"ז כנ"ל ג"כ למעלה מן המקום ומן החשבון, וע"כ אינו מן המדה. ולפ"ז א"ש למה לא קא חשיב ניסי דגואי דבאמת שם אין זה נס אלא סבב, דמאחר דמקום קה"ק עדיין שמים הוא לא שייך שם חוקי עוה"ז, ולכן לא

שייך שם גבולי מקום.

וביום ה"כ, יום גמר החתימה, ובאים המיימינים והמשמאלים לפני הקב"ה, והמשמאלים והמקטריגים טוענים שח"ו רובם עונות וכו', נוחן לנו הקב"ה עצה נגד זה, שיכנס הכה"ג לקה"ק ושם אין שום נפקותא בזה שיש ח"ו רוב עונות שהרי שם הוא למעלה מן החשבון ומשו"ה אין הכה"ג מתודה שם רק מתפלל שם תפלה קצרה ואומר עמך ישראל צריכין פרנסה וצריכים גשמים וכאן הוא מקור החסד וההטבה, דהרי הראשונים חקרו לידע טעם בריאת העולם וידוע מה שמביאים הספה"ק טעמו של האר"י הק' דעלה ברצונו ית' להיטיב ולהתחסד ע"כ ברא העולם כדי שיהא לו ית' עם מי להיטיב ולהתחסד, וכיון דזהו עיקר טעם בריאת העולם ומקור הבריאה, הוא האבן השתי' כנ"ל נמצא דאבן שתי' הוא המקור של חסד והטבה ע"כ מתפלל שם הכה"ג דמאחר דכאן הוא המקום שממנה התחיל בריאת העולם כדי להיטיב ולהתחסד עם הנבראים ע"כ תן להם צרכיהם.

והנה בקרבנות אמרו רז"ל דכל קרבן חמשיך איזה השפעה, קרבן זה כדי שיתברכו האילנות וקרבן זה שיתברכו התכואה ומים כדי שישפיע לנו שפע של מים. ומשו"ה צריך שיהיו דלתות החיכל פתוחות בשעת הקרבן, דההיכל הוא המקור של הטבה והחסד, ומשם יוצאים כל ההשפעות וע"כ מההיכל יצא ההשפעה והקרבן המשיכו אח"כ, אבל שלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל פסולין.

והנה יש הרגשים הבוקעים גדר הטבע, ויש שאינם בוקעים, כגון בשבת קודש יורדים השפעות גדולות אבל אעפ"כ שייך שא' ילך במדבר ולא ידע מתי שבת. אבל קריעת ים סוף ומתן תורה הרגישו כל אפסי ארץ. כמו שדרשו חז"ל ויבקעו המים שכל מימות שבעולם נבקעו. וכן במתן תורה התאפסו כולם אצל בלעם ושאלו שאפשר שהקב"ה מביא מכול לעולם עד שהשיב "ד' עוז לעמו יתן". וכן יהי' לעת"ל כשיבוא משיח ב"ב שההרגשה שירד אז יבקיע כל גדרי הטבע. וכשפתחו השער הגדול אז יצא משם השפעה מרצון העליון הרצון של להיטיב ולהתחסד עם ברואיו והרצון של עיקר כוונת הבריאה, והשוחט שמע והרגיש זה. והנה כל יום יש לו תחום ושבת קודש ג"כ יש לו תחום ומה"ט אסור לילך חוץ לתחום בשבת וכמ"ש בתיקוני זוהר דהיוצא חוץ לתחום בשבת יוצא מהרה"י של שבת, וכשפתחו דלתות ההיכל יצא משם הרגשה שהי' כ"כ גדול עד שבקע כל תחומי ז' ימי בראשית. וזהו שהי' נשמע ח' תחומי שבת, שההרגשה בקע כל גדרי ז' ימי בראשית.

ונחזור עכשיו לדברי הרמב"ם, דתפילה ג"כ מאחר דכנגד חמדין תיקנום, כמו בחמדין בעינן שיהיו דלתות ההיכל פתוחות בשעת הקרבנות כמו כן בתפילה שהם כנגד חמדין ג"כ בעינן שיהיו חלונות או פתחים פתוחות נגד ירושלים, נגד החיכל. בפרשתינו ונפש כי תקריב מנחה. ופירש"י ז"ל מדברי חז"ל מי מקריב מנחה, עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב את נפשו. והקשה הפנים יפות אמאי באמת מביא העני מנחה הי' לו להביא עוף קטן קודם הציהוב שאינו עולה כ"כ כמו מנחה שצריך סולת ושמן ולבנה. ומתוך דהעושר הדגיל לאכול בשר ועוף מביא קרבן מבשר ומעוף כדי שיתברך הבשר והעוף שלו והעני הרגיל רק בפת מביא מנחה מסולת שהוא מן הפת כדי שיתברך פתו. והחת"ס תלמידו שתמיד מחבב מאוד דברי רבו ודרכו תמיד ליישב דבריו, כתב על דברי רבו אלו, במחילת כבוד מורי ורבי ח"ו שיביא העני קרבן מנחה כדי שיתברך פתו, וגם שלזה יקרא ריח ניחות הלא המנחה צריך לבוא לש"ש ולא לשם הנאת עצמו שיתברך פתו.

ונראה ליישב דברי הפנים יפות אלו עם דבריו להלן בפרשתינו. כי תקריב זבח שלמים פירש"י ז"ל דמשו"ה שמו שלמים משום דשלום מכל הצדדים הבעלים והכהנים. ומפרש הפנים יפות דברי רש"י אלו עם ביאורו בפסוק בפ' וירא, כי ידעתיו אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ד' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ד' על אברהם את אשר דבר אליו. והיינו דיש מדריגה לעבוד את הקב"ה שלא ע"מ לקבל פרס ויש מדריגה גדולה מזה והוא דהיות שהקב"ה הוא בעל הטוב ויש לו נחת רוח להיטיב ולהתחסד עמנו, ע"כ הוא עובד ד' כדי לקבל פרס וע"י יהי' לו להקב"ה נחת רוח. וזהו פי' הפסוק כי ידעתיו שהקב"ה אוהב אאע"ה משום שיצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ד' וכו' למען הביא ד' על אברהם. שמצוה את בניו לילך בדרך ד' כדי שיוכל הקב"ה לקיים הבטחתו. ואומר הפנים יפות דזהו כוונת רש"י בשלמים דמאחר דהכהנים

אוכלים והבעלים אוכלים ומשלחן גבוה הם אוכלים ע"כ היא שלום מכל הצדדים.
 ולפי"ז שפיר י"ל דזהו ג"כ כוונת הפנים יפות במה שפי' שהעני מביא סלת
 שיתברך פתו, והיינו שיהא לו להקב"ה נ"ר במה שיברך פתו.
 ובזה נבין אמאי כתיב דין זה דפתיחת דלתות ההיכל בשלמים דוקא אף דדין
 זה שוב גם בעולה, משום דטעם פתיחת הדלתות הוא כדי שיצא ההשפעה מרצון העליון
 להטיב ולהתחסד, וזהו נראה יותר בקרבן שלמים מבשאר כל הקרבנות דבשלמים אוכלים
 הכהנים והבעלים משלחן גבוה. (המשך חסר למה בציבור א"צ שום חלונות)

יום ב' דחיה"מ פסח (חשליח)

בקריאת היום קרינו פסל לך, והטעם משום דכתיב בה את חג המצות חשמור.
 ולכאורה הי' די להתחיל מאת חג המצות חשמור ולקרוא עד סוף הפרשה, דהא גם משם
 עד הסוף יש ט' פסוקים. ואפי' לאותן הפסוקים שסוברים דצריך י' פסוקים מ"מ הכא
 קורין עוד כפ' פנחס ויכולים לצרף זה, ואפי' אם נאמר דאינו מצטרף מ"מ הי' די להתחיל
 בפסוק א' או שנים אבל למה מתחילין כל כך בהקדם מפ' פסל לך ומה שייכות יש עם כל
 פרשה זו לפסח.
 והנראה, דהנה כמו בימי השבוע אמרו חז"ל דג' ימים האחרונים נקראים קמי שבתא
 ויש להם שייכות עם חשבת הבאה, וג' ימים הראשונים נקראים בתר שבתא ויש להם שייכות
 עם חשבת שעברה, כמו כן י"ל בד' ימי חיה"מ, ב' ימים הראשונים יש להם עדיין שייכות
 עם ימים הראשונים של פסח ומיום ג' דחיה"מ והלאה כבר שייך לשביעי של פסח.
 והנה החילוק בין יום ראשון של פסח ושביעי של פסח הוא כי ביום ט"ו ניסן
 הי' היציאה ממצרים וגם אז נתעלו ישראל למדריגה גבוהה מאד, אבל לאח"ז נפלו שוב
 וכמו שאנו רואין שבפועל נסעו עוד הפעם למצרים כדכתיב וישבו ויחזו לפני פי החירות.
 ואולי הי' זה מפני שנפלו ממדריגתם ברוחניות לכן גם בפועל הוצרכו לשוב למצרים או
 אפשר להיפך שמחמת ששבו למצרים לכן זה פעל גם על מצבם הרוחני שנפלו ממדריגתם.
 אבל יהי' איך שיהי' נפלו עוד הפעם במצרים ואבדו כל מה שקבלו בשעת יצ"מ, ואח"כ
 בשביעי של פסח הי' יציאת מצרים שנית ובבחי' עוד יותר גבוהה מפעם הראשונה ואז זכו
 להאמונה שלימה כדכתיב ויאמינו בד' ובמשח עבדו.
 והענין הזה הי' לחירות לבני ישראל כי אף אם א' נופל ממדריגתו ומלכלך עצמו,
 ג"כ יש לו תיקון ויכזל לשוב לד' בחשבה וזהו החילוק בין יום א' של פסח לז' של
 פסח כי ביום א' של פסח היו בבחינת צדיקים ובז' של פסח בבחינת בעלי חשבה ולכן
 יום ז' עוד יותר גבוה מיום א' כי במקום שבעלי חשבה עומדים אין צדיקים גמורים
 יכולין לעמוד.
 וזהו מה שכתוב בזוה"ק עה"פ מה תצעק אלי בעתיקא חליא מילתא, כי בחי' חשבה
 ותיקון, זה בא מבחי' עתיקא ששם הוא שורש י"ג מדות של רחמים.
 ולכן מיום ג' דחיה"מ פסח קורין ענינים המורים שיש ענין של חשבה ותיקון
 ואף מי שאבד כבר מה שקנה בליל התקדש חג יכול לזכות לזה שוב וביחר שאת בבחי' בעל
 חשבה. ולכן קורין היום הפרשה של פסל לך להורות לאיש ישראל שאף אם נדמה לו שהלוחות
 שלו נשברו, עדיין יש בחי' של לוחות שניות וגם אז קורין הי"ג מדות של רחמים הכל
 הכנה ליום שביעי של פסח להורות שיש ענין של תיקון.
 נכן ביום ד' דחיה"מ קורין ענין פסח שני שהוא ג"כ ענין תיקון שמי שהי' טמא
 לנפש או בדרך רחוקה עדיין יש לו תקוה וכל זה הוא ענין תיקון שזהו ענינו של שביעי
 של פסח כדאיתא בפיוטים ובספח"ק שימים הראשונים של פסח הם כנגד פסח מצרים וימים
 האחרונים הם כנגד פסח לעתיד עולם התיקון.
 ואולי יש לפרש מה שאמרו חז"ל שאמר הקב"ה למשה פסל לך הפסולת יהא שלך ואמרו
 שמחפסולת נחשך משה לרמז שאיש ישראל יכול להתעשר מן הפסולת שלו וע"י העבירות שלו

יכול להתעלות עוד ולהתעשר בכחי' מקום שבעלי חשובה עומדים כנ"ל.
וביום זה הוא ג"כ ההילולא של ר' אהרון הגדול מקארלין אשר הוא הגבר הקים
עולה של חשובה, ושמעתי מאדמו"ר מסקווירא זצ"ל שמה שהעולם אומרים שהחזיר בחשובה
שמונים אלף אנשים, לא שלקח סתם בעלי עבירה ועשה מהם בעלי חשובה, רק שלקח פ' אלף
רשעים גמורים ועשה אותם צדיקים גמורים, ומסתמא אם נפטר ביום זה הי' לו שייכות
ליום זה כנ"ל שביום זה מתחיל ענין של ז' של פסח וענין החשובה והתיקון.
וגם איהא בצוואתו שנדפסה בספר בית אהרן וזלה"ק ובשנה שני' לעשות עכ"פ
כל ערב שב"ק ובכל ער"ת כסדר הנ"ל הלימוד והקדיש והצדקה, הגם שמשפט רשעים בגיהנים
רק י"ב חודש אינני יודע אם יהי' לי זכות לבוא לגיהנם בשנה ראשונה. ענ"ל.
וכסיפר זאת האבד"ק מצעהלים (שליט"א) זצ"ל, סיים ואמר שבאמת לא זכה ליכנס
לגיהנם, ואנן מה נענה אבתרי', זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

שבת חוה"מ פסח

כמנהגינו אומרים אנו שיר השירים בפסח. וכתב השפ"א טעם לזה דשיר השירים
הוא משל לאהבת השי"ת לכנסת ישראל, ומזה יכולים אנו ללמוד לכל דברים גשמיים, שאינם
אלא משלים לדברים נשגבים מאוד. אבל בכל השנה אין קוראים אותה ברבים כדי שח"ו לא
יפול אדם בחמשל, (חיינו שלא יתפוס בחמשל לחוד). אבל בפסח שנחגלה אז גודל אהבת
השי"ת לבני"י והוא זמן של "דלגו עלי אהבה" אז ליכא למיחש שישטה אדם מלא להבין שהוא
משל על אהבת חבורא לבני"י.
בשיר השירים נמצאים ב' שבחים, שבח של הקב"ה ושבח של בני"י, ובשניהם מקלס כל
הקומה שלימה. אלא שבהקב"ה מתחיל ב"ראשו כחם פז" ומסיים ב"שוקיו עמודי שש" פלמעה
למטה. משא"כ בבני"י מתחיל ב"מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב" ומסיים ב"ראשך עליך
ככרמל", מלמטה למעלה. ועיין ברש"י (ז-ב) שחרגיש בזה וע"ש מה שתי'.
ונראה לבאר באופן אחר. בהקדם מה דנקיט בידינו כללא דלעולם מונים תחילה
זה שחשוב יותר. ובכמה מקומות בש"ס ילפינן חשיבות של איזה דבר ממה שמוקדם בקרא
ולדוגמא עיין (בדכות מא). ולכן פשוט למח כשמשבח הקב"ה התחיל ב"ראשו כחם פז",
דהקומה שלימה הוא הי' מידות עליונות, וחמידת הגבוה ביותר הוא כת"ר, חמונה על הראש.
אבל בשבח של כנסת ישראל אדרבה החשיבות בהקומה שלימה שלחם מתחיל מתחת לעילא.
דאי' בספח"ק דכל הדורות של כלל ישראל הם קומה שלימה. ודור המדבר היו הראש, כמ"ש
"בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", ובספר מניא מבואר דכל ראשי הדורות הם גלגולים
מאנשי דור המדבר. ודור האחרון, דור של עיקבתא דמשיחא הם העק"ב. וכשתחזינה
עינינו בשוכן לציון בדחמים אז מי ישב במזרח ומי יהיו החשובים? האנשים מדור זה
של עיקבתא דמשיחא שעבדו והתחזקו עצמם במצב של חושך והסתר פנים. ובסוף מלאכי
כשמדבר שם אודות הזמן קודם שיבוא משיח כתיב "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו
ויקשב ד' וישמע" דבעיקבתא דמשיחא כשירצה א' לומר איזה דיבורים אמיתיים להשי"ת
יצטרך להצניע עצמו מפני המלעיגים שיהיו אז כדאי' בגמ' סוף סוטה בסימני דעיקבתא דמשיחא
ויראי ד' ימאסו, והיינו "ויקשב ד' וישמע" שאין אחר שומע אלא השי"ת בעצמו. ואז
אלו שיחזקו יחד ואיש אל רעהו יאמרו חזק "און זיי וועלען גארנישט אפלאזען" הם
יהיו החשובים כשיבוא משיח ב"ב.
ולכן מתחיל ב"מה יפו פעמיך בנעלים" דנעלים הוא עור שמטבב כל העקב, והיינו
משכא דחוי', הנחש הקדמוני, הס"מ, (ולכן בעי למשי ידי כשנוגע בה) שקודם שבא סוף
כשיזבח אותו בבצרה, נותנים לו שליטה גדולה, כמשל למי שנפסק לו עונש מיתה עק הוא
ליחן לו סעודה אחרונה בכל משאלות לבו. ומה יפו דורות אלו של פעמיך דהיינו דור
של העקב בעיקבתא דמשיחא שהם מסובב בנעלים, במשכא דחוי', בשליטת הס"מ, ואעפ"כ

"בת נדיב" שמחזקים עצמם באמונה, שהוא היסוד של אברהם אבינו, שנקרא נדיב, שנאמר נדיבי עמים נאספו (סוכה מט:), שהוא עיקר המצוה של עיקבתא דמשיחא כמו שביארתי באריכות במקום אחר. (ע' מאמר האמת והאמונה בלילות בחמתיבתא תשל"ח) וע"פ לקמן בחילולא של האריז"ל תשל"ח).

ואחר שמסיים כל הקומה שלימה חוזר ואומר "ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהסיים" וי"ל דהכוונה היא על דור הדל והשפל של עיקבתא דמשיחא, דהם באמת מחובדים לדורות הראשונים, ואי' בתניא שהם באמת גלגולי דור המדבר, והיינו "ודלת ראשך" הראש, שבדור קודם משיח נתגלגלו בדלים ושפלים, הם חשובים "כארגמן" כידוע שהוא הד"ח של ממלאכי אלקים נושאי המרכבה, ולהם נאמר "מלך אסור ברהסיים" שהמלך מלכי המלכים הקב"ה קשור להם באהבה וחיבה יתירה.

וזוהו שיר השירים אשר לשלמה, דהנה בעלמא כשאחד שר איזה שיר וחבירו ג"כ שר עמו, אם שר שיר שיש לה שייכות אם שיר של הראשון והוא ב"הרמני", אז מסייע לשיר הראשון ויוצא משניהם שיר חדש יפה יותר מא' משירים הראשונים. אבל אם אינו בהרמני לא די מה שאינו יוצא שיר חדש אלא שגם מקלקל שיר של הראשון. וב' שירים של הקב"ה ושל כנסת ישראל יש להם שייכות חד בחבירי' וזה מראה על חשיבות בן הקב"ה לכנ"י. ולכן נקרא שיר השירים דהיינו שיר ג' היוצא מב' שירים, כיון שהם ב"הרמני". וזהו אשר לשלמה שפי' חז"ל דקאי על המלך שהשלום שלו הקב"ה, והשלימות הוא כביכול ע"י ב' שירים חללו. ובדש"י עה"כ ויט אהלה כתב מדכתוב אהלה לשון נקבה משמע שתחילה הכין אהל אשתו ואח"כ אהלו. וה"נ מדכתוב אשר לשלמה משמע שתחילה שר השיר של כנ"י הכלה ואח"כ השיר של הקב"ה החתן, כידוע מחז"ל שהקב"ה חס יותר מכבודו של צדיקי ישראל יותר מכבודו.

וידקא בשבת חוה"מ קוראים אנו שיר השירים לפי שאז נתגלה עוד יותר אהבה ממה שנתגלה ע"ש פסח לפי ששבת גופא היא יום של אהבה, כמו שאנו מתפללים בנוסח התפילה "באהבה ורצון" (ובשנה דליכא שבת חוה"מ קוראים אנו שה"ש בשביעי של פסח, וכחב הבעל התניא בסידורו שהוא כמו השבת של פסח דכמו שבת כולל השבת ימי חמשה כן שש"פ כולל כל ימי הפסח.) ואומרים אנו בתפילה בשבת חוה"מ "באהבה ורצון בשמחה ובששון" שיו"ט שהוא ימי שמחה משמחים אנו באהבה יתירה שהקב"ה מגלה לנו ביום השבת.

וצריך ליטול מהמועד על כל השנה, ואי' בספח"ק שהג' רגלים הם כנגד הג' אבות ופסח הוא כנגד אברהם, שיסודו הוא אמונה דעיקר האמונה כתיב אצלו בתורה. והרמב"ם כשמנה מצות אמונה הביא הפסוק "אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", שזהו ג"כ העיקר מיסודי האמונה. ובב' ימים הראשונים יש לנו מצוה לאכול מצה שהוא מיכלא דמהימנותא וימים האחרונים הם קריעת ים סוף דכתיב "ויאמינו בד' ובמשה עבדו". וצריך לל' א' ליטול ביצת מצרים וביצת היס וליילך מאיו"ט בדכוש גדול. וליטול מהמועד על כל השנה. וזה מתפללים אנו מהשי"ת "והשיאנו ד' אלקינו את ברכת מועדך", מלשון משא, שמתפללים אנו מהשי"ת שהוא יקיים מצות טעינה ויסייע אותנו לטעון ברכת המועד, והוא ג"כ מלשון "ויתן משאת כיד חמלך" שהקב"ה נותן לנו אז מתנות חסד, והברכת המועד היינו אהבת ד' צו ליב האבען די רבש"ע און אמונת ד', און מיר דארפט דאס מיט נעמען מיט זיך און א גאנץ יאר. "והנחילנו ד' אלקינו באהבה ורצון בשמחה וששון שבת ומועדי קדשך וישמחו בך ישראל מקדשי שמך.

שביעי של פסח

המעביר בניו בין גזרי ים סוף את רודפיהם ואת שונאיהם בחזומות טבע, וראו בני גבורתו, שבחו וחדדו לשמו, ומלכותו ברצון קבלו עליהם וגו', ונראה לבאר ההמשך במה שמנה הגיסים שעשה עמנו השי"ת בחוציאנו ממצרים, ואח"כ אומר ומלכותו ברצון קבלו עליהם שלכאורה אין לו שייכות כאן.

ונראה לרמז בזה, דהנה נהגה ישראל למנות פרנסי הציבור ביום זה של שביעי של פסח, וכתב הבני יששכר טעם לזה, דאי' דקשה מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף, וכיון דהפרנסה בא מהשי"ת ע"י הפרנסים שהם כמו צינורות שנשפע ע"י ההשפעה, לכן ממנים אותם ביום זה של קריעת ים סוף.

בודאי צריך להתפלל על מנהיגי הדור שיהיו בריאים והשי"ת יתן להם כח לנהג כלל ישראל, אבל ידוע מה דאי' בגמ' בדרכות (נח) דאין ממנים פרנס אלא ברצון הציבור. נמצא דאם היו כל הציבור של כלל ישראל מחרצים למנות עליהם הקב"ה לפנחס, יהי' ד' למלך כמו שיהי' לעת"ל כשיבוא עת התיקון. וזהו העבודה בשביעי של פסח. שיהי' השי"ת בעצמו פהנסינו ולא נצטרך לפרנסים ושלושים אחרים, ויבוא הגאולה שלימה ב"ב. וזהו ההמשך שבזמן של המעביר בניו בין גזרי ים סוף, אז ומלכותו ברצון קבלו עליהם, משח דהיינו בחי' משה שנתגלה בכל דור בצדיקי הדור ובנ"י, לך אנו שירה, שיחד כולל הדרו שיהי' השי"ת הפרנס של כלל ישראל וד' ימלוך לעולם ועד. האם כ"א מסכים למנות הקב"ה לפרנסו? כן. ונזכר כולנו לחיות בירושלים וחשי"ת בעצמו יהי' פרנסינו.

מנהג ישראל הוא אצל הצדיקים שחוטפים מצות בשביעי של פסח (או באחרון של פסח) והענין נראה, שהעבודה של שביעי של פסח הוא לחטוף ביזת הים, אלא שצריכים אנו כלים לקבל ההשפעה של ביזת הים שיוורד כל שנה מהשי"ת, וחטיפת המצות הוא כלי לקבל השפעה זו. אבל באמת אין צריך דוקא כלי זה, אלא שכל העובדות טובות שעושים אנו בימים אלו של שש"פ ואחרון של פסח הם כלים לקבל ביזת הים, היעלה ויבוא האכילת מצה וכדומה. וזה שאנו יושבים ביחד באחזה ורעות ושותים יין ואומרים לחיים זהו ג"כ כלי לקבל ביזת הים, וצריך לחטוף! מיר דארף אריין כאפען וואס מיר קען!

אחרון של פסח

בהפסדה כתיב והחרים ד' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר כעיס רוחו והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים ע"כ. דלעת"ל יגזור הקב"ה הנהר לז' נחלים. וביאר הבעל החניא בליקוטי תורה למה במצרים נגזר לז' נחלים כנגד הג' אבות ושלשה אמהות, וביאר שם הענין על דרך חב"ד, אבל אני אבארנו למוחים שלנו ע"ד הפשט.

עכשיו יושבים אנו בסעודת משיח או סעודת הבעש"ט והם באמת ענין אחד לפי שהבעש"ט גילה ביאורים בזוה"ק שהוא תורתו של משיח כמו דאיתא בזוה"ק בהאי ספרא יפקון ישראל מגלותא. וידוע דלעת"ל יהי' ז' ימים של פסח מצרים ואח"כ ז' ימים של פסח לעתיד כמו שאומרים במערכות פסח מצרים, ופסח לעתיד. ויום אחרון של פסח הוא יום הראשון של פסח לעתיד ולכן נקרא אחרון של פסח דהיינו פסח האחרון, פסח דלעתיד. וזה מבואר בס' פרי צדיק, עיי"ש.

ונתגלו ישראל באחרון של פסח לאכול חד מחברי' (צ"ו מישע"ן), ובפשטות הטעם הוא דכל הטעם שאין אוכלין חד מחברי' הוא חומרה בעלמא, ולכן באחרון של פסח שאינו אלא מד"ס מישע"ן מי"ר כדי להורות שכל א' הי' לו פסח כשר, אבל כמובן יש בזה טעם עמוק יותר. ונראה שביאורו הוא ע"פ הנ"ל דאחרון של פסח הוא יום ראשון מפסח דלעתיד, ואז לעת"ל כתיב "ואת הצפוני ארחיק מכס", שלא יהי' עוד יצה"ר בעולם. וכמו שכתב הרדב"ז שלא מצא שום טעם הגון למה חמץ בפסח אסור במשהו, ומוכרחים לפרש ע"פ מה דאי' בזוה"ק שחמץ היינו היצה"ר ולכן אסור אפי' במשהו עיי"ש. ולכן לעת"ל דלא יהי' עוד יצה"ר לא יהי' עוד חמץ, ולכן באחרון של פסח נוהגים אנו בענין זה "צו מישע"ן להראות שביום זה באיזה בחינה, בטול המציאות של חמץ בעולם, כמ"ש לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי.

ושמעתי מאת א' ממשמי הרב אהרן ראטה זצוקללה"ה בעמ"ח ס' שומרי אמונים וס"ס, שהי' תלמיד של הצבי לצדיק, ששמע מרבו דבאחרון של פסח צוה ה"צבי לצדיק" לחסידיו להביא כ"א מביחו "פליישיגער קניידלאך" והי' שם אנשים שכל השנה לא הי' אוכל מבתיהם. ובעריכת שולחנו ערב כל "הקניידלאך" ביחד ואכל ממנו וחלקו לחסידיו. והענין הוא כמו שביארנו לעיל דאחרון של פסח היא יו"ט שיושבים אנו (מי שהוא במדינה כראוי) בזמן של לעת"ל ובטול כל היצה"ר. (אבל ודאי דאס איז נישט נאך צו טאנצען ווייל דוקא ער וואס ער איז געווען א איש צדיק הי' יכול לעשותו.) והנה יש גוף האילן דהיינו האבות הקדושים, אברהם הוא אחד, ואח"כ בא יצחק שנכלל בתוכו אברהם ג"כ, ויעקב נכלל בתוכו גם אברהם ויצחק, ולהיפך אברהם נכלל בתוכו יצחק ויעקב בכת. ולכן כולם חד הם שהוא גוף האילן. וכל הד' אמהות בטלין לבעליהן כמ"ש הר"ן שכל קדושת ישראל תלוי בזה שהנשים בטלין ונכנעין לבעליהן ולכן בעיני דוקא "אמר הוא" בקידושיין.

אבל הי"ב שבטים הם ענפי האילן שכולם מחולקים לי"ב חלקים שונים. ולכן שייך שא' יבוא משבט ראובן ולא משאר השבטים וכן להיפך. אבל כולנו באים מאברהם יצחק ויעקב שהם גוף האילן.

וזאת ידוע שכל חודש הוא כנגד א' מי"ב צירופים של שם הוי' ב"ה. וכן כנגד א' מהי"ב שבטי י'. ולכן בשמונה עשרה חוץ מג' ראשונות וג' אחרונות יש י"ב ברכות כנגד הי"ב שבטים. אבל שבת ליכא אלא ברכה אחת באמצע. לפי ששבת הוא מעין עולם הבא מעין לעת"ל שהכל פונים אל שורש האילן ואין משגיחים עוד בהחילוק של הי"ב שבטים, ולכן כל חפציהם ותשוקותיהם אז אינו אלא לרוחניות"קדשינו במצותיך ותן חלקינו בחורתיך וכו' "משא"כ בכל השבוע מבקשים גם על צרכי הגוף. וכן בשבת אומרים אנו "להגיד כי ישר ד' " דאז ליכא אלא צירוף א' מצירופי שם הוי' דהיינו הוי' כסדר שהיא השם דלעת"ל, דכל השמות יש להם צירוף דין אבל לעת"ל יהי' כולו ישר ולית בי' שום דין. (שישר מורה על חסד ומהופך מורה על דין).

ולכן בהפסדה של אחרון של פסח שהוא יו"ט של לעת"ל מפסח דלעתיד, כתיב אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים" דאז לעת"ל אין משגיחים על כל שבט לעצמו אלא הכל פונים אל השורש, שכולנו משורש אחד מאילן א' של אברהם יצחק ויעקב. וזהו ג"כ מה דאי' בהפסדה שלעת"ל יבקע המים לשבעה נחלים דהם באמת חדא

כמו שביארנו לעיל דלעת"ל כולנו נהיה בטלים ונכנעים תחת שורש אחד ולא יהי' עוד חילוקים בין א' לחבירו, והכל כנגד צירוף א' של שם הוי' כסדר, וכן חמצא ש"כי עזי וזמרת י' ד' בגמט' פסח לעתיד, ו"עזי וזמרת י'" בגמט' פסח מצרים, דלעתיד נוהג שם הוי' כסדר "כי ישר ד'".

ולכן נהגו ביום זה "צו מישען" דבכל ימי הפסח וכל השנה, כל אחד יש לו מנהגים שונים, אבל אחרון של פסח שהוא מפסח דלעתיד אין משגיחים על כל מנהג ומנהג שונים זה מזה, אלא הכל פונים לדעת אחד להשורש האילן, ואין חילוק לי"ב צירופי הוי' ואין חילוק לי"ב שבטים והכל הולכים על דרך אחד.

והנה יו"ט האחרון הוא לבני גלותא דוקא. והוא ע"ד מה דאי' בזוה"ק שנתגלה ליחזקא' מעשה המרכבה דוקא אחר שהלכו ישראל בגלות לאחר חורבן המקדש, שנתן לכלל ישראל אשישות ותפוחים "כי חולת אהבה אני" כמו שנותנים לילד חולה כל מיני אשישות. ואי' בס' חניא דלכן נתגלה להאריז"ל והבעש"ט חורות שלא היו לחנאים ואמוראים חשגות בהם, והענין הוא כנ"ל ג"כ, שראה הקב"ה מצב שלנו בגלות ולכן נתן לנו מסעמים כדי לחזקינו. וכל המועדים מתחילין בא"י ובהילוך השמש בא לנו בגלות, אבל יו"ט אחרון של פסח ליכא כלל מציאות זה בא"י. דאחרון של פסח הוא יו"ט אחר של פסח דלעתיד, והקב"ה נותן אותה לנו בגלותא כדי שנסעום מעט מלעת"ל. (כמו שקודם שבת נותנים לסעום ממאכלי שבת.) וכתיב שמשא ראה עד הים האחרון והיינו כל ישראל שדרים בגלותא, ולנו אנשים של חס האחרון נתן הקב"ה אחרון של פסח, הפסח שהוא "לאחרונים". און מיר דארפען נאך אריינכאפען עסען מזה כל זמן עס איז נאך מיכלא דמהימנותא, ווייל מיר עסען נישט טעג, נאר מיר עסען אלע הלכות וועט זענען פארבונדען מיט דער מזה. כמו מצות שימור" ואפי' ספק ספיקא אי' בפוסקים דלא מיקרי שימור, ואף שכשר מיהו אינה מזה שמורה. און מיר דארפען נעמען די ביזת מצרים און די ביזת הים, והשיאינו ד' אלקיננו, שהשי"ת יקיים מצות טעינה, און ער זאל אונז אן לאדען מיט די אלע ביזות" את ברכת מועדך לחיים ולשלום לשמחה ולששון".

שמיני

ברוב השנים קוראים פ' שמיני אחר הפסח ומסיימים את ספר ויקרא ומתחילים במדבר קודם חג השבועות. ונראה שאחרי אכילת המצה, מיכלא דמהימנותא קוראים פ' שמיני וכולל פ' מאכלות אסורות שהוא שמירה לאמונה כידוע מאגרת הרמב"ם שמוכא בס' תולדות יע"י ובספר דגמ"א.

ובימים אלו ממשיכים קדושה וטהרה ע"י הספירה כמו שאומרים ואטהר ואחקדש בקדושה של מעלה וכו' ולטהרינו ולקדשינו בקדושתך העליונה. וע"י שמירה ממאכלות אסורות קונים קדושה וטהרה כלשון הרמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות, "וכל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממקד נפשו לשם הקב"ה שנא' והתקדשתם וגו'" עכ"ל.

והנה בספר יד החזקה יש לו להרמב"ם שני ספרים אשר נקרא שם ספר הקדושה וספר הטהרה. ופלא הוא, שכמעט כל עניני שני ספרים הללו קוראים בפרשיות של ימי הספירה, בימים של "וקדשינו וטהרינו". כיצד, בספר הקדושה יש כל דיני בהמות ועופות ודגים טמאים, אשר מקומם בפ' שמיני. וגם איסור טבל מונה הרמב"ם בהלכות מ"א והוא בפ' אמור מן הקרא ולא יחללו את קדשי בנ"י (סנה' פ"ג ע"א). וכן הלכות שרצים בפ' שמיני. וכן נבלה וטרפה בפסוק האחרון של פרשה זו, עיין רש"י ובגמרא. וכן איסור דם בפ' אחרי. ואיסור ערלה וכלאים בפ' קדושים. ואותו

הם בנד
בפ

[illegible][illegible][illegible]

מאכליה ואסור להנצחה אסורין שגם דם שאינם הבהמיות ראויים לאכילתו כדברי ר' יוחנן ור' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן ברי ר' זכריה ור' יוחנן ברי ר' חנינאי ור' יוחנן ברי ר' חזקוני ור' יוחנן ברי ר' חזקוני ור' יוחנן ברי ר' חזקוני ור' יוחנן ברי ר' חזקוני

[illegible]

סדרה
והמקצה
באחד
למה לא
וגרענותי
נחן ד' לכפר
ג"כ אסור
עם האדם
שאינו מעלה
שחונסין
ומה שחונסין
סוד -
שם מקומו
תלב יש בפרשת
ימי הספירה,
ליצי בקומר,
אלפי ד',
קראים

שאר
על המזבח.
משום שהיא משכן
שיר למזבח. דם חי, משכן
הם אסורים, ואין שיר
בספר קדושה הוא מפני
המבנים
בג' שהיא הקריאה לשבת הגדולה
שקריאתה שפיר בימי הספירה
הטהרה והקדושה, קריאת
קדושים תהיה.
ואח"כ "קדושים תהיה".
מחילה הטהרה והקדושה, קריאת
קדושים תהיה.

אִים שֶׁי פֶּרֶשִׁיּוֹת אֲחִיקָה וְהוּא הַשְׁכָּה

דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו' ויש להבין מאחר שזכתה להרבות דמות ולהביא נפש ישראל לעולם, וקיים מצוה ראשונה שכתוב בתורה לפי דברי הר"ן בפ' האיש מקדש דגם היא יש לה חלק בהמצוה, וגם היתה בה עדבר שלמד מלאך עמו תורה מאור הגנוז ואז ראה מראש העולם עד סופו, והלך עמה קדושת ביהמ"ד וקדושת התורה, א"כ למה היא טמאה שבעת ימים. והמפרשים כתבו טעמים לזה אבל עדיין צ"ע בהם. ויש שכתבו שהטמאה באה ע"ש התאווה ע"ש, בחטא יחמתי אפי"א אבל קשה דאי משום הא חסגי בטבילה והעריב שמש כמו אם לא היתה ילדה בן קיימא והביא נפש קדושה בישראל.

ונראה לבאר הענין, דהנה בכל זמן יש מלחמה בין היצ"ט והיצה"ר, הנשמה נגד כוחות הרע והשטן, וכן סידר הקב"ה הטבע של עוה"ז, זה לעומת זה ברא אלקים, ולפי גודל הקדושה כן תגדול הקטרוג, ולכן כשיצאו בני"י ממצרים וזכו להג' שערי בינה קטרג עליהם השטן בטענה של הללו והללו עובדי ע"ז. ולכן ענין גדול הוא בצדיקים להסתיר מעשיהם, ובכלל כל דבר שבקדושה שעושה אדם בסתר גדול הוא מאוד.

ולכן כיון שזכתה להביא נפש מישראל בעולם נתעורר אצלה קטרוג גדול. ואי' בגמרא (נדה לא') מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמר להן בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה וכו'. ובאמת אינו חל, ולמה תעשה כן, אלא דכיון שעשתה ענין גדול נתעורר על' קטרוג ופיתוי ומסתמא נכשול. וכמו שפי' החיוו"ט גבי העשרה ניסים שנעשו בבימה"ק ואחד מהם הי' שלא פירע קרי לכה"ג ביום הכיפורים וז"ל יש מי שחקש ולמה יארע לו קרי אחר שהיו מזריזין אותו כל שבעת הימים והוא בטוהר כל היום והוא וזקני העם כל הלילה לא יחשו מלזרזו, והחשובה כי יצר טוב ויצר הרע מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים וכשאחד מהן קרוב להיות מנוצח יתחזק על עמדו בראותו כי כלתה אליו הרעה וכו' ולזה הי' קרוב מאוד להיות הכחז בעל קרי כ"כ במד' בשם החסיד ז"ל עכ"ל. וכן הוא הענין שבדורות אלו של עיקבתא דמשיחא נתעורר בנו קטרוגים גדולים כמו שהי' ביצ"מ לפי שהיצה"ר קרוב להיות מנוצח בביאת משיח כדברי החיוו"ט הנ"ל, וכמו האם שהוליד נפש קדושה בישראל היתה לה חבלי לידה, כן קודם ביאת משיח שכינה לה התורה ג"כ בלשון לידה "לידת בן דוד" יש חבלי משיח.

וזהו מה דכתיב "וילדה זכר וטמאה שבעת ימים" דכיון שעשתה ענין גדול כ"כ נתעורר עלי' קטרוג ולכן היא טמאה שבעת ימים, ואורכה מזה שיש לה טומאה חמורה כ"כ, ראינו כמה גדולה היתה המעשה שעשתה שהביא נפש ישראל בעולם. אי' במדרש דכשנשטרו נדב ואביהו על אשר הקריבו לפני ד' אש זרה, כתיב "וידם אחרון" משמע דהי' לו מה לטעון, מה הי' לו לטעון? ביום השמיני ימול בשר ערלתו. והוא מה שנקרא מד' פליאה.

עוד כתיב בפרשתינו אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וכו' וביום חשמיני ימול בשר ערלתו. ויש להבין מה שייך פסוק זה כאן כשמדבר בעניני טומאת יולדת.

והנה בטעם טומאת יולדת כבר ביארנו לעיל דהוא משום הקטרוג שבא עליה על אשר עשתה דבר גדול שהביא נשמה קדושה לעולם, כסברת החיוו"ט גבי כה"ג. אבל עוד נראה לבארו על אופן אחר קצת ע"פ דברי האוה"ח הק' בפרשת חקת וז"ל ופסקו הרמב"ם בפ"א מה' טומאת מת שאין הכותי נעשה טמא מת וכו' והנה ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמצעות קבלת התורה שזולת זה הנה ככל הגוים בית ישראל וכו' כי ע"י שקבלו התורה נעשו עם בני"י דבר שהרוחני' השפלים תאביס להדבק בהם להיות חטיבה של קדושה עליונה נכו' ובמותם ג"כ תחרבה הטומאה וכו' וכבר משלתי במ"א ענין זה לב' כלים שהיו אצל בעה"ב אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אותם והוציאם לחץ מהחדר, ואותה שהיתה מלאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והדמשים ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהדמשים לא ישוה לשל דבש כמו כן אדם מישראל שמת להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה התאביס תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב וגו' עכ"ל. וע"פ דברים אלו י"ל דאותה האשה שהיתה בתוכה נפש קדוש מישראל ושרתה בתוכה קדושה גדולה ואור מאור הגנוז, כיון שנתרוקן הקדושה ממנה, באו הקליפות והטומאה לידבק עמה ולטעום ממתיקות הדבש הנשאר בכותליה. ©

כ/ אמונת האמת - אמת [האמת] ו' אמת ו' אמת

אלא שמעחה קשה דלפי סברה זו הי' צריך להיות הדין שכשמוליד בן זכר חהי' טמאה יותר מכשמוליד נקבה כיון דקדושת הזכר גדול יותר, כמו בישראל שמת דמטמאה יותר מעכו"ם שמת.

ונראה דביאור הענין הוא, דהנה אפרינן מת אחד ממשפחה ידאוג כל המשפחה מת א' מחבורה ידאוג כל החבורה. וחטעם הוא משום דמשפחה א' הם משפחה משום דבשמים נשמותיהם חקוק'ס מכסא הכבוד ממקום אחד, ולכן יש להם שייכות חד בחברי' וכן הוא ענין של חבורה. ולכן כיון ששלט בא' מהמשפחה מידת הדין צריכים שאר המשפחה שיש להם שייכות לו, לדאוג גם לעצמם. וכן להיפך פסקינן דאם חל יום שמיני בחשעה באב שחזא נדחה וזהאב והאם והסנדק אוכלים, וקשה דבשלמא האב אוכל לפי שהוא מקיים חיובו למול בנו והסנדק אוכל לפי שהוא כמו מזבח למילה, אבל האם למה אוכלת מה שייכות יש לה לשמחה זו, אלא שהענין הוא כנ"ל, דכיון שיש לה שייכות גדולה להנימול מחמת קורבה שלה שהיא אמו לכן יש לה שייכות להשמחה, וכמו שאם ח"ו מת הבן היתה אמו אבלת גם בשמחת הבן הוה האם בעלת שמחה.

הענין של ברית מילה כידוע גדולה היא מאוד, והיא שמחה מעולם השמיני, שיורד השפעה מעין גאולה העתידה, ואליהו הנביא בא לכל ברית מילה שהוא המבשר הגאולה. ואי' בגמ' שבהביחמ"ק הי' כנור של ז' נימין אבל לעת"ל יהי' של ח' נימין, כמ"ש למנצח על השמינית וגו'. וביאר המהר"ל דעד ז' הוא ז' ימי בראשית, אבל ח' הוא למעלה מן הטבע, וזהו עולם השמיני שהי' לעת"ל, והיינו אז ישיר, דא"ז בגימט' ח' שהוא השיר של לעת"ל חשיר של עולם השמיני. וכן הוא ענין של חנוכה שמדליקין ח' נרות כידוע. וזהו עצם הענין של ברית מילה שהיא נגד הטבע כמ"ש הרמב"ם, דמילה הוא כדי להכריח החאווה שהיא הטבע של אדם. ובזמן זה שיורד השפעה של מעין לעת"ל ליכא מציאות לסומא, דלעת"ל כחוב ואעביר רוח הטומאה מן הארץ.

ובזה נתיישב למה בלידת בן זכר הטומאה קצר מלידת נקבה, דבאמת גם בזכר היתה צריכה להיות טמאה לכל הפחות י"ד ימים כנקבה, אלא כיון שבא יום השמיני דאיכא מצוה לימול בשר ערלתו, זה מסלק הטומאה שלה ונסתהר כמו שביארנו (ואף היכא דלא מל בנה ביום השמיני מ"מ טיהרה חתורה משום לא פלוג). ובזה ג"כ נתיישב המשך הכתובים והבן. ועתה מבואר היטב כוונת המדרש פליאה, דאז הי' בשמיני למילואים, שנתחנך המשכן ונסל י' עטרות, וירד אז אש מן השמים, והי' יום מעין לעת"ל. ואז ביום השביעי הקריבו נדב ואביהו אש זרה לפני ד' אשר לא צוה אתם "ותצא אש מלפני ד' ותאכל אותם וימתו לפני ד'", ואי' בזוה"ק שהם היו נשמת אליהו הנביא, שאחר שמתו אזלו נשמותיהם לפנתס זה אליהו, ופי' הקרא פנתס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שפנתס בן אלעזר הוא ג"כ בן אהרן הכהן, שהי' נשמת נדב ואביהו שהיו בני אהרן. נמצא שנדב ואביהו היו נשמת אליהו, חנשמה של האור הגנוז, א"כ האין שייך שביום של "ויהי ביום השמיני" של שמיני למילואים, שיורד על כל כלל ישראל אור כמו לאם הבן בשעת הכריח ואז נחלה האור של מלך המשיח, ונגלה הבחי' של אליהו שלא טעם טעם מיתה וקבורה, א"כ כ"ש בנשמות כאלו שהם עצמם הנשמה של אליהו הנביא היכי שייך וימתו לפני ד'. וזה אמר המדרש "וידם אהרון" מה הי' לו לומר, וחת' הוא, "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" דכמו שפעל היום השמיני לסלק הטומאה של היולדת כ"ש שיום השמיני (דמילואים) יסלק חמות מנדב ואביהו שהם באמת נשמת אליהו שלא טעם טעם מיתה וקבורה ושהוא עצם האור של יום השמיני שהוא האור של מלך המשיח, וזה הי' יכול אהרון לסעון אבל מ"מ "וידם אהרון".

מצורע

במדרש הובא ברש"י שטעם צרעת הבית הוא כדי שימצאו ישראל אוצרות של כנענים. ולכאורה קשה אם רצה הקב"ה לזכות את ישראל בעשירות למה צריך דוקא באופן זה של נתיצת ביתו, הלא הרבה ריוח והצלחה לפניו ית'.
והז"ל אמרו אין הקב"ה פוגע בנפשות תחילה אלא תחילה בביתו וכסותו ואם אינו שב אז זורחת הצרעת בגופו. ולכאורה זהו סתירה למדרש הנ"ל שטעם צרעת הבית הוא לגלות אוצרות הטמונות.

והנראה בעזה"י שתרומתו קשור ושניהם עולים בקנה אחד. והענין מובן ע"פ הירושלמי עה"כ ושמרו את משמרת השקב"ה שומר את התורה כביכול. והנה במצוות תוכחה נפסקה הלכה שתחילה מחוייב להוכיחו בינו לבין עצמו ואם אינו מועיל אז מכלימו ברבים. והנה מצינו בעורכי המלחמה שהכהן מכריז מי אשר בנה בית וכו' עד מי האיש הירא ורך חלב מעבירות שבידו. ואמרו חז"ל שהטעם שמכריז קודם מי אשר בנה בית וארש אשה הוא שלא לכישי את השבים מחמת עבירות שבידם שיאמרו הרואים שמחמת אשה ובית הוא שב ולא מחמת עבירה.

וכן כאן י"ל בס"ד מי שמדבר לשח"ר אין הקב"ה פוגע בגופו תחילה רק בביתו. אבל באופן זה הלא יתברר לכל שהוא בעל עבירה ויכלס ואין מכלימים את האדם בתחילת תוכחה. לכן עשה השי"ת ככה שגם האוצרות יתגלו לצדיקים בצרעת הבית דייקא. ולכן החוטא שיש לו צרעת בלי אוצר לא יתגלה קלונו כי יש לומר מחמת אוצר בא לו, ולא מחמת עבירה ח"ו.

אחרי - קדושים חש"ס ס"ג

בספר בית אהרן מביא בשם אביו זצוק"ל שהיה שמח מאד בשבת פרשת אחרי מות ואמר הטעם כמו בשמחת נישואין אפי' קודם הגיע זמן החתונה כשכבר התחילו להכין המרקחת לכבוד החתונה שמחים בזה שמריחים טעם המרקחת, כמו"כ הכא כשקוראים הקריאה של יום כפור כבר מרגישים הטעם של כפרת עונות.

איתא בזוה"ק, בשבוע של הוד בת קול יוצאת ומכרזת כל תרעין פתיחין ומי שרוצה ליכנס יבוא ויכנס. וצריכים אנו לבקש מהשי"ת "פתחו לי שערי צדק", שיכניס גם אותנו בטעוריו אפי' אנשים שפלים כמונו. "זה השער לה'", ואע"פ שרק "צדיקים יבואו בו", אבל "אבוא גם אודה קה" כמו שפירש"י עה"פ הפעם אודה את ה', שנטלתי יותר מחלקי דהודאה הוא שמכיר שאינו מגיע לו זאת המתנה ומודה ומשבח למי שנתן לו זאת שלא זכה לה לפי מעשיו. וכן הכא "אבוא גם אודה קה" שנטלתי יותר מחלקי עי"ז שמכיר שאינו מגיע לו זאת והוא אינו ראוי ליכנס, יפתח לו השי"ת את הפתח. הבעש"ט הק' פי' על מאמחז"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, אף שאין אנו שומעים את הקול, מ"מ אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי' ואלו הרהורי תשובה שמתעוררין בלב כל אחד מישראל. וכן הוא בשבוע של הוד כל אחד מרגיש בלבו שמכריזין בשמים תרעין פתיחין כל אחד יבוא ויכנס. והרי שבת משפיע על כל ימות השבוע, א"כ נמצאת שבת זו נותנת כח לכל השבוע של הוד וגם עכשיו ובפרט בשעת סעודה ג' התרעין פתיחין וכל אחד שרוצה ומכיר שאינו ראוי לזה יבוא גם ויודה קה. וצדיקין להבין הענין מה שעשו נדב ואביהוא שהקריבו אש זרה לפני ה' וצדיקים גדולים כמוהם שהיו גדולים אפי' ממש ואהרן בוודאי היה להם כוונה בזה.

במסכת ברכות לא: אמרו, אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר "אתה הסבת את לבם אחרנית" דהיינו, כשעמד על הר הכרמל נגד נביאי הבעל להקריב קרבן לה' התפלל תפילה ובתוך תפילתו הזכיר "אתה הסבת את לבם אחרנית", "דו רבש"ע האסט אוועק געקערט זייער הערצער" ע"י שבראת להם יצה"ר כלום יש לך טענות על כלל ישראל שעובדים ע"ז, אתה גרמת לזה שעשית יצה"ר. ואלו היו באמת דיבורים קשים לדבר להקב"ה, ומי שאינו במדריגת אליהו הנביא אסור לדבר כזאת, אבל אליהו הרשה את עצמו לדבר כן במסירת נפש להמליץ טוב על כלל ישראל, ובזכות תפילתו ומסירת נפשו זכה שירד אש מן השמים ואכל את קרבנו ואח"כ בשמחה רבה אמרו כולם "יד" הוא האלקים".

וזה אפשר שהיה הענין בנדב ואביהוא שהקריבו אש זרה לפני ה', שטענו טענת אליהו "אתה הסבת את לבם אחרנית" אתה גרמת שיעברו בניך על דברי התורה שבראת להם יצה"ר, ובדור כמו דורו של אליהו שיזכו הכל לראות אש יורד מן השמים אז בנקל יכולין לומר ולהאמין שה' הוא האלקים, אבל מה יהיה בדור שלא ירד אש מן השמים אלא ירד אש זרה, אש של מינות ואפיקורסות ואש של תאוות ופריצות ירד לעולם מה יעשו אז, כלום יש לך טענות על כלל ישראל בדור כזה שיורד האש זרה כמו בדורנו היום דור יתום של עיקבתא דמשיחא שאינו יורד האש מן השמים אלא אש של גיהנום, אש של פריצות ומינות יורד בחוצות, היום "א איך דארף זיך ווארפען פארען רבש"ע און בעטען ברחמים ובתחנונים שלא יהא נשרף מן האש של גיהנום". וצדיקים אמרו שבזמן עיקבתא דמשיחא יהיו הנסיונות באמונה קשות כ"כ שירד אש מן השמים, אבל בזאת הפעם לא לצד הקדושה, אלא שירד האש לגביאי הבעל רח"ל, ומ"מ יהיו צריכים להאמין ולומר ה' הוא האלקים, ובעוה"ר כבר נתקיימה במילואה ה' ישמרנ וזהו שטענו נדב ואביהוא שהקריבו ה"אש זרה" לפני ה', וטענו מה יהי' בזמן שלא יהי' רק אש זרה ולא אש מן השמים, ובהקריבם אש זרה, וימותו לפני ה', שמסרו נפשם להמליץ טוב על כלל ישראל. ואח"כ נתגלגלו בנשמת אליהו כמו שכתבו הספה"ק בשם הזוהר הקדוש שאותו יום היה יום שמיני למילואים ראש חודש ניסן, ואותו יום נטל עשר עטרות, ואחד מהם ראשון לאש, שבאותו יום היה פעם הראשון שירד אש מן השמים "וירא העם וירגזו" שנתקבלו קרבנותיהם. ועיין במאור ושמש פ' פנחס עה"פ פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן) שמסר נפשו עוד הפעם עבור כלל ישראל באמרו "אתה הסבת אל לבם אחרנית" יותר טוב הי' שתסלק היצה"ר ממנו. וכמה צדיקים נחננו עצה זו לומר ולבקש מהקב"ה "שומע תפילת עני, הסר נא ממני היצה"ר הלזה, ואם אמנם לא אקבל שכר על עבודתי כשאיין לי יצה"ר, הלוא מוחל אני על זה, אי אפשרי לה בה ולא בשכרה". וזהו ג"כ הענין של יום הכפור "מען טענה"ת זיך אויס מיטען אויבישטער און מען בעט זיך איבער". עובדא הוה בא' שבא להרה"ק הר"ר אלימלך זצ"ל ורצה לראות איך הוא עושה "כפרות שלאגגען" לפני יוה"כ, ושלחו לראות אצל יהודי פשוט וראה שם איך שיש בידו ב' פנקסין בא' כתוב כל מוני עבירות שעבר במשך שנה שעברה ובפנקס האחרת כתוב שם כל מיני יסורין שמכל במשך השנה, ולקח שניהם וסיבבם על ראשו ואמר זה כפרתי זה חמורתי וכו'.

ובזה א"ש למה נכתב פ' יום כפור מיד אחר מיתת נדב ואביהוא, ושניהם ענין אחד לכפר על בני ישראל. ויעזור הקב"ה שנזכה לתקן כל מה שצריכים לתקן בימי הספירה ובפרט בשבוע של הוד המתחלת בפסח שני, מי שהי' טמא או בדרך רחוקה, לו נתן הקב"ה פסח שני, וכן כל שפסח ראשון לא הי' כראוי. וכל שבוע של הוד התרעין פתיחין ליכנס, ונזכה במהרה לאותו יום שעלי' כתוב "ואמר ביום ההוא הנה אלסינו זה נגילה ונשמחה בישועתו " בב"א.

קדושים יום ה' (חשלי"ח)

(קטע מסיחה ארוכה)

במד"ש פרשה זו אי' קדושים תהיו כי קדוש אני ד' אלקיכם הה"ד ישלח עזרך מקודש ומציון יסעוך. לפרש כוונת המד' נראה כי הוא טבעיות הגוף שצריך להיות לו קורת רוח ממעשיו, ומחיייו, ואם משום אידח טעם לא יהי' לו שום קורת רוח, יכול לצאת מדעתו רח"ל. ולכן ברא הקב"ה האדם שבתחילת ימיו יש לו חנוג וקורת רוח מדברים בשמיים, כמו אכילה ושאר דברים, וכיון שנוהג כן שנים הרבה, א"א לו על אתר להשליך כל חנוגיו, ולקדש עצמו במותר לו כפי' חרמב"ן על קדושים תהיו. אלא שצריך לילך ולמעט בכל יום בדברים המותרים לו עד שיגיע למדרגת "קדוש". ואז כל חנוגיו יחי' מדברים המוקדשים, ויהי' חנוגיו בדברים הרוחניים כמו בתורה ותפילה ושבת וכו' גדולים כ"כ עד שידמה בנפשו שאינו חנוג כלל מדברים הגשמיים שהי' לו מכבר.

וזהו כוונת המדרש, דכתיב "קדושים תהיו", וא"כ יחלוש דעתך שיאבד כל תענוגיו וקורת רוחו וח"ו יכול לבוא לידי מצב שיצא מדעתו, לכן קאמר "ישלח עזרך מקודש ומציון" דהיינו דברים הרוחניים ועבודת ד' "יסעדה" מזה הסעד לבך. וידוע שהרב מאפסא ה' בעל בשר אף שלא אכל כי אם מעט כדי חייו, ואמר עליו שהי' ממלא בריסו מעניית אמן יהא שמי' רבה, וכן ידוע המעשה מהרב לוי יצחק מבארדיטשוב שמיד אחר יוח"כ צוה לבני ביתו שיביאו לו דבר לאכול וחביאו לו, ושוב צוה להם כן פעם שנית, ואמרו לו שכבר הביאו לו ומח שואל עתה פעם שנית, וענה להם שזה לא הי' כוונתו, אלא שיביאו לו גמ' מס' סוכה, כיון שלא למד כל היום כיון שהי' עוסק בחפילה. והיינו "מציון יסעדה".

עוד נראה לרמז במד' הנ"ל, שמהיר התורה שינחג עצמו בקדושה כדי שישלח עזרך היינו הזיווג שלו כמ"ס ויעשה לו עזר כנגדו, דהיינו אשתו, שיבוא מקודש מצד הקדושה. דאם ח"ו לא ינחג בקדושה יבא לו זיווג שאינה שלא והוא זיווג מצד הטומאה, והיינו קדושים תהיו כדי שישלח עזרך מקודש.

וזהו כוונת המדרש, דכתיב "קדושים תהיו", וא"כ יחלוש דעתו של אדם שיאבד כל תענוגיו וקורת רוחו וח"ו יכול לבוא לידי מצב שיצא מדעתו, לכן קאמר "ישלח עזרך מקודש ומציון" דהיינו דברים הרוחניים ועבודת ה' "יסעדה" מזה הסעד לבך. וידוע שהרב הקדוש מטשרנאבל ה' בעל בשר אף שלא אכל כי אם מעט כדי חייו, ואמר עליו שהי' ממלא

אמור ס"ג (תשל"ט)

איתא בס' בית אהרן על ל"ג בעומר, "כל מי שיש לו אמונה ברשב"י, יש לו חיזוק ברשב"י, בשם שהשי"ת הוא חשם לכל כך רשב"י הוא רשב"י לכל, אפילו לפחותים." עמלה"ק ולהסביר דבריו הק', איתא בספר עבודת ישראל בשם המגיד זי"ע שבכל ימי הספירה ישראל מצפים ליום ל"ג בעומר כי אז נעשה ההמתקה בשם אלקים ע"י אותיות הקודמין דהיינו אותיות כד"ט (כי קודם האל"ף אין כאן אות וקודם המ"ם סתומה יש מ"מ פתוחה ואין מחלפין רק אותיות האמצעים לה"י) בצמט' ל"ג, וזהו ל"ג בעומר, ופי' הפטוק צמאה נפשי לאלקים לקל חי (א-ל חי בגימטריא מ"ט) רומז למ"ט ימי הספירה שישראל מצפים מתי אבוא ואראה פני אלקים דהיינו שיגיע יום ל"ג בעומר ויתגלו האותיות שלפני אותיות אלקים עכ"ל, וצריך להבין ענין המתקה הדיננין בל"ג בעומר.

ונקדים מה דאי' במדרש"זיצא בן אשה ישראלית וכו', מהיכן יצא ר' ברכי' אומר מפ' שלמעלה יצא לגלג וכו' דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של ט' ימים ומתניתא אמרה מב"ד של משה יצא מחוייב בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן אמרו לו מה טיבך לכאן א"ל מכני דן אני א"ל לבית אבותם כתיב נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב עמד וגדף "עכ"ל המד', וצריך לדעת בשביל שלא האמין שנעשה נס בלחם הפנים שהי' חס ביום הלקחו כדאיתא בגמ' מנחות בשביל זה כבר נקב את השם, כדכתיב ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל וגו'.

עוד צריך להבין מה שחובא בשו"ע הסימנים של א"ת ב"ש שמימי הפסח יכולים לדעת מתי יהיו שאר המועדים והסימן השישי הוא ו"פ שביום שישי של פסח חל פורים שעבר, וצריך להבין איזה צורך יש בסימן כזה לדעת מתי הי' פורים העבר, וכשמגיע פורים וישאל לדעת מתי יהי' פורים בשנה זו נשיב לו כשיחול יום השישי של פסח הבא ועדיין צריכין אנו למודעי מתי יהי' פסח הבא. וגם הסימן האחרון הוא פל"ג שביום שחל פורים יחול ל"ג בעומר וצריך להבין איזה שייכות יש בין ל"ג בעומר ופורים.

ולבאר כל חמירא יש לומר דבמסי מגילה דרשו על שמות הסריסים רואי פני המלך כרשנא שחר וכו' שכולם הם המלצות שהמליצו בשביל ישראל, כלום הקריבו (העכו"ם) לפניך כרים בני שנה (כרשנא) וכו' ועל ממלכך דרשו כלום הכינו לפניך לחם הפנים, והנה ממוכן זה המן ולמה דוקא בשמו מרומז טענה זו, וגם למה נקט דוקא לחם הפנים ולא קטורת או הדלקת המנורה שהכין ישראל לפני ד'.
רק הענין הוא שהמן טען, ישנו עם אחד, וליח מאן דידע לישנא בישא כהמן כי המן טען שאה"נ האבות הקדושים ובניהם עבדו את ד' כדבעי, אבל עתה כבר נחישנו ישראל, וישנים הם מן המצוות, והמצוות נחישנו ונזדקנו אצלם ומקיימים אותם בלי חיות, ואין בהם עוד לחלוחית. (וכן עשה זקנו עמלק "אשר קרך בדרך" שהטיל קרירות בעבודת ישראל ויזנב בך כל הנחשלים.) וע"ז בא מצות לחם הפנים להראות היפך זה, כי הוא י"ב חלות כנגד י"ב שבטים המכונים כנגד י"ב צירופי הוי', והיו עורכים אותה ביום השבת וכשהסירו החלות לשבת הבא נעשה בהן נס שהיו חם כיום הלכותו, שעדיין היו חמים ממש כמו שיצאו אז מן התנור, ואע"פ שע"פ טבע הי' צריך הזמן לשלוט עליהן והיו צריכין להתישן ולהחפז מ"מ לא נעשה ככה. וזה מראה שכלל ישראל אין שולט עליהם הזמן, ואפי' כשנרחקו הדורות הרבה מהאבות מ"מ עדיין הם חם כביום הלכותו, ויש בהם לחלוחית האבות, וגם חיבת הקב"ה להם לא בטלה. וכמו דאי' בגמ' שהיו מגביהין השולחן ברגלים לבניי ואמרו ראו חיבתכם לפני המקום, כי הי"ב שבטים הם כנגד י"ב צירופי שם הוי' וכמו שא"א למחוק א' מהי"ב צירופים כן אי אפשר לשום שבט לימחק ולאבוד חיותו אפי' כשהוא במצב ירוד כמדומה, מ"מ עדיין זיק האבות בו וגם חיבתו של מקום לא בטלה ממנו, וזהו היפך טענה של המן שהם ישנים מן המצוות ולכן דוקא בשמו מרומז טענה זו של "כלום הכינו לחם הפנים", בבחי' מני' ובי' שדי בי' נרגא. וזה הראה הנס של פורים שישראל באיזה מצב שהם עדיין חביבותא גבן ואין הזמן שולט עליהם ואין האהבה בינם ובין הקב"ה מתישן ואדרבה אפי' בשעה שהם חוטאים גם אז לא זו מחבבן כמ"ש החת"ס שבאותו זמן גופא שחטאו ונהנו מסעודתו של אחשורוש הרשע באותו זמן גופא כבר הכין הקב"ה את הישועה וסילק את ושת. וזהו ענינו של פורים שבו מתגלה גודל האהבה שבין ישראל למקום למעלה מהזמן והשכל, עד דלא ידע.
והנה ענין הסימנים של א"ת ב"ש הם כי פסח הוא המלך של כל השנה, ובראש כל מועדות נשאת פסח, והוא קובע הזמן על כל השנה וממנו יונקים כל זמני השנה, ולכן יש בו הסימן של א"ת ב"ש, אולם כשמגיעים לפורים, פורים הוא למעלה מן הזמן וא"א שפסח יקבע מתי יהי' פורים, כי פורים מורה שאין הזמן שולט עלינו והוא מורה על זמן החיקון שיתגלה ועמך כולם צדיקים וכל ישראל חם כביום הלכותו כנ"ל, ולכן א"א שפסח יקבע מתי יהי' פורים, אולם גם פורים יונק מפסח, אבל לא מפסח מצרים רק מפסח לעתיד, מפסח שעדיין אין אנו יודעים מתי יהי', מעולם החיקון, שאז יתגלה הנקודה פנימית של כל א' מישראל ושעדיין יש לחלוחית בכל א' ולא נחפז ולא נתישן מחמת פגעי הזמן. וע"ז מורה הסימן של ו"פ שפורים חל ביום שישי (שמורה על קדושת ישראל) של פסח העתיד לבוא.

וזה הי' ג"כ הענין בפ' זו שאותו האיש מצרי בן האשה הישראלית חשב כי אף שאינו מיוחס מזרע האבות ואני בן איש מצרי ובודאי אין מקומי אצל בני יהודה המיוחסים אבל מ"מ לא גרוע אני ממחנה דן שבלא"ה פלס הענן והם היו הנחשלים אשר זנב עמלק וחס מן הפחותים שבעם וכבר נחקרו ונתישנו והם בעלי עבירה וא"כ לא נופל אני מהם, ולכן בא ליטע אהלו במחנה דן ויצא מב"ד של משה מחוייב כי טעה שאף בני דן שפלס הענן מ"מ הם מזרע האבות ועדיין יש בתוכם הנקודה הפנימית של שלהבת שעל זה מורה הנס של הלחם הפנים לחם חם כביום הלכותו כנ"ל. והוא לא האמין בנס זה כי לא הי' לו שייכות לזה בדאי' מהר"ר צדוק הכהן על הא דאמרו שכל שאינו מאמין בחיית המתים לא יקום בחיית המתים שאין זה עונש, רק מכיון שאינו מאמין בזה סימן הוא שאין לו שייכות לזה, כי במה שיש לאדם שייכות בזה הוא מאמין. ומכיון שאותו האיש לא היה מיוחס מזרע האבות ובאמת כבר כבה גחלתו הפנימי ונתקדד ונתישן כבר, לכן לא האמין בנס זה של הלחם הפנים ולבלג עלי', ומכיון שלא האמין בזה לכן חשב שמחנה דן שנפלסו מן הענן כבר אבדה תוחלתם, ובאמת זה א"א כי כל א' מי"ב שבטים כנגד א' מי"ב צירופי הוי' וכמו שא"א למחוק את השם ככה א"א לימחק א' מישראל אבל הוא שלא האמין בזה לכן ויקוב את השם שבכיוול עשה נקב בשם ד' וסבר שיכולים למחוק את השם ח"ו, וזהו מפרשה שלמעלה יצא.

וזהו ג"כ הענין של ל"ג בעומר, כי רשב"י גילה שיש פנימיות התורה ורזין דאורייתא ועל כל אות ואות יש תלי חלים סודות התורה, וכל א' מישראל יש לו אות בתורה, וא"כ גם לכל א' מישראל יש פנימיות, ובכל א' מישראל יש סוד נשגב גבוה מעל גבוה ששום אדם ואפי' מלאך אינו מבין עליו, ולכן ל"ג בעומר הוא התיקון להחטא של תלמידי ר"ע שלא נהגו כבוד זה בזה שחשבו כל א' שחבירו פחות ממנו ואין לו חשיבות, אבל בל"ג בעומר נתגלה שיש לכל א' נקודה פנימית חשוב מאוד, ואם אין יכולין לראות חשיבותו וכמדומה שהוא איש שפל מאוד אזי יש לו חשיבות ע"פ סוד, כמו שאם אין מבינים ענין א' אומרים שהוא ע"פ סוד וזהו תירוץ לכל הקושיות. כן אם יש קושיא על א' מישראל למה חקב"ה מחבב אותו חלא הוא בתכלית השפלות, התירוץ הוא שע"פ סוד יש לו חשיבות, וזהו השייכות של פורים לל"ג בעומר כי שניהם עניניהם שוים, להראות גודל חשיבות כל א' וא' מישראל אפי' הפחות שבפחותים שעדיין נושב בחוכו רוח חיים כביום הלקחו.

ולכן בל"ג בעומר יש המחכת הדינים, כי ענין הדין הוא שנוחנים לאדם כפי מה שדאי לו ע"פ דין. אבל ביום זה, הוד שבהוד, וענין הוד הוא מלשון מודים חכמים לר"מ, שפלות והכנעה, וזהו ענין הודי' כמ"ש רש"י אצל לאה כשאמרה הפעם אודה את ד' "שנסלתי יותר מחלקי". וזהו שאע"פ שמן הדין אין מגיע לו דבר אבל ענין הוד הוא ליטול יותר מחמגיע לו אע"פ שנראה שאין לו במה לזכות ושכבר הוא בתכלית הידידה, אולם מ"מ בל"ג בעומר מתגלה שיש לו חשיבות ע"פ סוד ועדיין לא זו מחבבן וזהו השמחה של ל"ג בעומר וזהו שרשב"י לכל ואפי' לפחותים, ויה"ר שנזכה שיהי' לנו אמונה ברשב"י וחיזוק ברשב"י ומל"ג בעומר נקבל חיות חדש בעבודת ד'.

ס"ג בהר - בחוקתי

כתיב "והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם", והביא רש"י מהת"כ וז"ל ממסע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בתשעה לחדש, א"כ למה נאמר בעשור לחדש, אלא לומר לך תקיעת עשור לחדש דוחה שבת בכל ארצכם ואין תקיעת ר"ה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בב"ד בלבד, ע"כ. וצ"ע, דהא בעלמא התורה מרבה או ממעט ע"י יתור אות וכדומה, והכא כדי לחדש הלכה זו הוצרכנו לשתי תיבות מיותרים. ועוד קשה, דהא דרשה זו אינו כמסקנת הגמ' בר"ה (כטז) דמסקינן שם דאמר רבא דמדאורייתא מישראל שרי (דידחה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה) ורבנן הוא דגזור ב' כדרבה דאמר רבה וכו' שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירו ד"א ברשה"ר. וא"כ, מה נעשה עם יתור הקרא. בזוה"ק איתא דמתחילת שבוע זו של יסוד תרעין סתימין עד שבועות. וצ"ע למה, דהא כבר זכינו להטהר ולהתקדש עד שזכינו לבטל הה' גבורות ע"י הה' שבועות של ספירה, וזכינו לתרעין פתיחין של הוד ולמה עתה נסתמו.

בגמ' יומא (פב:) גבי מעוברת שהריחה ביוה"כ איזה מאכל ומתאזת לאכול, חובא ב' מעשיות, א' בהחיא עוברת דארתא, אתו לקמיה דרבי אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא, לחושו לה, ואילחישא (פירש"י, קיבלה הלחישה שפסק העובר מתאוות), קרי עלי' "בטרם אצרך בבטן ידעתין", נפק מינה רבי יוחנן. ב' החיא עוברת דארתא, אתו לקמי' דרבי חנינא אמר להו לחושו לה ולא אילחישא קרי עלי' "זורו רשעים מרחם" נפק מינה שבתאי אצר פרי (פירש"י, להפקיע השערים). בגמ' ב"ב (נז:) אמרינן "ויעוצם עיניו מראות ברע" א"ר חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, ופריך היכי דמי, אי דאיכא דרכא אחרינא רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא, ומשני לעולם דליכא דרכא אחרינא ואפ"ה מיבעי לי' למינס נפשי'. ופי' הרשב"ם שם, היכי דמי, דמשתבח ב' קרא אם עוצם עיניו דמשמע שאם לא יעצים עיניו אינו לא צדיק ולא רשע, ע"כ. א"כ משמע דזה דליכא דרכא אחרינא. ונאנס מיקרי בינוני, א"כ ה"נ למה קורא למי שעכ"פ הניח ללחוש באזנה ונאנסה, לרשע, והא הניחה ללחוש באזניה ויהי' עכ"פ בינוני, ואנה דרך האמצעי, דישרק שני קצוות בזה, רשע וצדיק.

ונראה דהנה באמת לא מצינו אשה שמתאוות ביוה"כ לאכול עד שתבוא למצב שאם לא תאכל תהי' במצב של סכנה. אלא דמכיון שאירע כן שנתאוה לאכול, לא שייך להיות אלא אחד מב' סיבות, או שבתוכה נטמן נפש צדיק, ולכן איכא קטרוג גדול לסמסמו באכילה ביוה"כ; או שנטמן בתוכה רשע גדול שאין לו שייכות ליוה"כ, ולכן מתאוה הוולד לאכול. פי' או הוולד הוא צדיק כמו ר' יוחנן, או רשע כמו שבתאי אצר פרי.

ואיתא בסנהדרין (צח.) ואמר ר' יוחנן אין בן דוד בא אלא לדור שכולו זכאי או כולו חייב. ונראה דשניהם אמת, שהוא דור שכל אחד בפרט משועב בתאוות או מתאמץ ומתגבר על יצרו במצב כזה ועולה למוריגת צדיק. או שאין להם שייכות כלל לעניני יהדות ומשוקעים בתאוות המשחיתות, והם כמו האנשים שמתו בג' ימי אפילה.

והנה בס' שם משמאל (שבוועות תרפ"ג) הביא מאביו האבני נזר זצ"ל דחקשה למה מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל היתה מצות הגבלה, וכו' (ותי') כדי שלא תהי' לאומות העולם טענה שמה שלא רצו הם בתורה מפני מפני שנאמרה להם שכתוב בה מצוות שהם היפך טבעם, ואפשר אם הי' נאמר לישראל מצוות שהן היפך ממדותם אולי נמי לא קבלוה. ע"כ נאמרה להם תחילה מצות הגבלה שהיא היפך ממדות ישראל שכל תשוקתם היא התקרבות לאביהם שבשמים, ונצטוו לעמוד מרחוק. וי"ל עוד שענין אהבה ודביקות הוא ערב לנפש ומתוק האור, בזה י"ל עדיין טובת עצמם ורצונם הם דורשים, אבל לעמוד מרחוק היפך הרצון לקרב, היא עצם קבלת עול מלכות שמים בלי שום נגיעה של טובת עצמם. בזה נבחץ לבב ישראל שראויים הם לקבלת התורה לצורך גבוה, עכ"ל. והיוצא מדבריו הק' דעיקר ההכנה לקבלת התורה היא לקבל מה שקשה לו ביותר.

וי"ל שזהו הענין שאחר השבוע של הוד שכבר זכינו לתרעין פתיחין, נסתמו התרעין ונוחן לנו השי"ת עבודה קשה לסתור דלתי הנחושת, וזאת ההכנה שלנו לקבלת התורה. ובשבוע של הוד קוראין אנו ברוב שנים פרשת בחוקתי דכתיב בה "ואם תלכו עמי קרי וכו' והלכתי אף אני עמכם בקרי", וידוע מה שפי' הרמב"ם דאם תלכו עמי קרי, שיתלה הכל במקרה ח"ו, אז גם הקב"ה יתנהג עמכם במקרה ויהי' מצב של הסתר פנים. וזהו בשבוע זו שמכוסה הקב"ה מעמנו בהסתר פנים, והעבודה שלנו היא דאפי' במצב כזה צריכין לשבור יצרנו ולעבוד את השי"ת בכל כוחותינו.

וכתב החת"ס בפ' ואתחנן וז"ל "ושמעת ישראל ושמרת לעשות וכו' כאשר דבר ה' אלקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש", המקרא הזאת קושי ההבנה, ונ"ל הנה בכל פרשיות הללו שנה ושלש בתוכחותינו ומזכיר ארץ ישראל בכל פרט ופרט, והוא סגולה נפלאה כי הזכרת הארץ המקודש מוליד קדושה בלב השומע, כמו בטומאה לא ישמע על פיך וכמו כל האומר רחב רחב (מגילה טו), כן ההיפך בקדושה בהזכרת ארץ הקדושה. ואנשי קודש וכו' ואמר הקב"ה שכ"כ יתקדשו כלל ישראל שאם ישמע שם ישראל ישמור ויעשה מצוות ה', וזהו ושמעת בקולו, אם תשמע שם ישראל, ושמעת בקולו ע"י הזכרת שם ישראל. ומסיים למשל כאשר דבר ה' אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש בכל ענין וענין כדי שע"י ההזכרה יתוסף לך קדושה וה"נ דכוותי', עכ"ל. והיוצא מדברין הקדושים דהזכרת ארץ ישראל ממשיך קדושה, וכן הוא בהזכרת שמות צדיקים. ונראה לרמז זאת בפסוק "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור", זהו הזכרת שמות הצדיקים שמזכיר הקב"ה להמשיך עלינו קדושה, "והארץ אזכור" היינו השם של ארץ ישראל שממשיך קדושה.

ועפ"י ז"ל שזהו העצה שאמר בגמ' במעוברת שהריחה איזה מאכל ומתאוות לאכול, דאמר להו זילו לחוש לה דיומא דכיפורי הוא. דאיתא בספ"ק דיוה"כ היא מעולם הבינה והיא ארץ העליונה, כידוע מה דאי' בספ"ק דשופר של ר"ה הוא כנגד ה' תתאה של שם הוי', ויוה"כ היא כנגד הח' עילאה. וכתב הרמב"ן דארץ ישראל מכוון כנגד ארץ עליונה, דהיינו עוה"ב. ונראה שזהו הביאור בכל ישראל יש להם חלק בעוה"ב שנאמר ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, והפשט היא ארץ ישראל והדרוש היא עוה"ב, אבל באמת היינו הך כמש"כ הרמב"ן. וכמו שארץ ישראל משפיע קדושה, ה"נ הזכרת השם של יוה"כ שהיא ארץ העליונה ודאי משפיע קדושה. וזהו העצה, ללחוש באזני המעוברת השם של יוה"כ כדי לחמשיך לה קדושה וליתן לה כח לעמוד בנסיונותיה שלא לאכול.

והנה פרשיות שלנו הם כולם סתומים, מצב של והלכתי אף אני עמכם בקרי כמו שביארתי לעיל שהוא מצב של הסתר פנים, וכידוע שזה נגד ע"י חסא זה של קרי כמו דאי' בספ"ק. ולכן בפרשיות אלו מכריז הקב"ה כ' פעמים יובל, יובל היא, שנת היובל, וכו' (ואיתא בס' שערי אורה שיובל גם כן היא מעולם הבינה) כנגד כ' של כ'תר שזהו הענין של סכך למעלה מכ' פסולה, דסכך היא בינה, הנלקח כידוע מעבודת יוה"כ. אבל באמת לא נכתב יובל אלא חשעה עשר פעמים, אבל לפי הנ"ל אתי-שפיר, דמש"כ יוה"כ כאן משלים למנין של עשרים. ולכן אע"פ דכבר כתב בעשור לחדש, כתב יוה"כ מיותר להשלים המנין של כ' פעמים יובל שמשפיע קדושה לכלל ישראל להחזיקו בגלות הקשה הזאת שנמשיך בעבודתו בשלימות אף במצב של תרעין סחימין, ובזה נזכה לקבלת התורה האמיתית, אכ"ר.

בפ' זו צריך להבין סמיכת הפרשיות שמיד אחר התוכחה מתחיל הכתוב איש כי יפליא נדר וכו' איזה שייכות יש בין ענין זה להתוכחה. ובגמ' אי' שעזרא תיקן להם לישראל שיקראו קללות שבויקרא קודם שבועות, וצריך ביאור למה דוקא קודם עצרת. והנה ידוע כי ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, מפני ששורש ישראל הוא למעלה מן הטבע ובא ממקום גבוה מאוד ששם אין שום חטא פוגם, וגם אין שם קללות רק ברכות. ובס' שערי אורה כתוב שמקום זה נקרא יובל. כי הענין של יובל הוא שכל דבר חוזר לשרשו, כמש"כ בשנת היובל חשבונו איש אל אחוזתו, ולפיכך יובל בא אחר ז' פעמים ז', כי ז' מרמז על עולם הטבע ואחר זה הוא עולם השמיני שהוא למעלה מן הטבע, ובאמת עצם מילת יובל פירושו שורש כמו דכתיב בהפסטה ועל יובל ישלח שרשיו".

וזהו נמי מעלת התורה שקדמה לעולם שהוא ג"כ בא ממקום החזא. והמהר"ל כתב דבלמנצח השמים מספרים יש שבעה פסוקים המספרים טבע העולם, והפסוק השמיני הוא תורת ד' המימה, והטעם לזה כי התורה שורשה מעולם השמיני שהוא למעלה מן הטבע. וכיון ששורש התורה היא מעלמא דיובל עלמא דחירות, לכן אמרו חז"ל אין לך בן אורין אלא מי שעוסק בתורה. כי העוסק בתורה מעלה עצמו לעולם החזא, עלמא דחירות.

והנה בשערי אורה כתוב שעולם זה נקרא ג"כ נדר. ולחבין את זה נקדים מש"כ הרמב"ן בפ' מטות הטעם ששבועה אינו חל על המצוה ונדר חל על המצוה וכתב משום דשבועה כתיב בד' כמו ואשבעך בד', ובנדר כתיב לד' וידר ישראל נדר לד' וכו'. וכתב הרמב"ן והסוד כי השבועה מלשון שבעה כי בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה והנדר בתכונה ראשית דרכו קדם מפעליו מאז נמצא שהנדרים על גבי תורה עולים ולפיכך חלים על דבר מצוה כדבר ראשית והנה כל נדר, לד' וכל הנשבע, בו. עכ"ל. והחסבר בדבריו הוא ששבועה הוא מל' שבעה חזיינו לעולם הטבע כמש"כ כי בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה פי' שברא השי"ת העולם הזה בז' עמודים. ולכן אנו אומרים בד' כי אנו נשבעים בשכינה הנסחרת בעוה"ז, עולם הטבע, ואנו בתוכה, וכיון שמלא כל הארץ כבודו ולית אחר פנוי מיני' לכך שייך לומר שבועה בד'. אבל נדר שאנו נשבעים בשכינה הנמצאת בעולם הניסוי עולם השמיני ששם השכינה היא יוחר בהתגלות ואין אנו נמצאים בתוכה, אז אומרים אנו לד', להשכינה השורה בעולם החזא שאין אנו נמצאים בתוכו. ולכן הנדר חל על המצוה כי המצוות שייכות לעוה"ז (ולעת"ל אמרו חז"ל במס' נדה, מצוות בטילות) ונדר שייך לעולם השמיני ולכן חלים על דבר מצוה. וזהו מש"כ הרמב"ן שנדר בתכונה ראשית דרכו קדם מפעליו, פי' שהוא כמו תורה שקדמה לעולם ואינו שייך לעולם הזה אלא לעולם השמיני. ובזה ג"כ מבואר מש"כ בס' שערי אורה שעולם השמיני ג"כ נקרא נדר. וחבין.

ולכן כשלהמו בנ"י עם הכנעני מלך ערד, ולא היו ישראל יכולים להחפיל לנצחם כמשאחז"ל שהתחפשו העמלקים ככנענים, ולא ידעו אם להחפיל על כנען או על עמלק, לכן כתיב וידר ישראל נדר לד', כי נדר מגיע אפי' במקום שאין חפילה מגיע כי ידוע שחפילה הוא מידת המלכות (מלכות פה) והוא בעולם הטבעי, ונדר הוא מעולם השמיני כנ"ל. ולכן איתא בספח"ק שכשארם הוא בעת צרה ידר נדר כי כשמקשר עצמו לעולם הנדר שם לית צרה ולית עקתא כמ"ש חירות ממאלך המות וכו'.

ולכן ביוה"כ שאז נהגלה שער הנז"ן כידוע, נמחלו עוונות ישראל. כי בשורש האיש ישראלי הוא כולו טוב, ולכן טרם היכנס יום הנעלה שהוא אנו אומרים כל נדרי ומתירין את הנדרים לכפר על עון נדריים כי מי שפגם בנדרים ח"ו האיר יזכה למחילת עוונות ע"י עולם הנדר, הלא אין קטיגור נעשה סניגור.

וכן התוכחה שבפ' זו הם מ"ט קללות, אבל כשמגיע המספר לנ', דהיינו אחר ז' פעמים ז', אז לא שייך עוד קללה. כי בעולם ההוא ליכא קללה. ולכן לאחר שמפסיק התוה"ק את הקללות מתחיל הפסוק איש כי יפליא נדר להורות שזהו הטעם שנפסקו הקללות. והנה גם ימי הספירה הם מ"ט יום, שמרמזים על עולם הטבע, והם כנגד המ"ט קללות ולכן הם ימי דין, אבל בהגיע חג השבועות יום החמישים אז נתחפך הכל לברכה, ואז קבלו ישראל את התורה מעולם הנ' ונעשה חירות ממאלך המות חירות מהיצה"ר, וכמו שאמרו חז"ל שפסקה זוהמתן ונעשו כמדריגת אדה"ר קודם החטא. ולכן תיקן עזרא לקרות פ' זו קודם עצרת כדי שע"י חג העצרת יום הנ' יחבטלו כל המ"ט קללות ותכלה שנה וקללותי' תחל שנה וברכותי' כמו שאי' שם בגמ'.

ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחותם לבית אבותם במספר שמות מבין עשרים שנה ומעלה לגלגלותם. הנה איתא על זה הפסוק מהרמ"ע מפאנו ז"ל לגלגלותם פי' להגילגולים, פי' שמשו רבינו מנה את כל הכלל ישראל וכל הגילגולים שלהם שיהיו עוד עד התיקון האחרון שלהם, ולפי"ז נתמנו כל ישראל שבכל הדורות שהיו עד עתה, וגם דורנו וגם כל הדורות העתידים להיות ביחד עם כל ישראל נתמנו ע"י משה רבינו ע"ה. דהנה ידוע דשורש נשמות ישראל הם ס' ריבוא, וכל הנשמות היתרים על ס' ריבוא טפלים וכלולים בס' ריבוא אלו, וכנגדם יש ס' ריבוא אותיות בתורה שכל אחד מישראל אחוז באות אחת בתורה, ואף שלמעשה אין לנו ס' ריבוא אותיות בתורה שלנו, כבר מתרץ ר' צדוק הכהן ז"ל שהכוונה היא שכל נשמה מישראל אחוז בחלק אות שבתורה שאם יחסר אותו חלק מהאות חפסל אותו האות וכל הספר תורה כולה. ובזה פירשתי למה מיחו ישראל באותו בן איש מצרי שבא ליטע אהלו במחנה דן, ולכאורה מה איכפת להו לישראל אם נטע אהלו שם, ולפי הנ"ל יבואר שהמחנה ישראל הי' מסודר לפי האותיות שבתורה, והוא דכמו כשחסר אות בתורה ופסל כל התורה, כמו"כ אם יש יתור אות בתורה ג"כ פסול כל התורה, ולכן כשנטע אהלו חשבוהו ליתור אות בתורה ומיחו בו וסלקוהו מעליהם.

והנה איתא במד"ר ובתנחומא בפרשת כי תשא את ראש בני ישראל אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משפת אין אני נזכר א"ל הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקוראין אותו לפני כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן ע"כ. והענין הוא ע"פ דברי הרמ"ע מפאנו הנ"ל דמשה רבינו מנה את כל ישראל עם כל הגילגולים שלהם, ובכל שנה ושנה לישראל קורין את פרשת מנין בני ישראל משה רבינו בא ומונה את הכלל ישראל, דלמעלה בשמים אין שום זמן והעבר וההווה והעתיד הכל אחד הוא. ולכן כשקוראין בתורה שהוא למעלה מן הזמן הפרשה של מניית כלל ישראל מתנשאים ישראל לבחי' למעלה מן הזמן. וכדאיתא בתנ"י שע"י לימוד התורה שהיא למעלה מן הזמן מתעלים לבחי' למעלה מן הזמן, ועי"ז מתקשרים עם משה רבינו ע"ה כשמונה את הכלל ישראל וכאילו משה מונה עכשיו את הכלל ישראל וזוקף את ראשן. ועפ"י יתבאר מה שיש לדקדק בפרשתנו בענין דכופל הכתוב מספר בני ישראל פעמיים, האחד בתחילת הפרשה והשני בפרשת הדגלים, ולכאורה הכפל למה לי, וכמו"כ מצינו עוד הרבה פעמים דנכפל מספר בני ישראל. ולפי הנ"ל יתבאר דרומז דהמנין שבא כשהקב"ה בא להשרות שכינתו בישראל חוזר ונשנה תמיד בכל הדורות, דהתורה כידוע לנו היא תורה נצחית, ולכן גם המספר בני ישראל נצחית שמשו רבינו מונה תמיד את בני ישראל בכל גילגוליהם עד סוף כל הדורות.

וברמב"ן בפרשתנו איתא וז"ל ולא הבינתי טעם המצוה הזאת וכו' אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו וכו' ועוד כי הבא לפני אבי כל הנביאים ואחיו קדוש ה' והוא נודע אליהם בשמו יהי' לו בדבר הזה זכות וחיים כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעיט מספרכם והשקלים כופר על נפשותיכם עכ"ל. וזהו כנראה המקור למנהג הצדיקים שנהגו אצלם לכתוב בכתב דייקא שמות הנביאים להתברך אצלם כי כן חי' אצל משה רבינו ג"כ, שהמספר הי' כדי להתברך ממשה ואהרן, והי' בכתב כמבואר ברמב"ן הנ"ל. ובאמת לא מצינו בשום מקום במקרא שהנמנין אצל משה ואהרן היו ע"י כתב דייקא, וכוונת הרמב"ן בזה נראה דהכתב הוא כתב התורה ששם חקוקים כל הס' ריבוא נשמות ישראל כנ"ל.

והמנין הזה נעשה בשבת זו שקרינו בו פרשת מספר בני ישראל כשבאו להתברך ממשה, וגם אנחנו ע"י קריאתנו מתעורר אותו הזמן כנ"ל שאנו עוברים לפני משה רבינו להתברך ממנו, ובוודאי ישראל כשבאו להמנות ע"י משה רבינו לא עברו עליו בהעברה בעלמא, רק שאל את כל אחד על מצבו ברוחניות והאין הכל מתנהג אצלו בפרט בגשמיות וברוחניות, ואח"כ ברכם שיוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים שיתברכו בכל מילי דמיטב. וכמו"כ עכשיו בשבת פ' במדבר ובפרט בזמן סעודה שלישית שהוא הזמן היותר נעלה של כל השבת, ועוד שהוא זמן של פטירת משה רבינו ע"ה כמבואר בחז"ל ולכן אומרים צדקתך צדק כידוע, ואיתא מהרמ"ע מפאנו בסחירת המפורשים בענין זמן פטירת משה רבינו דבקצת מבואר דנפטר בשבת, ובקצתם מבואר דבו ביום כתב את התורה, וכתובה הלוא אסורה בשבת. ואומר הרמ"ע מפאנו דכאמת בערב שבת כתב את התורה וכשהגיע לפרשה האחרונה של וימת שם משה עבד ה' נתן את נפשו שם ושם מונח נפשו של משה רבינו ע"ה, ולאח"כ נסתלק לגמרי בשבת עכ"ד ז"ל. ולפי"ז כמו שנפש משה מונח במקום שנסתלק כמו"כ נמצא בזמן שנסתלק והוא זמן מנחה של שבת ונמצא שנשמת משה רבינו הוא אתנו עכשיו בזמן סעודה שלישית של שבת ומונה ומברך את

בנ"י, ובפרט בשבת זו שהוא קודם חג השבועות הבעל"ט שהוא יום הדין לרוחניות וכדבר הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע שאמר שהוא מפחד יותר בשבועות מבר"ה, שר"ה הוא יום הדין לגשמיות, א שטיקעל ברויט אהער א שטיקעל ברויט אהין, אבל שבועות הוא ר"ה לרוחניות שבו גידנים פירות האילן רומז למצוות האדם, כי האדם עץ השדה ופירותיו הם מצותיו, ובשבועות נידון האדם כמה התעוררו ליראת שמים יהי' לו והאיך יהי' עבודת התפילה שלו והאיך יהי' התמדת הלימוד שלו. ולכן כמו שקודם ר"ה מנהג ישראל הוא לילך להתברך מצדיק כמו"כ קודם שבועות שגם הוא יום הדין הוא בא משה רבינו בשבת קודם שבועות, וכל ישראל עוברין לפניו להתברך ממש רבינו ע"ה, וכפירש"י כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם, ומשה רבינו מברך את כל ישראל ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם.

חג השבועות

נעילת החג, תשי"ט

(א) וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש וכו' ובקצרכם את קציר ארצכם וכו' והביא רש"י מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכיפורים וחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו בתוכו, עכ"ל. ומ"מ צריך להבין למה כתב מצוה זו דווקא בהפ' של שבועות.

והנראה דבכל קרבן יש דבר העולה ממנו על המזבח והוא המתיר של אותו הקרבן, וברוב קרבנות יש האימורין העולים על המזבח וזריקת הדם ובמנחות הקומץ הוא המתיר ובלחם הפנים המתירים הם הבזיכים חוץ משתי הלחם של עצרת שאין להם שום מתיר. והשלמי עצרת אינן המתירים של שתי הלחם כי הוא קרבן בפני עצמו ושתי הלחם עצמם אין להם שום מתיר כדאיתא בגמ' (פסחים עח), וצריך להבין למה.

ונראה דבשבועות הכל מודים דבעינן נמי לכם דבשבועות אחר שנטהרו כל ישראל ונזדככו ופסקה זוהמתן ואני אמרתי אלקים אתם, א"כ אכילת ישראל אז הוא כמו אכילת מזבח ונמצא שבשבועות מה שהכהן אוכל שתי הלחם זה גופא הוא המתיר כי ביום זה אכילתו הוא חשוב כמו אכילת מזבח. וכמובן שדרגא זו היא דווקא בשבועות ולאח"כ גופלין ממדרגה זו, אכן כאדם תמותו, ושם יחשוב האדם שא"א להשיג עוד דרגא זו, ובפרט בזמן הזה שאין ביהמ"ק בעוה"ר א"א להקריב דבר שיהי' בבחינת אכילת מזבח, לכן כתבה התורה מיד לאחר היו"ט של שבועות ובקצרכם את קציר ארצכם תזהרו ליתן מתנת עניים והנה העני והגר הם מרכבה לשכינה הק' בזמן הזה שהיא נקראת עני והיא בבחי' גר השוכנת אצלו בגלות, ואם מאכילין לעני ולגר נחשב כמו שמאכילין לשכינה הק' וזהו אכילת מזבח. וזהו שסיים הכתוב לעני ולגר תעזוב אותם ומי הם העני והגר אני ה' אלקיהם, וכמו שדרשו עה"כ כי יעמוד לימין אביון שהקב"ה עומד על ימינו. וא"כ שפיר ע"י הצדקה תוכל להמשיך דרגת חג השבועות על כל השנה, ואפי' בזמן הזה. וזהו שפירש רש"י כל המאכיל לעני וכו' מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב קרבנותיו.

(ב) ותבוא אל חמנתה ותאמר מי את בתי ותגד לה את כל אשר עשה לה האיש ותאמר שש השערים האלה נתן לי, הפסוקים האלו אומרים דרשוני. ראשית כל מה זה שפתאום לא הכירה נעמי את רות ושאלה מי את בתי, וגם מה היתה תשובת רות שש השערים האלה נתן לי, הי' לה להשיב אנכי רות כלתך.

ובפסוק הקודם כתיב וימד שש שערים וישת עליה ואמרו חז"ל שרמז לה שעתידים לצאת ממנה

ששה צדיקים דוד ודניאל וחבריו ומלך המשיח. והנה בתרגום איתא שנחן לה שש סאים שעורים, ואיתי לה כח מן קדם ה' לסוכרותהון, ואף שבפסוק כתיב שש שעורים ולא שש סאים שעורים, מ"מ ידע זאת התרגום מדכתיב וימד ואילו נתן לה שש שעורים ממש לא שייך בזה מדידה אלא מנין והול"ל וימנה שש שעורים, ומזה למד התרגום שהכוונה הוא שמדד לה שש סאה שעורים. אבל במדרש איתא וכן הביא רש"י שנחן לה שש שעורים ממש. ולדבריהם צריך להבין הלשון של וימד שש שעורים, מה שייך בזה מדידה.

וגם צריך להבין כשהלכה רות לשדה ללקוט אמרה לנעמי אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים, וכשדברה לקוצרים לא הזכירה שבלים רק אמרה אלקטה נא ואספתי בעמרים, וכן גם בועז כשצוה את נעמיו אמר גם בין העמרים חלקט ולא הזכיר שבלים, וצריך להבין שינוי הלשון. וי"בן הענין עפ"מ"ש רבינו בחיי על הענין שאומרים גם באקדמות שאריסטון יתקן לצדיקיא ונשתה אז חמר מרת דמבראשית ונאכל שור הבר ויקרטע נון לקבליה. וצריך לדעת הרבותא של דברים אלו שהלוא עיקר ימות המשיח הוא ליהנות מזיו השכינה, והאם על זה אנו מצפים על משיח שאז נאכל לויתן ויין המשומר ושור הבר.

ומסביר רבינו בחיי שלכל דבר צריך אמצעי וא"א לאדם מגושם שעד עתה הי' להרס אחר כל מיני משקים ושקוע בהאות אכילה להתהפך בין יום וליהנות מזיו השכינה שהוא תענוג רוחני ואין לו שייכות עם גשמיות כלל. ולכן הכין הקב"ה מששת ימי בראשית מאכלים אלו של לויתן ויין המשומר ושור הבר שיש בהם קדושה גדולה ובכחם לזכך את הנפש והם יהיו הסעודה האחרונה שנאכל, ובכח סעודה זו נוכל אח"כ ליהנות מזיו השכינה.

ובאמת כן אנו מוצאים בכמה מיני מאכל שיש בהם קדושה יחירה כגון אכילת מצה שבכוחו להביא אמונה בלב ישראל וכדנקרא בזוה"ק מיכלא דמהימנותא וכן מאכלי ארץ ישראל יש בהם קדושה יחירה, וכן בשבועות הכל מודים דבעינן נמי לכם כי במאכלי החלב של שבועות שהוא מנהג ישראל תורה, וכן בכל הסעודות והמאכלים של שבועות יש בתוכם קדושה גדולה ובהם יש כל השפע של קבלת התורה של המועד הזה, ובכחם לזכך הנפש שיהי' כלי מוכשר לקבל תורה.

וכן הי' אצל המן, שקדושת המן הי' מזכך את ישראל וע"י קדושה זה יכלו להשיג את התורה ולכן לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. ואיתא בשכ"ר הר"מ מרומינוב זיעוכי"א שזה שכתוב ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, שכ"כ נתקדשו ע"י אכילת המן עד שמי שהי' אוכל מן זה הפך ממש לאיש אחר ולא הכירוהו ושאלו עליו מן הוא כי לא הכירו איש את אחיו.

והנה רות היתה מבינה על עצמה וידעה שיש בה ניצוץ משיח ובתוכה יש הניצוץ של עולם התיקון, ולכן חשקה נפשה לבוא לארץ ישראל ולאכול ממאכלי ארץ ישראל השייכים לבחינתה. ולכן אמרה לנעמי, שהיחה ג"כ מבינה, אלכה נא ואלקטה בשבלים"ר"ת ש'ור ב'ר ל' ויתן י'ין מ'שומר, דהיינו מאכלים של עולם התיקון דומים לבחינתו. אבל להקוצרים שלא הבינו את זה אמרה ואספתי בעמרים כי מה לה לה הזכיר להם שבלים. ובוועז ג"כ הי' מבין על רות וידע מה שיש בתוכה, ולכן נתן לה השש שעורים ליתן לה תוספת השפעה שיצאו ממנה השש צדיקים הנ"ל. ולכן לא נתן לה סתם שש שעורים, רק וימד שש שעורים, שמדד כל שעורה ושעורה לידע אם יש בשעורה זו ניצוץ השייך לבחינתה, והשש שעורים שנחן לה היו מלאים קדושה מבחינתם של השש צדיקים הנ"ל. ודוק וחשכח וימ"ד ש"ש שערי"ם בגימטריא דוי"ד דניא"ל חנני"ה מישא"ל ועזרי"ה משיח"א, חושבנא דדין כחושבנא דדין. ולכן כאשר באתה אל נעמי לא הכירה אותה שאירע לרות מה שאירע לאוכלי המן כנ"ל, ולכן שאלה מי את בתי, הלוא נהפכת לאשה אחרת ולמה אין אני מכיר אותך. ולכן השיבה לה שש השעורים האלה נתן לי, ולכן אירע בי זה השינוי כמו שאירע לאוכלי המן, כלומר שנחן לי שש שעורים שאתה מכיר עלי שהם ששה הצדיקים האלה.

ג) במס' יבמות (עו:) וכראות שאול את דוד וכו' א"ל דואג האדומי עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבוא בקהל אם לאו וכו' א"ל עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, אקשי להו דואג כל הני קושייתא, אשתיקו, בעי לאכרוזי עלי', מיד ועמשא בן איש וכו' וכתיב יתר הישמעאלי, אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי - עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, עכ"ל הגמ'. וצריך להבין איזה דרך הוא זה שהלוא לדואג הי' לו טענה ניצחת וניצח אותם בפילפולו, וכי כך הוא הדרך להכריח הלכה ע"י חרב. וגם ק' הלשון חגר חרבו כישמעאל, הול"ל חגר חרבו כעשו. או כאדומי בפרט נגד דואג האדומי, והיכן מצינו חרב כישמעאל.

אלם הענין כי בודאי כך היא דרכה של תורה לפלפל בהלכה ולחדד זה את זה, אבל זה סתם כשיש שאלה ואין לנו קבלה בדבר, אבל בדבר שיש לנו קבלה ומסורה מאבותינו ע"ז לא מועיל שום קושיא ושום חריפות כי מנהג אבותינו בידינו ואפי' אם הוא ק' מ"מ זהו היסוד של חושבע"פ שיש לנו מסורה ואם אנו יודעים שכך נהגו אבותינו והצדיקים אשר לפנינו, אפי' אם הדבר רחוק משכלנו ויש קושיות חזקות ע"ז, ואפי' הוא נראה שהוא נגד ההלכה מ"מ ע"ז נאמר מנהג עוקר הלכה כמובא בהל' מגילה באחרונים עיי"ש, וכדאיתא בגמ' אפילו אם יבוא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל אין שומעין לו שכן נהגו. ולכן כשבא עמשא ואמר כך מקובלני מב"ד של שמואל וכך עשה בועז מעשה רב לא שיך שוב להקשות קושיות ע"ז, וכל מי שחולק ע"ז ראוי לידקר בחרב כי הוא כופר בא' מהיסודות של חושבע"פ.

ואמר חז"ל במדרש עשרה קבין טפשות ירדו לעולם ט' נטלו ישמעאלים, ולכן חגר עמשא חרבו כישמעאלי, ר"ל שלפסוק הלכה זו א"צ חכמה רק צריך להשיט עצמו כטיפש ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך, ואם קבלה הוא נקבל אף באין מבין. ולכן קורין מגילת רות דווקא ביום ב' דשבועות, כי באמת כל יו"ט שני של גלויות אף שבזמן המקדש הי' מטעם ספק, אבל עכשיו שאנו בקיאים בקביעת דירחא אינו רק מצד מנהג אבותינו בידינו, וזהו בכל יו"ט. אבל בשבועות מעולם לא הי' ספק בדבר כי שבועות אינו תלוי ביום החודש רק הוא ביום ג' לספירה וכשהגיע יום החמישים בודאי ידעי כו"ע מתי הי' ר"ח ניסן, וא"כ מעולם לא הי' בו ספק וכל עיקרו אינו רק משום מנהג אבותינו. ולכן ביום זה נאות לקרוא בו מגילת רות שמורה ג"כ ע"ז הענין שרק ע"י הקבלה ומסורת אבותינו בידינו התירו לרות לבוא בקהל ורק ע"ז בא מלכות בית דוד ומשיח צדקנו, ואם ביום א' של שבועות קבלנו החורג שבכתב ושבע"פ, ביום שני של שבועות נקבל מנהגי אבותינו שגם הם תורה וע"י בא כל תקותינו וגאולתינו.

(ד) מה יפו פעמיו בנעלים, יל"פ פסוק זה על שמחת נעילת החג, כי באמת צריך להבין לשמחה מה זו כשהיו"ט הולך מאתנו. רק הענין הוא למשל כמו מלך שקודם המלחמה עשה סעודה גדולה לכל חייליו ולאח"כ הולכין למלחמה, ובשעה שהם הולכין התוף מכה לפנייהם ובניגון צהלה וקול תרועה יצאו בשמחה רבה לעבודת המלך ולכבוש בעדו את הארץ, ואף שמרחקין עצמם מן המלך מ"מ שמחים על זכותם לשמש את המלך ולעשות דבר מה בשבילו כי יודעים שזהו התכלית. וכן הוא בענין יו"ט שאז אנו מקורבים למלך ויושבים אתכא דמלכא ונהנים מזיוו, אבל פגיע העת שצריך ללבוש את המנעלים ולצאת החוצה לימות החול לעבוד ולמשא בעבודת המלך. וזהו לשון נעילת החג, בסוף החג כשנועלין את המנעלים ומכינים עצמם לצאת לצבא, ואז היא שמחה גדולה והולכים עם "מארש", שיש כגבור לרוץ אורה, כי אנו הולכים עתה בצבא המלך לכבוש לפנינו את הארץ וזהו כל תכליתנו.

נשא

(מכ"י) וכפר עלינו הכהן מאשר חטא על הנפש. ר"א הקפר אומר שציער א"ע מן היין. והקשו בתוס': ב"ק צ"א, הלא אמרו חז"ל לפיכך נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שהרואה סוטה בקלקולה יזיר א"ע מן היין. ומשמע שמצוה היא בידו. והתוס': תירצו דודאי מצוה היא מ"מ עבירה קצת יש לו והו' כמו המתענה בשבת שצריך למיתב העניית לתעניתו. ויש לאלו' מילין לתרץ באופן אחר, ונקדים לדייק לשונו הרואה סוטה בקלקולה הלא ענינה ידועה מהתורה ולמה לא יאמין ח"ו אם לא יראה.

עוד קשה, אומרו, מאשר חטא על הנפש, הלא לדברי ר"א הקפר חטא על הגוף ולא על הנפש.

וכל אלו יתורצו בעזה"י ע"פ מעשה רב חמבא בספרים הק' מהבעל שם טוב זי"ע שראה פ"א אחד שחילל את השבת ל"ע, ואמר שלא לחינם הראוהו כך כי בודאי יש לו ג"כ שמץ של חילול שבת, דהיינו שאינו מכבד ת"ח כראוי שהם בבחינת שבת כדאי' בזוה"ק, ונסע אל בית מדרשו של הרב פני יהושע ז"ל והדליק מקטרתו כדי לקיים

שימוש ת"ח. (עיי' בס' בעש"ט פ' בראשית אות קכ"ז). ויוצא לנו מזה שאם רואה אדם אצל זולתו איזה דבר עבירה סימן הוא לו שאינו נקי בדבר שהוא מעין זה. ובזה יונח אומרו הרוא"ה סוטה בקלקולה, הרוא"ה דייקא, דבאמת אסור להזיז מהיין שעשאו השי"ת לשמה אלקים ואנשים וכמה מצוות גדולות ונכבדות קבעו חז"ל דוקא על היין. אבל הוא שהראוהו מן השמים את קלקול הסוטה, סימן הוא לו שאין נפשו שלימה והוא מוכרח להנזר מן היין מצד פגמת נפשו, שלא יעורר חלק הרע שבנפשו את בחינת שמרי הגבורות שביין שהוא חלק הרע שבו ויבאהו לידי חטא ח"ו. ולכן אמר הכתוב, מאשר חטא על הנפש, ולא על הגוף. שראיית הסוטה סימן הוא לו שחטא כרוך בנפשו עד שיוכל לבא לידי חטא ע"י היין ח"ו, וזהו חטא שציער את עצמו מן היין ע"י חטאו, דהיינו מחלק הטוב שביין, ועל זה צריך כפרה.

בהעלותך ט"ג (תשל"ט)

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. וכתב רש"י למא נסמכה פרשת מנורה לפרשת הנשיאים לפי שראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא הי' עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות. ושמעתי מאבי ששמע מהרב מאלכסנדר שאמר מאת הרח"ק מוורקא זצ"ל דפי' "חייך", את גייס דיר אין לעבען? דאס אליין איז גדולה משלהם, החלישת הדעת של אהרן שלא זכה לעבודה זו הי' גדולה מעבודה עצמה שעשו הנשיאים בחנוכה המזבח. ולכאורה דבריו צריכים ביאור דהלא כתב רש"י דשלך גדולה שאתה מדליק ומטיב את הנרות. ונראה לבאר דהנה יש שני בחינות בעבודה של אדם, אחד הוא "אז עס לערנט זיך גייט און עס דאווענט זיך גייט" זהו העבודה של בחינת אור נגלה שיכול לראות האור. והשני הוא "ווען עס לערנט זיך נישט גייט און עס דאווענט זיך נישט גייט" אבל יש לו חלישת הדעת על זה, זהו העבודה של בחינת אור הגנוז. וידוע שהמנורה מרמז על אור הגנוז ומבואר באריכות בס' בני יששכר בעניני חנוכה. ואמר הקב"ה לאהרן שלך גדולה משלהם שהעבודה של אור הגנוז גדולה מחנשיאים שעבודתם הי' באור נגלה. והיינו מה שנתן לו השי"ת העבודה של הדלקת והטבת המנורה שהוא עבודה של אור הגנוז. ועפ"ז יש לבאר הקרא, "וזה מעשה המנורה מקשה", בשעה שהעבודה באה לו בקושי, שקשה לו ללמוד וקשה לו להתפלל כראוי. אבל עבודה זו היא "זחב", עס איז גאלט פאר די רבש"ע, וחביב מאוד לפניו. "עד ירכה עד פרחת מקשה היא" כמש"כ רש"י ירכה היינו אבר הגדול, פרחת היינו אבר הקטן, דהיינו מהעבודה הגדולה עד העבודה הקטנה כולו קשה לו לעשותו, ובא לו הרבה מניעות וטרדות שמאנסיס אותו שלא יחא יכול לקיימו כהוגן או שלא לקיימו כלל. אבל "כמראה אשר הראה ד' את משה", דכתיב שהראה ד' את משה עד הים האחרון ודרשינן עד היום האחרון, ובאמת הפשט והדרוש חדא הם, וביום האחרון הוה ים גדול שיכולין ליטבע בו מאפיקורסת ופריצות וכו', וזה שמשה ראה עד היום האחרון זה נתן כח ביד מי שרוצה להנצל ולא ליטבע בהים, וכך מצינו ענין זה ברמב"ן פרשת במדבר (א מה) ועיי"ש. ואז ביום האחרון יהי' עבודה גדולה של אור הגנוז שעתיד להגלות לעיני כל. דאע"ג שיח"י קשה מאוד לעבוד את השי"ת בשלימות, מ"מ החלישות הדעת עצמה גדולה מאד לפני הקב"ה. "וכן עשה את המנורה בבחי' זו.

בהעלותך ס"ג (וש"ב)

אומרים בשם הרה"ק ר"פ מקארעץ זצ"ל שכל פעם שמוציאים ספר תורה וקוראים בו נתגלה האור הגנוז ובפרט בשבת זה כשקוראים פ' המנורה בוודאי נתגלה האור הגנוז, ונתמלא כל השבת מהאור הגנוז. והאדמו"ר ר"מ מלכוביץ זצ"ל הי' נוהג כשהלך לסבול במקוה עש"ק פ' בהעלותך היו מזמרים אחריו בכלי זמר ואמר הסעם מסוס דכתיב בפרשה זו "כי ד' דבר טוב על ישראל" (טוב היינו האור הגנוז, וירא אלמים את האור כי טו"ב) ויעש כן אהרן פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ע"כ. כמה קולמוסין נשחברו לפרש רש"י זו.

בריש הפרשה כתיב דבר אל אהרן ואמרת אליו. ופי' האלשיך חק' הכוונה בכפל הלשון דהנה זה ידוע דמצות הדלקת נרות יש בה כוונות וסודות ויחודים עד אין שיעור ואין סוף, והקב"ה גילה אותם למשה שיאמר לאהרן, וזהו "דבר אל אהרן" כל הסודות שיש במצוה זו, "ואמרת אליו" כל הפרשה בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה וגו' מפני שהסודות א"א ליכתב בפירוש בתורה דכל מה שכתוב בתורה הוא בדרך הפשט, אלא שמרומזים בה הסודות, אבל הסודות עצמה לא נכתבו בפירוש, שכן הוא דרך התורה. כן פי' האלשיך חק'.

והנה עפ"י הרגיל, ידוע, שכשעושים איזה מצוה בכל יום, ובעבור הזמן יראה באיזה ספר גודל חשיבות המצוה, והתיקונים הגדולים שגורמים בשמים ע"י, אז כשיבוא לידו עוד הפעם לקיים מצוה זו בוודאי יעשהו ביותר חשק וביותר התלהבות מבראשונה. ואותו היום שנתגלו לאהרן כל הסודות שיש במצות הדלקת המנורה, הי' ביום י"ג בניסן אחר הי"ב ימים של חנוכה הנשיאים (כן משמע בתנחומא, אבל רש"י פי' דפ' בהעלותך נאמרה בר"ח ניסן). ואהרן התחיל לעשות את העבודה במשכן מר"ח ניסן, נמצא דעד אותו היום קיים מצות המנורה בפשטות בלי שום כוונות גבוהות אלא למלאות רצון ד'. והרה"צ ר"מ מפערמישלאן זצ"ל פי' הפסוק "כי הגדלת על כל שמך אמרתך" אצל הקב"ה חשובה יותר מכל הכוונות ומכל השמות כשאדם עושה מצוה משום שהוא "אמרתך", ורוצה לקיים ציווי ד', ומצות המנורה שקיים אהרן כל אותן הי"ב ימים שעשהו בפשטות בלי שום כוונות רק לקיים רצון הבורא, הי' כ"כ חשוב כמו כשעשהו אח"כ ביום י"ג אחר שנתגלו לו כל הסודות של הדלקת נרות. והיינו "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", שאל תחשוב שאחר שקיים המצוה בפשטות בלי שום כוונות ועכשיו מסר לו משה כל הסודות של מצות המנורה, שעתה הי' מדליק אהרן ביותר חשק וביותר התלהבות, וע"ז אמר הכתוב ויעש כן אהרן, שלא שינה, שהדליק כמו שעשה בתחילה, שגם בתחילה הדליק בכל כך התלהבות ובכל כך התמסרות לשם שמים עד שלא הי' עוד מקום להרבות על זה, ולכן אפי' אחר שגילה לו משה הסודות לא הי' לו מקום לשנות.

ועוד י"ל באופן אחר דאי' בירושלמי בכורים אלו הקב"ה מוחל עוונותיהם חכם חתן נשיא והעולה לגדולה, וחתן וכלה לא רק ביום חופתו אלא כל שבעת ימי המשתה, כדאיחא בספה"ק, ולא רק להחתן וכלה אלא אפי' כל משפחתם, להוריהם של החתן והכלה, ובפרט ביום השביעי של ימי המשתה, השבת של השבע ברכות, וכ"ש כשחל בשבת ממש, וכ"ש בשעת שלש סעודות, דהכלל הוא דהקדושה מתגברת בסוף הזמן, בוודאי בשעה זו הקב"ה מוחל לכל עוונותיהם. אבל צריכים החתן והכלה לאחוז בה שישארו במדריגה זו, וצריכים לשאוב מן השבת קדושה וכפרה לכל ימי חייהם. וכן הוא הענין בפרשתינו כשתי' חנוכה הנשיאים, ובכל יום נשיא אחר עלה לגדולה כשחינך את המשכן בהקרבת קרבנותיו, ובוודאי הקב"ה מחל עוונותיו של כל אחד ואחד מהם, ועכשיו ביום י"ג עלה אהרן לגדולה, כשציוו לו הקב"ה מצות הדלקת המנורה, וגילה לו כל הסודות שיש במצוה זו, וגם אהרן מחל לו הקב"ה על כל עוונותיו. ואהרן לא רצה שמתנה זו של מחילת עוונות ילך לאיבוד, ועמד בזו המדריגה ולא נפל ממנה כל ימי חייו, וזהו להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שלא שינה את עצמו מזו המדריגה.

ובאמת דבר פלא הוא שעל מאמר חז"ל זו של "להגיד שבחו שלא שינה" נתייגעו המפרשים יותר מכמעט שום מאמר אחר. וקשה למצוא ספר שאינו מדבר בענין זה "שלא שינה". וכן מצינו בקושית הרב "בית יוסף" מה הי' הגם ביום ראשון של חנוכה. שעל קושיא זו יש תירוצים עד אין סוף ואין שיעור. ושני הקושיות הם מענין המנורה. ויעש כן אהרן, שהדליק המנורה, ומה הי' הגם במנורה ביום ראשון.

בהעלותך סי"ג

והענין אפשר להיות עפ"מ שאמרו חז"ל מפני מה לא נאמר "כן" בבריאת האור, ותי' מפני שראה הקב"ה שאינה כדאי להשתמש בה הרשעים וגנוזו לצדיקים לעת"ל. וכאן כשהדליק אהרן את המנורה ברוב קדושתו, המשיך בהמנורה האור של ששת ימי בראשית, האור הגנוז, ומש"ה כתיב ויעש "כן" אהרן, אהרן עשה את ה"כן" שהמשיך האור הגנוז. וזהו להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שאהרן כשהדליק את המנורה לא שינה האור ממה שהי' מששת ימי בראשית שהי' אותו האור ממש, האור הגנוז. וכן הי' בנס חנוכה כשהדליקו החשמנאים את המנורה בפעם הראשונה בליל א' והמשיכו בה האור הגנוז זה הי' הצינור להוריד על ידה הנס של חנוכה, שיהא נשאר דלוק לשמונה ימים, ומהאור הגנוז נמשך לנו כל הנסים ונפלאות כדאי' בספה"ק סדורו של שבת. ואדרבה ליל הראשון הי' העיקר שבלי לראשון נדלק ונמשך למטה האור הגנוז, וע"י זכו בני ישראל להנס של חנוכה וכל שאר נסים. ומתאמרא משמי' דהכעש"ט הק' דהאור הגנוז גנוז הקב"ה בתורה, והכוונה הוא שכל אחד שמדבק עצמו להתוה"ק זוכה להארה קצת מהאור הגנוז כל אחד לפי מדריגתו. ובזה מרומז מה שאמרו חז"ל ובכל הספה"ק שהמנורה מרמז על חכמת התורה "הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום (ב"ב פ' לא יחפור) מפני שבמנורה דולק האור הגנוז האור של התורה, ומש"ה דוקא בענינים השייכים לענין של המנורה ענין של אור הגנוז שם יורד השפעות של תורה ביותר שאח מבשאר ענינים, ודוקא בב' קושיות הנ"ל מחייגעים בהם המפרשים כ"כ.

ובירודאי כשאנו קוראים פרשה זו מתגלה הארה גדולה מהאור הגנוז ולהחתך והכלה שבת שבע ברכות היא השבת הראשונה שהכלה מקיימת מצות הדלקת נר שבת, שתי נרות א' כנגד זכור וא' כנגד שמור, כנגד החתך וכלה. וכדאי' ב"פ בני יששכר ב"פ נר בגימ' ת"ק מנין האברין דדוכרא ונוקבא, והחתך וכלה צריכים לשאוב מאור הגנוז מהשבת שבע ברכות לכל ימי חייהם ואנו צריכים לשאוב מהאור הגנוז מפ' בהעלותך לכל השנה והקב"ה יעזור שנזכה במהרה שיתגלה האור הגנוז במילואו ונזכה להשמחה אמיתית משמח חתן וכלה ומשמח ציון בבניה.

שלח סי"ג (תשל"ט)

נכתב בקיצור

כתיב והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ. הנה צ"ב מה חיזוק נחוץ לזה, ויותר צריך חיזוק לעניני השליחות. עוד צל"ד על כלב ויהושע שלא שמעו למצוות הנביא לקחת מפרי הארץ, הלא בפ' לולב הגזול דרשינן ולקחתם לקיחה לכאור"א, ולמה עשו חטבונות משלהם ולא רצו לקיים מה שצוה להם משה.

מהר"ש מאופסטרופליא זצוק"ל מבואר עה"פ והימים ימי בכורי ענבים, שאותיות הקודמים לענבים באל"ף בי"ת הם סמא"ל לרמז שבאותו זמן הי' שליטת הס"מ. וקשה דהלא כתיב ענבים מלא ביו"ד.

ונראה ע"פ החת"ס בתו"מ עה"כ כי לחמנו הם, וז"ל המן לא הי' ברי' חדשה אלא שבכל פירות של א"י יש בהם רוחניות וד' השפיע רוחניות זה לישראל בצורת מן ולהם לא בא אלא הצל והקליפה של הפרי וכו' עכ"ל ועיי"ש. ויל"פ עפ"ז שהואיל והימים הם שליטת הס"ם שהם ימי תמוז ואב, לכן צריכים חיזוק שלא יהיו נכשלים בעצה רעה ונתן להם משה עצה לאכול מפירות הארץ שע"ז ינצלו מדברים רעים, כמו שאיתא בבמ"ח עה"כ והי' באכלכם מלחם הארץ והרמותם תרומה לד', שע"י אכילת פירות א"י נעשה האוכל אותם, מורם, ומגביה א"ע אל השי"ת עיי"ש. והיינו והתחזקתם, שתעשו דבר שיחזקו אתכם והוא ולקחתם ואכלתם מפרי הארץ כי הימים ימי בכורי ענבים וצריכים חיזוק. והנה הם בעצה רעה יצאו והי' להם נגיעות וכשבאו דם ראו כי הפירות הם ריקים בלי פנימיות ואמרו שזה גרעון בא"י. והנה הקב"ה מזמין לכ"א את ניצוצי נפשו במאכליו זולת למי שהולך בקרי כדאי' (עיי' שלה"ט) ואלו צריכים לתביא מאכלם ממקומות רחוקים. והם, אם היו צדיקים היו מוצאים פירות מלאים מוצא פי ד', כי חלקם לא נפל במדבר כיון שהיו עכשו בא"י, אבל מחמת חטאם לא נזדמן להם פירות כאלו ולכן לא אכלו אולם. וכלב ויהושע להם שפיר נזדמן. אבל רשעים הללו ראו לא לקחו מוסר, ופרשו בספה"ק אפילו כשרואים אינם מתפעלים כי הנגיעות אינן מניחות אותן לראות האמת.

והנה בנוהג שבעולם האדם אוכל פירות הארץ. אבל כאן היו נבלעים בכנענים ניצוצות קדושות מפירות א"י עוד מזמן היות ישראל במצרים, והיו צריכים להחזירם שם יבואו ישראל לא"י, ולכן מתו כולם והיו קוברים אותם. והם לא כך דימו רק ארץ אוכלת ישיבה היא, היפך מיושבים האוכלים מהארץ. וכלב אמר אדרבה כי לחמנו הם ולכן הם נופלים פגרים מתים. להחזיר לארץ חלק הלחם שנטלו ממנה. ומשה רבינו מעולם לא ציוה להם להביא פירות רק לאכול והם לא אכלו רק הביאו. שהמרגלים בחפצם להראות שאין פנימיות בפירות לקחו אשכול ענבים אחד, ושמונה לקחו אשכול, כי מיכא' באחת וכו' סמא' בשמונה (ברכות), כי אין לו הכח של מיכא'. וגם האשכול ענבים הוא חלק הס"ם ואין בו חיות ואין בגדר החי נושא א"ע, לא היו להם כח לנשאו אלא בשמונה, כי אותיות קודם ענבים הם סמא' כנ"ל.

אבל הכתוב צוה לא כן הוא כי ענבים מלא ביו"ד משם הוי' וכידוע מהאריז"ל, שכשנכנס אות משם הוי' ב"ה במלה, אף אם משמעות המלה לדבר סמא וכדומה, האות ההוא מקדשה כולה כמו תיבת קדש שמשמעותה זונה, שבהוספת אות וי"ו משם הוי' נעשה קדוש, וכן בזה בתיבת ענבים האות יו"ד ממתיקה, וכן ביארתי הענין של קידוש ביי"ן אדום, שממתיקים גוון האדום שהוא דין ע"י שם הוי', שאדם והוי' בגימ' יין עם הכולל. והביאור לכל הדברים האלו הוא ששם הוי' מורה על שורש הדבר ובשורש הכל נמתק, והאותיות קודם סמא-ל הם נלא"כ (כי האל"ף אין לו אות במקום, כמו שכתב האריז"ל על שם אלקים שהמתקה הם אותיות לפניו והאל"ף במקומו עומד) בגימ' מיכא' שהוא באחת. ואח"כ פרשת המרגלים ניתן להם פ' נסכים של יין ששיבואו אל הארץ יהי' היין מלא פנימיות פרי קודש הילולים.

קרח ס"ג

(מכ"י) להבין, על מה זה נהגו אבותינו ורבותינו לאתקנא סעודתא דרעוא דרעוין עיקרו בזמן בין השמשות. ויש אשר מתחילים בסעודה זו בשעה מאוחרות. והלא לכל הדעות והשיטות עכ"פ מן המוכרח הוא לסעודה במשפט כשהוא ודאי יום. בגמ' סוטה (יג' ב') א"ר לוי ברב בישרהו-רב לך אל חוסף דבר אלי. וצריך להבין מה חטא משה בזה שהוכיח את בני לוי בהצותם על ד' על דבר קרח, שכפרו במשה אמת ובתורתו אמת, אדרבה אילו שחק להם חי' בזה חטא.

והנה רוח ד' נחה על רבינו חת"ס זי"ע, ופירש הפסוק "ויקומו לפני משה" כי משה ע"ה הי' גופו מעולם הבריאה וזה שכתוב "ואם בריאה יברא ד'". וקורח שהתקומם לפני משה התקומם עד עולם היצירה שהוא לפני בריאה. וידוע ששם מקנן שם, שגימט' שלו קפ"ח. וזה שפרש"י, קרח שפק"ח הי' ע"כ. וצריך להבין שמעלה זו של משה לא נכתבה במקומות שהאריך הפתוב במעלותיו כגון בפ' בהעלותך ובפ' וזאת הברכה, ולמה נכתבה דוק כאן.

ועל הפסוק אם בריאה יברא ד' פרש"י, אם בריאה פה לארץ מששת ימי בראשית מוטב ואם לאו יברא ד'. ע"כ. וצריך להבין מה הי' ספיקו של משה, הלא משנה מפורשת היא באבות שפי הארץ נברא בערב שבת ביהש"מ. ובודאי קיבל כן מסיני כמו שקיבל כל מס' אבות מסיני כמ"ש חרע"כ בתחילת המסכתא.

והנה בפ' קרח דהאי שתא ביארתי ע"פ מה שכתב בשפ"א שם וז"ל- קרח שפקח הי' ראה שלשלח גדולה יוצאה הימנו וכו' וקשה הלא גם הוא ידע שיכולין בניו לשוב בתשובה. אכן יראה ודאי הבין קרח כי לפי גדולתן של בני קרח אח"כ אם הי' נשאר להם החטא מאביהם שנטה מדרך האמת לא היו יכולים להיות במדריגת זו העליונה. כי מכל חטא האדם נשאר לדורות מעט כמאמר פוקד עון אבות כו' ובני קרח הי' מעלתם

גדולה מאד. ולכן הי' מוכרח להיות יורד חיים שאולה ואז לא ירשו בניו מחס שלו כלום ונשתנה עליו סדרי בראשית. ולכן נכשל קרח שלא עלה על דעתו להיות שינוי סדר העולם בעבורו, לכן סבר שהאמת אתו. וכו'. ולכן נאמר ויאבדו מתוך הקהל. פירוש: שכל מי שמסתלק מהעו"ז במיתה, יורשין בניו מקומו ונשאר כוחו בכלל ישראל. אבל הם שירדו חיים נאבדו הם ומעשיהם מכלל הקהל. עכ"ל השפ"א בפ' קרח שנת תרל"ו. ודפח"ח. וצריך להבין הלא קרח בעל רוח"ק מפורסם הי' כדאיתא שם ברש"י בהדיא. ואיך יתכן, שכל השלשלת הגדולה שיהי' לאחר כמה מאות שנים יראה ברוח קדשו, ומה שיארע באותו יום שעומד בו לא יראה, ולא ידע ועלחה על דעתו שתפתח פי הארץ בעבורו. וליישב זה בעז"ה יי אקדים מה שמפורסם וידוע מספ"ה"ק שכל הנהגת העולם ומציאותה, הכל לפי הלכות התורה והחידושים שמתחדשים בכל יום ע"י החכמים העוסקים בחורה לשמה. ובספר ארץ צבי להגה"ק מקוזיגלוב זצ"ל (בסופו בהשמטות) פירש את הגמרא (ביצה י"ט א') חנאי שקלת מעלמא חנאי היא. שכל דין ודין שבחורה מקיים את העולם מצד אחד. וכן במקום שיש פלוגתא התנאים דא"א דא"ח, כל שיטה של תנא גורמת קיום העולם בצד מה, כיון שהכל תורה ודא"ח. א"כ כיון שיש מ"ד גדרים ונדבות קרביין ביו"ט והמקשן העלים שיטה זו לגמרי וס"ל דלכו"ע נדו"נ אין קרביין ביו"ט, נמצא שהחסיר עמוד אחד מקיום העולם, אותו עמוד שמצד שיטת התנא דס"ל דנז"נ קרביין ביו"ט, כיון שגם שיטתו אמת, ודא"ח, וגורמת קיום העולם מצד אחד. לכן א"ל, חנאי שקלת מעלמ"א, שסלקת שיטה של חנא אחד מן העולם מהיות עמוד לעולם. עכ"ל. וזהו רק לקיום העולם שכל שיטה מקיימת במקומה בצד מה. אבל אי אפשר לפסוק הלכה ככל תנא, כי הלכה רק כאחד ולא השני. וכשחכם אחד פוסק הלכה וסעמו ונימוקו נשגב וגבוה עד שאין חבריו יכולין להשיגו, ואילו היו יכולין להשיגו היו מודים לו, מ"מ אין הלכה כאותו חכם, מפני שהכרעת התורה ניתן לחכמים והם פוסקים כפי דעתם דעת תורה. אבל מה שאינם מבינים ומשיגים אי אפשר לפסוק. ולכן אין הלכה כרבי מאיר נגד חבריו כי לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו (עירובין נ"ג א'). וכן רבי שמעון, וגם בית שמאי אע"פ שמחדדי טפיל. אבל לעת"ל תהי' הלכה כוותייהו כמבואר בספ"ה"ק כי אז חרבה הדעת ויובנו דבריהם ויודו להם חבריהם. ואחר כל הדברים האלה נחזור לעניננו. כי יש לחקור איך נסתפקו חז"ל (בפ"ב דשבת) בבין השמשות, ובברייתא שם איתא, שאחד מצדדי הספק הוא אם הוא כולו יום או כולו לילה, הלא נוכל לפשוט ספק זה מהמשנה הנ"ל באבות, שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות. (ואחד מהם פי הארץ, ובברייתא בפסחים חזר ונשנה דף נ"ד), והנה זה ודאי שפי הארץ נברא ביום, שאי אפשר לומר שנברא בלילה, שחרי ששת ימים עשה ד' וגו' וביום השביעי שבת וינפש. ואיך יתכן שהי' בריאה בשבת? ולפ"ז אם פי הארץ נברא בבין השמשות הלא מוכרח לומר שאי אפשר שיהי' ביהש"מ כולו לילה, ונפשט ספק זה.

וי"ל שזהו גופא ספקו של משה באמרו אם בריאה. כי הקב"ה הכל יכול וברא את פי הארץ במצב של ספק. ומציאות של פי הארץ הוא מציאות של ספק. כלומר; לא מחסרון ידיעה, אלא שזהו מציאות של פי הארץ שיהי' בריאה שמהותה הוא ספק. (א) ואם ביהש"מ הוא יום, א"כ הוברר למפרע שנברא פי הארץ. ואם הוא לילה, מעולם לא נברא שאי אפשר שנברא בשבת. ומה שאמר משה אם בריאה ופרש"י שהי' ספק אם יש פי הארץ אם לא, לא זה מחסרון ידיעה מה אירע. אלא שכיוון אל האמת שכל מציאותו של פי הארץ מהותה הוא ספק.

ולפ"ז יקשה א"כ איך נבלע קרח בפי הארץ, הלא כל מהותה הוא בספק? וי"ל שספק זה הניח הקב"ה לחכמי ישראל שראויים לכך שהם יפשטוהו. והרי היא כמו מלאכת חול המועד ושאר הלכות הדומות, שהשאיך הקב"ה את ענינים בספק עד שיברירו חכמי ישראל. ומשה רבינו בירר ספק זה, ובכח חכמת תורתו בירר הלכה של משה ובלע לקרח ועדתו. וחידושו של משה (שהוא מבריא) בירר למפרע, שבשעת הבריאה נעשה פי הארץ. (וי"ל פי הארץ בחינת מלכות פה, תושבע"פ בחינת הארץ התחתונה. והוא מקור ושורש לחידושי תורה של חכמי ישראל. ופי הארץ של משה כלומר ע"י החידוש הנורא ממקור גבוה זה, בלע קרח שחלק על מעלתו הנשגבה בתורה.)

(א) עיין מהר"ל גור ארי' שבת(לד).
הובא ג"כ בגליוני הש"ס שם.

ולפי"ז יקשה, אם כבר בירר משרע"ה את הספק ביהש"מ שהוא יום, איך יתכן שהלכה ריוחת בישראל שביהש"מ הוא ספק, הלא כבר הותר הספק.

ולפי ההקדמות הקודמות נחא. שהרי מי הוא זה שיכול להבין ולירד לסוף דעתו של משה. וכמו שאין אנו מקבלים להלכה פסקי ב"ש עד שנבינס, כן, ויותר מזה, מה שחידש משה רבינו מדעתו ע"י פלפולו, מופלא ומכוסה ממנו, כי חידושיו נובעות מעולם הבריאה ומי יעמוד על סודותיהם. ולכן לגבי משה הי' ההלכה מכוררת שביהש"מ יום הוא. אבל לנו נשאר הספק עד ביאת המשיח ואז תרבה הדעת ונבינס.

ובזה נבין למה כתבה תורה ותכס עליהם הארץ. ופירש ברמב"ן כי ברגע נפתחה הארץ כי פתחה את פיה וסגרה אותה עליהם ולא נודע מקומם איו עכ"ל. ובפסוק הקודם כתב, וז"ל - חידש שלא נהי' מעולם. כי כאשר תבקע האדמה כמו שנעשה פעמים רבים ברעש, תשאר פתוחה. גם ימלא הבקע מים ויעשה כאגמים. אבל שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחר בולעו, זה הדבר נתחדש כיום ההוא, כאילו הוא נברא מאין. וזה טעם ותכס עליהם הארץ. עכ"ל.

ומובן כי הואיל ונתחדש זה ממקור "הבריאה" שהוא יש מאין, ולכן נעשה גם כסנע בפועל פתיחה ותיכף סגירה כאילו הוא "נברא מאין", כלשונו של הרמב"ן.

ואילו לא נסגר תיכף, היינו יכולים לפשוט ספק ביהש"מ ממה שהתורה מספרת שפי הארץ בלעה לקורח, ואנו מקובלים שפי הארץ נברא בביהש"מ, וא"כ מהתורה גופא מוכרח שביהש"מ הוא יום. אבל אחר שהתורה עצמה הגידה שמציאות זו היתה לפי שעה ואח"כ נעלמה, וחזר למהותו הראשון, הרי התורה עצמה מספרת לנו שחידש זה בסנע, נעשה ע"י חידושו של משה והפסק הוא רק לשעתו ולא אח"כ. רצוני לומר, שחידש זה נהו' מכח תורה שבע"פ ולא מתורה שבכתב. והתורה מגדת לנו מה שאירע בימי משה מחמת חידושי תורה של משה. והואיל והתורה עצמה מספרת "ותכס עליהם הארץ" ונפסק מציאות זה הרי שהתורה עצמה אינה מכרחת את הפסק מחמת מציאות פי הארץ, שהרי היא עצמה מגדת שאח"כ שוב מוטלת בספק, ופי הארץ נעלמה מעין כל חי.

ולכן מובן טעותו של קורח. כי ענין של רוח"ק הוא שצדיקים שיש להם הזדככות הגוף יכולים להשיג מה שהנשמה יודעת, ואין הגוף חוצץ לידיעה זו. וקורח שגופו הי' מיצירה, הי' לו רוח"ק וראה באספקלריא ביצירה ובכל מה שלמטה ממנה. אבל לראות בבריאה, לזה גופו חוצץ, שהרי גופו אינה מזוככת עד כדי להסתכל גם שם. ולכן אע"פ שראה מה שיארע אח"כ כמה מאות שנים, אבל שתברא פי הארץ, ענין שנחתו' מחידוש תורה של עולם הבריאה שורש גופו של משה שיכול להשיג שם, שם לא הי' יכול קרח להסתכל. ולכן לא עלתה על דעתו שתברא פי הארץ, ענין בסנע של יש מאין, שיוכל להתהוות רק ממדרגת חידו'ת של משה. והוא לא האמין שמשה משיג עד שם ולכן לא חשש למה שלא ראה עיניו ברוה"ק של מדרגתו הוא.

ולכן מובן למה דוקא כאן גבי ענינו של קרח גילתה לנו תורה שמשה השיג בבריאה, ואמר, אם בריאה יברא. כי מה שהשיג וראה וחידש משה ע"י הסתכלותו בבריאה, הוא בירור ביהש"מ, ובסנע, התהוות פי הארץ ע"י חידוש זה, וכן מה שקרח לא השיג זה, זה וזה גרם כל הענין של בליעת קרח. ואינו רק לספר שבחו של משה, אלא ידיעה נחוצה להבנת ענינו של מעשה קרח.

עוד זאת אקדים מה דאיתא במדרש תנחומא וישב על הפסוק "ויוסף הורד מצרימה". ודרש שם את הפסוק לכו חזו מפעלות ד' וגו' נורא עלילה על בני אדם. ותוכן הענין הוא שמה שמצינו אצל הצדיקים הגדולים שחטאו וקבלו עונשם, הי' זה ענין מוכרח, וחטאם הי' רק עלילה כדי לגלגל עליהם מה שכבר נגזר קודם חטאם. וכן אדה"ר נגזר עליו מיתה קודם מעשה עץ הדעת שהרי בתחילת הבריאה כבר נברא מלאך המות. וכן מכירת יוסף לא היתה הסיבה לגלות מצרים שהרי כבר נגזר אצל אברהם אבינו כשנא' לו ידוע תדע וגו'. עיי"ש כל הענין ומשל נפלא על זה. וכן איתא ברש"י בפ' ברכה עה"פ חריבהו על מי מריבה, שפטירת משה אינה אלא מריבה שהרי אהרן ומרים למח מתו במדבר עיי"ש. (וכן הוא בתנחומא שם שכך גזרה חכמתו שמשה יסתלק במדבר ואינו מחמת מי מריבה, שהרי הסתלקותו כבר נגזר קודם לכן. עיי"ש)

ולפי נראה להביא ראי' לזה. שהרי בפסחים נ"ד ע"א איתא שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואחד מהם קברו של משה. (וכן היא הגירסא שם. ובפרקי אבות

הגירסא אצלינו "יש אומרים" אף קבורתו של משה) הרי חזינן שבתחילת הבריאה כבר נברא קברו של משה בהר נבו בחוץ לארץ, ואיך תאמר שנגזר עליו מיחה מפני חטא מי מריבה.

אבל אפשר שלא נגזר עליו כן מתחילת הבריאה שהרי נברא ביהש"מ. ואם אז לילה הרי שבת הוא והוברר למפרע שלא נברא קבורתו של משה. כי כל ענין מציאות קברו של משה הוא בספק. ואפשר שמשום זה כתיב ולא ידע איש את קבורתו. ואמרו חז"ל שאי אפשר לעמוד עליו. כי אי אפשר לעמוד על ענין שהוא בספק (וגם אי אפשר לברר את הספק מפני שכתוב ויקבור אותו בגי', הרי חזינן שנקבר, וחיפוק שביהש"מ יום הוא, זה אינו, שהרי התורה עצמה כתבה אח"כ ולא ידע איש את קבורתו, וכנ"ל אצל פי הארץ. הרי שהתורה השאירה דבר זה בספק.)

ואם לא הי' משה מחדש אצל פי הארץ שביהש"מ יום הוא, ממילא הוברר למפרע שלילה הוא ג"כ לענין קברו, ונתברר למפרע שאין כאן לא קבר ולא גזירה. אבל משה רבינו לשיטתו דובר שביהש"מ יום הוא, ולכן לפי שיטתו נברא פי הארץ, א"כ לפי שיטה זו ג"כ נבראת קברו, ונתברר למפרע שפסירתו בחו"ל היא מעצם הבריאה וככה עלתה במחשבה עוד בשעת ששת ימי בראשית בשעת בריאת העולם. ואין זה בגדר עונש על חטא מי מריבה ששייכת על זה חשובה ותפלה להעביר רוע הגזירה.

וזוהו מה שאמר לו הקב"ה רב לך על תוסף דבר אלי וגו' ברב בישר וברב בישרוהו. כי מפני שהוא אמר לקרח "רב לכם" כלומר אני גדול ממך כי אני מבריא, ופי הארץ תוכיח כי בריאה יברא ד'. א"כ אמר לו הקב"ה למשה רב לך, אני כביכול גדול ממך וגזירתו כבר קדמך מששת ימי בראשית.

אבל מה שעדיין צריך ביאור הוא, כל עשרת הדברים שנבראו בע"ש ביהש"מ היו כבר קודם מעשה קרח, כמו המן, והלוחות, וכו' ונילף משם שביהש"מ יום הוא. וק' נתבונן מקודם מהות הענין של איסור מלאכה בשבת. והאריז"ל אמר, כי יש ל"ט מלאכות כנגד ל"ט קללות ול"ט מלקות וכו'. וחזאיל ושבט יום ברכה הוא, לכן אסור בו ל"ט מלאכות שהם נגזרו על האדם בקללה.

אבל האמת הוא שכל ל"ט מלאכות האלה, על ידם נברא העולם. ואח"כ על ידם נעשה המשכן אשר בזוה"ק איתא שהוא כתבנית העולם. וממילא, ע"י שאנו שובתים מל"ט מלאכות המשכן, אנו שובתים מל"ט מלאכות הבריאה, כי היינו הך. (ושניהם תושלמו בא' בניסן כי ענין אחד להם כן ראיתי בספרים) וע"י שאנו שובתים ממלאכות המשכן שהם מלאכות הבריאה, אנו מעידים עי"ז כי הקב"ה שבת וינפש מאלו המלאכות ביום השבת. ולכן צריכים להבין למח מותר לישראל להקריב בשבת תמידים ומוספים, וי"א גם לאפות לחם הפנים, ומלין בו מילה בשמיני, וגם עושים מלאכה בפיקוח נפש, הלא זהו סתירה לענין ביום השביעי שבת וינפש. וכתוב וינח ביום השביעי על כן ברך וגו'.

וילובן דבר זה בעזה"י ע"י מה שהביאו הספה"ק בשם קדושי קדמוני הקבלה, כי ענין בריאת העולם נעשה ע"י צמצומים והשתלשלות מעלה לעלול וירידת המדרגות בצמצומים רבים ושונים. וכל ענין הבריאה וכל מעשה בראשית הם כולם מדרגות זו תחת זו בהרחקות מאור א"ס ב"ה.

ונראה לומר, שזהו ענין הל"ט מלאכות שבהם נברא העולם. וכולם הם ירידת המדרגות ומיעוט אור הקדושה ולכן יש בהם שייכות לקללה. אבל כשבא שבת, נעשה תהיפך. כי אדרבה שבת הוא עליית העולמות ומעשה בראשית נתעלה ביום זה ומתקרב אל הקדושה והוא יחוד ברכה וקדושה כידוע, היפך הפירוד והקללה והטומאה של ימות החול. ומי ששובת ממלאכה ביום השבת מעיד על זה כי כל ההתרחקות וכל ההסתרה של ימות החול אין בכוחם להעלים ולכסות על קדושת הבורא ית' שנמצא בהם. אבל ידוע ג"כ מהמקובלים כי זהו ענין הקרבנות, להעלות הכל אל שורשם העליון ולכן נקראים קרבנות, שעל ידם מתקרבת הבריאה אל הבורא, היפך הדיחוק של הצמצום. כן איתא בספה"ק. נמצא שהקרבנות הקרבנות הם ממש ענין של שבת, שהוא להעלות הכל אל השורש, ולא להוריד כמו ל"ט מלאכות. ולפ"ז מובן למח קרבים בשבת, כי זה ממש ענין השבת. ושחיטת והקטרת הקרבנות אינם מלאכות של קללה והסתרה וצמצום, אלא אדרבה הם ההיפך מזה. וכך מילה בשמיני, הוא היפך הטבע והסתלקות הכסוי של הקדושה, כי היא מגלה את הקדושה ולכן היא מותרת בשבת, שענינה הוא גילוי והשבה אל השורש (מלשון שב"ת) ולא התרחקות והתגשמות בצמצומים. ולכן כתב הדמב"ם שמילה ממעטת את התאו' שהוא ענין של טבעיית, כי כן נולד בטבע.

(מלאכ"ה גימט' כסו"י. והוא כמו ערלה המכסה על הנקודה).
והעם אשר תפקידם להעלות את כל הבריאא לשורשה ולגלות כבוד מלכותו ית'
בכל העולמות, הם ישראל ולזה נבראו. ולכן פיקוח נפש דוחה שבת, כי הצלת נפש מישראל
הוא הצלה על כוח נוסף של התגלות כבוד שמים בעולם. וכל איש מישראל הוא מקדש
שמו ית' באופן סתר או גלוי כידוע.

ולכן כל עשרה הדברים שנבראו ערב שבת ביהש"מ הם כולם לצורך קיום
ישראל או התורה שהיא גילוי רצון הקב"ה כידוע. ולפ"ז אין קושיא אם נבראו בשבת,
שהרי הם כמו תמידים ומוספים ומילה שהם הם עיקר השבת. ולכן חבאר והמן והכתב
והמכתב של הלוחות, והלוחות עצמן הם לצורך התורה ולומדי'. וכן מערת משה ואליהו,
לצורך י"ג מדות לקיום ישראל. וכן פתיחת פי האתון היא סיבה לקבלת הברכות
לישראל. והקשת הוא ג"כ סיבה לסילוק מדת הדין מן העולם ונברא לצורך ישראל.
ודין הוא צמצום, והקשת מסלק הצמצום והכל לצורך ישראל.

אבל פי הארץ לבליעת קרח הוא דחיית עולם התיקון וכן הסתלקות משה רבינו
הוא ג"כ דחיית עולם התיקון. ובעולם התיקון יחלה קרח לכהונה כידוע כי אז שולט
עולמו. וכן אילו נכנס משה לא"י בחיים, הי' תיכף עולם התיקון כידוע מספח"ק.
ושני דברים אלה הם פורעניות לישראל ל"ע ובגדר הסתרה וצמצום.

ולכן אילו נחברר כי פי הארץ וקברו של משה נברא בביהש"מ, הלא נפשוט ספקו
של ביהש"מ שהוא יום, כי בריאתם אי אפשר בשבת. אבל שאר שמונה הדברים שנשנו
בברייתא בפסחים, אין לברר מהם הספק של ביהש"מ, שהרי יכולים להבראות אפילו
בשבת כי הם כמו תמידים ומוספים שאין מלאכתם בגדר קללה אלא אדרבה הם ענינים
של שבת ממש. וכל חידו וכל סיבו וכל ברכאין מנייהו נפקין כמו השבת עצמו.

ושפיר אמר רב לוי ברב בישר ברב בישרוהו. כי דוקא משני הדברים האלה,
פי הארץ וקברו של משה יכולים לברר ספק ביהש"מ, ולא מדברים האחרים שנבראו אז.
והנה משה רבינו נסתלק בעת המנחה ובהאי רצון איסתלק משה. וחיבה יתירה
נודעת לבין השמשות של יציאת השבת, כי לפי שיטת משה רבנו אז הוא יום ועיצומו
של יום השבת. ובזמן זה שולט חידושי תורה של משה רבנו ולכן נגנז בו נשמתו.
כידוע שחידושי תורה של אדם, הם חלקי נשמתו ממש. וחזמן הזה הוא בספק, בבחינת

ולא ידע איש את קבורתו. ואז נתגלה כי משה רבינו לא נסתלק מחמת עונש מי מריבה
כי אז אין דין. ואם תעיין בזוה"ק הנדפס בסידורים לסעודה שלישיית, תמצא שם מרומזים
כל הדברים הנ"ל. ולכן הוא למעלה מהשגה כי אז שולט חידוש מבריאתא שאפילו קרח
לא השיגו. כי משה הוא בחינת תפילין דר"ת למעלה מן ההשגה ולכן אין היסט הדעת
פוגם בתפילין דר"ת שאין הדעת מגיע שם (ועיין פ' לך לך ס"ג) ולפי הנ"ל טובן
חזוהר שם עיי"ש. (חלק מזה נאמר בס"ג פ' ואחתנן).

כל הראשונים תמהו מה היה החטא של מי מריבה, והנה רש"י ז"ל פי' על שהכה הסלע ולא דיבר אליה, וע"ז הקשה הרמב"ן ז"ל, והביא פי' אחר מהרמב"ם ז"ל שהחטא היה שכעס יותר מדאי, וגם ע"ז הקשה הרמב"ן, ופי' הוא ז"ל שהחטא היה שאמרו "המן הסלע הזה נוציא לכם מינ" ולא אמרו "יוציא ה'" כפירוש ר"ח ז"ל, ויש עוד פירושים, ומה נעשה שעדיין לא נתיישבו כל הקראים אליבא דחד מנהוג.

ואגיד גם אני חלקי בדרך אחר קצת, דהנה יש שני בחינות בהנהגת הכלל. האחד מדת הגבורה, והשני מדת המלכות. ופירוש מדת הגבורה היא למשל לאדם שהוא גבור, או כגון שיש לו חיל רב ועצום, או שיש בידו מקל וכדומה, והכל עושין רצונו וסריץ למשמעתיה מתוך פחד גבורתו, וזהו כח ממשלתם של אנשים כאלה.

ויש עוד בחינה אחרת והוא מדת המלכות. וזהו כמו מלך שהכל עושין משאלותיו ופקודותיו, אבל לא בשביל גבורתו רק משום "כבודו ומלכותו", שתוקף רוחו האצילה, שהיא גבוה מכל שאר בני גילו משכמו ולמעלה, וגודל נשמתו הרוממה, זה בעצמו מכריח האדם ליכנע לפניו ולשמוע בקול דברו. ודיבורי פיו פועלים בעצמם ובכוחם המיוחד להם, וכדאיחא ב"פתח אליהו" מלכות - פה וכו' פי' שהמלכות הוא ע"י הפה, וכמוש"כ הדבר יצא מפי המלך וכו' הדבר עצמו גרם כל זאת. וכן כחוב ודבר המלך שלטון, שהדיבור עצמו שולט.

ומצינו, כשהמלך מצווה ציוויו, הדיבור יוצא מלפניו, ובכח מלכותו השוטרים מסבבין בעיר ומכין על הפתחים במקליהם אשר בידיהם, ואומרים "פתחו בשם המלך!" ובה נשלמה מצות המלך, בבחינת גבורה ומלכות יחד.

והנה בפרשת בשלח ציוה הקב"ה את משה "ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך וכו'" והכית בצור ויצאו ממנו מימ וכו', וידוע שכל התורה מתפרשת בפרד"ס, ועפ"י רמז יש לומר שהקב"ה אמר לו למשה שיעשה עצמו כמטה, פי' שיהיה רק שלוחו של הקב"ה במדת הגבורה כנ"ל, וכשומר בעלמא שמכה במקל בשליחותו של המלך, ולא בזכותו יצאו המים כי אם בזכותה של מרים, שהרי הבאר היא בזכותה כל אותן השנים, וכל זה למלא בקשתו שבקש בפי' שמות שלח נא ביד תשלח, לא רצה שיהיה הוא הבעל מדריגה שיוציא בני ישראל ממצרים בזכותו, אלא שליח פשוט רצה להיות כשומר הנ"ל. אמנם בפרשה זו, כארבעים שנה מאוחר, מצינו שמחה מרים ע"ה, ואז פסקה הבאר, ולא היה מים לעדה לשתות, וצוה הקב"ה למשה ואהרן "ודברתם אל הסלע", שידבר, בבחינת מלכות, ובדיבור בעלמא יוציא מים מן הסלע, וזה היה הנסיון הכי גדול אצל משה רע"ה, שהרי העידה עליו התורה "והאיש משה עניו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה", שבעינו נבזה היה ונמאס, וכקטן שבבני ישראל נחשב, הפחות מכל יושבי חבל היה בפני עצמו, ועכשיו צוה לו הקב"ה שיתנהג בבחי' מלכות בפני כל העדה, ולא עוד אלא שיהיה הבאר בזכותו בזאת הפעם, ואין עוד תירוץ שהוא עושה בשליחותה של מרים הצדקנית וכדומה, וזה הנסיון לא היה משה יכול לסבול, והכה את האבן כבראשונה וזה היה חסאו מחמת עינוותנותו.

ניתי ונחזה כמה גדולה מדריגתו של הצדיקים, שאפי' חסאם המפורסמת, פשעם המיוחדת, לא באה להם אלא מתוך עדינות הנפש וההכנעה לבוראם באמת ובתמים.

ולכן מצינו, שבדרך כלל, כשמחפילים בזכותו של צדיק מזכירין מצותיו. והטבת דרכיו לעורר זכותו, ואצל משה מנקשים בתפלת גשם "על הסלע ה' ויצאו מים בצדקו וזן חשרת מים", שמזכירין חסאו לזכות, רבש"ע ראה האין השפיל משה עצמו לפניך כ"כ עד שבצדקו ה' על הסלע, ובזכות זה חשרת מים.

ובאמת צריכין להבין למה מצינו שהבאר וענני הכבוד, שהיו בזכות אהרן ומרים, בטלו לאחר מותם, והמן לא בטלה אחר מיתת משה, שהרי אכלו מהמן עד בואם אל ארץ נושבת, שכל שלשים יום אכלו מן המן אשר בכליהם, נמצא שבאמת לא בטלה, ומאי שנא.

רק שבאמת ענני הכבוד והבאר היו דברים שבאמת הם רק רוחניים ומקומם בשמי מרומים, והם התורה בטלו. אבל משה רע"ה הוריד לנו שני דברים שבאמת הם רק רוחניים ומקומם בשמי מרומים, והם התורה והמן, לחם אבירים שמלאכי השרת אוכלים אותם, והם באמת דבר אחד, שלא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, והתורה, היא היא המן, והם צרכי ישראל לעולם. וכשם שתורתו של משה לא בטלה לאחר מותו, שנינו עדיין משה עומד ומשמש במרום, כן המן נמי לא פסקה, אף שלא נפל מן השמים אח"כ לעיני בני אדם, יהיה נראה כאילו פסקה, אפילו אז באמת היה להם בכליהם, שעדיין משה עומד ומשמש, ואדרבה, גדולים צדיקים כמיתתם יותר מבחייהם.

והנה בשבת אסור לדבר מדברים המורים על איזה חסרון, שיכול לעורר יגון ואנחה בלב האדם, כי שבת כולה שלימות ואין בה חסרון כלל, כדכתיב גבי ארץ ישראל לא תחסר כל בה, וכ"ה

בימים הבאים עלינו בשבוע הבא מתחילים השלש שבועות מן י"ז בתמוז עד חשעה באב, וכבר הארכת כסגולות הימים הללו במקום אחר, ואחזור על פרשתך דא בשביל אותן שלא שמעו עדיין. ראשית כל, בדרך כלל מתחילים הימים מצרים לאחר קריאת פרשת בלק, וצ"ב השייכות, עוד צ"ב מה שנקרא הפרשה על שמו של בלק, דמצינו דספר עזרא לא נקרא על שמו של נחמיה אעפ"י שהי' ראוי שיקרא על שמו, מפני שתלה בזכות עצמו ואמר זכרה לי אלקי לטובה. ועפ"י יקשה לנו האין זכה בלק שפרשה שבתורה יקרא על שמו, הלא דבר הוא.

והביאור בזה היא עפ"י המבואר בספה"ק דשלש השבועות הללו הם ימים גבוהים מאוד, ובדרשות ח"ס עושה חשבון דביום י"ז לקח בועז את רות, ואז התחיל צמיחת מלכות בית דוד, ובספה"ק איתא דתשעה באב הוא זמן לידת בן דוד, ולעתיד לבא יתהפכו הימים האלו להיות ימים טובים גדולים לישראל, והוא לפי דבאמת הם ימים טובים, רק כמו שמצינו שכל דבר גבוה טמון בכיסוי, וכמו דהברית קודש של האדם מכוסה בערלה, וכמו שמצינו דארץ ישראל קודם שכבשו אותה בנ"י הי' מכוסה בהכנענים שדרו בה והעמלקים סביב לה וכו', וכל שהדבר גבוה יותר כן יותר הם הכיסויים והחיות הטובים את השושנה. וכמו"כ הם אלו השלש שבועות שהם אורות גדולים ולכן יהיו לימים טובים לעתיד, ועכשיו בזמן הזה הם מכוסים בערלה וצריכין להעמיק ולחפור הרבה בימים הללו לגלות האורות הסמונים בהם, והמגיד הק' מקאזניץ זי"ע מפרש בפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים, דרומז על השכינה הק' בימי המצרים דמתגלית בהם, וע"י רדיפה ויגיעה משיגים את השכינה הק' בימים אלו, וגם משה רבינו שלח את המרגלים בימים הללו לחפור את הארץ וכדכתיב ויחפרו לנו את הארץ, ולדאבוננו לא השיגו את חכליתם ולא עשו את המוטל עליהם ונפלו בימים ההם. אבל מ"מ מסוגלים הם הימים הללו למצוא את השכינה הק' שפנימיות הימים הללו גבוהים מאוד. ובלק הוא ההכנה להימים האלו, כי בלק הלא הי' זקנו של עגלון מלך מואב אביו של רות המואבי, ונמצא דגם בלק הי' ניצוץ משיח בן דוד, ועל שם ניצוץ הקדוש הזה נקרא פרשת בלק על שמו, כי בפנימיות בלק הי' בו נשמת משיח, וגם בלק ידע את זאת ואת זה רצה לעקור מעצמו, שלא יצא ממנו דייקא הגואל ישראל, ולכן אמר לכה ארה לי יעקב, ר"ל שיקלל הבחי' יעקב אשר הוא לי ובקרבי, והופרה עצתו ויצא ממנו דייקא רות המואבי אשר היתה ההכנה ללידת בן דוד. וזהו בלק בן צפור, צפור רומז למשיח כידוע דנשמת משיח שורשו מהיכל הנקרא קן צפור, ולכן קוראין פ' בלק קודם הג' שבועות שרומזין לצמיחת בן דוד כנ"ל.

וישראל שיושבין לאכול אצל השלחן אשר לפני ה' בקדושה וטהרה, בנסילת ידיים כראוי ונושאים הידים להקב"ה, וכל המצות של השלחן עושין לש"ש, אז זוכין ליטול עצות משלחן זה האין לעבוד בהם את הקב"ה. ובשם הה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע ראינו שאמר למה אין רוב העולם נזהרין בברכת המזון לברך בכוונה הראוי, ואמר לפי שפ"י האכילה מתגשמים ולכן אין מברכין כדבעי עכ"ד ז"ל. והנה כל זה הוא כשאין אוכלין כדבעי, משא"כ אם אוכלין כדבעי שנוטלין את הידים בקדושה, בבחי' ואשא כפי אל מצותיך, ואח"כ מברכין ברכת המוציא ומכוונין בה ברוך אתה ה' שיחברך ויתמשך שמו של הקב"ה דהוא המלכות שמים בכל'העולם, ומכוונים שגם אני בעצמי הלא אני חלק מהעולם ולמה לא יחמשך גם עלי המלכות שמים. ומברכין את הקב"ה על הלחם, ומכוונים שלחם הוא בגימ' ג' פעמים הוי"ה, וטובלין את הלחם במלח שגם מלח הוא ג' פעמים הוי"ה. ומה גם כשאומרים מזמור לדוד ה' רועי וגו' קודם האכילה כמבואר בספה"ק הענין לאמרו קודם האכילה, ומכוונין בתערוך לפני שלחן נגד צוררי שנזכה ליטול עצות לעבודת השי"ת מזה השלחן. ומה גם כשמכוונים בהאכילה עצמה בכל לעיסה ולעיסה לשם שמים שיוכל לחיות כדי לעבוד את הקב"ה, אזי עי"ז נקרא שלחנו השלחן אשר לפני ה', כי מבואר בספה"ק שעיקר הקדושה תלוי בהאכילה, כי כל החיות הגשמיות של האדם תלוי באכילתו של האדם, ולכן אם עיקר הגורם חיותו דהוא האכילה הוא בקדושה. אז באמת הוא בקדושה, וזוכה לברך ברה"מ בכוונה, והנביא ישעי' אומר (ישעי' כט:ג) ויאמר ה' יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר, נמצא דבעון הזה שאין מכוונים במה שאומרים, והפה מדבר ואין יודעים מה שאומרים, ובפרט ברהמ"ז שהיא דאורייתא וגם הכוונה היא דאורייתא, עי"ז ח"ו יש סילוק החכמה וסתירת הבינה ע"י סילוק הצדיקים. אבל כשעוזר הקב"ה ובני ישראל נגשים אל השלחן אשר לפני ה' כראוי וכיאות בכוונה הראוי כנזכר לעיל, אז בוודאי יוסיפו חכמה ותבונה, שמדה טובה מרובה ממדת פורעניות, וזוכים ליטול עצות טובות משלחנם אשר הוא לפני ה', ובפרט בשבת קודש, אשר מבואר בספה"ק שאין שום שייכות מסעודות שבת להסט"א, כי בחול אפשר גם להסט"א שתהי' לה יניקה מסעודת חול, משא"כ בסעודת שבת שהם כולו קודש בלתי לה' לבדו, ואז מתקיימת ממש וידבר אלי

לפי דברי רש"י (ל' פני י"י) ש"י שזוכים שהשלחן שאוכלים הוא שלחן אשר לפני ה' ע"י זוכים להשיג השגות אלקות ועצות טובות לעבודת הקב"ה, והוא ק"ו משלחן בלעם כנ"ל. וזהו תערוך לפני שלחן נגד צוררי, ש"י השלחן אשר לפני ה' משיגים עצות טובות נגד כל הצוררים, וכל הבחינות והכוחות של בלעם מכל המקומות ומכל הזמנים.

ויעזר הקב"ה שנזכה וכו' וכו' ונזכה לקדושת האוה"ח הק' שכבר מתפשט עכשיו בא"י שכבר הוא שם עכשיו ההילולא דילי', דאם במוצ"ק שנפטר כבר הרגיש הבעש"ט הק' חסרונו בעולם אע"פ שבמקומו היתה עדיין שבת, בוודאי מדה טובה מרובה שמתחלת עכשיו השפעות טובות הנגרמים ע"י עליית נשמתו עכשיו בעולמו. ויתחפכו הימים הבאים עלינו לימים טובים, וישמע בהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה גילה רנה דיצה וחדוה וכו' וכו' בבנין ירושלים במהרה בב"א.

פינחס ס"ג

(מכ"י) כתיב, פינחס בן אלעזר וגו' לכן אמור הנבי נותן לו את בריתי שלום. ובמדרש אמרו, בדין הוא שיטול שכרו. ובתרגו"י איתא שהוא יהי' אליהו מלאך הברית למבשר באולחא בסוף יומיא. וצל"ד מאי שהוא יהי' מבשר הגאולה ומדוע זכה לזה.

ואיתא בזוה"ק על הפסוק הנ"ל שפרחה בו נשמות נדב ואביהוא ורמזה בלשון הפסוק פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שפינחס בן אלעזר נעשה עכשיו בן אהרן הכהן, שפרחה בו נשמות נדב ואביהוא. וצל"ד מאיזה טעם פרחו דווקא בו.

ועוד יש לחמוה, אחר אשר ראו השבטים את ששת הנסים שנעשו לו לפי הגמ' ולפי המדרש ותרגו"י שתיים עשרה, וראו שהקב"ה הסכים על ידו, איך ביזוהו, הראיתם בן פוטי זה, הלוא לא עבד הקב"ה ניסא למגנא.

ובהקדם אציע דברי ספה"ק אגרא דכלה שכוונת הזונים אחר בנות מואב היתה לשם שמים להביא לימות המשיח, כי הם ידעו שיש ניצוץ של נשמת המלך המשיח בתוך בנות מואב, וכוונתם היתה להוציא יקר מזולל ולקרב ביאת המשיח. אולם, אחרי אשר כבר חסאו בבנות מואב, נתגברה מחמת זה הס"א ונתפתו אחר בנות מדין. ולכן תמצא שאחר מעשה זה לא נזכרו בנות מואב כלום רק בנות מדין, עכתדה"ק.

ואפשר להמתיק קצת יותר עפ"י יסודתו הק' רק בשינוי זה, שמעולם לא הוי שם בנות מואב כלל, ותחילת החטא היתה בבנות מדין. רק שבלעם צוה להם שיחליפו וישנו כסות ולשון כדרך שעשה הכנעני מלך ערד, ובנ"י יסברו שהן מואביות ויבזאו אליהן בכוונה להוליד נשמת דוד, ומחמת שחש בלעם שיוכלו באמת להוליד נשמת המלך המשיח באופן זה, התחכם ולא הניח לבנות מואב לפתות את ישראל רק בנות מדין דווקא אשר התחפשו בבגדי בנות מואב, ואז ימצא ידו להחטיא את ישראל ע"י מצוה הבא בעבירה, ולא יצטרך לחשוש אולי יגרום לקירוב ימות המשיח כנ"ל. אבל עכ"פ כוונתם היתה לש"ש.

ומתוך זה, ויצמד ישראל לבעל פעור. וצריך להבין בכלל ענין ע"ז זו, איך אפשר שיסברו אומות העולם שמעשה היותר מגונה בסבע חתוצה לעבודת אלקות. הלוא מבואר ברמב"ם שענין ע"ז נשתלשל ע"י טעותם של דור אנוש שסברו שיש גם לכבד את משרתי עליון. ואיך ידמה שום בר שכל בנפשו שמעשה מגונה כעבודת הפעור יש בזה משום כיבוד לע"ז.

ויוסבר בס"ד עם הקדמה הנ"ל שבאמת היתה כוונת ישראל לטובה לקרב את המשיח, רק שהיתה מצוה הבאה בעבירה. ולפעמים יש עבירה לשמה כדאיתא בהוריות (יז) ומבואר בספר נפש החיים כי עבירה לשמה היתה מותרת רק קודם מתן תורה כמו יעקב שנשא שתי אחיות וכדומה וגם לאחר מתן תורה באופנים היוצאים מן הכלל. והיכא שאין עבירה לשמה מותרת אז אסורה משום מצוה הבאה בעבירה. ובאמת הי' אסור לבנ"י להתקרב אל בנות מואב אפי' אם כוונתם לטובה כאשר יתבאר בעזה"י לקמן. נמצא שאע"פ שהיתה הכוונה רצוי' אבל המעשה היתה בלתי רצוי'.

וזהו הענין של פעור, כי עבודת הפעור היא מעשה מגונה והעובדים לבעל פעור סברו שאע"פ שאין המעשה רצוי', מ"מ יש מציאות שיתרצה האלקים במעשה מגונה היכא שהכוונה היא טובה. ועי"ז נמשכו לחדש עבודה כזו להראות שמעשה מגונה יכולה להיות עבדות לאלקים כי הכל הולך אחר הכוונה. ומזה נשתלשלה ע"ז של בעל פעור.

והנה אמרו חז"ל (סנהדרין סג:) יודעים היו ישראל בע"ז שאין בה ממש, אלא כדי להחיר להם עריות. כי כן דרכו של החוטא לחפש לעצמו זכות להצדיק את עצמו שנקי הוא מחטא. ואם ימצא בתוה"ק שמעשיו רעים, יפנה לע"ז המתרת מעשים תעתועים וממילא הוא צדיק. וכן נראה לענ"ד היתה ענינה של בעל פעור. כי כל טעות של יצה"ר ופיתויו יש לה שורש באיזה ע"ז. וכמו שפי' הבעש"ט הק' וסרתם ועבדתם וכו' שכל הסרה מדרך התורה יש בה בחינת ע"ז. ואחרי שחטאו ישראל עם המואביות וכוונתם היתה למצוה ומ"מ פעשיהם היו מגונים לזה פנו לע"ז של פעור המצדקת מעשים מגונים בזמן שהכוונה טובה, וזה נמשך להם מהמצוה הבאה בעבירה הקודמת. ולכן תמצא, בע"ל פעור בגימ' המלך המשיח. כי כל כוונתם בחטא זה היתה תוצאה מכוונה טובה לקרב הימים אשר בן ישי חי. (וכן הוא נקרא ברמב"ם סוף הל' מלכים - "המלך המשיח אשר יעמוד").

ואחרי אשר קינא פינחס לאלקיו היו השבטים מבזים אותו שהוא קלקל מחשבת זמרי לקרב ימות המשיח. והגם שנעשה לו כמה נסים והי' כעין הסכמה מן השמים, מ"מ חשבו שמעשה זמרי הי' יותר גדול שהוא מסר נפשו לעוה"ב שלו עבור הקמת שכינתא מעפרא וקירוב עולם התיקון. ומה שנעשה לו כ"כ נסים הוא משום שמ"מ עשה פינחס כדין, ולכן ראוי הוא לסייעתא דשמיא, אבל יותר נחת רוח להשי"ת עשה זמרי בעבירה לשמה אע"פ שמן הדין לא עשה כהוגן. (וסברא זו מצינו בתוס' שבת פח. גבי משב שפירש מן האשה שכחבו שם שאהרן ומרים סברו שמתחילה פירש משה ממנה מדעתו, ואע"ג שהסכים הקב"ה על ידו מ"מ נחרעמו עליו לפי שאילו לא פירש לא הי' הקב"ה מצוהו, אלא שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וכו' עכ"ל). וסברו שזה בא לו מחמת שהוא מזרע יתרו שפיטם עגלים לע"ז וממילא אין נפשו מוכשרת להשגות גדולות כאלה למסור נפשו וחלקו בגן עדן עבור כבוד שמו ית'.

ולכן בא הכתוב ויחשו אחר אהרן, שמעשה הקנאות שלו אינו מחמת העדר קדושתו ומיעוט השגותיו, אלא אדרבה, שורש מעשה זאת מקורה מאהרן שורש קדושת ישראל כמוש"כ (ד"ה א' כג"ג) ויבדל אהרן לחקדישו קודש קדשים, והוא הי' אוהב שלום ורודף שלום, ולזה זכה פנחס להיות מבשר טוב משמיע שלום כדתרגם יונתן על הנבי נותן לו את בריתי שלום, ומה שקינא לה' הא-ל, ולא הניח לזמרי לבצע מחשבתו אינו מחמת שפינחס אין לו חשק לגאולה ולעולם התיקון, כמו שחשדוהו, אלא אדרבה, מחמת גודל חיבת הקדש של הגאולה לא הי' יכול לסבול שגאולה חביבה ויקרה כזו תצמיח על ידי שום נדנוד של עבירה ח"ו, ומשורש קדושת נשמתו הוא בא, וזהו בא הכתוב ויחשו אחר אהרן.

ובזה מבואר הסמיכות, (מלאכי ג) זכרו תורת משה עבדי וגו' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'. שעל ידי שמירת התורה דייקא יבוא אליהו לבשרנו, ולא ע"י התאמצות לקירוב הגאולה ע"י הריסות הדת, חס מלהזכיר.

וכלפי זה שהם חשדוהו שדחה את הגאולה, נתן לו הקב"ה ברייתו שלום דנעשה מלאך קיימא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. וקיי"ל אין קטיגור נעשה סניגור, ואם ח"ו גרם לדחיית הגאולה לא הי' הוא המבשר והעיקר אצל הגאולה, אלא ודאי שח"ו לא דחה, אלא אדרבה, ע"י קנאותו עבור קדושת הגאולה כנ"ל זכה להיות העיקר.

ואע"פ שלפעמים מצלחת עבירה לשמה, מ"מ טעה זמרי בזה כי אין לאדם לעשות שום פעולה גשמית לקירוב הגאולה זולתי חשובה תפילה צדקה ולעסוק בכל המצוות המקרבים את הגאולה, אבל לא בענין טבעי. ומבואר בספה"ק שחורבן בהמ"ק הי' משום שנבנה ע"י אדם. וכן הגלות נהיתה ע"י שהמלאך מט"ס הלך לפני יהושע וכיבש את הארץ. ואילו נכבשה ע"י הקב"ה בעצמו לא הי' עוד גלות. וכן יהי' לעת"ל במהרה בימינו שהכל יהי' ע"י הקב"ה בעצמו.

ומחמת זה שלא בחר פינחס בגאולה מזויפת שבאה על ידי מעשה בני אדם אלא רצה שהכל יהי' מן השמים, זכה. ונתעברו בו נשמות נדב ואביהוא. כי חטאת נדב ואביהוא הי' ע"י שלא המתינו על אש מן השמים והביאו בידיהם אש גשמי שהוא ג"כ נובעת מסברא מוטעת כנ"ל; ולכן נתקנו בגופו של פינחס שלא הניח פעולה גשמית שחשלוט בקירוב ימות המשיח אלא ימחינו על מקדש של אש מן השמים כמוש"כ ברש"י ר"ה דף ל. ד"ה א"נ עיי"ש. ועד שיעיר רוח ממרום להוריד אש מן השמים לבנין מקדשנו צריכים אנחנו לטמון ידינו בצלחת ולחכות, ולא ח"ו לעשות שום פעולה ע"פ חשבון לבינו, רק תורה ותפילה וכו' וכל דבר טוב שהורו לנו ז"ל שמקרבים את הגאולה.

והנה, אשכחנא בספר קובץ הערות למס' פסחים (להגרי"א וסרמאן זצ"ל) שתמה על זה שאמרו (שם יג. ובעירובין מג. עיקר הסוגיא) שלא יבוא משיח לא בערבי שבתות מפני ביטול הכנת שבת ולא בשבת מפני טעם זה, ועוד טעם דחילול שבת אם יש תחומין למעלה מעשרה, עיי"ש. וקשה, הלוא בית ישראל מצויין בצרה ובשביה וכל רגע בגלות הוא פיקוח נפשות ממש, ולמה י"א ידחה פיקו"נ

את איסור החומין. ועוד, לא יבוא בע"ש, מפני עונג שבת, מי ימצא שום בר דעת שלא ימחול על חתימת "לאקשין קובעל" שלו עבור גאולה שלימה.

והנראה בזה, עפ"י מה שכתב החידושי הרי"ם זצ"ל בספר הזכות ליישב הסתירה מהזוה"ק להמדרש בענין השתחואת יעקב אבינו ע"ה לפני עשו, שבמדרש יש הרבה תוכחה לו ע"ז, והפליגו בטענות עליו עד שאמרו שבאה הגלות ע"ז. ובזוה"ק אדרבה שבחיהו עד שמי שמים לזה, שע"ז ביטל כוחו של הסי"מ וכו', ואילו ידע עשו הרשע מה יעקב עושה לו בזה לא הי' מניח לו לעשות כן וכו'. וביאר הוא ז"ל, שיש פרד"ס בתורה, והמדרש בנוי עפ"י דרוש כנגד עולם הבריאה, והזוה"ק בנוי עפ"י סוד כנגד עולם האצילות, ולפעמים כדאי הוא לגרום קלקול בבריאה, כמו שמשמע מהמדרש שגרמה זאת קלקול זה, בכדי שיבוא ע"ז תיקון גדול מאד באצילות כמו שמבואר בזוה"ק עיי"ש. וימות המשיח הם ימי תיקון גמור, לתקן עולם במלכות שדי, ואז יחישר כל הבריאה וכל העקמומיות, ולא יהי' שום סתירה בהעולמות.

והנה, כל הבריאה עפ"י התורה, אסתכל באורייתא וברא עלמא, וכל שינוי בטבע הוא שינוי בתורה. והנסים המפורסמים שהם יסוד התורה הם כבר הותנו במעשה בראשית כדרשתם ז"ל בענין קריעת ים סוף וקבלת התורה. אבל גרוע הוא האדם שמשנים עליו סדרי בראשית, מפני שרצון הקב"ה בהנהגה עפ"י התורה דווקא. ויש בחי' דחיה, כענין עשה דוחה לא תעשה, שאע"פ שרצון הבורא לישר מלעבור על איסור ל"ת מ"מ רצונו בקיום העשה גדול יותר, כמבואר ברמב"ן פ' יתרו עה"פ זכור את יום השבת שעשה משורש אהבה ול"ת מיראה, ואהבה גדולה, ולכן באה עשה ודוחה ל"ת. וכזה צ"כ ענין מה שצדיקים פועלים שינויים בטבע לפעמים, שפוסקים עפ"י תורה שצריכין לדחיה זו, ובבחי' דחי' משנים הטבע. אבל לכתחילה אין בזה כ"א מצוה הבאה בעבירה. ולכן א"א שיבוא משיח בשבת ע"י פיקו"נ שדוחה את השבת, כי פיקו"נ דוחה שבת ולא הותרה לגמרי, כמבואר בסוגיא דיומא פרי"ח עיי"ש, כלומר, שאף שנעשה ע"ז קלקול בשבת מ"מ מוטב יחלל עליו שבת אחת בשביל שישמור שבתות הרבה, כלשונם ז"ל שם, כי התיקון יותר גדול במצות שמירת נפש, פיקוח נפש. אבל זה כל עצמו של ימות המשיח, שיהיה עולם התיקון בלי שום פגם וקלקול כלל, בכל מקום ובכל ענין, רק הכל מסודר ומתוקן בתכלית ההידור והיופי. ואי אפשר להיכלל המשיח ליפתח אם ע"י צאתו משם וביאתו לישראל יהי' שום קלקול בשבת קודש, שהוא קלקול הטבע וכל הבריאה כולה.

וכן אינו בא בערב שבת ויו"ט כי יבטל ישראל מטרחת עונג שבת. ובוודאי ביאת המשיח עדיף מהכנת שבת, וניחא ליה לכל בר נש לוותר על עינוגו בשביל שמחת עולם והקמת מלכות ה' בכל העולם אבל אם יש קלקול בשבת, ומצות וקראת לשבת עונג, אפי' קלקול קטן, זה גופא סתירה עצמית לכל עניינה של עולם התיקון וימות המשיח.

ובעומק יותר, כי כל יהודי מושרש באיזה מצוה שבתורה, כי ישראל או תיות י' ש' ש' ש' ר' יבוא א'ותיות ל'תורה, וכמוש"כ הפרי צדיק כמה פעמים בספרו, שאף כנגד זה ר"ת ישורון"ן הם י' ש' ש' ש' ר' יבוא ג' שמות, שכנגד כל נשמה ישראלי יש אות במצות התורה, או עכ"פ בחלק אות המעכב כשרות האות ההיא; ואם ח"ו יש קלקול באיזה מצוה, יש כנגדו איזה פגם באיזה יהודי שאינו יכול לעלות ולהשיג מה שמוטל עליו מחמת אחיזת נשמתו בזאת המצוה. ובפרט, אם משיח שהוא כלל דיהודאי ידחה שבת, מורגש החסרון הזה בכל נשמות ישראל הגבוהות ששורשם במצות השבת, ובפרט, באלו שמושרשים במצות תחום שבת דייקא. ואם יבוא בע"ש, וידחה מצות וקראת לשבת עונג, ח"ו יקלקל אלו הנשמות המושרשים במצוה זו. (וכידוע מהרה"ק מראפשיץ זצ"ל שבכל השנה כולה בכל יום ויום דיבר קצת מענייני הסוכה שלו, איך לתקנה או לבנותה או להוסיף על הדירה ויפיה וכדומה, ואמרו צדיקים עליו ששורשו במצות סוכה.) ואע"פ שביאת משיח יותר עדיף, מ"מ אין זה עולם התיקון, וממילא אין זה ביאת משיח. כי איך יבוא ע"י פיקו"נ שדוחה וכדומה, הלוא כל ענינו של משיח הוא לבלתי ידח ממנו נדח.

ופינחס מואן בגאולה שבאה ע"י דחיה של איסור בת אל נכר, אע"פ שכוונת זמרי לסוכה הייתה, כי גאולה ע"י דחיה א"א. ולכן כתיב חנני נותן לו את בריתי שלו"ם, דהיינו גאולה שלימ"ה, בלי שום קלקול. והשתא מובן למה מפסוק זה ילפינן פסולי מומין בכהונה מתיבת שלו"ם, אף שלכאורה משמע שבא הכתוב ליתן לו, ולא למעט, ואיך יתאים לימוד כזה בפשטות הקראים. אלא הכוונה כנ"ל, כי גאולה של פינחס, זה אליהו, נשמות גדב ואביהוא, מבשר גאולתא בסוף יומיא, מלאך השלוש, היא גאולה של כולך יפה רעיתי ומום אין בך. וידוע שא"א לקבל שבת מוקדם לזמנה, דהיינו תוספות שבת, כל זמן שאין הבית מוכנת. ואם הרצפה אינה נקי' וההכנות לא נגמרו לא יקבלו שבת אלא ימחינו עד גמרם של כל ההכנות הנצרכים,

ואז יקיימו מצות חוספות שבת. וכשאנו מבקשים מלפני הבורא ית' שיביא לנו מבשר השלום בבחי' זכו אחישנה, בבחי' חוספות שבת, יום שכולה שבת ומנוחה לחיי העולמים, ויתחפכו כל הג' שבועות אלו מיגון לשמחה ומאבל ליו"ט, צריכין לגמור קודם כל ההכנות ולראות שיהא כל בתי לבבנו נקיים ומוכנים לקבל שבת, וכל חדר וחדר תהא מעושרת בנר דלוק ע"ג שלחן ערוכה, כולה מזומנת לשבת קודש. ואז יכולין לקבל שבת קודש של לעת"ל בלי שום דחיי' וקלקול, כי אם שבת כלה מלכתא, כל"ה דכול"ה ביה.

מסות - מסעי ס"ג

(מכ"י) "ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד עצום מאד". וצ"ב: (א) למה הקדים בכל הפרשה בני גד קודם בני ראובן הבכור, חוץ מפעם ראשון. וכבר עמד על זה הרמב"ן ז"ל. (ב) אומרו, מקנה רב, ועצום מאד. והמפרשים פירשו שלצדיק קחני, שלבני ראובן הי' מקנה רב, אבל לבני גד עצום מאד. וצ"ב, הלוא רב הוא בכמות, ועצום הוא באיכות. ובגמ' סוטה איתא - "רבים חללים הפילה", זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, "ועצומים כל הרוגיה", זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה. הרי חזינן שחואר "עצום" מורה על הפלגה רבה כיאות לתלמיד שהגיע להוראה, ומובן בחוש, כי תיבת עצום מורה על ענין שהוא נשגב מאד. ואיך יתכן לומר על בהמות מקנה בקר וצאן שהם עצומים. (ג) "ויגשו אליו ויאמרו גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לספנו", פירש"י חסידים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם שהקדימו מקניהם לספס. אמר להם משה לא כן, עשו את העיקר עיקר ואת הספל ספל, בנו לכם תחילה ערים לספכם ואח"כ גדרות לצנאכם. וצ"ב, איך יתכן על שני שבטים מישראל שכל ידברו באופן שנראה כמו מחוסרי דעת. כי מי בעל שכל ישר שיחוס על ממונו יותר מזרעו?

(ד) במדרש קורא את נחלת בני גו"ר "נחלת מבוהלת" על שלא המתינו לחלוקת הארץ, ונענשו שגלו בראש גולים, ה' שנים לפני יתר השבטים. ולכאורה יש לסעון עליהם בדרכה מיניה, על שלא בחרו בנחלת שבעה עממין מעבר הירדן מערבה, שהרי ארץ סיחון ועוג נקראת ארץ טמאה (בספר יהושע) לגבי עיקר ארץ ישראל, והיא במדרגה קטנה בעשר קדושות, ולולא שקדמו סיחון ועוג למלחמה, לא הי' משה כובשה כל עיקר. עיין כל זה ברמב"ן פ' חקת גבי מלחמת סיחון. ולפי זה הלוא זה יותר קשה מלקיחת נחלה מבוהלת, שלא בחרו במה שיותר חשוב אצל הקב"ה, היא ארץ ז' עממין שקדושתה יחירה.

(ה) כאן משמע שפיקר סיבת בחירתם בארץ סיחון ועוג הוא כי ארץ מקנה היא, ובפרשת וזאת הברכה מצינו טעם אחר, "וירא ראשית לו" (ארץ סיחון ועוג ראשית הכיבוש, רש"י) "כי שם חלקת מחוקק ספון" (כי ידע ששם בנחלתו חלקת שדה קבורת משה, רש"י), ספון פירש"י אותה חלקה ספונה וטמונה מכל בריה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו עכ"ל. ובתרגום יונתן שם, כי שם יש אבנים טובות ומרגליות, עיי"ש. הרי חזינן שלא מחמת שהיא ארץ מקנה אלא משום קבורת משה בחרו בעבר הירדן, ולא עוד אלא שהכתוב משבחם ע"ז.

(ו) בשפ"א מביא בשם הרבי ר' בונם זי"ע, "ומקנה רב", שהי' להם קנין ודביקות במשה רבינו (נראה כוונתו, דביקות עם הרב). ולפי הכלל הנקוט בידינו שכל חלקי הפרד"ס הם לבושים זע"ז, והדרוש הוא עומקו של הפשט, צריך להבין הלוא משמעות כל הפרשה היא שמקנה קאי על הצאן ולא על משה רבינו.

(ז) מה משיענו הכתוב שבחרו גד בעבר הירדן, כי שם חלקת מחוקק ספון, שפירושו ספון וסמון ולא נודע מקום קבורתו. וכי מאי נ"מ אם ספון או נגלה.

(ח) מה שמשה רבינו משבח את גד כי ראה ראשית לו ובחר בחלקת מחוקק פליאה היא, שהרי משה רבינו נקבר בהר נבו כדכתיב בסו"פ האזינו "עלי אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב וגו' ומות בהר אשר אתה עולה שמה". וכן כאן בפ' מסות (לב:ג) "עשרות ודיבון וגו' ונבו", איתא בתרגום, בית קבורתא דמשה. ובסוף הפרשה (לב:ז) "ובני ראובן בנו את חשבון ואת אלעל וגו' ואת נבו". הרי שלך לפניך שקבורת משה היא בחלקת ראובן, ואיך משבח משה את גד שבחרו בחלקת מחוקק.

ולבוא לכלל ישוב נראה לומר כי בפי' לך לך כתיב (טו"ז) "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לזרעך נחתי את הארץ הזאת וגו' את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני ואת החתי וגו'". וברשי"י שם וז"ל – עשר אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גויים, והשלשה אדום ועמון ומואב והם קיני וקניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד שנה' "אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם", עכ"ל.

והנראה בזה, כי עשר אומות הם כנגד עשרה מאמרות, והם כוללים כל הבריאה. והנה ג' מאמרות הראשונות הם למעלה מההשגה כידוע, והם שורש של אור הגנוז שגנוז הקב"ה לצדיקים לעת"ל. אבל יש לנו השגה בשבע מדות התחתונות של חג"ת נהי"ם, והם כנגד שבע אומות הכנעני החתי וכו'. ולכן בעוה"ז ניתן לנו שבע אומות של ארץ ישראל, שהם שייכים לנו להשגתנו עכשיו. אבל הקיני הקניזי והקדמוני, הם גנוזים לעת"ל, לעת שיתגלה אורם הגנוז ויהי' ישראל בבחי' צדיקים אשר עבורם פוכן אור הגנוז הזה.

ויש נשמות שהם מאור הגנוז כמו אליהו הנביא שהוא שייך לימות המשיח ושורשו מאור הגנוז כדאיתא בדרשות חת"ס. וכן משה רבנו הוא מהאור הגנוז, והוא יצטרף עם דוד להיות נשמת משיח כדאיתא באוה"ח הק' פ' ויחי. ובלידתו נאמר "כי טוב", כמו באור הגנוז.

והנה במנין עשרה מאמרות האלו, איתא בגמ' (ר"ה לב.) שאין במעשה בראשית רק תשעה מאמרות, וכדי להשלים את המנין, בראשית נמי נאמר הוא. אבל בזוהר איתא שהמאמר הראשון הוא "ויאמר אלוקים יהי אור". וניתא שתיכף במאמר הראשון כבר הופיע אור הגנוז, ולא כתיב "ויהי כן" כי תיכף נגזר לעת"ל. וכדי להשלים את המנין של המאמרות, מצרפים את המאמר "ויאמר אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". ועיין בספר פרי צדיק פ' בראשית, שמיישב הסתירה בין הגמרא והזוהר ואין כאן מחלוקת.

ובמדרש רבה פ' ויצא איתא שאלהיו הנביא בא משבט גד. ותיכף בלידתו נרמז זה כדדריש התם, וחאמר לאה בא גד, בא גדא טבא לעולם, שנולד גד שממנו אליהו הנביא, עיי"ש. והמובן בזה שלשבט גד יש שייכות ברור עם אליהו הנביא מאור הגנוז, שהרי תיכף בלידתו גד כבר מכריזים מזל טוב שהרי אליהו הנביא בא.

והנה אליהו הנביא מגיע למעלה משבעת המדות הראשונות עד ג' ראשונות שאינם גלויים כי שם נגזר האור, אשר על ג' ראשונות דרש בפתיחת אליהו "הנסתרות לה' אלקיננו", עיי"ש. וידוע שעשרת הספירות שהם עשרה המאמרות, נחלקים לארבע חלקים. וחס, א – כתר, ב – חכמה ובינה, ג – חג"ת, ד – נהי"ם. ונראה שכל זה מרמז בחיבות ב"א ג"ד, ודו"ק. והואיל ובראשית נמי נאמר הוא ומ"מ לא כתיב אצלו "ויאמר" כי המאמר הראשון כאשר נאצל עדיין לא נבראו אותיות הדיבור כדאיתא בשם המגיד רבי ר' בער זי"ע, ולכן תמצא כי גם בפסוק לא כתיב "בא גד", רק כתיב "בגד" והקרי הוא "בא גד". כי האל"ף שהוא כתר (פל"א עליון) נבלע בחיבה כי אותיותיו עדיין לא נבראו. והמכוון, כי אליהו מגיע עד שם, למקום הגניזה, והוא כולל כל העשרה מאמרות בשלימות. ולכן נרמז בחיבות שכוללים, האחת והשנים, שהם ג' ראשונות, והשלשה והארבעה שהם ז' תחתונות הנרמזים בחיבות ב"א ג"ד.

ובפסוק "עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושם ונבו ובעון" איתא בריבנו בחיי שבפסוק הזה ישנם תשעה ערים כנגד עשר המאמרות, והעשירי לא נזכר כי הוא כנגד "בראשית" שהוא נמי מאמר, עיי"ש. ונראה להסביר כי שבט גד שהם שייכים לאור הגנוז זכו לכל עשר המאמרות ואפי' לג' ראשונות, שהרי הם שייכים לגאולה העתידה שיבוא אליהו לבשרנו. ולכן יש בחלקם כל שלימות הארץ של עשרה מאמרות שהם כנגד עשר אומות שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו לעת"ל. וענין זה יתבאר בעוה"ז להלן.

אולם יש לחמוה, לפי דברי רבינו בחיי שתשעה ערים אלו הם כנגד עשר מאמרות, היה צריך למנות עשר ערים ולא תשעה. ומה שחירץ שבראשית נמי מאמר, הי' מ"מ צריך להיות עכ"פ רמז למאמר העשירי כמו שתיבת "בראשית" הוא רמז למאמר העשירי אע"פ שאין כתיב ויאמר.

וביותר קשה לדברי הזוה"ק כי יש עשרה מאמרות מפורשות בפרשת בראשית, ומאמר הראשון הוא "יהי אור", אי"כ לפי"ז הי' צריך למנות עשר ערים מפורשות.

ונראה לבאר בעוה"ז, כי יש שלשה מדרגות בכיבושה של ארץ ישראל; המדרגה הראשונה היא כיבוש שבעה אומות של יהושע, שהם כנגד שבעת המדות של חג"ת נהי"ם.

למעלה מזה, היא כיבוש של עמון ומואב שטיהרו בסיחון. ויהושע לא הי' בכוחו לכבוש אותם, כי הם כנגד חכמה ובינה, מקום הספירות הראשונות ששם מאיר אור הגנוז. ולכן הוצרך שדוקא משה רבינו יכבוש אותם, כי גם הוא מהאור הגנוז כנ"ל, וזהו כיבוש של הקניזי והקיני.

המדרגה השלישית שהיא העליונה מכולם, הוא כיבושה של הר שעיר שהיא חלק של עשו ועמלק, ולזה אפילו משה רבינו אינו שייך, כי הוא חלק הקדמוני. ולכיבוש זה צריכים דווקא למשיח בן דוד שהוא גבוה וגדול אפי' ממשה כמו שדרשו חז"ל על הכתוב "רם ונשא וגבוה מאוד". ולכן אצל כיבוש של משה יש רק חשע עיירות של עטרות ודיבון וגו'. אבל העשירי לא הוזכר אפילו ברמז, כי עוד לא הגיע זמן כיבוש העשירי, הקדמוני, עד שיעלו מושיעים לשפוט את הר עשו. ובגמרא ברכות (חז) איתא, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור וכו' ואפי' עטרות ודיבון. והקשו, אמאי נקט דווקא שמות אלו, ולא נקט שמות אחרים שהם פסוקים שלמים שכבר קדמו במקרא, כגון ראובן שמעון ולוי בתחילת פ' שמות. ולמה לא הביאו שפסוק זה צריכים לומר פעם שלישי במקום חרגום, ואע"פ שהתרגום הוא אותו השם שבמקרא?

ונראה לתרץ בעזה"י, דבספר התניא בריש פ"ג הביא שעיר ספירות עליונות נחלקים לשתיים, שהן שלש אמות ושבע כפולות, עיי"ש. והפירוש, שבמדות התחתונות שייך שהמדה תהי' בטוב או ברע, כמו חסד דקדושה, ולהבדיל, חסד דקליפה, ולכן נקראו כפולות; אבל בשלש הראשונות, אין שייך כפולות לטוב וגם לרע, שעל העליונות כתיב "לא יגורך רע", והם אמות ושרשים אל התחתונים מהם. אבל עדיין צריך ביאור, שהרי ידעינן שגם בחכמה ובינה יש אחיזה לרע כמו אדום עמון ומואב. וצ"ל דשאני ספירות העליונות, שהם בעצמם אינם רע, רק שיש לפעמים שהרע מלבישם, כמו שמצינו שגם בנשמה שהיא חלק אלוף ממעל, שייך שהרע ח"ו ילבישנה בשעת העבירה, אבל הנשמה בעצמה היא קדושה וטהורה, רק שהיא בגלות ובשבי' אצל הקליפה המסובבת אותה.

והנה ידוע שלשון תרגום היא מצד הקליפה, וע"כ אנו משלימים את הפרשה עם תרגום, כדי שע"י קדושת התורה תכנע הקליפה. ובחידושי חת"ם על חולין בסוגיא דרוב, כתב שלכן משלימים שנים מקרא ואחד תרגום, כדי שהתרגום שהיא מצד הסט"א תבטל חד בתרי במקרא.

ולפי"ז יש סברא לומר דבפסוק עטרות ודיבון וגו' שכל הפסוק כולו אינו אלא שמות של עיירות של ארץ סיחון ועוג שהוא הקניזי והקדמוני, ושמות אלה אינם מצד הקליפה שהרי נאחזים הם בשלש ראשונות ששם אין כפולות רק הכל מצד הקדושה, ואין שייך שם להזדקק לתרגום לבטל את הקליפה שהרי אין שם קליפה, ולכן למה לנו לומר שנים מקרא ואחד תרגום.

ולחוציא מדעת זו, אמרו חז"ל לעולם ישלים אדם פרשיותיו שמו"ת ואפילו עטרות ודיבון, כלומר, אפילו פסוק זה שלכאורה אין הקליפה שייכת לו ולמה לי לומר תרגום? מ"מ צריך לתרגם אפי' פסוק זה. והטעם לזה הוא כי הגם שאין שייך קליפה בעצמיות, כי הם מג' ראשונות, מ"מ שייכת קליפה בבחינת הלבשה כנ"ל. שהרי מצינו שהקניזי והקדמוני הם תחת אומות גרועות של אדום עמון ומואב. ואפי' אחר כיבוש משה רע"ה, לא כבש רק חלק מעמון ומואב, מה שטיהר סיחון. אבל השאר שלא כבש סיחון נשאר בידי עמון ומואב. וממילא אפילו מה שכבש נגרר אחר העיקר ועדיין יש שייכות שם לקליפה. ולכן עכשיו קודם כיבוש משיח, גרועה ארץ סיחון ועוג משאר ארץ ישראל ונקראת ארץ טמאה לגבי ארץ ישראל. ומשום"ז צריכים לומר תרגום אפי' בפסוק עטרות ודיבון. ובתוס' שם במס' ברכות, וכן בטור, יש שיטה שבפסוק עטרות ודיבון צריכים לומר את

התרגום ירושלמי (וכמו שנדפס בתרגום אוגקלוס שלנו) והוא "מכלילתא ומלבשתא" שהוא תרגום של עטרות ודיבון. ונראה שהתוס' במתק דבריהם תפסו רק את שתי העיירות הראשונות, שהם תרגום של עטרות ודיבון. ומרומז בו מכלילתא ומלבשתא, כלומר, אע"פ שעירות אלו נאצלות מן האור הגנוז בחינת כתר, כי "מכלילתא" פירושה כתר (כליל תפארת בראשו) מ"מ צריך לומר תרגום, כי "מלבשתא", כלומר שהיא מלוב"ש בקליפה אע"ג שאינה עצם הקליפה שחרי שם אין כפילות.

עוד זאת אקדים מה שאיתא בזוהר שכל צאן יעקב שהציל מלבן היו בס נשמות של ישראל. וצאן אלו היו בלתי מחוקקות (הם הם אותם שפגמו בדור המבול ובדור הפלגה) וכל עבודת יעקב כל עשרים השנים שהי' בביית לבן, הי' להוציא את הנשמות האלו ולפדותם מתחת יד לבן שביקש לעקור את הכל, ולהכניסם תחת ידו ולחקנם. ומרומז זה גם במדרש רבה ויצא, שהי' ליעקב ששים רבוא עדרי צאן, כלומר כל עיקרי ראשי נשמות עם סעיפיהם. (כידוע שבכל דור יש ששים רבוא נשמות, והם הראשים, והשאר הם חלקים וסעיפים מהם.)

(וידוע שהגה"ק בעל ישמח משה זי"ע הראה על שכמו רשם שנשאר מחבטה שקיבל מיעקב אבינו כשהי' שם אצלו. וכן הרח"ק בעל אוהב ישראל זי"ע ניגן ניגון ששיר יעקב אבינו על החליל לקבץ צאנו.)

ובמדרש רבה פ' וישלח איתא שעם הארץ אחד דרש שכל אותן הדורות ששלח יעקב לעשו עתידים עכו"ם להחזירם למלך המשיח לעת"ל, משום שנא' "מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו". יביאו אין כתיב כאן אלא ישיבו, עיי"ש שדרשו זאת בשמו של אותו עם הארץ בביהמ"ד.

ולכאורה יפלא, למה דקדק המדרש להגיד לנו שבעל דרוש הזה הי' עם הארץ, הלא גם בגנות בהמה טמאה לא דיברה הכתוב. וגם למה נפל חלק תורה זה דווקא בגורלו של ע"ה?
 לכן נראה שענין דורון יעקב לעשו הי' שויתר לעשו והסכים שיהיו בין בניו עמי הארץ.
 כי צדיקים יצר טוב שופטן, ויצה"ר הוא השטן הוא שרו של עשו כידוע, ואין מחשבת עריות מצויה אלא בלב הפנוי מן החכמה (רמב"ם סוף הל' אישות). נמצא שעמי הארץ פנויים מן החכמה ועי"ז יצה"ר שופטן, כלומר שהם תחת ממסלתו של עשו. (ובוודאו יעקב הוכרח להסכים לזה כי ראה שע"י דורון זה יצמח טובה ויצא הפסדו בשכרו. עיין ספר הזכות להרי"ם זצ"ל בפרשה זו). ולכן דרש זאת עם הארץ דייקא, כי כל אחד דורש לפי שורש נפשו כידוע. ואותו עם הארץ שהרגיש בשורש נפשו כי הוא מן אותן הנשמות שהיו מגולגלות בבהמות ששלח יעקב לעשו, ומשו"ה הוא עכשיו תחת שיפוטו של יצה"ר, דייקא לו נתגלה חידוש זה, שלעת"ל תמלא הארץ דעה, ולא יהיו עוד ע"ה אצל ישראל, ואז יוחזר לגבול הקדושה שנא' מנחה ישיבו.

והנה שבט גד, שורש אליהו הנביא, נתגלגלו אצלם בהמות של דורו של משיח. כי כל אחד מתפשט ניצוץ נפשו בממונו כידוע. ומפני ששבט זה הי' להם שייכות עם האור הגנוז של ימות המשיח, לכן היו להם צאן שמגולגלות בהם נשמות של עיקבתא דמשיחא שיזכו להתקן ולעלות למדרגת אדם, ויהיו מבאי הארץ בכיבושו של משיח. ולכן הרגישו אנשי שבט זה שיש להם שייכות עם ארץ סיחון ועוג, כי נצנצה בהם ניצוצו של אליהו הנביא שהוא מאור הגנוז, ג' ראשונות. והם הרגישו חלקם שיש להם מעלה נוספת ושייך להם חלק שהוא מכיבוש משה, מבחי' משיח כנ"ל. וזהו "וירא ראשיית לוי" כלומר שראה שבט גד כי יש להם אחיזה בג' ראשונות שנקרא ראשית, ונרמז בחיבה הראשונה שבתורה. "כי שם חלקת מחוקק ספון", כי גם בחי' משה הי' סמון שם, כי ארץ סיחון ועוג הוא מכיבושו של משה דווקא מפני ששייך כיבוש זה לעת"ל והוא מבחי' משה, ובחינתו גנוז שם בבחי' הלבשה כנ"ל בבחי' אור הגנוזי"ז. (כי רק עכשיו בעוה"ז כשהוא בהלבשה נקרא אור הגנוז, שהרי לעת"ל יוציאוהו מגניזתו ויהא נקרא אור חדש). ומה שנזכר, מקום קבורתו של משה, היא בחלק ראובן אינו קושיא, כי כוונת הכתוב כי חלקת מחוקק ובחינתו, שהיא ג' ראשונות טמונה בכל שטח כיבושה של משה שהיא ארץ סיחון ועוג כולה. וזהו בחי' ולא ידע איש את קבורתו, שהרי עכשיו הוא בהלבשה.

וצאן כאלה שהם נשמות של ימות המשיח, הם הנשמות היותר חשובות ועליהם אמר הכתוב ומקנה רב היה לבני ראובן, ולבני גד עצום מאד. כי מעלתם מצד שורש נפשם מעולם התיקון הי' עצום מאד. והגם שגם ראובן זכה לנחלה זו מבחי' ראשית, כי הוא הבכור, כי מה שהפסיד ראובן ממעלת בכורתו זה מחמת החטא, כידוע מהפסוקים של ראובן בכורי אתה, יתר שאת ויתר עז, אבל הפסיד, כי פחז כמים (ולכן) אל תותר כי עלית וגו'. אבל לעת"ל בעת התיקון יבטל העונש, ויוחזר הבכורה לראובן עם כל הכבוד והזכויות השייכים לה. ולכן במה שנוגע לעת"ל בזמן התיקון זכה ראובן, שיותר לו נחלה שבעת התיקון תנטל ההלבשה ותהי' במעלה יתירה בגילוי אור חדש. אבל עיקר התעצום של המעלה היא אצל בני גד מחמת בחי' אליהו אשר בו. אבל בחינה זו של אור הגנוז, גנוז אצל ראובן ג"כ, ולכן מקנה רב הי' לבני ראובן. ומחמת שהי' שייך לאור הגנוז היו לו מקנה עם נשמות כאלה. אבל יותר מזה, אצל גד; ואצלו, עצום מאד.

ולכן החשיבו את צאנם יותר מטפם, שהרי טפם הם זרעם במצב עוה"ז ושייכים יותר לכיבוש יהושע, ואם ישארו בארץ סיחון ועוג, תהי' ירידה אצלם ותהי' נקראת ארץ טמאה. אבל צאנם במצב של הלבשה בגלגול בהמות, הלא המה ממש אותם הנשמות שיזכו לכיבוש משה ומשיח בכל הדרת הכבוד והמעלה של ימות המשיח. ומחמת חיבת הקודש של משיח קידמו צאנם לטפם. אבל בעיני משה לא הוטב שיאמרו כן בפניהם, כי מה שהוא בהלבשה ובהסתרה ועדיין לא הגיע זמנו, אין נכון לגלות הסמיר ונעלם, ולהחשיבו עכשיו לפי יוקרא דלקמי', עד שיחשיבו ויעדיפו צאן על בני אדם. ודברים אלו הם דברים שבלב ואין נכון לגלות בפה ולעשות מעשה לפי ערך העתיד.

ולפי"ז היות שלבני ראובן שיקבר אצלם בחלקם ממש משה רבינו, אמר הכתוב ומקנה רב הי' לבני ראובן, כלומר שהי' להם קנין ודביקות ברבם זה משה רבינו. והדרוש הזה הוא עומק הפשט, כי מה שיש להם מקנה צאן שמצד נשמותיהם שייכים לכיבוש משה, זה סימן שגם נפש בעליהם שייך יותר למשה רבינו. אבל יותר מזה, ולבני גד עצום מאד.

והכתוב ממשיך, ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה. ויש לרמז, "ארץ יעזר" לשון עתיד, שהעזר והישועה שלעתיד בימות המשיח גנוז כאן. "ואת ארץ גלעד", ארצו של אליהו הגלעדי. "והנה המקום מקום מקנה וגו'" ולעבדיך מקנה", שהבעלים והמקנה הם משורש אחד, יחד עם המקום שהוא מקום מקנה.

"ושם חלקת מחוקק ספון" בבחי' גניזה, ויש שם רכוש רוחני גדול והם אבנים טובות

ומרגליות.

ומה שיש במקום יש בזמן. כי ישנם ג' דפורענותא וז' דנחמא, ובשבעה דנחמא שהם כנגד כיבוש יהושע כבר זכינו, ויש לנו השגה בה. אבל ג' דפורענותא שהם יהיו עיקר ימי שמחה בימות המשיח כידוע, הם מכיבוש משה ומשיח, ואין לנו השגה באור הגנוז שבהם עדיין. אבל בימים האלו, סמונים וספונים כל חמדות ישראל, שהם ימי לידת משיח ושמחה של ימות המשיח. ובפרט בשבת חזון שהוא כנגד הקדמוני, חלקו של עשו שרק משיח בעצמו יוכל לכבוש אותו, הוא סמון בהסתרה יתירה עד שלפי מנהג איזה מקומות נוגע הוא בעצם כבוד השבת. אבל זהו עשו שהוא הקדמוני, שאצלו כתיב ויצא הראשון אדמוני. וכשיתגלה אור החדש הסמון בימים אלה, נזכה לכריתת זרעו של עמלק שנקרא ראשון וקדמוני מסטרא דנחש הקדמוני, ולבנין בית המקדש שנקרא ראשון כדכתיב "כטא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו", ולשמו של משיח דכתיב "ראשון לציון הנה הנם" (פסחים ה.), ע"כ.

מטות ט"ג (תשל"ח)

(מכ"י) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ד' את משה. ופרש"י לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות שנחמלמו ממנו הלכות גיעולי מדין. וקשה הא עדיין לא נאמרה פרשה זו לישראל, שהרי הי' צורך להודיען עכשו. וא"כ מנא לי' לאלעזר פ' גיעולי מדין. וא"ת שעמד עליה מסברא דנפשי' (כמו שמצינו שעתיניאל בן קנז החזיר הלכות נשכחות ע"י פלפולו) מ"מ לא הי' לו לומר לעם בפני רבינו משה רק הי' לו להציע דבריו לפני משה והוא יגיד לעם. וכחת"ס על התורה כתב שחלילה לחשוב שמשה שכח פרשה שלמה רק טעה בעצין דק ואלעזר המציא סברא דקה זו, ע"כ נתן משה רבנו רשות לאלעזר לומר פרשה זו כיון שהעמידו על אותה סברא. (עיי"ש דף קנ"ב). ולי עדיין קשה קצת, שדיו אם יאמר סברא זו ולמה לו לאמור כל הפרשה. ומשה בעצמו הוכיח את ישראל שהסכימו על ראשי אלפים וכו' והי' טוב יותר להם לשמוע מפי הרב ולא מפי התלמוד, כמו שפרש"י בתחילת פ' דברים עה"כ ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר וגו'. ובקונטרס חידו"ת להרה"צ מסאטמאר (שליט"א) דזוקללה"ה איתא וז"ל ובאמת שפרשה זו הוצרך להאמר ע"י אלעזר שכן הי' מן השמים רק שמעשה זו היתה הסיבה לדבר עכ"ל. עיי"ש מה שפירש לפי דרכו הק'.

הן חנה היו לישראל בדבר בלעם. ופרש"י שאמר בלעם בואו ואשיאכם עצה, אלקיהם של אלו שונא זימה הוא וכו'. וקשה, הלא בלעם מעולם הי' רוצה לעקור את הכל כי הוא לבן כדאיתא בתרגום יב"ע ויש בלק וגם בפרשה זו עה"כ ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב. עיי"ש. ושלשה היו באותה עצה של הבה נתחכמה לו ובלעם יעץ עצה זו, ולמה המחין עד שנת הארבעים של היות ישראל במדבר עד שיעץ עתה זו. בשלמא לקלל לא הי' אפשר לו בלתי רשות הקב"ה כדאיתא באותה"ק פ' בלק. וסבר שהואיל ובלק הוא נרדף ומתיירא לנפשו ונפש' עמו לכן עת לקלל, אבל להשיא עצה אין מקום להמחין, כמו שלא המחין במצרים.

ראיתי בשם הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע כי מה שיש כח לבני אדם לעורר בעצמם רוגז וקנאות לשם שמים, הוא ממה שהקב"ה כועס בכל יום כדאיתא בפ"ק דברכות. וכל אותם הימים שרצה בלעם לקלל, לא כעס כמו שדרשו שם עה"כ מה אזעום לא זעם ד'. וא"כ הי' קשה לעורר רוגז וקנאות על עוברי עבירה. ומ"מ פנחס נתלבש בקנאות והרג את זמרי, ועשה זאת מבלי סיוע מהרוגז העליון. וזהו שפרש"י בקנאו את קנאתי, בקצפו את הקצף שהי' לי לקצוף. וזהו שאמר במדרש, בדין הוא שיטול שכרו, הואיל ולא הי' לו סעד לתמכו בקנאה זו ועשה זה רק מהתעוררות עצמו. (וידוע המעשה שכשנפטר הרה"ק ר' ברוך ממעזיבו זי"ע מצאו שלמד אז בספר הזהר "אית רוגזא דאיקרי ברוך" והוא הי' רגזן כל ימיו, ועכשו ראו שורשו.)

בספר צדקה הצדיק איתא שיש שתי מדות באדם המנגדות זול"ז והם מדת החסד ומדת הדין. ומחסד באים כל האהבות. ומדין באים כל הכעסים והרובות. ומי שחקיף במידת שמירת הברית כמו יוסף, וממילא הוא רחוק ממדת האהבה כי הוא ממשיך רוגז על עצמו להרגיז יצ"ט על יצה"ר, וצריך שמירה יתירה שלא לבוא לידי כעס ורציחה וכו'. ולכן בגלעד שכחי רוצחים וצריכים ערי מקלט יותר משאר השכטים, כי הרציחה מצוי אצלם יותר מפני שהם גדורים מעריות. עיי"ש.

וע"פ דבריו יש לפרש מה דאי' בילקוט שמעוני פרשת לך לך עה"פ ואנשי סדום רעים וחטאים לד' מאוד ודרש שם רעים אלו לאלו, חטאים בגלוי עריות, לד' מאוד פי' רש"י יודעים רכונם ומתכוונים למרוד בו. ובאמת א"א לומר שהטעם שהיו רעים אלו לאלו הי' משום דתכונת נפשם הי' ממדת הדין דא"כ למת היו חטאים בגלוי עריות שהוא ממדת החסד. אלא שהתרץ הוא "לד' מאוד" שיודעים רכונם ומתכוונים למרוד בו. ולכן מדה כנגד מדה המסיר הקב"ה על סדום ועמורה גפרית ואש, ומטר הדינו מים כמו שפירש"י שם. והם ג"כ דברים הפוכות, דאש הוא מדת הדין ומים הוא מידת החסד.

ובזה מובן מדוע המחין בלעס מליתן עצה זו עד סוף הארבעים שנה. כי מי כמו בלעס ידע איך היו ישראל גדורים בעריות במצרים ואחת הי' ופירסמה הכתוב. והוא הי' מיועצי פרעה במצרים וידע כל זה, וגם הכיר היטב את קדושת יעקב ואת קדושת נשיו האמהות הקדושות שהן היו בנותיו, וידע היטב שאי אפשר לפתות עם קדוש זו לזנות מחמת קדושתם היתירה שמרגיזים המיד יצ"ט על יצה"ר. אבל עכשו בשטים שדצח לקללם ולא זעם ד', חשב בלעס, שהואיל ואין רוגזא דקדושה יורד עכשו מן השמים, א"כ במה יתחזקו נגד פיתויו, ודוקא עכשו מצא זמן מוכשר להשיא עצה זו.

ומשפינחס קצף את הקצף שהי' לו להקב"ה לקצוף והמשיך על עצמו רוגזא דקדושה בלי סעד וחמוכה מלעילא, תמהו חשבים מאין לקח את זה. אין זה כי אם שיש לו רוגזא בטבע מן המוכן ואין צריך למשכו מלעילא. וחשבו שזה בא לו מחמת שהוא מבני בניו של יתרו שהוא בגלגול קין כמש"כ האריז"ל עה"כ ויתר הקיני הפריד מקין, וקין הי' הרוצח הראשון, וראש לכל הרוצחים, וממילא יש לו מדת הרציחה בטבע בלי צורך להמשיכו. וזהו שאמרו הראיתם בן פוטי זה שבא מיתרו וכו'.

ובא הכתוב ויחסו אחר אהרן שגם מצד אהרן יש קנאות רק שהוא בקדושה, ולכן קינא לוי על זנות שכס והרג את כל העיר, וכן שכס לוי קנאו גבי מעשה העגל וחרגו איש בבנו ובאחיו. ואמת הוא שיש לו רוגזא בטבע, אבל מסיטרא דקדושה דאיכרי בדרך. ובחידושי הרי"ם עה"ת איתא, שאחר פ' גיעולי מדין באו הפקודים על החיל למשה רע"ה והקריבו קרבן כי אע"ג שנא' ולא נפקד ממנו איש לעבירה מ"מ אם מידי מעשה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו. וכן כתב רש"י, לכפר על הרהור חלב של בנות מדין. והענין הוא שהם חשבו שפיקר הקפידא על זנות הוא המעשה, אבל בהרהור שאין בו ממשות של מעשה אין חשש. אבל אחר שניחנה פרשת גיעולי מדין וראו שגם על בליעה בכלי מקפדת חתורה הגם שהוא רק טעמו ולא ממשו, מזה מוכח שגם על הרהור זנות יש להקפיד אף שאין בזה ממש רק טעם כעין בליעה בעלמא. ולכן באו אל משה להביא קרבן כפרה על הרהור. ודפח"ח.

(ובחת"ס עה"ת כתב שגם מהרהור נשמרו ולא נכשלו. רק הפקודים חשבו שאפשר חטא מי מהחיל. אבל באמת אנשי החיל בזדו איש לו ולא הביאו קרבן מפני שידעו בנפשם שלא חרהור.)

ובשחזור פנינחם וחילותיו מן המלחמה חשש משרע"ה שיכשלו בנ"י בננות מדין עכ"פ בהרהור, שהרי הכירו את נשי מדין והיו אומרים הן הנה היו לבני ישראל על דבר בלעס. ופרש"י הן הנה מגיד שהיו מכירין אותן זו היא שנכשל פלוגי בה. עכ"ל. וכדי לשמור את ישראל ממכשול המציא עצה לקצוף קצף, ועי"ז להמשיך רוגזא דקדושה מן השמים במדה יתירה די' והותר להרגיז יצ"ט על יצה"ר. ומשרע"ה שכוחו גדול מאוד, וגם הוא הראש והנשמה הכוללת של כלל ישראל, כשהוא מרגיז, נמשך חשפתו על כל אכלל. ולכן ויקצוף משה על פקודי החיל וגו' ויאמר אליהם החייתם כל גקבה. ותיכף מחרץ הכתוב את רוגזו של משה שלש שמים כעס ורוגזי' איכרי ברוך, ואומר הן הנה היו לבנ"י בדבר בלעס, וא"כ יש צורך לקצוף ולהמשיך כוח להשמר מהרהור. ועי"י כעסו הקדוש המשיך קדושה גדולה והגדרה

מן העריות בבני ישראל עד כדי כך שהשיג אלעזר מעצמו פ' כלי מדין וחידוש מדעחו (שנשפץ לו ממש) כי טעם כעיקר, ובליעה אסורה כמו ממש, וממילא שצריכים להשמר מהרהור עבירה כדברי החי' הרי"ם הנ"ל. והגם שזה כלל גדול שכל הבא לכלל כעס בא לכלל טעות, ונתעלמה ממנו פ' געולי מדין, אבל זהו שבתו והדרו של משה רבינו שע"י כעסו לשם שמים, המשיך דעת דקדושה כ"כ עד שהשיג אלעזר מדרגה בשמירה מן העריות והשיג מעצמו שהרהור כמעשה וממילא טעם כעיקר. ואם הי' משה אומר הפרשה בעצמו לא היו אנו יודעים גודל כוחו של משה שגם כעסו איקרי ברוך ומשפיע דעת ויראת שמים בתוך כלל ישראל. ולכן גזרו מן השמים שפרשה זו תאמר דוקא ע"י אלעזר. ואין בזה פחיתת הכבוד למשה שתלמיד מורה בפני רבו, כי דוקא ע"י שהתלמיד מרצה חידוש זה שהשיג ע"י כח רבו כנ"ל, ויודעים הכל שהידוש מעצמו ומשום זה הוא אומר בפני משה, עי"ז דוקא יגדל כבודו של משה רבינו ורואים בחולתו וצדיק מה פעל.

החת"ס כתב בתורה משה עה"ת ד"ה אך את הזהב, וז"ל חלילה למשה רבינו לשכוח פ' אחת בתורה ע"י כעס. ובבני שמעו נא המורים יעויין מה שכתב חרמב"ן וחלילה לשכוח פ' אחת לבמרי. ונראה דאחז"ל גיעולי נכרים חידוש הוא ולחד מ"ד לא משום דא"א ולא פגמה פורתא אלא שנפגמה ממש דבעלמא שרי והכא חידוש וגזירת חתוב הוא בכלי מדין דווקא ולא זולת, ומסתמא יש בו סוד נשגב וטעם הגון ונראה וכו' אך עתה צוה משרע"ה להרוג הנשים והסף שכבר נתגייירו כעבדים הם סימאן את הכלים האהל והצריכום הזיה ג' וז'. ורש"י פירש אך את הזהב, פי' גם אחר שהוזה והוטבלו עדיין צריכים הכשר מגיעול. וקשה תא הו' לפגם, אלא חידוש הוא. ומשרע"ה משכעס וגזר עליהם להרוג כל זכר וסף ונשים שכת הסוד שכלי מדין צריכים הכשר אע"פ שפגמו, ע"כ לא הוצרך לומר להם עכשו פ' גיעולי מדין. ואלעזר ידע הסוד והזהירם. עב"ל.

והנה החת"ס לא כתב הסוד. ובלא זה צריך ביאור, אם משה לא ידע הסוד איך ידעו אלעזר וכנ"ל. ועוד קשה, דלר"ע (פסחים מד:) דסבר גיעולי נכרים לאו חידוש הוא וילפינן מיני' לעלמא דטעם כעיקר אסור, הלא החת"ס הוכיח שהכא לא הי' בן יומו שהרי הי' לאחר ג' וז' וכחזב ואחם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים ואח"כ כתיב פ' גיעולי נכרים וא"כ ודאי חידוש הוא ואיך יליף ר"ע מגיעולי נכרים לבעלמא. ולכך מהוכחת החת"ס, כבר הקשה בחדו"ת להגה"צ מסאטמאר (שליט"א) דצוקללח"ה למח' הי' כל הדעש הזה שתוצרך להזהר להזהירם. להגעיל, הלא לא אסרה תורה רק כלי בן יומו, וימתינו עד יום המחרת ולא יצטרכו להגעיל. עיי"ש. ולי קשה אפילו אם תחוש שאחד ישכח ויבשל בו בעודו בן יומו, הלא רוב אכילתו הי' חמץ שהתורה העידה על טעמו המשובח כפחיתת בדבש, ובודאי כל בליעות בעולם פוגמות במן.

במס' מנחות מ"ה דרש הקרא ביחזקאל (מ"ד) וכל נבילה וטריפה לא יאכלו הכהנים. כהנים הוא דלא אכלי הא ישראל אכלי? ומשני, אמר רבי יוחנן פ' זו אליהו עתיד לדורשה וצריך ביאור.

במס' חולין (ד:) רצה לחביא ראי' דשחיטת מומר כשרה מקרא דמלכים (א' י"ז)

דכתיב גבי אליהו, והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבוקר ולחם ובשר בערב. ואמר רב יהודה אמר רב, מבי טבחא דאחאב. ואחאב וחבריו מומרים לע"ז. ודחי שם הגמרא, ע"פ הדיבור שאני.

ביחזקאל (ד) כתיב שם שצוה השי"ת ליחזקאל לאכול מאכל שיש בו משום בל חשקצו ולאפות לחם על צואת אדם לסימן שכחה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגויים. ואמר יחזקאל, אתה ד' אלקים, הנה נפשי לא מטומאה ונבילה וטריפה לא אכלתי מנעורי וגו'. וחקיל עליו הקב"ה ואמר, ראה נחתי לך את צפיעי הבקר תחת גללי אדם ועשית לחמך עליהם. וראוי להבין, שהרי יחזקאל לא הי' ניהא לי' לאכול דבר שאסרה תורה אע"פ שיש לו היתר ע"פ הדיבור ופעל בתפלתו שהקב"ה שינה את הגזירה. ולמה לא עשה כן אליהו, ולא התפלל על זה ואכל נבילה ע"פ הדיבור.

ולבא" כל זאת אקדים מה שכתב הרה"ק מסאטמאר (שליט"א) דצוקללח"ה על מה שהקשו המפרשים, איך אמר משה לפרעה, גם אתה חתן בידינו זבחים ועולות ונזבחה לך' אלקינו הלא כל הבחמות של מצרים היו נעבדים לע"ז ואסורים למזבח. ותירץ שהרי הקב"ה אמר ובכל אלמי מצרים אעשה שפטים ונתבטלה כל ע"ז שבמצרים. והי' מעין לעתיד לבוא

שיקויים אז, להעביר גילולים מן הארץ, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ומה שנעבד לע"ז אסורה למזבח משום שנאחז בה הטומאה של ע"ז ועדיין לא מטהרה מרישומה. אבל כשהקב"ה בעצמו מעיד שנתבטלה ממזרים כל טומאת ע"ז, ממילא חו' כעין לעת"ל שיתבטל מכל העולם כולו, ואין טעם לאסור אחר שהקב"ה מעיד עליה שלא נשאר שום רשע של ע"ז. ודפח"ח. (עיי"ש בקונ' המועדים חלק ג' דף י"א)

ובספר התניא פ"ז איתא שם וז"ל משא"כ במאכלות אסורות וביאות אסורות שהן משלש קליפות הטמאות לגמרי, הם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם ואין עולים משם עד כי יבוא יומם ויבולע המות לנצח כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. (או עד שיעשה תשובה גדולה כ"כ שזדונות נעשו לו כזכיות ממש שהיא תשובה מאהבה.) עכ"ל. (ביאור הדברים נ"ל כי בתשובה מאהבה עולה עד כסה"כ עולם השמיני של לעת"ל, וממילא מצוי עכשו במצב שאינו עוה"ז כלל ושרוי במצב של לעת"ל בעולם הבנינה ה"א עילאה ושם כבר בטלה הטומאה.)

והנה ראוי להתבונן איך יתכן שלעתיד לבוא מותר להקריב נעבד, הלא חחורה אסור וזאת התורה לא תהי' מחולפת. ומלשון התניא משמע שאיסור של מאכלות אסורות יהי' נפקע לעת"ל וגם זה צריך ביאור. וידוע המדרש שהחזיר עתיד להיות כשר לעת"ל. ובספר תורת משה מהחת"ס איתא בפ' ראה, וז"ל האו"ז פוסק דכל תיק"ו דאמורא חו' דבר שיש לו מתירין, דאם יבוא אליהו יוכל להיות שיתירנה. וחרשב"א חלק עליו דממ"נ, אם יתירנה נמצא שלא הי' אסור מעולם. ואם יאסרנה לא חו' דבר שיש לו מתירין. וב"ח בשם המרדכי כתב שהמאכל יתקלקל עד העת ההוא. ולא חו' דשיל"מ. והקשה הגאון הגדול ר' אבא זצ"ל אבדק"ק פראנקפורט על מה דאיתא במדרשים שלכך נקרא חזיר שעתיד הקב"ה לחתיר אבל עכשו הוא באמת אסור, וא"כ לשיטת הרשב"א הי' ראוי שיהי' דשיל"מ חקב"ה לחתיר אבל עכשו הוא באמת אסור, ויתירן שלעת"ל יהי' להחזיר סימני טהרה כי ולא יתבטל. עכ"ל. והחת"ס האריך שם, ויתירן שלעת"ל יהי' להחזיר סימני טהרה כי ישתנה טבעו וממילא אותם החזירים שנתערבו חתיכותיהן עכשו בזמ"ז בתוך חתיכות אחרות ולא נשתנו סימניהם והם עדיין גסים, הם באמת אסורים גם לעת"ל ולא חו' דשיל"מ. עיי"ש.

אבל מתוך קושית הגאון ר' אבא זצ"ל הרי חזינן שהוא תפס שגם החזירים של עכשו יהיו מותרים לעת"ל. וכן משמע מהתניא, ודבר זה של היתרם יהי' בכל מאכלות אסורות ולא רק בחזירים. ואפשר לומר שהמדרש תפס בחזירים מפני שהן ראש וראשון לכל מאכלות אסורות כי הם מרכבה לט"ם אשר עשו הוא אדום נמשל לחזיר כמו שפרש"י בחומש עה"כ ויהי עשו בן ארבעים שנה. וכן מרגלא בפיהם של חבריות שאומרים "סריפה כמו חזיר". וכן משמע מתוך דברי הרה"ק מסאטמאר הנ"ל שמה שכבר נאסר משום נעבד יהי' מותר בזמן ביטול הטומאה מן הארץ, ולעת"ל בוודאי לא יהי' נעבד. ומטעם זה המציא ישוב לקושית ח"מ איך יהיו מותרים בתי ע"ז ללמוד תורה עיי"ש.

ונראה לומר שהמדרש הזה הוא אליבא דרבי שמעון דדריש טעמא דקרא ומהאי טעמא פליג אדרבנן (ב"מ קט"ו) שאומרים שהלאו של לא תחבול בגד אלמנה הוא בין באלמנה עשירה ובין באלמנה עניה. ור"ש אומר שיותר לחבול בגד אלמנה עשירה, מפני שדורש טעם חקרא בכל התורה כולה, עיי"ש. ולכן אם התורה אוסרת נעבד למזבח הוא מפני שהקב"ה קדוש ובוחר בקדושים וטהורים וממאס בכל תועבת ד' אשר שנא. אבל לעת"ל כשיטהר השי"ת את עולמו אין שייך טעם זה. וכן במאכלות אסורות יש טומאה של ג' קליפות הטמאות כמ"ש בתניא. וכן ע"פ הפשט דאיתא ברמב"ן פ' שמיני ובשאר מפרשים טעמים, ובאו אל התיבה. וכן העורבים שכלכלו את אליהו היו חלקו בבריאה. וידוע מה שאיתא במדרש שהעורבים הם אכזרים ואינם מכלכלים את בניהם כל הצורך והקב"ה מרחם עליהם וממציא להם מזונות כמ"ש נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו. ועיקר טעם איסור עופות סמאים הוא מפני אכזריותם כמ"ש מהרמב"ן לעיל. וא"כ העורב הוא היחיד שמה והיותר אכזרי מכל הבריות שהרי גם תנים חלצו שד היניקו לבניהם. אבל אליהו שהוא מעולם התיקון כשנתבטל האכזריות מן העולם, לפיכך העורבים השייכים לו, בטלה מהם טבע האכזריות, ואפילו מי שאין בנם, ג"כ מכלכלים לו. ומה שדווקא הערבים כילכלוהו זהו גופא סימן, שלו מותר לאכול מבי טבחי דאחאב כי הוא במצב של ביטול ע"ז מהעולם ואין הוא מרגיש טומאת מומר לע"ז. ועוד טעם שיותר לו לאכול מבי טבחי דאחאב, שהרי הואיל ואינו שייך למיתה כי לא טעם טעם מיתה וקבורה, וא"כ אין אכילתו מיקרי אכילה כלל ואינו בגדר מאכלות אסורות.

ושני טעמים אלו מרומזים בפייט, איש כלכלוהו העורבים, ובמה שהעורבים כלכלוהו סימן שהוא מעולם התיקון וממילא מותר לו להתכלכל מהם מבי טבחי דאחאב. והטעם השני, הלא הוא איש שלא מת לשחת ואינו בשחת והרקבה כלל, ולכן אכילתו לאו אכילה מיקרי ומותר ליתן לתוך פיו מבי טבחי דאחאב.

ולפ"ז נראה למה לא התפלל אליהו שהעורבים לא יכלכלוהו מאכלות אסורות, כמו שעשה יחזק'ל, כי יחזק'ל אינו מעולם התיקון והוא בן חמותה כמו כל באי עולם ולו גנאי וגיאול הנפש לאכול דבר שאסרה תורה, משא"כ אליהו. אבל מ"מ אפילו לאליהו לא יתכן לאכול נבילות משום "לא פלוג" שהרי הוא חי בין אנשים של עולם הזה וילמדו ממנו. והא ראי', שהי' הו' אמינא בגמרא ללמוד הימנו ששחיטת מומר מותרת. ועל סענה זו של "לא פלוג" מועילה ההיתר של ע"פ דיבור שאני, כי לא ילמדו ממנו כי לו הותר בהוראת שעה. נמצא שעצם האכילה אינה גנאי לו כמו יחזק'ל כי אצלו אין שיין טומאת נבילות. ומה שיש לאסור משום לא פלוג, הותר אצלו ע"פ דיבור.

ונשובה לבאר את הגמרא במנחות, נבילה וטרפה לא יאכלו הכהנים. כי בספר דברי יואל וכן כתב בקונ' המועדים דף קסז מביא בשם מפרשים כי לעת"ל יהיו כל ישראל כהנים, וכל העולם יתגבירו ויהי' להם דין ישראל. כי באמת היו צריכים ישראל להיות כהנים מקדמת דנא ולהם נאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. אבל חטא העגל גרם שמדריגה זו יהיו רק ללויים שלא חטאו בעגל. אבל כל ענין שהוא עונש, יחזור לקדמותו בעולם התיקון, ולכן יהיו כל ישראל כהנים לעת"ל. כן פי' שם בפ' יחרו.

עוד אקדים מה שכתב החת"ס בפ' איזהו מקומן ובדרשות, "לבי אומר לי" שלעת"ל יקיימו ישראל שני ימים טובים של גליות. אע"פ שיהיו כולם בא"י וידעו קביעת דירחא מ"מ מחמת חביבות היו"ט שמסרו נפשם עליו בימי ענים ומרודם בגלות, לא יבטלו את יו"ט שני של גליות. וכמדומני שגם שמעתי בשם בעל החניא ז"ל דבר זה.

ולכן נראה לי שגם ממאכלות אסורות יפרשו ישראל לעת"ל הגם שיהי' מותר מחטעמים הנ"ל, אבל מחביבות העבודה של מסי"נ של הפרשה וזהירות ממאכלות אסורות בעוה"ז יפרשו אז מהם ג"כ. וכן איתא במדדש עת"כ גלתה יהודה. הגויים כשגולים אין זה גלות כי אוכלים מאכלות אסורות בכל מקום שהם ומתחברים עם שוביהם ואוכלים מהם וכו' ואין זה גלות אצלם. אבל ישראל שאין אוכלים משלהם ואין שותים משלהם, וכו', אצלם קרוי' גלות ע"כ. הרי חזינון מהמדרש כמה סבלו ישראל ע"י זהירות ממאכלות אסורות, וכאח להם בצער, ולכן תתי' חביבה אצלם. אבל הגויים שיתגבירו לעת"ל לקרוא כולם בשם ד' ולעבדו שכם אחד, הם שפיר יאכלו מאכלות אסורות לעת"ל.

וזהו ביאור הגמרא, נבילות וטרפות לא יאכלו הכהנים, הא ישראל אכלי? ומשני שפסוק נאמרה על שם העתיד, והכהנים הם ישראל. ופסוק זה אליהו עתיד לדורשה ומי כמוהו מורה ויודע שאין איסור נבילות וטרפות שיין לעולם התיקון, שהרי הוא אכל מבי טבחי דאחאב, ולכן הוא ידרוש זה, שהכהנים הם ישראל לא יאכלו, אבל אוח"ע שהן הגרים גרורים שלעת"ל הם יאכלו שהרי הוא יודע שפיר שאין בהם טומאה שהרי בטלה הקליפה כנ"ל, או שאין זה מיקרי אכילה. (והכהנים הם ישראל לא יאכלו כנ"ל ע"פ חת"ס) והנה בחי' תורה של הגה"צ מטאסמאר(שליט"א) זצוקללה"ה הובא במלחמת מדין הי' דוגמא של מלחמת המשיח, עיי"ש. וידוע שפינחס זה אליהו, וכל מקום שהולך, עולם התיקון הולך עמו. וכלל גדול הוא שהכל נגריין אחר הראש, והם כולם כלולים תחתיו כמו הגוף ששיין לראש. וצבא מדין שפינחס הוא שר הצבא ומשוח מלחמה שלהם, כולם שייכים לו ומתנהגים לפי משמעותו. ולפ"ז כי צבא מדין מותרים בנבילות וטרפות כל זמן שהם תחת משמעת שר צבאם הוא פנחס. עוד זאת אדרוש, שמה שטעם הנבלע בכלי נפגם אחד מעת לעת הוא מחמת חטא אדה"ר שהביא השחתה וקלקול לעולם. וראי' לדבר שהרי לחר דיעה, לינת לילה פוגם. ואילו שיהיו כאריכת לילה אינו פוגם. כי טעם הפגום הוא מחמת טומאת הלילה שבו שליטת הסט"א וכו' וכמ"ש חשך חשך ויהי לילה בו חרמוש כל חיתו יער. ובזמן התיקון שיתבטל הקלקול ובלע המוח לנצח, לא יהי' שיין פגימת שאכילת מאכלות אסורות רעות לבריאת הגוף, אבל לעת"ל כאשר לא יהי' שיין שום נזק לגוף כי בלע המוח לנצח ויתבטלו כל המזיקים ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כתיב, אין שיין לאסור המאכלות האלו כי זיל בחר טעמא דקרא. וברמב"ן שם בטעם איסור עופות אסורות כתב, והסימן הגדול בעופות הוא הדריסה שכל עוף הדורס הוא לעולם טמא כי החורה הרחיקתה מפני שדמו מחומם לאכזריותו, וגם, ומוליד המרידה הטרופה השחרורה ונוחן אכזריות בלב. עכ"ל. וטעם זה שיין בכמה מאכלות אסורות. אבל לעת"ל

כשיתבטל האכזריות מהעולם ויתמשך חסד עילאה על כל חבריאה וגר זאב עם כבש ואריה כבקר יאכל חבן אין שייך טעם זה. והעיקר, שכל המאכלות האסורות הם משל קליפות הסמאות והם תחת ממשלת הסט"א. ולעת"ל כאשר ישחוט הקב"ה את השטן וזבח לד' בבצרה וטבח לו בבוגדים ויעביר ממשלת זדון מן הארץ ויתבטלו כל הקליפות ברוח בער וברוח משפט, אין שייך לאסור מאכלות אסורות כי יתהפכו להיחר, בביטול טעם איסורם. (ואיתא בספרים שלעת"ל תהי' הלכה כרבי שמעון כי כל תורתו הוא מעולם התיקון) ואין זה ביטול וחילוף התורה ח"ו כי גם היום דרשינן טעמא דקרא אליבא דר"ש וע"מ כן ניתנה תורה. וגם אפשר לומר טעם להיחר מאכלות אסורות לעת"ל אליבא דרבנן דלא דרש טעמ"ק

דהנה הקב"ה אמר לאדה"ר מעץ הדעת לא תאכל כי ביום אכלך ממנה מות חמות. וקשה דהלא לא מת ביום אכלו מעץ הדעת. וחירצו המפרשים שער שחטא אדה"ר לא הי' בעולם מציאות של קלקול ושחת והרקבה וכל דבר הי' יכול להתקיים לנצח. אבל אחר שחטא, ניתן בעולם המציאות של השחתה והרקבה. והאדם תיכף כשנולד, כבר מתחלת בו המיתה, והולך אדם לבית עולמו, לאט לאט, ולכן ביום שאכל אדה"ר מעצח"ד נחסיים בו מות חמות, שכבר התחילה מיתתו. אלא שע"י אכילה, אדם מתקן מה שנחלקלל ומרקיב בו בכל יום, ודוחה את מיתתו שלא יהי' מיד. אבל אכילתו אינה מספקת לתקן בכל יום מה שנחלקלל בו אלא במדה מסוימת אכל לא לגמרי, עד שמשיגה אותו הקלקול כאשר בא עת פקודתו. כן פירשו המפרשים.

ונראה לומר, דגור "אכילה" הוא מה שאדם אוכל לחזק את גופו ולתקנו ולהמשיך חיותו. ואכילה כזאת יש בה הנאת גרון והנאת מעיים, ומאכל כזה נבלע בגוף ונעשה חלק ממנו. אבל לעת"ל כשיקונים ובלע המות לנצח ולא יהי' עוד שחת והרקבה בעולם, אז לא יהי' המאכל נבלע באברים ולא יהי' נעשה ממנו בשר עצם ודם, ולא יהי' שום הנאת הגוף ממנה, וכל עיקר אכילה זו תהי' רק מעשה לעיסה לתקן איזה תיקונים בגוף המאכל אבל לא לצורך הגוף. ומעשה זה, אין זו אכילה שאסרה תורה במאכלות אסורות שהרי גוף ענין האכילה תשתנה מחמת שינוי בגוף האדם, והו' כמו שינוי בסימני טהרה של בהמה דאית שפיר אפילו להחת"ס. ולכן לעת"ל יהי' מותר לאכול נבילות וטרפות שאין זה מעשה אכילה שאסרה תורה.

במד"ש רבה ויקרא י"ט כתיב לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו. ואמר שלמה אני ארבה ולא אסור, וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו חסו את לבבו וכו'. אמר ריב"ל עלתה יו"ד של ירבה לפני הקב"ה אמר לפניו, רבש"ע הכתבת בתורתך אות אחת לבטלה? אמר רשב"י עלה יו"ד ממנה א"ל הקב"ה שלמה בטל ומאה כיוצא בו ואות אחת אינה בטלה ע"כ. והנראה בביאור המדרש, כי בוראי שלמה לא טעה בעצמו והוא ידע שאין הוא שייך להטיית הלב ע"י נשים, כי כמו דוד אביו, כבר הרגו ליצה"ר ואין לו שליטה עליו. רק הי' לו לשלמה לחשוש שהמלכים שיבואו אחריו ילמדו ממנו, והם באמת לא הגיעו לחכמתו ולדרגתו ביראת שמים והכנעת היצר והם באמת יכשלו בהסרת הלב ע"י נשיהם הרבות. ושלמה המלך, בחינת לבנה במילואה, אושפיזא דשמיני עצרת אשר הוא דוגמא של ימות המשיח לו נאה לומר אני ארבה ולא אסור כי אצלו נחקיים הקרא של ואת הצפוני ארחיק מעליכם ונתתי לכם לב בשר. אבל משום "לא פלוג" לא הי' לו לעשות כן. לכן עלתה היו"ד של ירבה לקטרג עליו. כי יו"ד מורה על העתיד, כלומר החשש הוא על המלכים שעתידיים לבוא אחריו שילמדו ממנו, ולא יבינו שאין הם דומים לו. ומה שלא חשש שלמה לסברת "לא פלוג", כי היא אינה סברא של עצם החכמה, ומקורה מספשות האדם שאינו מבין לחלק בין נושא לנושא, ולכן לא חודה שלמה בסברת לא פלוג וזה הי' טעותו.

ונבוא בעזה"י אל המכוון. אליהו הנביא שבמהרה בימינו יבוא לבשרינו, נשמתו שייכת לגאולה ולימות המשיח ואין מצב חייו מצב של עוה"ז כלל, והוא ברצונו אדם וברצונו מלאך כמבואר באריכות בחידושי חת"ס בעירובין בסוגיא דהרינו נזיר ביום שכן דוד בא. והואיל והוא מתוקן לבשר גאולתא בסוף יומיא, לכן לא טעם טעם מיתה וקבורה כי אין הוא שייך למיתה כלל ואין שחת והרקבה וקלקול שייכים גבי'. ואיש כזה מותר לאכול נבילות מבי טבחי דאחאב כמו שיהי' מותר לכל בזמן התיקון כשהקב"ה יעביר רוח הסומא מן הארץ. ובזה מובן שדוקא העורבים כלכלוהו, כי כל אדם יש לו חלק בבריאת הקב"ה. ואותם בעלי חיים שהם חיו חלקו של נח, לא השחיתו את דרכם

הטעם שאינו בן יומו, כי אז לא יתקלקל שום דבר בעולם. ולפ"ז בליעת כלי מדין יצא מאיסור להיתר כאשר באו חת רשות פינחס וחילויתו, כי נחקקים בהם ואת רוח הסומאח אעביר מן הארץ. אבל מ"מ מחמת לא פלוג הם אסורים כמו בשר מבי טבחי דאחאב בלי היתר של ע"פ הדיבור, ולכן באמת אסורים. אבל משונים כלי מדין האסורים מכל כלים הבלועים שהרי היו ובאו חת רשות אליהו, ולעולם לא יפגם טעם הבלוע בהם. ואפילו אחר הזאת ג' וז', ואפילו כשיבואו אל ארץ נושבת ויפסיק בהם מהשתמשות מדין יהי' תמיד לשבת. ואם אנו אסורים כלים אלו משום לא פלוג אין שייך בהם היתר אינם בני יומן, ושפיר יליף רבי עקיבא מכאן טעם כעיקר.

למשה רבינו שלש שמים בא לכלל כעס כנ"ל בא לכלל טעות ושכח פ' גיעולי מדין. אבל לא שנתעלמה ממנו פרשה שלמה ח"ו וכחח"ס לעיל. אלא שהוא ידע שפיר מעלה נפש פינחס זה אליהו ולכן ידע שהכלים מותרים ואינן צריכים הגעלה, ולכן לא הי' בדעתו להודיע עכשו פרשת גיעולי כלים. ומה שטעה משה בזה הוא מאותו הטעם שטעה שלמה בריבוי נשים, כי שכח ענין של לא פלוג. כי כמו שביארתי אצל שלמה, איסור לא פלוג אינו בא מעצם חכמת התורה, אלא אדרבה מטפשות בני אדם שאינם יכולים לחלק בין ענין לענין וצריכים לאסור דברים שהמה בעצם מותרים.

ובספר תפא"י למהר"ל ביאור שלכן לא הי' למשה רבינו השגה בדרשותיו של ר"ע כי ר"ע הי' דורש חגים, ומדריגתו של משה הי' עצם אותיות התורה. ומה שאינו מעצם אמתיות התורה אלא מחתגים שיוצאות מן האותיות, דרשות אלו אין משה משיגן, ושליכות לר"ע. וכן פירש בישמח משה סוף פ' בלק מה שפנחס נזכר הלכה של קנאין פוגעין בו ולא משה, כי דין קנאין פוגעין בו, אע"פ שהוא מהלכות התורה, מ"מ אינם מעצם התורה שהרי הלכה ואין מורין כן. ומה שאין מורין כן אין שייך למשה מחמת גודל מדרגת משה שהוא הוא עצם התורה, ולכן נזכר דוקא פינחס. עיי"ש. וי"ל שזה אירע כאן, שהרי דין איסור כלי מדין הוא אינו מעצם התורה אלא משום לא פלוג. ואם היו בני אדם כולם חכמים כולם נבונים כולם יודעים את התורה לא הי' שייך לאסור משום לא פלוג. אבל עכשו שאסור, אין להתירו משום אינו בן יומו שהרי טעמו לשבח, ואם יטעמוהו לקפילא, לא יבחיין שנפגם טעמו, ומוכרחים לאסור משום נותן טעם לשבח. אבל מן חשמים סיבבו שמה ישכח פרשה זו וממילא צוה עליו השי"ת שיכבדו לא לעזור לדורשו. ואין זה פחיתות כבוד למשה, כי כבודו של משה הוא שידרוש לעם מה שהוא אמת לאמיתו, אבל איסור כלי מדין שאמת הוא אבל לא לגמרי רק מחמת לא פלוג, זה אינו מעצם התורה וידרוש אלעזר איסורו.

פשיטת אלו של פנחס ומטות מופיע הענין של אליהו הנביא מבשר הבאולה, שימים אלו מסוגלים מאד להביא משיח כמו דאי' בסה"ק, ותחליחנו על ידו בתורה, ולכן בימים אלו של בין המצרים צריכים אנו להתחזק יותר בלימוד התורה, ובפרט במקומינו שאנו עוסקים בפרק ר"א דמילה שזהו הלכות של אליהו הנביא דכתיב בו "ונתחתי לו את ברייתי שלום" בדיתי שלום זה ברית מילה. וגם ידוע שמצות מילה כולל בה כל התורה כולו דברית עם הכולל בגימ' הרי"ג, ולכן מי שילמוד החלק בתורה של הלכות מילה יכול לזכות עם הכולל כל התורה כולו. ומצינו באלהו, שצדק ד' הוא אלקים, וע"י זה גרם שכל הדור שלו הודו בד' שהוא האלקים, וכיון שנכתב דבר זה בתנ"ך, לדורות נכתב, שגם בדורינו ע"י מעשינו יכולים לגרום שיאמרו כל ישראל ד' הוא אלקים. וידוע מאת ר' יחזק"ל מקודאמיר שפעם אחד חמה ואמר אם הכעס"ט הק' לא הביא משיח ותלמידו המגיד לא הביא משיח והרב אלימלך לא הביא משיח והרב שלי החוזה לא הביא משיח, ואני אביא משיח, ואח"כ אמר "טאקע אזוי, משיח וועט קומען און עס וועט זיין א געלעכטער" וכן כתיב בשוב ד' את ציון וכו' אז ימלא שחוק פינן, שאז כשיבוא משיח יראו מי הביא משיח וישחקו כל העולם, שהדורות הגדולים לא הביאו משיח ודור השפל ביותר דחיינו דור של עיקבתא דמשיחא הביא משיח. ולא בעינן שכל ישראל יחזורו בתשובה אלא כמו דאי' בזוה"ק דאפילו חבורה אחד שיעשה תשובה במורה יגרום שיבוא משיח, וימלא כל הארץ דעה את ד' וחשמיצנו מפיו בשורה טובה חוציאנו מאפילה לאורה. כיה"ר.

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים וגו' מבואר בספה"ק ואיתא בילקוט ראובני וז"ל דרזא דמלה אלה מסעי בני ישראל ר"ת אדרום מדי בבל יון. ואמר הבש"ט דכל אחד מישראל עובר בחייו כל המ"ב מסעות ואף דבקרא נכתב אצל דור המדבר מ"מ לפי הילקוט ראובני דבאלה מסעי בני ישראל מרומז כל הד' גליות א"כ גם על דורנו כתיב המ"ב מסעות. וכתב האריז"ל דהמ"ב מסעות הם כנגד השם מ"ב ור"ת מסעי בני ישראל הוא מ"ב, והשם מ"ב הוא הר"ת היוצאים מתיבות של אנא בכח, וכל מסע הוא כנגד חיבה אחת. והביאור לכל אחד מהם מה שייך אותו חיבה למסע זה הם הנסחרות לר' אלקינו, מ"מ על מסע האחרון "ויחנו בערבות מואב על ירדן ירחו" דהוא כנגד העלומות נראה לבארו ע"ד הפשט באופן זה.

בגמ' מנחות (ל') א"ר יהושע בר אבא א"ר אבדל א"ר ח' פסוקים שכתורה יחיד קורא אותן בביהכ"נ כמאן דלא כר"ש דתני' וימת שם משה עבד ד' אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא ע"כ כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי ר"י וכו' אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתב לקוח את הס"ת הזה ושמחת אותו וגו' אלא ע"כ הקב"ה אומר ומשה אומר וכתב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע וכו' אפי' תימא ר"ש הואיל ואשתני אשתני. ורש"י שם פי' יחיד קורא אותן אדם אחד קוראן ואין מפסיק בינתים כדי לעמוד ולקרות עכ"ל. וצריך להבין למה אין מפסיקין בינתים הא אף שכתבן יהושע או דאשתני בדמע מ"מ חלק של תורה היא. ובכלל קשה להבין מה ירויח בזה שלא יפסיק. ותרמב"ם בפ"ג מהל' תפלה כתב דח' פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותן בביהכ"נ בפחות מעשרה והשיג עליו הראב"ד ודחיבור היכן הלכו וע"ז תי' הכ"מ דבתחילה הי' עשרה אלא שיצא אחד מהם. אבל הקשה הקרן אורה דהא אם נשארו מן המניין, מ"ש הנך ח' פסוקים והא בכל התורה פסק הרמב"ם דאם התחילו בעשרה ונשארו מן המניין אפי' פחות מעשרה, יצאו. ותי' הקרן אורה דבכל התורה צריך שיסאר רוב מנין והכא אפי' לא יסאר רוב מנין נמי יצאו. אבל מ"מ צריך להבין למה גרע פסוקים אלו כ"כ שאין צריכים מנין.

בתוס' שם ד"ה מכאן ואילך הובא מהרב שר שלום גאון למה נוהגין לומר צידוק הדין בשבת במנחה על שנפטר משה רבינו באותה שעה וכו' והקשה תוס' דהא כתיב בן ק"כ שנה אנכי היום ודרשינן היום מלאו ימי שנתי ואם בשבת מת א"כ כתב היום בע"ש ויש לתמוה דכתב על העתיד, ולר"ש לא בעי למימר דהפסוק נאמר על העתיד מדקשי' לי' מהא דכתיב לקוח את ס"ת הזה, ושמא ע"ש שעתידי יהושע להשלימו עכ"ל. ובאמת קשה יותר מהא דכתיב לעיל מיני' ויעל משה וגו' ובודאי כתב זה קודם שעלה על ההר, א"כ ע"כ צ"ל דכתבו ע"ש העתיד ועוד דהרכה פסוקים בהאזינו נכתבו על העתיד כמו "וישמע ישראל ויבטח" וכן שאר פסוקים שם.

בגמ' שם ומשה כותב בדמע והקשו המפרשים דהאין כתבו בדמע והא בעי דיו שחור והרמ"ע מפאנו בי' מאמרות מאמר חיקור דין ח"כ פי"ג ביאר הסוגי' כאן באופן נפלא וז"ל דהי' אותו דמע מגוון הדיו מן השחור שבאישון בת עין יורד סיפין סיפין לכל אות וכו' ואין עינו של משה ולא ספר תורה חסרים כלום (וביאר בפ' יד יהודה על הגליון דזהו מה דכתיב ומשה בן ק"כ שנה במותו לא כהתה עינו דסמכו מלת במותו ללא כהתה דהוה אמינא שנתקלקלה העין בשעת מיתתו מהדמע להיותו כ"כ עד שנגע באישון בת עין קמ"ל קרא שאין עינו של משה חסר כלום) והיו אמנם הפסוקים ח' שנתיחדו עמה באותה שעה תמונת אותיות של שם הכתיבה ובין הקריאה (דהיינו הוי' ואדנ' דלהלכה צריך לכוון באמירת השם ב"ן הכתיבה ובין הקריאה וביחד הוא ח' אותיות) וכו' וכנגדן נזכר בהם שמו שם משה ח' פעמים וכו' והאותיות כמנין חש"ק ודי בזה להעיר המשכיל וכו' ואין ספק שראוי' שכל התורה ליכתב באותו דמע אלא שלא זכינו להשתמש בו עכ"ל ועל מה שהקשה תוס' על רבינו שר שלום ובאמת כן אי' בהדי' בזוה"ק היכי שייך לומר דנפטר בשבת במנחה והא כתיב בן ק"כ שנה אנכי היום וכו' תי' שם וז"ל כי בשעה שהי' מחוקק ב' הפסוקים האלה וימת ויקבור גם קבורה היתה לו שהרי הקב"ה אומר ויקבור אותו ומשה כותב וקבור באהלו (באהלו של תורה) וכו' הי' בע"ש וכו' ויצדק עם זה שהקב"ה קברו במאמר והוא קבר עצמו במעשה שבכתיבה ומסירה לקבר יובל עכ"ל. וכמובן דבריו צריכים ביאור.

בגמ' שבת (קלח:) אמרינן דעתידה תורה שתשתכח מישראל, ולכן סבר ר"י כאן דלא שייך לומר דמשה כתב הח' פסוקים אחרונים דאם הי' כותבם הי' נותן בהם כח וחיוזוק ולא הי' התורה נשתכח מישראל, ולכן סבר דיהושע כתבם אבל ר"ש אזיל לשיטתו שם דקאמר ח"ו שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא חשכת מפי זרעו והיינו משום דסבר דמשה כתב הח' פסוקים ונתן בהם כח שלא תשתכח התורה לעולם והוא ממש נתן בו חיותו ומשמש לנו תמיד יותר משאר הדורות.

ובזה תבין מה דטען ר"י אפשר משה חי וכתב וימת שם משה וכו' פי' דהיכי שייך לומר דמשה חי השתא ונותן לנו כח שלא תשתכח התורה ועומד ומשמש לנו ללמד אותנו תורה והא כתיב וימת שם משה באותן ח' פסוקים, ולכן ס"ל דעתידה תורה להשתכח מישראל וענה לו ר"ש דאע"ג דכתיב וימת שם משה אין זה אלא בחיצוניות דבפנימיות נסמן שם ולעולם משה חי אפילו בח' פסוקים אחרונים שבתורה. דאע"ג דאיכא הסתרה דנראה שמת משה ואמר הבעש"ט דבהאי דרא יהי' הסתר בתוך הסתר ואנכי הסתר אסתור פני וגו' מ"מ בפנימיות עוד משה חי ונותן לזה המבקש לעבוד את ד' כח וחיוזוק. ואמר הה"ק מזידיטשוב דכמו דבל הגוף עומד על העקביים כמו כן כל הדורות עומדים על דור של עיקבתא דמשיחא דהוא היסוד של כל הדורות, ודור המוכן לקבל פני משיח. ודור זה הוא חמדת כל ישראל שכל הדורות חושקים לדור זה שיביא את מלך המשיח. והיינו מה שכתב הרמ"ע מפאנו דבח' פסוקים האחריות כמנין חש"ק, כי דורינו זה, היא חשקת כל הדורות.

איתא דכשהגיע רבי לאשר הגלה נבוכדנצר אמר שחוק סמי' והקשו לו תלמידיו למה כשלמד אודות נבוכדנצר כירמי' לא אמר כלום וחי' הגמ' דכירמי' הי' לומר אודות נבוכדנצר כשהי' קיים וכתביב וגם במדעך מלך אל תקלל. וקשה דכשרבי הי' לומר ספר ירמי' לא הי' נבוכדנצר קיים כמה מאות שנים. ורואים אנו מזה דתורתינו היא תורת חיים וכשלומד מעשה בחורה באופן הראוי, חי הוא ממש באותו מעשה. וכשרבי הי' לומר ירמי' הי' ממש חי בזמן של נבוכדנצר ולכן לא קילל אותו דמלך אל תקלל, אבל כשהי' לומר המגילה הי' בזמן של מרדכי ואסתר דכבר מת נבוכדנצר ואז אמר שחוק סמי'.

ועפ"ז מתורץ מה שהקשינו מהרבה פסוקים דנאמרו על העתיד כמו בהאזינו, ור"ש לא רצה לומר דהקרא מדבר על העתיד, דבאמת בחורה לא שייך שום דבר שיהי' על העתיד דהכל הוה הוא, דתורתינו תורת חיים היא וכשקורין בתורה ויעל משה, בשעת מעשה אז עלה משה. וכן שאר פסוקים לאו על העתיד נכתבים דהתורה הכל הוה הוא. והא דהקשה ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתביב לקוח את הס"ת הזה ושמעתם אותו בארון, ה"פ, דצווח ר"ש היכי שייך לומר דלא כתב משה הח' פסוקים אחרונים ולא הביט לטוב כאשר לקח את הס"ת הכוללת כל נשמות ישראל ונחנם בצד הארון הכרית שהביאם אל שרשם והיכי יעזוב נשמה אחת מישראל ולא יכלול אותו בשורשו, אלא ע"כ צ"ל דמשה ג"כ כתב הח' פסוקים ואדרבה הוא נתן בהם יותר חיוזוק דכתבם בדמע שבא משחרורית עיניו ונתן בהם כל חיותו.

ועתה נבוא לפרש דברי הרמב"ם דפי' יחיד קורא אותן היינו דאין צריך עשרה והוא לרמז דאותן ח' פסוקים הם דור של עיקבתא דמשיחא דאז יהי' כמו שאמר הריזינאר זצ"ל דכל אחד שירצה ליתן א קרעכץ וכ"ש אז ער וועט וועלען זאגען א אמחא ווארט פאר דער אויבעשטער וועט ער מוזען קועען ארום עס צו עס מאכט קיינער נישט פון עס א חוכא וטלולא, דאז יהי' זמן שאם ירצה אחד לעבוד את ד' באמת יהי' יחידי אבל אעפ"כ אע"ג דבעלמא אין השכינה שורה בפחות מעשרה מ"מ בזמן זה יהי' השראת השכינה אפי' ביחיד, ולכן אותן ח' פסוקים, "יחיד קורא אותן".

בהקריאה של חשעה באב קורין בצד לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים. ופי' החת"ס דאחרית הימים הם הימים הנמוכים ביותר, ויתכן שבאמת הם אחרית הימים של השנה כי ידוע מהמדרש שכתחילה נפלו ניסן אייר וסיון לחלקו של יעקב, וחמוז אב אלול לחלקו של עשו, ולכן ר"ה בתשרי שאז מתחיל שוב חלקו של יעקב אבל המדרש מביא שיעקב עשה מלחמה עם עשו ונטל ממנו חודש אלול ולא רק חודש אלול אלא גם מקצת חודש אב, מתשעה באב אחר חצות שאז כבר מתחיל ההמתקה, הוא מחלקו של יעקב. ואז מתחיל כבר זמן החשובה וההכנה לימים הקדושים הבאים. וא"כ באמת אלו הח' ימים הם סוף השנה, אחרית הימים, והימים שלאחר ת"ב (ות"ב בכלל כי מחצות ואילך ג"כ כמו לאחר ת"ב) שייכים כבר לר"ה הבעל"ט, ומה שיעקב חסף ימים אלו מרמז לבחי' של אחישנה שהגאולה יבוא קודם הזמן ויסתיים שליטת עשו קודם עיתה.

ונראה להסביר דבריו דהנה בגמ' שם לעיל אמרינן דחסרי להו לגבי דחי"ת כלומר חי הוא ברומו של עולם. דאז ח' מרמז על ענין של חיים. ולכן כתיב משה באותו ח' פסוקים ח' פעמים לרמז ששם טמא משה חיו וידוע מהמהר"ל דשורש של תורה הוא ג"כ באות ח' ולפ"ז יתכן לומר דבע"ש קבר משה העצמות שלו בתורה דהיינו שנתן באותו ח' פסוקים נשמתו (ואז נסתים הענין שהי' מנהיג ומלמד תורה לכלל ישראל) ויקבור אותו בגי' היינו בתורה. אבל מיתת גופו לא הי' עד שבת במנחה. ולכן באותו ח' פסוקים לאחר וימת משה כתיב ויהושע מלא רוח חכמה וירשינו דישב משה לפני יהושע כחלמיד לפני רבו דנשמת משה דהי' מלמד תורה לכלל ישראל כבר קבר בתורה. ולכן בגמ' סוטה (יג:) ילפינן דמשה רבינו לא מת מג"ש שם שם, כתיב וימת שם וכתוב ויהי שם עם ד' מה להלן ענמד ומשמש אף כאן עומד ומשמש דמשה כשהי' בשמים אף דשם אין העבודה בתורה מ"מ הי' עומד ומשמש כדי ללמוד תורה לכלל ישראל אף בזמן שמת עוד עומד ולומד תורה לכלל ישראל ולעולם משמש כלל ישראל. וענין זה של חי"ת מצינו ג"כ אצל יעקב אבינו ע"ה דתיבות האחרונות שדיבר הי' בני חת והיינו אות ח"ת דהוא אות של חיים כמו דאמרינן ג"כ דיעקב אבינו לא מת, ובאלו ח' פסוקים אחרונים יש אותיות כמנין ח"ת ג"כ לרמז כנ"ל להראות דשם נטמן חיותו של משרע"ה דחיי לעולם בפסוקים אחרונים שבתורה. ועפ"ז מיושב מה שפירש"י דיחיד קורא אותן דאין להפסיק ולעמוד ולקרות אחר באמצע הח' פסוקים, וה"ט דאם יעשה כן יקלקל המנין של ח"ת אותיות וגם הח' פעמים משה ולכן קורא אחד כל הח' פסוקים. וצריך עוד להבין היכי שייך לומר דשם נטמן חיותו של משה באותו ח' פסוקים והא כתיב שם וימת שם משה". והענין הוא דידוע דכלל דבר איכא חיצוניות ופנימיות ואה"נ בחיצוניות נראה דשם מת משה כמ"כ, מ"מ בפנימיות שם טמן עיקר חיותו, וכענין שפי' השפת אמת שזהו הענין של הערלה, משום דשם 'טמן' האות בריח קודש לכן נחפה בערלה שהוא דבר מגושם מאוד דלפי קדושת הפנימיות ככה נראה להיפך בחיצוניות. וכן א"י דהוא הארץ הקדושה מכל הארצות נתלבש בקליפה של כנען שמלא זנוח. דבמקומות שנראה בחיצוניות טומאה גדולה בידוע שבפנימיות נטמן קדושה גדולה. ולכן אע"ג דכתיב וימת שם משה ונראה מבחוץ אבילות גדולה לכלל ישראל מ"מ בפנימיות נטמן שם החיות של משה רבינו.

בספר תניא אי' דכל הדורות הם לפי קומה שלמה של אדם. ודורו של משה הי' תראש "בהתאסף ראשי עס", ודור שלנו של עיקבתא דמשיחא הוא העקביים מקום הנמוך ביותר בגוף האדם. וכן התורה הוא כנגד קומה זו כמו שידוע דישאל היינו יש' ששים לבוא אותיות לתורה, ובראשית הוא הראש, וח' פסוקים האחרונים של וימת שם משה הם כנגד העקביים רמז לדור של עיקבתא דמשיחא דהם במצב של ואפס עצור ועזוב שמתו כל גדולי הדור שהיו בדורות הקדמונים, הרועים מהימנין של עזרי הצאן בדור הזה אינם, כדכתיב הנני יוסיף ליסרה אחכם הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתחר, ומ"מ אותם הרוצים להתחזק עצמם בדרך ד' ומתאמצים לעבוד את ד' בלב ונפש עליהם אמר הנביא האחרון לבית ישראל בנבואה האחרונה של "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו" ומבטיח לנו "ויקשב ד' וישמע". ושמעתי מכמה גדולי דורינו שהפליגו בשבח הבחורים הבני תורה של דורנו שכמותם לא הי' נמצא בדורות שלפנינו. והיינו משום דעכשו הוא זמן של עצמיות עיניו של משה שהטיפו שחרורית עיניו לכתוב הח' פסוקים אחרונים בתורה, דהם האותיות של עיקבתא דמשיחא דאע"ג דבחיצוניות הוא דור שפל מאוד מ"מ מי שרוצה להתאמץ להיות עובד ד' יש לו סייעתא גדולה ממשה רבינו.

והא דנכתבו פסוקים אלו דוקא מעיניו של משה רבינו הוא משום דעל דור של עיקבתא דמשיחא נאמר ונראהו עין בעין בשובו אל נהו כדכתיב "כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון". ולכן הדור המוכן לראיה זו יש להם סייעתא מעינו של משה דזכה ג"כ לזה "ותמונת ד' יביט". וקודם פרשה זו כתיב שהראהו הקב"ה למשה עד הים האחרון ודרשינן עד היום האחרון דהיינו הדור של עיקבתא דמשיחא שהוא מכול ויום של אפיקורסות וזנות כמ"ש הצדיקים. והרמב"ן כתב בפ' במדבר שזה דכל אחד מישראל עבר לפני משה, ומשה נתן בו עיניו לטובה, זה חז' סייעתא גדולה לו. ובודאי על דורנו שלא רק שראה משה אותנו אלא גם נתן לנו את עיניו ממש, שכתב האותיות שלנו שחרורית עיניו כנ"ל, בודאי יש לכל אחד מדור זה סייעתא גדולה מראי' זו.

ומה שאירע לנשמות של עיקבתא כן אירע לימים אלו עקב השנה שהם ימים נמוכים ביותר, ויתכן שהח' פסוקים מן וימת משה הם כנגד הח' ימים מר"ח עד ת"כ, שהם ימים של וימת שם משה אבל כמו שבפ' זו גנוז כח של משה, כך בימים אלו גנוז אורו של משיח (כידוע מה שכתב האוה"ח הק' שנשמת משיח הוא צירוף מנשמת משה וידוע מה שאמרו הצדיקים שימים אלו יש בהם נסמן השמחה של ס' ימי הסוכות ות"כ כנגד שמחת תורה, כי זהו הפנימיות של ימים אלו, וש"ת הוא באמת ג"כ שמיני עצרת, שמיני דייקא, ואז קורין השמונה פסוקים של וימת שם משה, וזהו מה שאנו אומרים משה שמח בשמחת תורה, שאז קורין האותיות של עיני משה שהשאייר לנו לדור האחרון כנגד יום האחרון ת"ב שהוא שמחת תורה. והבן.

ולעתה נחזור על הראשונות כי זהו הענין של המסע האחרון לערכות מואב שהוא המסע האחרון של המ"ב מסעות המרמז לימים האחרונים של הגליות, ושם בערכות מואב נפרצו ישראל בע"ז וזנות, ממש כמו בעיקבתא דמשיחא ושם הוא מקום מיתת משה כנגד ימים אלו שהם כנגד וימת שם משה כנ"ל, ולכן הוא כנגד חיבה אחרונה של "אנא בכח", "תעלומות", כי באמת ימים אלו נעלמים מאוד ולפנים נסמן אורות גדולות אע"ג דבחוץ נראה שמת משה.

ולזה עבודתינו בימים אלו, אע"פ שהנשמות שלנו וימים אלו כתובים בדמע, אבל הכתוב מבשרינו, "הזורעים בדמעה ברינה יקצורו". והנה באמצע קבלת שבת אומרים אנא בכח, כי כל שורה מרמזת לא' מימי השבוע, והשורה אחרונה שק"ו צי"ת מרמזת על שב"ק וא"כ התיבה האחרונה תעלומות? הוא כנגד הזמן האחרון של שבת, זמן של שלש סעודות, וכדאייתא בזוה"ק בהאי רעוא אסתלק משה, שזהו זמן מיתתו של משה, זמן שנראה לעינים שיושבים בחושך. אבל באמת אומרים אז דרח בחושך אור לישרים, ומי שמאמין בחי עולמים אדרבה יודע שבח' פסוקים של וימת שם משה, שם השאייר חיותו ויודע כי גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי.

ובזוה"ק איתא ווי להאי דרא וזכאה מאן דישתכח במהמנותא, כי דור זה מרומז בפסוק אחרון של הח' פסוקים לעיני כל ישראל זו שבירת הלוחות דור של שכחת התורה, אבל בא דוד במזמורו של תמני' אפי' (ויש לכל אות ח' פסוקים כי זהו הענין של תורה ח' כנ"ל) והוא ביאור על התורה ופסוק האחרון של המזמור מסיים אע"פ שכנראה תעיתי כשה אוכד? ואני מתפלל בקש עבדיך? כי ימים אלו נראים כאליו מת משה ונשתברו הלוחות, אבל האמת הוא כי מצותך לא שכחתי ווח"ו שתשתכח תורה מישראל, כי לא תשכח מפני זרעו!

אמר במדרש, ג' אמרו איכה, משה ישעי' וירמי', משה ראה ישראל בכבודם ובשלותם ואמר איכה אשא לבדי, ישעי' ראה ישראל בפחזותם ואמר איכה, ירמי' ראה ישראל בניוולם ואמר איכה וכו', ע"כ. וצ"ב, מהו כוונת המדרש לדמות זה לזה, דזה שמשה הי' בזמן כבודם של ישראל וישעי' בפחזותם וירמי' בניוולם לכאורה אין משו"ז צד שייכות ביניהם, וצריך להיות בזה יותר מרק השוואת הלשונות בלבד.

ועוד צ"ב, הענין מה שהובא בפוסקים שיצוי מנהגים בשבת חזון לנהוג קצת אבילות בשבת זו כ"א לפי מנהגו, ובפרט מה שנהגין לקרות פסוק איכה אשא לבדי בניגון של מגילת איכה, הלא בשבת אין נוהגין אבילות, ויברך אלקים את יום השביעי, שבת הוא רק יום קדושה, יום ברכה, יחודא שלים ואין שייך בה אבילות, וכבר טרחו הפוסקים בזה.

והנה באמת כל ענין של גלות בכלל ישראל צריך להיות מושרש בגאולה, כי בישראל ליכא ענין של אבילות, דכל הגלות הוא רק בחי' הסתר כמוש"כ היחה כאלמנה, ולא אלמנה ממש, ובפנימיות הכל טוב, כמו ביום חשעה באב עצמה שאע"פ שיש עליה כיסוי עבה של עצבות ואבילות מפני המאורעות הרעות שאירעו לנו באותה יום, אעפ"כ באמת הוא יו"ט והוא יום לידת בן דוד, ולעת"ל יתגלה שמחת אותו היום וגודל מעלתו. וכן הוא הענין בכל הגלות, שהוא רק הסתר, ובשורש הכל טוב. ובאמת מצינו בקביעות המועדות עפ"י סימן א"ת ב"ש שיום א' של פסח קובעת מתי יהי' ת"ב, והיינו לרמז שהוא שורשו באמת, וכמוש"כ באיכה (ג:טו) השביעיני במרוצים הרוני לענה, ביום שהשביעיני במרוצים בליל פסח, הרוני לענה, הוא יום חשעה באב, שא"א להיות ת"ב אם לא הי' יום פסח מקודם, וא"א להיות גלות אם לא קדמו גאולה. וכמו שאנו מברכים בליל הסדר "אשר גאלנו וגאל את אבותינו, שהוציאנו מאבל ליום טוב ומשעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול, כן ה' אלקינו ואלוקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתינו לשלום", שכוונת התפילה היא שגם יום חשעה באב שהיא כעת מכוסה בקליפה של אבילות ואפילה במהרה יתהפך ליום טוב ומשעבוד לגאולה. וכמוש"כ בספה"ק, שהלוא גם יום פסח לפני הגאולה הי' רק יום שעבוד ועבודה קשה בחומר ובלבנים עד שהפכה הקב"ה ברחמיו ליום גאולה וישועה. כן נמי יום ת"ב יתהפך במהרה ויעשה מועד ורגל הבאה עלינו לטובה כמוש"כ "קרא עלי מועד". שבאמת ט' באב הוא מועד ויו"ט, ומה"ט אפי' כהיום הזה אין אומרים תחנון בה. וכן הוא הענין בכל הגלות, שהוא כולו טוב, מלא גאולה.

וכל ענין של אבילות למידין אנו מיו"ט, כדאיתא במו"ק (כ.). מנין לאבילות שבעה, דכתיב "והפכתי חגיכם לאבל" מה חג שבעה אף אבל שבעה, ע"כ, דשורש של אבילות הוא שמחה ויו"ט. ובביאור ספי, הנה בס' ארץ צבי כ' כלל שבכל מקום שמצינו למד ומלמד ע"כ שהלמד נכלל ומושרש בהלמד, דא"א ללמוד דבר אחד מדבר אחר אם אינה נכללת בה. ובאמת כבר כתב כן המהר"ל, וא"כ, חזינו מהגמ' דשורש של אבילות הוא חג, מה חג שבעה אף וכו'. ומצינו בפסחים (עז.) שהגמ' שואל מנ"ל שקרבן ציבור דוחה שבת, ומסיק דבכל הקרבנות כתיב במועדו, במועדו ואפי' בשבת. ופריך, ר"ח דלא כתיב ב' במועדו מנ"ל, ותירצו ר"ח נמי איקרי מועד, כדאביי דאמר אביי תמוז דהאי שתא מלוויי מליוה דכתיב קרא עלי מועד וכו', ע"כ. נמצא דכל היום טוב של ר"ח למידין מתשעה באב.

במס' יומא שאנו לומדים כעת קתני המתני' (עג:) הכלה רוחצת פניה ואמרו בגמ' דכל שלשים יום איקרי כלה ויליף לה מדתניא אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום, דאפי' מת אביה או אמה אין מונעין ממנה תכשיטין, עיי"ש. והקשה השפ"א, מנ"ל ליליף מהתם, דילמא דין כלה אית לה אפי' אחר שלשים יום, והתם משום שיעור אבילות הוא, ואיך תלו הא בהא. אבל לפי דברינו מובן שפיר, דכל ענין של אבילות נצמח מענין של שמחה ויו"ט, ואם אנו מוצאים ששיעור אבילות הוא ל' יום, ע"כ שגם שמחת הכלה היא שלשים יום.

וב"ש"ח שרפי קודש"מ מביא מהרה"ק רמ"מ מקאצק זצ"ל שאמר פעם אחת "אבל ר"ת א' יך ב' ין ל' וסטיג". וח"ו לחשוב שאמר אותו צדיק דבר ליצנות בזה, אלא כיוון לדבר גדול, דכן הוא האמת שפנימיות של אבילות הוא כן.

ולחזור להמדרש בפתח דברינו, שלשה אמרו איכה, משה ישעי' וירמי', דהאמת הוא דאיכה הוא סימן על כבודן של ישראל וכן הי' בהתגלות בימי משה. ואפי' בזמנם של ישעי' וירמי' הי' איכה סימן טוב אלא שנחכסה הענין, והיו ישראל נראין אז בפחזות ובניוול, וכפי המצב של אותן הדורות אמרו איכה – איכה היחה לזונה, איכה ישבה בדד. וכמו זהב טוב שנפלה בטיט, שנראית מאוסה כשאר הרפש, אבל בפנים היא זורחת כזוהר הרקיע. ובמדרש איתא, איכ"ה ר"ת, א' הוא יחידו של עולם שכפרו בו, י' הוא עשרת הדברות שביטלו, כ' הוא מילה שניתנה לכ' דורות, ה' הוא חמשה חומשי תורה שלא קיימו. וזה הי' בזמן ירמי', בזמן ההסתר, וממילא מובן לפי הנ"ל שבימי משה

"האיכה" היתה לה פי' אחר לפי אמתת פנימיותה - א' הוא יחידו של עולם שהאמינו בו, זה הי' הדור דעה ששמעו כולם מפי הגבורה אנכי ולא יהי' לך. י' הוא עשרת הדברות שקבלו מסיני. כ' הוא פילה שניתנה לכ' דורות שהוא הענין של קדושת ישראל, שהיו כולם גדורים בעריות. וה' הוא חמשה חומשי תורה שקיבלו כולם. ולא זה בלבד אלא שכמעט כל התורה הוא סיפורים מהמאורעות של הדור דעה, הם היו עצם התורה, דפנימיות איכה הוא סימן טוב, סימן על כבודן של ישראל, דבשורש הכל טוב.

ובפרט בשבת זו, כמו שאמר הרה"ק מלובלין זי"ע דג' שבתות של בין המצרים הם כנגד פסח שבועות וסוכות, נמצא ששבת חזון היא כנגד סוכות. ולפי"ז כעת בזמן של סעודות, הוא כנגד שמ"ע ושמחת תורה, היחודא שלים וכל הכח של ט' באב, כל הטוב הגנוז בה, שהיא יום לידת בן דוד וכו', הכל תלוי בשבת זו, וכל כח של הגאולה שלימה וביאת המשיח תלוי בשבת חזון. וכמוש"כ בט' תפארת שלמה "רב לכם שבת בהר הזה" הרבה גדולה יש בשבת זה, ובשבת אין נוהג שום אבילות ובשבת הכל חוזר לשורשה, ובשורש היא שמחה וגיל עוז וחדוה במקומו. ומה שכתבו הפוסקים שנוהגים קצת אבילות בשבת זו וקוראין הפסוק איכה אשא לבדי בניגון מר ועצב של מגילת איכה, אפשר להסביר עפ"י הידוע מהמקובלים הענין של לא תסחוס שור בדישו, דאסור להכות ולהרוג כח הטומאה מכל וכל, דהנה מלכותו של הקב"ה בכל משלה והוא ית' מלך אפי' בחליפות, ואתה מחי' את כולם, ורוח סערה עושה דברו; אפי' להסטרט אחרא הוא נותן חיות. ומה"ט כ' בספה"ק דרך פקודיך שאין אוכלין מצה בערב פסח משום לא תסחוס, דא"א לבטל ולשרוף החמץ שהוא הכח הרע והקליפה, ולאכול מצה שהוא כח הקדושה, ביום אחד, שבה כורתינן חיות הסט"א לגמרי ואין רשאין לעשות כן. ובחת"ס פירש המשך הפסוק, ארבעים יכנו לא יוסיף פן יוסיף להכותו וגו' לא תסחוס שור בדישו, דהנה באמת הוא דאין לוקין אלא ל"ט מלקות, ובקרא כתיב ארבעים יכנו, אלא הטעם משום לא תסחוס שור בדישו, דכל שזמן שכוות הטומאה עדיין בעולם א"א להיות לו תיקון השלם על חטאו ומשו"ז אין לוקין כי אם ל"ט, כי ארבעים היו מבטלים כח החטא לגמרי.

וכן הוא הכא, דבמדור שחמוז ואב נפלו בחלקו וגורלו של עשו, והם ימי דין, ונוהגין בהם אבילות בין המצרים, ואח"כ מ"ח ואילך נוהגין יותר אבילות, ואח"כ בשבוע שחל בה ח"ב יותר ויותר אבילות מפני שהיא חלקו של עשו עד שיעזור השני"ת ויעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו. אבל כהיום הזה עדיין ימים אלו בחלקו של עשו ואנו באים ממש בתוך גבולו, און מיר פראווען א שבת חזון יום קדושה ושמחה. והלוא אסור לעשות כן, להשיג גבולו כ"כ ביום שמחה באמצע זמנו, הלוא לא תחסום שור בדישו כתיב. לזה אנו נוהגים לו מתנה קטנה כמו שמשליכיץ עצם לכלב כדי שלא יקפוץ על השלחן, ונוהגין קצת אבילות שהוא חלקו של הסט"א, עצבות ויללה, ומנגנים ניגון של איכה, שהוא אוהב ניגון זה, ועי"ז משתיקין אותו ואנו נוהגין שבת קודש חזון בלי מפריע.

והנה מדינת דגמרא, החומרות של אבילות מתחילין משבוע שחל בה ת"ב, ומה שנוהגין מר"ח ואילך הוא מנהג בני אשכנז, ועפ"י הדין מתחילין משבוע שחל בו. ולכאורה דבר זה צריך ביאור, כי בעלמא לא מצינו שיהא הלכות הזמן תלויים בשבת הקודמת. והענין הוא כדברינו הנ"ל, דא"א להיות ימי אבילות אא"כ כבר יש בימים אלו בכח ענין הפיכתה ליו"ט, וכח זה באה מהשבת, "מיני" מתברכין כל שיחת יומין" וכמו שאמר ר' צדוק הכהן ז"ל, "גזירה עבידא דבטלא" הגזירה נעשתה כדי שיבטלו אותה. אבילות נברא כדי שיהפכוה לשמחה, וכפי שמתנהגים בשבת זו כן יהי' בט' באב, ולעולם הוא תלוי בזה שכפי שמתנהגים בשבת כך הם ימי החול, ולהיפך ג"כ, כפי הכנח החול, כפי מה שעובדים את ה' ביגיעה רבה בימי החול כן יהי' הש"ס שלאחריו. כמה דמתאמרא משמי' דהרה"ק רמ"מ מדימנוב זצ"ל על פסוק באיכה "שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולינו", ופי' הוא ז"ל, "שבת" משוש לבינו, שבת שהיא יום שמחה שלנו, לפעמים רח"ל נמצא שהוא נהפך לאבל, ולמה, התירוץ הוא, "מחולינו" הוא מחמת שלא עבדנו את ה' כראוי בימי החול.

ובכך שהוא בנפש, שבעלי מדרגות מגביהים את הפשוטי עם, וכן הפשוטי עם יכולים להשפיל הבעלי מדרגה, כמו שפי' החת"ס בפ' בלק עה"פ וישב ישראל בשטים, דישראל מרמז על הבעלי מדרגה, אם ישבו ישראל בשטים, שבעלי המדרגה ישבו ודברו דברים בטלים ושטותים, זה גורם שיהי' אח"כ "ויחל העם לזנות", הפשוטי עם מתחילים ליכשל בעבירות החמורות ביותר. וכמו שכתוב "יעקב חבל נחלתו", כלל ישראל דומה לחבל ארוך, שאם מושכינ' את החבל למעלה, גם חלק שלמטה עולה עמח, וכן להיפך. וכן הוא בזמן, השבת יכול להגביה ימי החול, וימי החול ח"ו אם אינ' נוהגין בהם כראוי יכולים להשפיל את השבת. וצריכים לעבוד על זאת כל השבוע כולה, כמו דאיתא בזוה"ק עה"פ "לעשות את השבת לדורותם", לדירתם, שבת הוא דירה, וכמו שבשעה שאדם נוסע מדירתו יודע הוא תמיד שצריך

לשוב לביתו כי הלוא שם הוא עיקר יישובו, כן הוא בשבת, מרגע הראשונה של מוצש"ק אחר הבדלה צריך לצפות מתי אגיע לביתי ואשוב למקומי, בעוד שבעה ימים אשוב לדירתי, ליום השבת קודש. ובזה ינצל מפגעי החול וינהג עצמו כשורה, ויזכה עי"ז לדירה נאה, שבת מפוארה. ובפרט בשבת זו, שבת חזון, שמיני עצרת ושמחת תורה, היחודא שליט, אם לא עכשיו אימתי, השבת מתחלת כבר לילך מעמנו, ואנו עומדים ברגעים האחרונים של השבת, ובעת הזאת יכולין לפעול ביאת המשיח בס"ד, אין לך אדם שאין לו שעה, אפי' אדם פשוט מאד יש לו זמנים מיוחדים שיכול לגרום נחת רוח גדול בשמים ולבטל כל מיני גזירות רעות. כמו שידוע העובדא שהיו מסובין הרה"ק מאפטא והרה"ק מראפשיץ ושחקו שחיקה קלה ואמרו איך שיהודי עם הארץ שלא ידע לקרות הסיפור ביטל גזירה רעה מעל הנשים רח"ל, ע"י שהתפלל בכוונה חמימה ובבכי' "וברך נשותינו כנשים הטובות בא"י מברך הנשים" ונתבטל הגזירה עי"ז. ואיתא במדרש, אלמלי ידע ראובן שהכתוב יעיד עליו ויצילהו מידם וכו' הי' מוליכו על כתיפיו לאביו וכו' ואלמלי ידע בועז שהכתוב יעיד עליו וימד לה שש שעורים הי' נותן לה פטומות. ואחד מהפירושים במדרש זה היא דאילו ידע ראובן שבמכירת יוסף מתחלת גלות מצרים, שורש כל הגלויות, הי' מוליכו לאביו על כתיפיו, והיינו יוצאים ידי כל הגלויות ברגע אחד. ואילו ידע בועז שבזה שנתן לרות שש שעורים התחיל לצמות קרן דוד משיחא, שבא מרות ובוועז, הי' נותן לה פטומות, והי' יכול לגרום הגאולה שלימה, שאין לך אדם שאין לו שעה. וכל אדם מחוייב חשבון זה, אפשר שרגע זה ממש הוא השעה שאני יכול לפעול גדולות בשמים. וכן אמרו בקידושין (מ.) לעולם יראה אדם כאילו כל העולם חצי חייב וחצי זכאי, עשה מצוה אחת אשרי לו שהכריע עצמו וכל העולם כולו זכות וכו'. וכל רגע של כל ימי חיינו של איש הישראלי צריך לחשוש, אולי רגע זה, אולי רגע זה וכו'. וכל אחד צריך להשתתף וליתן חלקו לבנין ביהמ"ק, כמו שהק' השפ"א על מאמחז"ל, כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, הלוא היו דורות של צדיקים גדולים מצוקי ארץ האם ח"ו נאמר עליהם כן. אלא דהכל מסייעין לבניינו של מלך, דכתיב בונה ירושלים ה', לשון הוזה, ה' בונה חמיר, כל אחד צריך לבנות חלקו, זיין צימערעל" בביהמ"ק. כמו שאמר הר' יחזקאל מקורזאמיר זצ"ל, "הבעש"ט הק' לא הביא משיח, והמגיד זצ"ל לא הביא משיח, והר"ר אלימלך לא היה יכול להביאו, והרבי מלובלין לא הביאו, און חצק' ל וועט יא ברענגען משיח? עס וועט זיין א בעלעכטער", ואח"כ אמר, "אמת כן יהי', משיח יבוא ויהי' שחוק גדול, כמוש"כ אז ימלא שחוק פיננו".

אבל באמת אין קושייתו קושיא, דכן צריך להיות, דהכל מסייעין לבניינו של מלך. ונזכה במחרה שיתהפך צום החמישי וכל ימי אבילות לששון ולשמחה, מאבל ליו"ט משעבוד לגאולה, ומאפילה לאור גדול בב"א.

ואתחנן

(מכ"י) אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן החרר הטוב הזה והלבנון. ופירש"י והלבנון זה ביהמ"ק (יומא לט.) עכ"ל. ויל"ד למה חיארנו כאן ביהמ"ק בשם של "הלבנון".

בפרשת דברים כתיב בין חפל ולבן, שתפלו על המן שהוא לבן, והלא כמה מעלות טובות היו במן ולמה חיארנו בשם לבן? וי"ל ע"פ שאיתא בתיקו"ז כי הגוונים משורש הספירות וגוון לבן הוא מדת החד עי"ש. והנה ע"י קללת אדם של בזעזע אפך תאכל לחם נגזר עליו שהוא צריך להשתדל עבור מזונו, אבל במצב מיוחד הוא מופקע מקללה זו והוא כשהוא חינוק. ואינו משתדל כלום ואצלו נמתקים הדינים ומזונו ממקום בינה משדי אמו. ולא בחנם המזון הזה בגוון לבן כי הוא מתנת חסד וחנינה. וכן ישראל במדבר לא השתדלו על מזונם והשי"ת המסיר להם לחם מן השמים כמו לחינוק, ולכן גם המן הי' בגוון לבן כי השי"ת הי' מבטחם כעל שדי אמס. וזהו שהוכיחם משה רבינו ע"ה ראו חיבתכם לפני המקום שהתנהג עמכם כעם חינוקות והייתם מופקעים מקללת אדה"ר, ולא בחינם הי' המן לבן כי הוא מחפקת מדת טובו וחסדו עליכם, ועל

המן הזה ועל מדת טוב וחסד הזה התלוננתם ותפלתם.
ולכן כאשר ביקש משה רבינו מתנת חנם ג"כ קרא לביהמ"ק "הלכנו" מהאי
טעמא שמס' הושחת העולם ומס' העולם במצב של תינוקות ומושפע משם מדת החסד
והחנינה. וע"י רוב תשוקתו להיות שם הריהו כאילו עומד שם (ועיין חת"ס
ע"ת בפ' שופטים ע"כ ובא בכל אות נפשו). וביקש מתנת חנם ממדת הלכנונית
והחנינה שמופיע משם.
ואפשר שמהאי טעמא אוכלים מאכלי חלב מר"ח אב עד ט"ב כי אנו זקוקים בימים
אלו להנהגת החסד ואנו מעוררים רחמים עלינו כגמול עלי אמו.

חמשה עשר באב

הנה זאת ידוע דראש כל המועדות היא פסח, ונקרא מלך המועדים וכמו שאמרו (שבת סא.)
הראש מלך על כל האיברים, וכן ניסן מלך לכל השנה. וכשם שהמלך ממנה לכל אחד תפקידו ומקומו
במלוכה, כך פסח קובע לכל מועד זמן ושעתו. ויש בזה סימן של א"ת ב"ש, דהיינו, חשעה באב נופל
ביום ראשון של פסח (א'–ת'), ושבועות ביום שני של פסח (ב'–ש'), ור"ה ביום שלישי של פסח
(ג'–ר') וכו', עד פורים. ולעולם צריך להבין, למה נגרע יום טוב אחרון, שביעי של פסח, שהוא
עיקר הפסח, וכמוש"כ הבעל התניא בסידור שהוא בחי' שבת של כל הפסח, בחי' מלכות, ולמה לא זכה
יום גדול וקדוש כזה לקבוע ג"כ יום בשנה כיומו, כמו ששה ימים הראשונים. אולם, באמת יש יו"ט
כנגדו, והוא חמשה עשר באב, צא ובדוק. וצריך להבין, למה אין זה מקובל בסדר הא"ת ב"ש.
אלא, דמצינו שהסימנים של א"ת ב"ש בדרך כלל רומזים על עניינים שכבר היו, מועדים
שכבר נקבעו בלוח הכלל ישראלי. משא"כ בהא דט"ו באב, משמע דעד השתא לא זכינו ליו"ט זו באמת,
ורק לעת"ל יוכל השבת של פסח לקבוע יום ט"ו באב, אבל עכשיו לא שייך עדיין הרמז בזה. וכמו
שמס' בתענית (כו:) במשנה שמסיימת ענין של יו"ט זו בענין בנין ביהמ"ק "שיבנה במהרה בימינו",
וכן הסוגיא שם (לא). מסיים בענין משיח, כי לרמז בא שאין לנו שייכות ליו"ט זו בשלימות עד אז.
ושם בגמרא אמרו ששה טעמים לסיבות החג. ובדרך כלל, המשל ידוע, שכשילד מתאחר לבוא
לחדר, ומתנצל לפני רבו וטוען כמה דברים שגרמו לאיחורו זאת, ראשית כל, בסנו הי' כאב לו,
שנית, אמו לא העירו משינתו בעתו, ועוד, היא לא הזמינה לו ערוכת הבוקר בזמן, וכו', ידוע כבר
שאפי' אחד מהם אינו אמת. שאם הי' טעם מספיק, הי' די לו באחד מהם; וכן בעניינינו, כל הטעמים
הם אמיתיים, כלו מתי מדבר, וענין עצי המערכה, וכו', אבל היחנך שמשום טעמים אלו יאמרו עליו
שלא הי' יו"ט כמוהו לישראל, ועוד, בנשימה אחת עם יום הכיפורים? אבל לפי דרכינו הגמרא באמת
מגלה לנו מהו ט"ו באב. והוא מרומז בזה שהביאו ששה טעמים שלכאורה אינם מספיקים, עד שהביאו
טעם השביעי, בחינת שבת, דעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' וכל אחד מראה באצבע ואומר זה
ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, אז, ורק אז, נבין טעם אמיתי ליו"ט הגדול זה.
החידושי הרי"מ אמר דהשמחה של ט"ו באב הוא מחמת שהוא יום שביעי וסוף אבילות אחר ת"ב.
ובאמת, זה מבואר דחשעה באב חלק מקוימה של הכלל ישראלי, כמבואר ברמב"ם דבחסדי ה' יש לנו
יישוב בארץ ישראל לקבוע לנו זמנים ומועדות, כי בלא מועדות ח"ו אבודים אנו בגלותינו. וכן
ת"ב, כיון שהיא חלק מלוח הקבוע לנו משמע שגם היא עיקר ופינה מוסדה ליהדות הכלל, שהוא
מוכיח על ישועת כלל ישראל, בבחי' "חזקה על החי שלא תשתכח מן הלב". וזהו שמחת ט"ו באב,
דעוד אנו עומדים מהאבילות הכבדה של ת"ב, ועדיין אנו מחאבלים על חורבן בית אלקיננו שאירע
לפני אלף וחש מאות ושתיים עשרה שנים, ועדיין אנו יושבים על הקרקע ומקוננים עליה, ואוכלים
סעודת ת"ב דמשמע בירושלמי שהוא סעודה חשובה, "סעודת חשעה באב", וזה מורה על חיות הגאולה
אצלינו, שלא כלה אמונתינו בה שיבנה במהרה בימינו. ברם כל זאת רק סיבת שמחת ט"ו באב, אבל
לא טעמו, ומהו מהותו ומציאותו.
והנה, בט"ו באב תיקנו ברכת הטוב והמיטב על הרוגי ביתר; "הטוב" שלא נסרחו, "והמיטב"
שניתנו לקבורה. וזאת היתה אחר החורבן כבר, דאף שהביהמ"ק נחרבה, הלבבות של נאמני בית ישראל
לא נחרבו, והיו מצפים לבנין הבית השלישי, ונתקבצו סביב בר כוזיבא שסברו שהוא משיח, עד שגם
ר"ע טעה בו ג"כ, ולחמו מלחמה כבדה מביתר, ולבסוף נחגלה שלא הי' משיח. כמרומז בשמו, כוזיבא

לשון כזב, ונהרגו כולם ברצח דמים. והרשעים הרומיים כווננו ברשעם לכבות גם הגחלת הקטנה שעדיין היתה דלוקה ועומדת בתוך לבבות עם ישראל. ועל כן גזרו שכל אלו שנלחמו בעבור הגאולה ישארו פגרים סרוחים על פני שוי המערכה בלא קבורה, כדי שכל עין יבוא ויראה שציפוי הישועה נסרחה ומתה, ויגמור לעד כל מחשבות שטותיים כאלה. ומה עשה הקב"ה, לא הניחם להסריח, ואדרבא הי' סימן לכל רואה לנס להתנוסס, להראות באצבע מתוחה, כי מלחמותיהם ותקות לבבם עודנו חי וקיים, ותקות הישועה בתוך לבבות ישראל הוא נצחיי, דדבר חי איננה נסרחת, כי נצח ישראל לא ישקר.

וזהו בחינת ט"ו באב, הטוב והמיטב, שמחה על העתיד, ושליומו תתגלה בעת ביאת הגואל, ביום שכולו שבת, שהוא בחינת שביעי של פסח, כמבואר בספח"ק דימים ראשונים של פסח הם שמחה על העבר, וימים אחרונים הם כנגד פסח דלעתיד, שהוא שמחת ט"ו באב שקבוע על פיה, שמחה על אמונה קיימת שאינה בטילה לעולם, ומים רבים לא ישטפוה. ומרומז - ז"ע - ביום שביעי של פסח שהוא שבת הקטן, בו יחול בעזה"י ע', שבת הגדול יום שכולו שבת, ומרומז באות ע' עשרה פעמים ז' - ויתן ע"ז למלכו, וירום קרן משיחו.

ובזה יובן מאי דאיתא בתענית (שם) שבנות ירושלים היו יוצאות אז בכלי לבן שאולים דווקא, כי כל השמחה היא שמחה שאולה, ששמחין על דבר העתיד לבוא, וט"ו באב הוא התחלת ימי התשובה, עת להוסיף, מאן דמוסיף מוסיפין לי', יום התחלה לימי התשובה הממששים ובאים; כבר מתחילים לשמוע זכרון קול שופר באזנינו, וקול השמש דופק על דלתות העיר לעורר לאמירת סליחות. וכמו שיש לכל ישראל יום מוכן לגאולה, כך לכל אדם פרטי יש יומו המיוחד לו, יום שקרבה אל נפשו גאלה, והוא יום שנעשה ברי' חדשה, בעל תשובה גמור, שמברך שלא עשני גוי בכוונה, עד עכשיו הייתי כגוי, ומכאן ולהבא הריני מתחיל מחדש. ומסופר מהרה"ק מסטראפקוב זצ"ל שבכל שבת קודש הי' נוהג לאכול "פארפעל", והי' אומר בכוונה בקול גדול, "זאהל פארפאלען ווערען אלס וואס איז געווען ביז יעצט, ומהיום והלאה אני מתחיל מחדש". וזה יום ט"ו באב. וידוע שהמצוות מכונים בגדים, כדכ' "הסירו את הבגדים הצואים וכו'" והלבש אותו מחלצות", והנשמה הקדושה נקראת בנות ירושלים, ויצאו בכלי לבן, כמו בר"ה שלובשים בגדים לבנים נקיים, בגדי מצוה, לבושי הנשמה, והם שאולים, כי מי יכול לומר על נפשו, זכיתי לבי נקיתי כפי שאזכה ללבוש בגדי עצמי, רק אהי' בעל תשובה, ואשאל בעבורי בגדים לבנים, ואעבוד להשלים חוקי להיות ראוי לה באמת, וזהו בחי' בגדים שאולים. כידוע העובדא באיש אחד מחסידי קאצק שפעם אחת שמעו רב אחד כשהוא צועק בקול אנהה "אוי טאטע", והלה פנה לו בשאלה חריפה "ודלמא לאו אבוא הוא" (שאינ בני ישראל קרויים בנים אלא כשעושים רצונו של מקום). וכשחזר החסיד אצל רבו, אמר לו שהי' לו להשיבו- אם כן "שאל אביך ויגדך", אני אשאל לי אב אע"פ שאיני ראוי.

וכתיב "נפשי אל ה' משומרים לבקר שומרים לבקר", ופירושו המפרשים ז"ל, אשמור לבקר, לגאולה, ואם לא יבוא הישועה בבקר, אז "שומרים לבקר", אשמור עוד פעם, ועוד אני מצפה לו. וכמו שדרשו ז"ל על הפסוק קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', שאם התפלל אדם ולא נענה, יחזור ויתפלל, מכפל לשון, קוה קוה. והגם שחלשה לבינו, שהרי עבר עלינו עוד ח"ב שחשבנו שנגאל בה, מ"מ אנו מצפים ליום העתיד, וקוינו על היום שצדיקים מראים באצבע מתיקות תורתנו הקדושה, שיש עניינים שא"א לצמצם אותם בדיבורים, רק להראות באצבע, כידוע שמה שהרב מצרף אצבעתו בשעת ההסבר כדי לפרש עוד יותר הסברא שהוא מוציא ומציע לפני תלמידיו, והאצבע פועל חלק גדול בביאור דקות הסברא. ויבוא היום שתתגלה נקודת "זה ה' קוינו לו", שיש בפסוק זה ג"כ כפל לשון זו, שתקותינו מיוסדת בתוך פנימיות הלב של כל איש ישראל, שמתוך נקודה זו שמחים אנו על הת"ב, בידיעה חזקה שכל מרירותינו תהא נהפכת להמתקה גמורה. וזהו שמחת ט"ו באב ששמחים אנו ביום זה על שם המחול לצדיקים לעת"ל, שמחה עגולה כמחול שאין לה סוף, רק סובבת וסובבת בלי קץ. וזה ענין שא"א להבינה מחמת דקותה, וצריכין להראות באצבע, בזה חבין תוך תוכות נשמת ישראל, ואז יאמרו "הנה אלקינו זה קוינו לו". והגם שהרי עוד פעם שלא נתקבלה תפילתינו, אעפ"כ, "זה ה' קוינו לו", אין קץ ואין סוף לתקותינו, ועוד יבוא היום של "נגילה ונשמחה בישועתו", בב"א.

והיה עקב חשמעון את המשפטים האלא ופירש"י אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו חשמעון. ובדעת זקנים מבעלי התוס' פי' וז"ל ומיהו תמהין וכי יש מצוות שאדם דש בעקביו י"ל כגון שילוח הקן דכתיב כי יקרא קן ציפור לפניך ודרשין פרט למזומן נמצא כשהולך דש בעקביו על הקן א"נ מצות ציצית שאדם גורר אחריו כמנהג העולם. (אז הי' המנהג כן שהיו הולכים בבגדי ציצית ארוכים והיו נגררים על הארץ ומצינו ששיבחו חז"ל את בן ציצית הכסת במס' גיטין (נו) שהי' ציצתו נגררת על גבי כסתות שלא רצה שיהיו נגררים על הקרקע עכ"פ חזינן שסתם אנשים היו ציציותם נגררים ע"ג הקרקע.) אמנם שמעתי שכל המגרר ציציותיו עליו הכתוב אומר וטאטאתי' במטאטא השמד, אלא משליכן על הכתף ונוטלן ביד. עכ"ל.

וצריך להבין וכי משום זה נקרא מצות שילוח הקן מצוה שאדם דש בעקביו, אפי' אם לפעמים יארע שימצא קן אפרוחים על הארץ, אבל אין זה המצוה לדוש עליו בעקביו. וכן יש להקשות במצות ציצית וכי מצוה הוא להיות בעקביו והא הוא בעצמו כתב שאין לעשות כן "ועליו הכתוב אומר וכו'" ולמה נקראו ב' מצוות אלו מצוות שאדם דש בעקביו. ואדרבה אינו דבר הגון לדרוס על המצוות שהוא בזוי מצוה, כמו שמצינו במעשה בב' תלמידים שבאו להתחת סופר להיות מתלמידיו בישיבה ושהו שם איזה ימים, ולבסוף אחד מהם קיבל, והאחר, לא רצה החת"ס שיהי' בישיבתו, ולאחר זמן יצא השמועה שאותו תלמיד יצא לחרבות רעה, והתלמידים ששמעו זאת חשבו בודאי שרבים ראה זאת ברוח קדשו, ושאלו על זאת ואמר, שלא הי' שום רוח"ק, רק שאותו זמן שבאו הי' אחר שמחת תורה, וכל התלמידים השתתפו לפרק הסוכה ונסתכלתי בעד החלון וראיתי שזה התלמיד דורס על הסכך ואינו נוהג כבוד בדבר מצוה, ומשום הכי לא רציתי לקבלו. ומת התם דהי' אחר זמן המצוה כ"ש בשילוח הקן וציצית שאין לדרוס עליהן.

בתשובות תת"ס מביא מאחד ששאלו אם יש להדר לקיים מצות שילוח הקן אם אינו צריך לעופות כי המצוה הוא "ואת הבנים תיקח לך", ומדבר שם אודות גודל חשיבות מצות שילוח הקן ע"פ סעם הפנימי שבה המבואר בזוה"ק, והוא דיש היכל גדול בשמים הנקרא היכל קן ציפור ושם נשמת משיח, והשכינה הק' שם היא בגלותא, וצוה התורה לא תיקח האם על הבנים אלא שקודם תשלח האם מבניה ותקונן האם בשמים שגלגלה מהקן שלה ורוצת לחזור, ובזה יעורר בשמים רחמים על האם העליונה, השכינה הקדושה, שנגלה מבית תפארתה שתחזור למקומה עם בניה ויקויים מה שנאמר בתהילים (פד) "גם ציפור מצאה בית ודרור קן לה". ולא תהי' עוד "כציפור נודדת מקנה". עכ"פ מבואר שסעם הפנימי של מצות שילוח הקן הוא לקרב ביאת המשיח, ואולי יקרה פעם אחת שיהי' עת רצון ואיש ישראלי יקיים מצות שילוח הקן עד שיתעורר בשמים שהקב"ה יוציא נשמת משיח מהיכל קן ציפור ולחפשי ישלחנו, ויבוא ויגאלינו ויחזור השכינה עם בני' לקינה. וכ"ש וכ"ש בזמנינו היום שאנו עומדים בעיקבתא דמשיחא ברגעים האחרונים, ואנו מחכים לראות הישועה בקרוב, מצוה זו של שילוח הקן יש לנו שייכות ביותר.

בפרשת בלק כתיב "וירא בלק בן ציפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי" וכבר אמרתי לפרשה ע"פ מה שידוע דכשמתערכים ביחד טוב ורע יש ביניהם מלחמה גדולה ובלק שהי' אבי זקנו של עגלון מלך מואב שהוא אכיה של רות שממנה יצא דוד נשמת משיח, הי' בחוכו ניצוץ של נשמת משיח, נשמת קן ציפור. וזהו מה דכתיב וירא בלק, בן ציפור, שיצא ממנו בן שהוא ציפור נשמת משיח, ומשום הכי וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור וכו' לכה ארה לי יעקב. ולהלן בפרשה כתיב דאמר ד' לבלעם "האזינה עדי בנו ציפור" ולא כתיב בן ציפור אלא הפי' הוא האזינה עדי מי שבנו הוא ציפור כנ"ל. בגמ' גיטין (נח) אי' מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים ומאן נינהו שמעי' ואבטליון, מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ע"כ וביאר המהר"ל בנצח ישראל שכל אדם גדול נמצא ניצוץ קדוש סמוך בחוכו ואלו אנשים היו אנשים גדולים והי' בכל א' מעט ניצוץ טוב ומשום זה יצאו מחלציהם אלו הגרים לחסות תחת כנפי השכינה. אבל נראה דגם זה צריך עוד ביאור.

בפ' החלק (צו) כתב הגמ' ואף מבני בניו של אותו הרשע נבוכדנצר ביקש הקב"ה להכניסן תחת כנפי השכינה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך חכמים תחת כנפי השכינה ע"כ. וצ"ב מה הי' השקלא וטרי' שהמלאכים היו לכאורה מצודקים אבל הקב"ה ודאי הצדק אתו.

ונראה דבאמת סנחריב הי' לו מחשבה רעה שבא בחיל גדול לצור על ירושלים ורצה להחריבה אבל לבסוף נחהפך המעשה לטוב שהמלאכים באו ואמרו שירה ונהרגו כל חיילותיו, והי' להם השיר כליל התקדש חג", וכך סיסרא בא בתשע מאות דכב להרוג ישראל ולבסוף נחהפך שעשו לו כאשר זמם לעשות ונתוסף לנו חלק של תורה שנכתב, שירת דבורה. וכך המן ביקש להשמיד להרוג ולאבד, ולבסוף ונהפוך הוא וכו' וכולם היו להם מחשבה רעה ונהפך ונעשה ממנה טובה גדולה לכלל ישראל. ומשו"ה גופם נמי נחהפכו לטוב והדורות שיצאו מהם נחהפכו ונתגייירו לצדיקים גדולים. נבוכדנצר גם הוא הי' לו מחשבה רעה אבל הוא עשה וחצליח, לפיכך טענו מלאכי השרת רבש"ע מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך חכמים תחת כנפי השכינה? לפיכך לא היו שום גרים מיוצאי חלציו. אבל באמת גם נבוכדנצר הי' לו תיקון כמו דאי' ברמ"ע מפאנו שהי' לו תיקון בסוד הגלגול, דבאמת לא הצליחו מעשיו, כמו שאמר הקאזניצער מגיד זצוקלה"ה שנתגלה לו דבאמת לא נחרב הבית ועדיין עומד הוא בקדושתו והחורבן לא הי' אלא אחיזה עינים. ובאמת טובה הי' לנו ששפך כעסו על עצים ואבנים ולא עשה וכו', משו"ה בפנימיות הענין אפי' נבוכדנצר הי' לו תיקון בסוד הגלגול, אבל המלאכים לא ראו אלא לפי ראות בני אדם שחרב הביהמ"ק, משא"כ בסיסרא סנחריב והמן שמעשיהם בפועל נהפכו לטוב, ננושא משך הזרע שלהם נהפכו והי' להם תיקון אפי' בגופם שיצאו מהם גרים. וכך הי' בבלק, שבלק הי' לו מחשבה רעה לחביא קללה על ישראל אבל ונהפוך ד' את הקללה לברכה ובלעס ניבא על ישראל כל מיני ברכות טובות, ונבואות של משיח ולעמיד לבוא, והרמב"ם כשמביא בספרו ראיות לביאת המשיח ותחיית המתים מביא מנבואות של בלעס, "וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת" לפיכך מבלק עצמו יצא דוד המלך נשמת משיח.

ונחזור לענייננו, מצות זו של שילוח הקן יש לה שייכות עם דור של עיקבתא דמשיחא שהוא מצוה המקרב ביאת משיח, ובאמת לאו דוקא שילוח הקן אלא כל דבר שמקרב ביאת משיח הוא ענף של מצות שילוח הקן, לצפצף כציפור בקול תורה ובשירות וחשבנות להשי"ת.

בגמ' נדה אי' שאמר לו הקב"ה לאיוב איפה היית ביסודי ארץ, איזה מקום בקומתו של אדה"ר היית, דבאדה"ר הי' נכלל כל נשמות עם ישראל של כל משך הדורות וידוע ג"כ שהתרי"ג מצות מכוונים כנגד קומתו של אדה"ר רמ"ה אבריו כנגד רמ"ה מ"ע ושס"ה גידיו כנגד מל"ה. ולכן מטעם זה נמצא אנשים שהם בעלי תורה והוא לפי שהיו בראשו של אדה"ר ואחרים שהם מצויינים במצות צדקה וגמ"ח הוא משום שהיו בידים של אדה"ר, ואותם שהם מופלגים בעבודת התפילה באו מלב של אדה"ר ויש שבאו מחקבבים של אדה"ר והם הדור של עיקבתא דמשיחא. ומצוה זו של שילוח הקן הוא מצוה שאדם (הראשון) דש בעקביו, ששייך לעקב של אדה"ר. וכן הוא הענין של ציצית, דציצית ג"כ הוא מצוה ששייך לדור של עיקבתא דמשיחא (ואינו סתירה שיוכל להיות הרבה מצות שיש להם שייכות דייקא לעיקבתא דמשיחא כמו דאי' במשנה מס' אהלות שיש עשרה איברים בעקב כמו"כ יוכל להיות הרבה מצות ששייכים לעיקבתא דמשיחא) והבעל התניא אמר לדורו שצריכים להתחזק במצות ציצית, והוא ג"כ אמר שבדורו כבר התחיל הזמן של עיקבתא דמשיחא. וב' דורות אחריו הדברי חיים אמר ג"כ שמצות ציצית שייך לדורו וצריך להתחזק מאד במצוה זו לקיימה כתיקונו. ובזמנו התחילו לעשות חציצת ע"י מכוונה, ("מאשין") וכתב הרבה חשבוות נגד זה לאוסרו עבור שהמכוונה א"א לכוון לשם מצות ציצית, וכחשבה א' כתב בסוף דבריו ובטוח אני לראות במהרה במפלת ה"מאשין". ובנו הגארליצער רב הגיה בסוף הדף לא היו ימים מועטים והי' שריפה גדול גדולה בבית ה"מאשין" ויהי לנס. מצינו עכ"פ דמצות ציצית שייך לדורינו של עיקבתא דמשיחא.

מצות ציצית שקול כנגד כל התורה כולו כמו שכ' רש"י שציצית בגימט' תרי"ג

(עם מנין הקשרים והחוסים) והכלל הוא דכל דבא לבסוף כולל כל מה שקדם לו, כמו שבת שבא בסוף השבוע נכלל בתוכו כל ימות השבוע. ועוד מצינו בסדר הקערה והקערה הוא כנגד מדה האחרונה מדת המלכות שכולל בחוכה כל שאר המדות, כמו כן דורו של משיח שהוא בסוף כל הדורות נכלל בו כל משך הדורות. והמצוה ששייך לו הוא מצוה שכולל בתוכו כל התורה כולה זו היא מצות ציצית. ובמצוה זו מעטפים כל הגוף מראשו ועד רגליו, והוא בחי' אור מקיף כמו שהביא חבני יששכר בשם הר"פ מקאריץ זצ"ל בעניני סוכות. ואורות גדולות אלו הנמשכים במצוה זו יורדות עד למטה מתחת רגליו, והוא מצוה שאדם דש בעקביו, ולמעשה דורסים על הציצית לפי שציצית שייך לדורות הנדרסות. ואם הכעל התניא אמר בדורו שכבר התחיל עיקבתא דמשיחא, אנו מה נאמר הלוא מאז ועד עתה ותרדנו פלאים, דעוד בזמנו התחיל ההשכלה והאפיקורסים שהכריחו משיחא אלפים ורבבות, וגדול המחסיא את חבירו יותר מן ההורגו, ונפלאנו מטה מטה ע"י כל מיני כחות רעות של מינים ואפיקורסים "מארקסזם, קאמאניזם, ציוניזם". וחמיד הי' בראש כולם ישראל משיחא כמו שידוע דעיקר הגלות ביקבתא דמשיחא יהי' מן הערב רב, ומי יוכל לשער מליונים מליונים נשמות שנהרגו מישראל על ידיהם, נפלה ולא תוסיף, נפלינו עד לא נוכל עוד ליפול, ואז יאמר הקב"ה "קום בחולת ישראל", ובאמת ע"פ דין אסור לדרוס על הציצית אבל מ"מ במציאות א"א לשמור כ"כ ודורסים עליהם. והכי נמי הקב"ה אינו מסכים בזה שאומות העולם דורסים עלינו אבל למעשה דורסים עלינו. ולכן בברכת ק"ש בברכת אהבה רבה שאנו מגיעים לשער האהבה כמו שאנו מבקשים אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו וכו', נוסלין כל ד' כנפי הציצית, וקבצינו יחד מהרה מארבע כנפות הארץ לארצינו שהקב"ה יקבץ ציציותיו עם ישראל מד' כנפות הארץ. בגמ' אי' דבזכות שאמר אברהם אם מחוט ועד שרון נעל זכו בניו למצות ציצית. וביאר המהר"ל בנתיבות עולם דהענין הוא דבשכר שהי' לאברהם מידת הסתפקות ואמר"אם מחוט ועד שרון נעל ואם אקח מכל אשר לך" גם הקב"ה מסתפק במועט בבגד של צמר למצות ציצית. אבל נראה דגם זה צריך תוספת ביאור. ואפשר לומר ע"פ מה שכבר אמרתי בחמשה עשר באב. שבדורות אלו הקב"ה מסתפק במועט ולפי גודל השפלות אינו תובע כ"כ כמו שתבע בדורות הקודמים כמו שהביא הס' מהאריז"ל שאמר לתלמידו הר' חיים וויטל שהוא חשוב יותר מכמה תנאים גדולים, והסביר לו שאילו הי' בדורם הי' גדול יותר. והיינו מה דכתיב רני עקרה לא ילדה כי רבים בני שוממה מבני בעולה ובפסיקתא פי' הרבה צדיקים העמידה בחורבנה יותר מבבנינה כשהיו ישראל שרויין על אדמתן בשלום ושלום. וכ"ש בדורינו אין הקב"ה תובע כמו בדורות הקודמים, ועבודתינו חשוב יותר מהקדמונים, כמו שביארו הספרים הק' והיה ל' שמחה ששמחה גדולה יהי' להקב"ה אם בעקב השמיעון שאפי' בדור של עיקבתא דמשיחא תשמעון. ולכן הקב"ה לא צוה שיעשו ציצית מכסף וזו שיעטרוהו בכל מיני חכשיטים יקרים אלא בגד פשוט של צמר הנעשה מעור בהמה, ואדרבה במצוה זו אנו מעטפים כל הגוף ויורד על ידו אורות גדולות. כמו כן בדור השייך למצות ציצית הקב"ה מסתפק במועט וכל מה שאנו עושים גורם נחת רוח גדולה יותר מהעבודה שבדורות הקודמים, שעבודתינו חשוב מאוד בשמים, וכל מה שמקבל על עצמו להוסיף בהתמדת התורה, ולהוסיף ביגיעת התפילה, ובמדות טובות, חשוב מאוד בשמים ואין להתרפות בהם כלל. כמו שהסביר התפארת שלמה ע"פ משל דבעת הרעב הסחורה רעה יקר יותר מן הסחורה טובה בעת השובע, כן הוא בחשכות הגלות האחרון כיום הזה, יקר מאוד לפני הקב"ה העובדות קטנות שלנו יותר מעובדות גדולות שעשו בימים שלפנינו, ובמצב שאנו עומדים היום אין לוותר על שום דבר אפי' על חוט השערה דכל מדה טובה ועובדה קטנה שאנו עושים פועל הרבה בשמים.

ועתה אנו חיים בזמן של כי שחה לעפר נפשינו, נפלה ולא תוסיף כמו שביאר הזה"ק נפלה שלא יכול ליפול עוד ואז יאמר הקב"ה קום בחולת ישראל ויבוא הישועה. וע"י שאנו מחזקים כל אחד את חבירו בעבודה כמש"כ אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו, ואח"כ כתיב ויקשב ד' וישמע וכ"א יתחזק ויתאמץ בהתמדת התורה וביגיעת התפילה ובמדות טובות, ויקיים בזה מצות שילוח הקץ שיקרב הגאולה. וכל אחד יוליד משיחא הפרטי וגאולה הפרטי "קרבה את נפשי גאלה" וע"י זה יבוא הגאולה הכללית. עיקר הלימוד דעשה דוחה ל"ת ילפינן ממצות ציצית דעשה של ציצית דוחה ל"ת של כלאים. ואפשר דהענין הוא דסגולת מצות ציצית שאנו מקיימים הוא שיחפורר בשמים שהקב"ה

יעשה כמו דאיתא בסוף מס' יומא (פו) גדולה חשובה שדוחה ל"ת שבתורה שנאמר "הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישיב אליה עוד הלא חנוף תחנוף הארץ ואת זנות רעים רבים ושוב אלי נאום ד' ויקפים בנו בקרוב כל הנחמות שנתנבאו עלינו בכל ז' הנחמות ובמהרה בימינו נראה "כי נחם ד' את ציון נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ד' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה".

ראה ס"ג (תשל"ט)

שמור את חדש האביב ועשית פסח לד' אלקיך כי בחדש האביב הוציאך ד' אלקיך ממצרים לילה, ופירש"י בקודם שמור שיהא ראוי לאביב להקריב בו את מנחת העומר ואם לאו עבר את השנה. וקשה דהנה הבני יששכר כתב דהא דכל פסוק דלא פסקי משה אנן לא פסקינן הוא משום דכל פסוק יש שייכות רישא לסיפא וכולו ענין אחד הוא ולכן אנן לא פסקינן ליה וא"כ הכא מה שייכות יש מזה דצריך לשמור חודש האביב לזה דהוציאך ד' אלקיך ממצרים לילה. ועוד צריך להבין איזה נתינת טעם הוא זה, כי בחודש האביב הוציאך ממצרים לילה לכן שמור את חודש האביב, מה ענין זה לזה. ועוד פרש"י שם ממצרים לילה וחלא ביום יצאו שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני"י וגו' אלא לפי שבליילה נתן להם פרעה רשות לצאת וגו' והוא פלאי האם יצאו ממצרים בשביל רשותו של פרעה והלא רשותו לא מעלה ולא מוריד.

בגמ' קידושין (לו) אי' בניס אתם לד' אלקיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בניס אתם קרוים בניס אין אתם נוהגים מנהג בניס אין אתם קרוים בניס דברי ר"י ר"מ אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בניס. והענין הוא דר"מ, לא ירדו חביריו לסוף דעתו, כי הוא הרגיש בשורש הדברים. ובתורתו הי' כתוב כתנות אור באל"ף כמו שהוא באמת בשורשו קודם שנתגשמו הדברים ונעשה כתנות עור בעי"ן המסתיר את האור. ולכן מה שאמר ר"מ בין כך ובין כך קרוים בניס, בניס הדברים כי למעלה בשורש השרשים, שם עצם נשמות ישראל החצובים מתחת כסא הכבוד ששם אין מגיע שום פגם, ושם ישראל הם לעולם בבחי' בניס באיזה מצב שיהיו אפי' הם בתכלית השפלות. ובזה יתפרש דברי נעים זמירות ישראל "מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים" ע"פ הידוע שיש כמה בתי דינין למעלה והתפלל דוד שמשפטינו יבא לפני הקב"ה בעצמו ושם תמיד אנו בבחי' בניס ואז, עיניך תחזינה מישרים.

איתא בגמ' חולין (ז) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין פגע כי' בגינאי נהרא א"ל גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך א"ל אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה א"ל אם אי אתה חלוק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, חלק לי'. והקשה ר"י מקאזמיר דמה הסיב לו רפב"י הלא הי' להנחר טענה ניצחת. ותי' דטענת הנחר היא גופא התי' דכיון שרפב"י הלך לקיים רצון השם מספק ומסר נפשו אע"פ שיהי' ספק עושה ספק אינו עושה לכן זה חשוב יותר משליחות הנהר שהוא ודאי עושה, כי המוסר נפשו לעשות רצון קונו אף מספק זה מראה שעבודתו להקב"ה הוא מאהבה בבחי' בן. וכמו שמסביר המסילת ישרים שזהו החילוק בין דרגת בן לדרגת עבד שמי שעובד את הקב"ה בבחי' בן אפי' אם הקב"ה אינו אומר לו בפירוש לעשות דבר ההוא, אלא שמבין ע"י. רמז קל שזהו רצונו ויהי' לו נחת רוח מזה, אז עושה הדבר ההוא, כמו שמתנהג הבן עם אביו. כמו למשל טבילת עזרא אע"פ שמן הדין יש מקום לומר דבטלוה לטבילוחא מ"מ כיון שאנו רואים שאבינו בשמים חושק כ"כ לטהרת ישראל וצוה שכדי ליכנס למקדש או לאכול תרומה צריכין טבילה מקודם, הבן הנאמן מבין כבר הרמז שרצונו של אביו הקב"ה הוא שנהיה סהור'ם ומדקדק בטבילה זו אע"פ שפטור מן הדין. וע"ז מעורר על עצמו בחי' בן.

ואדם שנוהג בבחי' זו אז מעורר גם למעלה בחי' בנים אחס' לד' אלקיכם, וממילא נסחמו פיות כל המקריגין, שאם המלך משלם שכר לעבדיו כפי פעולתם יכול המקטרג לבוא ולטעון שאין מגיע לו כ"כ שכר אבל על אב המזין את בנו אין שייך קטרוג על זה כי זהו מחוקי הטבע שהאב עושה כל דבר לבנו לא בשביל שמגיע לו רק מחמת טבעו כי הורים טורחים כמה טרחות בשביל התינוק שלהם אף שעדיין לא קבלו ממנו שום תועלת, רק בשביל שהוא בנם. ובוזה יובן הגמ' ברכות (כ:) ששאלו מלאה"ש את הקב"ה למה הוא נושא פנים לישראל והשיב להם הקב"ה וכי לא אשא להם פנים שכתבתי בתורה ואכלת ושבעת וכדכת והם מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה. דהיינו שמכיון שהם עושים אפי' צווי הקב"ה, לפנים משורת הדין, בבחי' בן כנ"ל, א"כ מגיע להם נשיאת פנים כאב לבן וא"א כלל למלאה"ש לטעון ע"ז. וזהו ג"כ מה שאי' שם בגמ' (יז:) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה. כל העולם ניזונין בצדקה והם ניזונין בזרוע שהצדיקים בשביל שנוהגין בעצמן מנהג בנים ניזונין בזרוע דהיינו שגם מידת הדין מסכים שמגיע להתנהג עמהם כאב עם בנו ולהשפיע להם כל טוב, ולכן נמי הקב"ה מעביר ראשון ראשון אע"פ שהקב"ה אינו מוותר כלום וכל האומר הקב"ה וותרן וכו' אבל מי שמתנהג עצמו כבן אין זה ויתור כי אם מצד הדין שגם אב אינו מקפיד על בנו על כל דבר ומוותר לפעמים.

וענין זה של עבודת ד' בבחי' בן מרומז במצות תפילין כי ידוע שהד' פרשיות של תפילין הם כנגד ד' אותיות הוי'. והנה בב' אותיות הראשונות ליכא פירוד והם תרין ריעין ולא מתפרשין כידוע, ובב' אותיות האחרונות שם יש פירוד בזה"ז בעוה"ר בשביל חסאיתנו המבדילין בין הקב"ה וכנסת ישראל, וכמאמר הנביא בפשעכם שולחה אמכם. אבל באותיות י-ה שם אפי' בזמן החטא אין שולט, שם פירוד ובחי' גלות, כי הם בשורש ישראל ונקראים חכמה ובינה אבא ואמא ואנו בחי' בנים, וישראל אע"פ שחטא ישראל הוא ובין כך ובין כך נקראים בנים כמו האב שמוחר על עונות בנו כנ"ל. ולכן בב' פרשיות אלו יש הפרשה של בכור, ויציאת מצרים. כי יציאת מצרים מורה שבני בכורי ישראל והם עלו במחשבה תחילה בבחי' ראשית שנקראים ראשית תבואתה, ושורשם בבחי' ראשית ששם אין פוגם החטא, ובין כך ובין כך קרוים בנים, ולכן כתיב שם וכל בכור בני אפדה, כי כבר הבאנו כמה פעמים בשם רצ"ה מלובלין ענין פדיון, כי המזמור של לדוד בשנותיו הולכים כל הפסוקים ע"פ סדר הא"ב אברכה את ד', בד' תהלהלל, וכו', ולאחר גמר הא"ב תמותה רשע רעה בא עוד פסוק א' פודה ד' נפש עבדיו, ומסביר הרצ"ה כי הא"ב הוא סדר הבריאה, והסדר ע"פ טבע הוא שלצדיקים מגיע טוב, עיני ד' אל צדיקים, צעקו וד' שמע, וכו' ולרשעים מגיע רע, פני ד' בעושי רע, תמותה רשע רעה וכו'. אבל יש עדיין הנהגה למעלה מן הטבע ומזה העולם וסדר הא"ב, שמסתכלין בשורש האדם ואע"פ שחטא מטיבין עמו אע"פ שאין מגיע לו, וזהו בחי' פדיון שפודין אותו מדבר שבאמת הי' מחוייב בו. ולכן לאחר סדר הא"ב בא הפסוק פודה ד' נפש עבדיו עכת"ד. ובאמת גם המזמור לדוד אליך ד' נפשי אשא הולך על סדר הא"ב ומסיים בפסוק פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו והוא ג"כ כנ"ל. ולכן גם בב' פרשיות הראשונות נאמר שם ענין של פדיון שהוא ההנהגה למעלה מזה העולם מהאותיות הראשונות של השם. וב' פרשיות אלו נאמרו קודם שחטאו ישראל מיד לאחר יציאת מצרים שהיו בבחי' בנים למקום שעבודתם היו מאהבה, זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולוחיך וגו'.

אבל ב' פרשיות האחרונות נאמרו אחר החטא בזמן של הסתר שכבר נקנסה עליהם מיחה "אכן כאדם תמותו", ולכן בפרשיות אלו יש הענין של קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, כי ענין קבלת עול הוא בזמן שאין רצון וחשק לעבודת ד' במצב של הסתר פנים כשהעבודה הוא בבחי' עבד, ובפרט פרשה אחרונה (שהיא כנגד אות ה"א האחרונה שבשם שבעוה"ר שפלה ביותר) כמבואר בברכות (לה:) שפרשה זו של ואספת דגניך מדבר כשאיני עושין רצונו של מקום ובתוס' הקשו והא לעיל מוקי לה בעושיין רצונו של מקום וגם בפרשה עצמו כתיב והיה אם שמוע תשמעו. ותי' דמיירי שעושיין ואין עושיין כ"כ. והנראה דר"ל שעושיין המצוות אבל רק מה שמצוים לעשות בבחי' עבד ולא מה שאין מצוים לעשות ואם היו עושיין "רצונו" של מקום, שהיה עבודהם כדי לעשות נחת רוח ולקיים רצונו יתברך אז היו עושיין אפי' מה שאינם מצוין בבחי' בן כמבואר

הן ע' עשר קטנות מאד ה' אלה (ב)
 יורה ד' יסודות אלה הם שמים וכלל האויר
 וכלל המים וכלל הארץ וכלל האש וכלל הרוח
 וכלל הבהמה וכלל הציפור וכלל השרץ וכלל האדם
 וכלל המלאך וכלל הנביא וכלל המלך וכלל המלכה
 וכלל המלכה וכלל המלכה וכלל המלכה וכלל המלכה

לעיל מהמסילת ישרים. וזה מרומז בפסוק והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם, שהשמיעה תהי' רק בשביל הצווי אז ואספת דגניך אבל אם תשמעו מאהבה לקיים רצון ד' ולעשות לו נחת רוח בבחי' בן, אז יעמדו זרים ורעו צאנכם. וגם בפרשה האחרונה כתיב אודות מיני ישראל שח"ו סרו מן הדרך אשר צוה ד' אותנו. ועכ"פ נמצא שפרשיות אלו מרמזין על זמן שאין עושין רצונו של מקום, במצב של חשכות והסתר פנים.

ולחוספות ביאור נסביר, כי הנה ידוע שיש הנהגה של מידת החסד והנהגה של מידת הדין ועשו הוא מידת הדין שהוא מעורר הדין וישראל מתנהגים במידת החסד כי הם מעוררים מידת החסד, ולכן אצלינו הכתיבה היא מימין לשמאל כדי להגביר הימין ואדום שהוא מעשו כותבין משמאל לימין כפי שרשם, בדין, וכן ישראל מונים זמנם ע"פ הלבנה שהיא בחי' חסד מלשון לבן שהוא גוון החסד. ובני אדום מונים ע"פ החמה שהיא מידת הדין ולכן היא אדומה וגם לשון חמה בא מלשון "וכל חום בכשבים" שהוא לשון אדמימות, ולכן מלכי ישראל מניסן מנינן שהוא חודש חסד ונקרא חודש האביב, ויש בו אותיות א"ב כסדר, בחי' אור ישר והתפשטות, שהוא חסד. ותשרי שהוא זמן הדין הוא ר"ה למלכי אוה"ע כפי שרשם, ולכן האותיות הם בבחי' אור חוזר תשר"ק, תשר"י, כי הוא בחי' דין וצמצום. והנה גם ישמעא' הוא בבחי' חסד דקליפה והם הסיגים מחסדו של אברהם, ויצחק הוא גבורות קדושות (ולכן ישמעא' בשעת קבלת התורה לא יכלו לעמוד בלא תנאף, ובני עשו לא יכלו לעמוד בלא תרצח, כל א' כפי שורשו בקליפה) ולכן גם הם כותבין מימין לשמאל וגם הם מונים ללבנה, אבל יש חילוק ביניהם ובין ישראל שאצלינו שאנו בנים למקום גם הדין מסכים להחסד, והחסד בדין הוא, כסבע האב לבנו, ולכן אין שייך קטרוג על החסד הזה, אבל בני ישמעא' חסדם הוא בלי תערובות דין וכשתחמלא סאתם ויש עליהם קטרוג אז תחבטל חסדם "וכל חסדם כציץ השדה", "וביבש קצירה תשברנה". ולכן אצלינו אף שכותבין מימין לשמאל מ"מ האותיות גופא כותבין משמאל לימין, וכן אף שאנו מונים ללבנה מ"מ אנו עושין חודש העיבור להשתוות עם חודשי השמש, כי אצלינו החסד בדין הוא, ולכן מערבין הדין עם החסד. משא"כ בני ישמעא' שהם רק חסד לבדו, כותבין לגמרי מימין לשמאל ומונין לגמרי להלבנה, וכידוע שחגותיהם כמו "רמדיין" וכדומה מתעננים ואין להם זמן קביע פעם בקיץ ופעם בחורף, וחסד כזה אין לו קיום.

וזוהו החילוק בין תפילין דרש"י לתפילין דר"ת כי בתפילין דרש"י הפרשיות הם כסדרן נמצא שפרשת והי' אם שמוע מרוחק לגמרי מפרשיות של בכורה של האותיות ראשונות מהשם, כי בזמן שאין עושין רצונו של מקום כנ"ל אז בחי' בנים הוא בהסתר ואנו כמו עבדים, וברש"י היא חוי' כסדרן חסד פשוט ולא ע"פ דין כי ע"פ דין אין מגיע לנו חסדו אם אין עושין רצונו". אבל תפילין דר"ת הם מדריגה גבוה יותר, שמתחילין מימין לשמאל וב' פרשיות אחרונות תולכין משמאל לימין בחי' תערובות דין וחסד, שהחסד הוא ע"פ דין, וכן פ' והי' אם שמוע היא סמוכה לפרשת בכורה שאע"פ שאין עושין רצונו של מקום בין כך ובין כך קרויין בנים, ובפרט למ"ד במנחות דגווייתא מתחלפין שפ' והי' אם שמוע יכול להיות ממש מב' פרשיות הראשונות ששם תמיד אנו בבחי' בנים, וזהו שאנו אומרים משמאל למימין על ישראל שלום. שאם החסד בא מימין ומשמאל אז על ישראל שלום ונזכה לראות בנים וכו' על ישראל שלום, כי אז הם בבחי' בנים כנ"ל.

וידוע מש"כ הבני יששכר בחודש אייר שתפילין דרש"י בינה ותפילין דר"ת ההתפשטות מתעלה עד חכמה שהיא שורש ישראל בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובראשית מתורגם "בחוכמא" ובאמת ע"פ זוהר יש מקום לשני התפילין אבל ע"פ הלכה יש רק תפילין אחד, אבל מספק אנו מניחין שניהם וזהו הענין הנ"ל כי בחי' תפילין דר"ת זוכין לה מחמת ספק כנ"ל במעשה דר' פנחס בן יאיר שהאדם המקיים מצוה מספק זה מראה גודל אחבתו להקב"ה ועבודתו בבחי' בן ועי"ז מעורר בחי' תפילין דר"ת שבין כך ובין כך קרויין בנים.

ובזה יתורץ מה שהתחלנו בו הנתינת טעם של שמור את חודש האביב, כי ענין שמור את חודש האביב משם למדנו מצות עיבור השנה והוא כדי לעורר החסד עם הדין כנ"ל

להשוות הלבנה להחמה. ומפרש הכחב למה, כי בחודש האביב הוציאך ד' אלקיך ממצרים לילה, ולילה הוא זמן הדין וגם שהציאה הי' ביום אבל פרעה נתן להם רשות לצאת בלילה כמבואר ברש"י, ואע"פ שהיו יכולים לצאת בלי רשותו של פרעה, רצה הקב"ה שפרעה יתן להם רשות שמלאך רע יענה אמן וגם מידת הדין יסכים להחסד וזהו הנתינת טעם למצות עיבור שלומדים מפסוק שמור את חדש האביב.

וזהו עבודת חודש אלול בחי' תפילין דר"ת שהקב"ה מתנהג אתנו כאב לבנים ונתעורר אז עלינו רצון העליון ונתגלה בחי' בנים אחס וגו' וכידוע מבעל ברוך שאמר שהא דאמרו חז"ל שסדר הפרשיות הם לימין הקורא, מי הוא הקורא, הלא הפרשיות הם מכוסים בעור שחור, אבל הקורא הוא הקב"ה שרואה הפנימיות בתוך החשכות ורואה בחי' בן אפי' בזמן ההסתר, וגם עבודתינו בחודש אלול צריך להיות לעורר בחי' בן ע"י עבודה של בחי' בן לעשות "רצונו" של מקום ולעשות יותר משורת הדין, ולכן משכימין אז באשמורת וכדומה הכל לעשות יותר מן הצווי לעורר בחי' בנים. וזהו ג"כ העת רצון של שלש סעודות כי מנחה בכל השבוע הוא זמן התגברות הדין, ובשבת קודש שהוא חסד, נעשה החסד בדין, ולכן היא רעוא דרעוין ועת רצון, כי אז גם הדין מסכים עם החסד, ונתגלה בחי' בנים. וזהו שאומרים אז בני היכלא דכסיפין כי אז אנו בבחי' בנים למקום.

שופטים ס"ג (חשל"ד)

שום תשים עליך מלך וכו' והנה מפורש יוצא פה שמצוה למנות מלך על ישראל וא"כ למה כעס הקב"ה על ישראל כששאלו מלך בימי שמואל ואיזה עוולת עשו הלא אדרבה לכאורה קיימו מצוה.

ויבואר ע"פ איתא במדרש שנלקח הכהונה גדולה משם בן נח לפי שחקרים שבח אברהם לשבח הקב"ה כדכתיב ומלכי צדק מלך שלם וכו' ויאמר ברוך אברהם וכו' וברוך קל עליון וכו' וה"ד נשבע ד' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. והנה לכאורה יפלא שגם דוד בספר תהילים שלו עושה ככה שהתחיל אשרי האיש ורק אח"כ אמר ארומם ד' ולמה לא נענש דוד על זה. ויובן הענין ע"פ הידוע שהקב"ה ברא עולמו באופן משפיע ומקבל, והדרגא הגדולה משפיע לדרגא הקטנה ממנה ושוב נעשה דרגא שהוא משפיע לדרגא היותר קטנה וכו' וצריך ההשפעה להיות בהדרגה דהיינו ע"י צמצום כי חמדיגוה קטנות אינן יכולים לסבול ולקבל תיכף מן המקור ע"כ צריך שיחי' ממוצע ביניהם שיצמצם ההשפעה כדי שיוכלו גם הדרגות הקטנות לקבל.

וזהו הענין שצריך כל אדם שיחי' לו רבי כי הוא בעצמו לא יוכל לקבל חלקו בתורה ועבודה וכדומה, ורק הרבי הוא מקבל והוא משפיע שוב לתלמידיו והמדרגה של המלך הוא שהוא ראש המשפיעים בחי' כתר מלוכה וחכל מקבלים ממנו חשפעתו כי הוא מקבל מן המקור וכלום חסר מבית המלך וכן כתיב ויוסף הוא השליט הוא המשביר. וזהו ג"כ הענין של חייב אדם להקביל פני רבו ברגל כי ענין העלי' לרגל הוא כי יש זמנים שהקב"ה משפיע טובות לישראל בפסח באולה, בשבועות תורה, בר"ה ויוה"כ מלכות ויראת שמים, ובסוכות הגנה. ולכן בזמנים אלו (חוץ מר"ה ויוה"כ כאשר יתבאר להלן) חייב כל א' לעלות לירושלים ששם הוא מקור העולם וחברכה, ושם הוא חכסא מלוכה של מלכות שמים ומשם יכולין לקבל ההשפעות של אותו הרגל על כל השנה, אבל האיש הפשוט אינו יכול לקבל ישר מן המקור לכן חייב להקביל פני רבו ברגל כדי שע"י רבו יוכל לקבל ההשפעות של אותו הרגל.

והנה לכאורה יקשה דא"כ למה בר"ה ויוה"כ אין כאן עליי' לרגל. אבל הענין הוא שבי' ימים מר"ה עד יוה"כ מחפשט הבחי' מלכות בכל העולם ואז הוא בחי' ירושלים בכל העולם כולו. ולכן אין צריך לעלות אז לירושלים כדי לקבל מן המלך כי אדרבה ירושלים בא לנו והמלך מחאכסן אצלינו וה"ש דרשו ד' בהמצאו אלו י' ימים וגו'.

ולפ"ז יובן למה נענש שם בן נח שניטלה ממנו חכהונה. כי באמת איש פשוט בודאי צריך לקשר עצמו מקודם להצדיק ורק אח"כ יוכל להתדבק בד' ולקבל השפעות הצריכות לו. ולכן אין שום עולה במה שעשה דוד המלך ע"ה שחתחיל באשרי האיש כי ספר תהילים עשה לכל פשוטי העם שישפכו ממנו לבם לשמים והם בודאי צריכין מקודם לשבח את הצדיק.

אבל אצל שם בן נח שהוא חי' מלכה של ירושלים וירושלים הוא מקור ההשפעה לכל העולם כנ"ל והוא חי' מלך שלם (דהיינו ירושלים כמשאחז"ל) לכן הוא לא חי' צריך להתקשר עם הצדיק והוא חי' צריך להיות יכול לקבל ישר מן המקור כי הוא חי' גדול הדור, אבל באמרו ברוך אברהם ואח"כ ברוך קל עליון (וכידוע שברוך הוא ענין המשכה) הורה שיש אדם גדול ממנו ושגם הוא צריך להתקשר מקודם עם הצדיק אברהם ולכן ניטלה ממנו חכהונה וניחנה לאברהם כי שם בן נח בעצמו הורה שאע"ה הוא גדול הדור. ולכן נעשה אז כהן ומלך (כדאי' בחז"ל על הפסוק אל עמק המלך הוא עמק שות, שחמליכוהו שם על כל האומות). ולמלך כזה כוונה החוה"ק באמרה שום חשים עליך מלך אשר יבחר ד' אלקיך בו, דהיינו מלך שיוכל לבחר ולקבל ההשפעות מהקב"ה ולחשפיע אח"כ לשארית העם, וכך היתה באמת התנהגה כל זמן משה ויהושע והשופטים אולם בימי שמואל רצו ישראל מלך ככל העמים דהיינו שהנביאים הם ישארו כמסודם מקבלי ההשפעה והמשכירים להל העם והמלך יחי' מלך ככל מלכים דהיינו שינהיג את העם בגשמיות. וזה חי' חסאם כי למלכות כזה לא כוונה החורה, רק כמו שהי' אצל שמואל שהשליט והמשביר היו אחד.

רי"ח אלול (תשל"ט)

בשבת שקודם חודש אלול קורין פ' ראה. בריש הפ' מדבר הכתוב בהר גריזים והר עיבל והתורה נותנת כמה סימנים היאך למצוא מקום ההוא, הלא המה בעבר הירדן, מזרחה שמש, מול הגלגל, אצל אילוני מורה.

כמה פסוקים אח"ז מדבר הפסוק אודות מקום המקדש אשר יבחר ד' ואין נוחן שום סימן היאך למצוא המקום ההוא רק לשכנו תדרשו ובאת שמה, שצריך אתה דרישה וחקירה למצוא מקום המקדש. וכן מצינו בדוד הע"ה שהי' לו כמה יגיעות וגם מגיפה עד שמצא את המקום הנבחר וכמו שאמר בתהילים זכור ד' לדוד את כל ענותו כו' אם אתה שנת לעיני לעפעפי חנומה עד אמצא מקום לד' וכו'.

ולהסביר את כל זה נקדים מה שאיתא בגמ' למה נקראת (מקום המקדש) אבן שתי' שמש הושחת העולם, ופירושו כמו כשאורגים בגד מתחילים ומוותחים מתחילה חוסי שתי ואח"כ אורגים הבגד, נמצא השתי הוא יסוד והנקודה הראשונה של הבגד, וכמו כן אבן שתי' (מלשון שתי) משם הושחת העולם, שם היתה התחלת היצירה ונקודה הראשונה של הבריאה, ומשם נתפשט ונשתלשל שארית העולם. נמצא שהנקודה ההיא היא המקום ששם הי' יחוד של יוצר עם יציר, בורא עם נברא, מטביע עם טבע, ולפיכך שם הוא המקום הקרובה להקב"ה ביותר וזה שער השמים ודרך שם עולים התפילות וכו'.

והנה ידוע מדברי חז"ל ארץ ישראל גבוה מכל הארצות, וירושלים גבוהה מכל א"י, והר הבית וקה"ק גבוה עוד יותר, ובשו"ת חת"ס מביא בשם ס' כפתור ופרח שלכאורה כנראה לעין הלא יש מקומות יותר גבוהים מא"י וירושלים וקה"ק ותי' ע"פ משל לא' שיש לו כדור וישאל אותו אדם א' איפוא המקום היותר גבוה בכדור זה, הלא אין שום תי' לשאלתו כי כיון שהכדור הוא עגול כל מקום הוא שוה, אם ירצה יהי' מקום א' הראש ואם ירצה יחפך הכדור ואז יהי' אותו המקום המקום הנמוך שבכולם, ומח שכנגדו יהי' הראש. אולם אם נשאל האיש ששקע הכדור אן הוא הראש והמקום הגבוה בכדור זה, יראה לנו את המקום שמסמך התחיל לעשות את הכדור ושם הוא ראש הכדור. כן בעוה"ז שהוא ככדור המקום הגבוה בזה העולם הוא המקום שממנו חוששת העולם. ולכן אמרו חז"ל א"י גבוה, שמסמך נתפשט שארית העולם. אולם הנקודה המרכזית של א"י עצמה היא ירושלים. ולכן ירושלים גבוה מכל א"י, והנקודה האמצעית של ירושלים היא מקום המקדש עוד יותר גבוה, ומסמך הושחת העולם, ולכן בהמ"ק נקרא הר כמש"נ והביאותים אל הר קדשי, וכן בהר ד' יראה.

וע"ז אמר הנביא והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ד' בראש ההרים, פי' שאז ישיגו שירושלים גבוה מכל המקומות ומסמך הושחת העולם, ונמצא שכל העולם כלול בירושלים, ולכן נקראת הר מלשון הריון כי כמו הריון מתחלת מנקודה אחת ומנקודה זו נעשה קומת שלימה של רמ"ח איברים כך ירושלים היא היתה בתחילת הבריאה וממנה הושחת כל העולם.

אולם יש עוד דרגא למעלה מזו ונקודה יותר מרכזית ויותר כוללת מזה והוא למעלה מדרגת ההריון כשעדיין הספה במות האב, וזה נקרא חדהור מלשון הר ע"ג הר, וזהו מקום המקדש, הוא הנקודה הראשונה ששם הי' יחוד בורא ונברא ומסמך הושחת העולם, וזהו שאמר הנביא שאז באחרית הימים יכירו שמקום המקדש הוא הר בית ד' בראש ההרים (ירושלים) הר ע"ג הר ושם כלול כל העולם שהושחת מסמך.

וכידוע העולם נברא בג' בחינות עולם, שנה, נפש, וכמו שיש במקום יש בזמן וכמו שבמקום יש ירושלים ובנפש יש מ' יום של יצירת הולד, כן בזמן יש המ' יום שמן ר"ח אלול עד יום הקדוש, שמזמן ההוא הושחת כל השנה וכמו שבמקום יש הר ע"ג הר דהיינו מקום המקדש וקה"ק ובנפש יש הרהור כנ"ל, כן בזמן יש ר"ה יום הק' שהם הזמן שתקב"ה מחדש את הבריאה, ואז בר"ה העולם חוזר לשרשו, ואז הוא היחוד בין בורא לנברא כמו הקה"ק כנ"ל, ואז האדם הוא קרוב ביותר להקב"ה, וכל כמה שנתרחק מר"ה נתרחק מן היחוד ההוא, כמו העולם כ"כ שנתרחק מירושלים ומא"י יש יותר סומא. וכמו שקה"ק כולל כל העולם בתוכו כז' ר"ה כולל כל הימים ממש כמו הראש שכולל כל הגוף.

וכמו שיש מ' יום כיצירת הולד שאז יוכל להתפלל על הולד שיהא זכר ולאח"ז הוא תפילת שוא כדאי' בפ' הרואה, כן מר"ח אלול עד יום הק' אז הוא יצירת השנה, ואז צריך להתפלל על כל השנה אבל לאחר מ' יום אלו קשה מאד לשנות את הגז"ד. נמצא שבר"ח אלול מתחילים לעלות על הר ד' (כמו מרע"ה) עד שמגיעים לראש ההר דהיינו ר"ה.

וכן בנפש יש נשמה אחת כוללת כל הנשמות והוא נשמת אדה"ר, ולכן אדה"ר הנפש הכללי נברא בר"ה הזמן הכללי ממקום כפרתו מקום המקדש המקום הכללי. ועל הזמן הזה נאמר דרשו ד' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, כי אז הוא הזמן שמתחד הסבע עם המטביע כנ"ל.

נמצא שכל הדברים הנ"ל הם מועט מחזיק את המרובה כמו זרעונים קטנים אשר בתוכם כלול כל האילנות הגדולות שיצאו מהם, ואם יהי' הזרע מושחת גם האילן יהי' מושחת, נמצא שהזרע אף שהוא מועט הלא מחזיק הוא את המרובה. וכן מצינו בא"י שנקראת ארץ צבי כידוע דהיינו שהוא מועט מחזיק את המרובה, וכן בירושלים מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאליו בירושלים שהי' מועט מחזיק את המרובה. וכן בהר הבית עומדים צפופין ומשתחווין רוחים. וכן בקה"ק מקום הארון אינו מן המידה, ובכל המקומות הנ"ל הי' מועט מחזיק את המרובה, כי שם לא היו כללי הסבע לפי שמסמך נברא הסבע ושם נתיחד הסבע עם דבר שלמעלה מן הסבע כנ"ל, וכן המ"ח שעות של היומא אריכתא דר"ה הם מועטים המחזיקים את כל השנה בתוכם.

ר"ח אלול (חט"ט)

וכן מצינו במד' על הפסוק אשא עיני אל ההרים, אל ההורים, אל האבות שגם הם נקראים הרים כיון שמהם הי' ההריון של כלל ישראל, וכן נולדו האבות בימים האלו, כידוע שמפני כך נקרא חשרי ירח האיתנים שנולדו בו איתני העולם.

וכיון שידוע שהקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא ע"כ גם בתורה צריך להיות מקום שהושחת ממנו כל התורה, ולר"א דבתשרי נברא העולם אז שורש התורה הוא בראשית (אותיות א' בתשרי) ולר"י דבניסן נברא העולם הוא וי"ו דגחון ואכמ"ל. והנה בתוס' מס' גיטין כתבו שספר דברים אינה נחשבת כשאר הספרים רק שהיא חזרה של שאר התורה כמו שנקראת משנה תורה. והנה בפ' שופטים בפ' זקן ממרא כתיב כי יפלא וכו' וקמת ועליה אל המקום וכו' וכתב רש"י מלמד שביהמ"ק גבוה מכל המקומות. ולכאורה מה בעי דבר זה ללמוד מהכא בפ' זקן ממרא.

ולפי כל הנ"ל יובן כי הנה הסנהדרין הם ההורים של התורה ומשם יצא הוראה לישראל, והם שורש התורה, ולכן החכמים כי יפלא מהם דבר צריכים לילך לשורש התורה שהיא הסנהדרין, ולכן צריכין הסנהדרין לישיב בלשכת הגזית במקום המקדש כי כיון שהקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא, וכיון ששורש הכריאה הוא שם, גם שורש התורה כדאי הוא שם. ולכן איתא בגמ' דילפינן מ"המקום ההוא" שהמקום גורם, שאם לא היו הסנהדרין במקומם אין כאן דין זקן ממרא, כי דוקא המקום גורם, לפי שאז פגם הזקן ממרא בשורש התורה, ולכן ענשו חמור כ"כ במיתה. משא"כ כשאין הסנהדרין במקומם לא פגם כ"כ וזהו שכתב רש"י נתינת סעם למה כי יפלא ממך דבר וכו' צריך אתה לילך לשם ומציון תצא תורה והמקום גורם, ומפרש רש"י לפי שמקום המקדש גבוה מכל המקומות ולפיכך שם הוא שורש התורה.

והנה חמצא פלא גדול במסורה בסוף ס' דברים אי' שחציו של ספר דברים הוא "ועשית על פי הדבר אשר יורוך" דהיינו ששם בפרשת זקן ממרא הוא שורש משנה תורה. וכמו שיש נפש מכוסה ומקום מכוסה וזמן מכוסה, ושורש הכל בחורה, כן יש בהלכות התורה ג"כ הלכות מכוסות והם שורשי הלכות. והלכות כאלו אינם מתבארים לשבטים, רק דוקא במקום מופלא וע"י נפש מופלא. והיינו כי יפלא ממך דבר למשפט משום שהלכה זו שייכת לירושלים דוקא, וקמת ועליה. ולכן אין חייב זקן ממרא אלא על דבר שזדונו כרת דהיינו הלכות שרשיות בחורה. וכן תפילין שכתובות בו שרשי התורה ששייכין לראשית, כמו יחוד ד', יציאת מצרים, וקדושת בכורה.

ולכן קורין ג"כ בעשי"ת פ' האזינו כי כמ"ש הרמב"ן כל מה שהי' הוה ויהי' וכל אדם הכל יש לו שרש בפ' האזינו, נמצא שהאזינו הוא השורש של הכל והוא מועט מחזיק את המרובה. ובזה יובן מה שאמרו מוני המצוות, דמצות כתיבת ס"ת היא "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" וק' הלא לא כתיב רק השירה הזאת, ולפי הנ"ל יובן דכל התורה כולה כלול בהאזינו (כמו שיש ששים רבוא אותיות לתורה כנגד נשמות כל ישראל, וכל ישראל יש לו שרש בפ' האזינו כנ"ל נמצא השירה הזאת כולל כל התורה).

ובזה נבוא לבאר במה שהתחלנו, יען שמקום המקדש גבוה מכל המקומות, מקום היחוד של טבע ומטביע, מועט המחזיק את המרובה, וגבוה ממקום וטבע, לכן א"א לגלותו בעוה"ז בגילוי גמור. כיון שאינו תופס מקום כלל וזה העולם כנ"ל רק צריך דרישה וחקירה כמו שעשה דוד עד שמצא מקום לד' משכנות לאביר יעקב.

וכמו כן הוא בר"ה, כיון שהוא למעלה מן הזמן (כמו מקום המקדש) ג"כ צריך דרישה והכנה כל חודש אלול כדי לזכות ולמצוא את הר ד', וכמו דהמע"ה שאמר אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה אף אנו מנדדים שינה מעינינו ומשכימים לסליחות. וזהו מה שמתפללים בליל ר"ה מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו. הלואי שנזכה להיות מאותן שדרשו ומצאו את הר ד' ביום מחר, ולא נאחר את המועד ח"ו. ואומרים נקי כפים ובר לבב הוא יזכה לעלות מחר בראש הר ד' דכמו שבביהמ"ק ערל וטמא אסור לבא שם, כן ר"ה ערל לב וטמא לא יבוא דם ומי שלא הכין את עצמו לשם לא יבא שם כי כמו שמקום המקדש נסתר כן ר"ה נסתר ונתכסה כמש"נ בכסא ליום חגיגו.

וצריך דרישה כדי לזכות לקבל בר"ה מה שצריך לקבל על כל השנה, ואז, אם לשכנו

ר"ח אלול (תשל"ט)

חדרשו, מבטיחנו הכתוב, ובאת שמה. וזהו מה שאנו מתפללים בימים אלו אל חסתר פניך ממנו, זכינו שנוכל למצוא ולגלות את הר ד' את היום הנורא אשר בו חלוי כל השנה. ואפילו לאאע"ה הי' א"י מכוסה כמו שאמר לו הקב"ה אל הארץ אשר אראך ולא גילה לו איזה ארץ. וכן על מקום המקדש, וכן היום הזה ר"ה בלול הוא מיש ומאין, ואז יש הארה מספירת כתר ואפי' המלאכים שואלים אי' מקום כבודו, רבש"ע אל חסתר פניך ממנו.

ובזה נבין למה הקדמונים נתנו רמזים הרבה לחודש אלול והכל בראשי תיבות כמו אנה לידו ושמתי לך, איש לרעהו ומתנות לאביונים, את לבבך ואת לבב, אני לדודי לדודי לי, וכו' כי ענין ר"ת הוא שהראש תיבה מחזיק בתוכו את כל התיבה והוא מועט מחזיק את המרובה ממש כמו חודש אלול ועשי"ת, וכן"ל ר"ת של ר"ה הוא הר.

כי תצא ס"ג (תשל"ה)

וכי יהי' לאיש בן סורר ומורה וכו' וכנראה מפשטות הכתובים שמדובר כאן בא' שאביו הי' בעל תאוה ולקח יפת תואר ואמו היחה עובדת ע"ז ומהם נולד נער הזה שמתוך מעשיו ניכר שלא טוב הוא וכל א' יכול לומר עליו בוודאות שממנו לא יצמח שום תועלת ולכן ימות זכאי ואל ימות חייב, והנה באו חז"ל ואמרו בן סורר ומורה לא הי' ולא יהי'. ולכאורה צריך להכין הלא ידוע מה שאמרו חז"ל שהקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא וכל דבר שבתורה הוא בריאה בעולם, ועתה נמצא שפ' זו של סורר ומורה אינו שייך במציאות כלל וח"ו לשוא נאמרה.

אבל יובן הענין עפ"מ דידוע דכל הפרשיות שקוראין בימי אלול כולם הם עצות והתחזקות להגיע לתשובה שלימה וכמו שאמר הר"ר בונם שמה שפי' המפרשים בפ' כי תצא למלחמה על אויבך שמדבר במלחמת היצר אין זה דרש אלא זהו הפשט הפשוט וכן פ' זו מורה שבשום אופן אפי' אם מצד התולדה יש לו אכ בעל תאוה ואם עובדת ע"ז וגם הוא מעשיו מוכיחין עליו שסורר רע מ"מ לא הי' ולא נברא דבר כזה שיהי' א' מישראל שיוכלו לומר עליו שבודאי יהי' סופו רע בלי שום טוב, כי כל א' מישראל כל עוד נשמתו בו יוכל להחזק מן הקצה אל הקצה ואפי' אם אנשים אומרים עליו שאין לו עוד תקוה מ"מ הקב"ה "מבין" נשמת ישראל ואפי' אם גם אחר ההבנה אין בו נקודה טובה "מאזין" ואח"כ עוד "מביט" ועוד עמוק "מקשיב" עד שמתגלה קול התקיעה שיש בכל לב ישראל והוא רק קול פשוט בלי חיתוך אותיות רק המיית הלב של איש הישראלי. וכידוע המעשה שפעם א' הלך הבעש"ט עם נכדו הר"ר ברוך לבקר אצל פריץ א' נכרי והלה התאונן לפני הבעש"ט שיש לו תאות והוא מוכרח למלאותם והם מחלישים כוחו ומזיקין לו אבל אינו יכול לעמוד נגדם, ושאל את הבעש"ט מהו עושה כשבאים לו התאוות האלו וענה לו הבעש"ט שהוא כבר זקן ואין לו אלו התאוות וכשיצאו מכית הפריץ שאלו נכדו הר"ר ברוך למה לא אמר לו האמת שצריך ללחום נגד התאוות והשיב לו הבעש"ט שא"א להסביר לעכו"ם מהו ישראלי וחייאך יש מציאות לעמוד נגד התאוה כי אצל עכו"ם לא שייך זה וכשסיפר זאת הר"ר ברוך הוסיף לאח"ז ואני אמר כי גם לישראל א"א להסביר מהו ישרא' וגם יהודי בעצמו אינו מבין על נשמתו ורק הקב"ה יוכל לחתור עמוק עמוק ולראות נקודה הפנימית של לב איש ישראל.

ובפ' אחר זה וכי יהי' באיש חטא משפט מות וכו' וידוע מה שפירש בו רבינו האר"י הח"י בשעה שהספיד את הרמ"ק וכי יהי' באיש חטא (ל' נקוי וחטאת את הבית) משפט מות, שיהי' איש צדיק בלי שום עבירות ויהי' נקי ממשפט מות ואעפ"כ "והומת", וחלית אותו על עץ שחתלה מיתתו בעון חטא עץ הדעת. והנה ידוע שנשמת האריז"ל

כי תצא ס"ג (תשל"ה)

מושרש מחלק הסוד של פרד"ס וכל תורת של האריז"ל הם גילוי הסודות שבתורה ואף פשט זה הוא פשט שבסוד (כידוע שיש פשט בסוד ורמז שבסוד וכו') על פסוק זה. וגם זה מרמז לכהנ"ל שאותו הבן סורר ומורה אותו שנאמר בו וכי יהי' בו חטא משפט מות יש בו סוד שהוא סוד לבן הישראלי שע"י יוכל להתהפך לאיש אחר ויתגלה הסוד של פסוק זה שיהי' נקי ממשפט מות וכדברי האריז"ל הק'. וכמו שפי' האדמו"ר ר"י מריזין עה"פ כרחוק ממזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו, וכמה רחוק היא ממזרח למערב, הלא אם עומדים עתה לצד מזרח ומהפכין עצמן מיד אנו בצד מערב, כן הוא עם פשעינו א"צ רק להתהפך ומיד אנו נקיים ממשפט מות והלואי וידעו כל פושעי ישראל איך בנקל יכול להתהפך, ובמקום שהי' עד עתה משוקץ ומנוול לפני הקב"ה כרגע א' יוכל להתהפך ולהיות אהוב וחביב ונחמד ובן יקירו של הקב"ה (וכדברי הרמב"ם בהל' תשובה) וכמו שכחוב בהושע אחר שאמר לו קח לך אשת זנונים וכו' ויקרא בנו לא רוחמה כי לא ירחם הקב"ה, מיד אח"כ כתיב והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני קל חי והלואי וידעו איך הקב"ה אוהב אותם. וזה הפרשה אח"כ של השבת אבידה ואספת אל תוך ביתך עד דרוש אחיך אותו. ובעובדא דלתתא איתער לעילא שגם הקב"ה מקיים בנשמות האבודים ואספתו אל תוך ביתך, וזהו חג האסיף כי יצפנני בסכה וד' יאספני עד דרוש אחיך שהקב"ה חוקר ודורש כ"כ בתוך לב איש הישראלי מבין ומאזין מביט ומקשיב עד שמגיע לנקודת הסוב שבלבו, וזה אנו מורין בסוכות כשעושים הסוכה ובפרט בסוכן שעלי' חופפת השכינה מפסולת גורן ויסק והאדם שהי' עד עתה בבחי' פסולת עתה נעשה ממנו צילא דמהימנותא וכמו שפי' הצדיקים ויתפרו עם פסיליהם שהגויים הם יבושו עם פסולת שלהם אבל לא אנחנו ישראל גם בהפסולת שלנו אין לנו ממה להתבייש וכמאמר הכתוב כולו זרע אמת (זר"ע בגימט' ערב"ה) וזהו ענין הערבה שאין בו טעם ולא ריח אבל בד' מינים הוא, כנגד ה"א ראשונה עולם הבינה עולם התשובה שע"י התשובה הוא מגיע למקום שאין צדיקים גמורים יכולים להגיע, עד עולם הכסא שהוא ברקיע השביעי הנקרא ערב"ה (כנזכר בגמ' חגיגה) סולו לרוכב בערבות. וזהו מנהג ישראל ביום הושענא רבה אחר שקיים בנו ואספת אל תוך ביתך ואף הערבה כבר ניתקן, לוקחים הערבה וזורקין אותו על הארון הקודש להורות שגם מי שהוא בבחי' ערבה ולא ערבה סתם אלא "אין אויסגעקלאפטע ערבה" גם הוא יכול לעלות למעלה למעלה על גבי הארון הקודש ושממנה נעשה הכתר תורה בימי שמיני עצרת ושמחת תורה. וזהו שמתפלל דהמע"ה בהגיעו לפסוקי האחרון של תמניא אפי' שהוא כנגד דור האחרון תעיתי כשה אובד וגם לבקשן איני יכול לכן רבש"ע בקש עבדך אתה חבקשני ותקיים בי מצות השבת אבידה ואספתו אל תוך ביתך עד דרוש אחיך אותו כנ"ל. ואז נעשה מערבה לשון ערב"ה ומתיקות וגם בדור האחרון פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם. וצריך רק להתפלל בקש עבדך ותכתב זאת לדור אחרון ואז יער"ב עליו שיחי אנכי אשמח בד'.

כי תבא ס"ג

והיה כי תבוא אל הארץ וכו' ולקחת מראשית פרי האדמה אשר תביא בארצך וגו'. ודקדקו המפרשים למה לא נכתב בלשון ציווי אלא כדרך הבטחה שבוודאי יהי' כך. והנה כבר ביארנו מהענין למה לא נצטוונו במצות עליי' לרגל ביום של ר"ה, דכתב הבעל התניא דבימי אלול ותשרי הקב"ה הוא בבחי' מלך בשדה, ומשו"ה א"צ לעלות לרגל דכל הענין של עלי' לרגל הוא לכוא לירושלים למקום המקדש ולבטל

עצמו לפני הקב"ה, ושם נעלה ונראה, שירושלים הוא מקום היראה, ומה"ט נקרא ירושלים, שאברהם קראה יראה כמש"כ "ויקרא שם המקום ההוא ד' יראה" ושם בן נח קראה שלם כמש"כ "ומלכי צדק מלך שלם", יראה שלם, שם היראת שמים הוא בשלימות. וכשאישי ישראלי עולה לירושלים כרגל מרגיש בעצמו הכנעה והתבטלות מפני הבורא ית'. אבל בר"ה השי"ת הוא בבחי' מלך בשדה, שמקום המקדש מתפשט בכל העולם, ובכל העולם מרגישים היראה וההתבטלות.

ור"ה הוא בחי' של לעת"ל שאמרו חז"ל עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל ובמקום אחר אמרו עתידה ירושלים שתתפשט בכל העולם, "עס גיסט זאך פון הימערל התעוררות פון תשובה" התעוררות של י"ג מכילין דרחמי, וצריכין לאחוז בה שלא תלך לריק ח"ו. ומה"ט דוקא בר"ה וביוה"כ נופלים על הפנים בשעת עלינו, ולא בשאר ימים טובים, לפי שבר"ה מרגישים מידת המלכות בכל העולם, ולכן בשעת עלינו שמתפללים על מלכות שמים נופלים מרוב הכנעה וביטול לפני הבורא עולם.

ולפ"ז בדרך רמז א"ש למה לא כתיב בל' ציורי אלא בל' הכסחה "והי' כי תבוא אל הארץ" לפי שבר"ה בוודאי יהי' כך ש"הארץ" דהיינו ארץ התחתונה, מדת המלכות, יתפשט על כל העולם, וכאז"ל ירגיש הכנעה והתבטלות למלכותו ית', ובר"ה צריך כ"א לחדש מעשיו ולעשות התחלה מחדש להטיב את מעשיו, כמו שאומרים אנו "זה היום תחילת מעשיך" שביום הזה הקב"ה מחדש את הכריאה וכמו שאצל הקב"ה הוא התחלה מחדש כן צריך להיות אצל כ"א מישראל. וזהו "ולקחת מראשית כל פרי האדמה" שיקח לעצמו לימוד מראשית פרי האדמה, שכמו שהקב"ה מחדש אותו מחדש בר"ה כן הוא יעשה עצמו כמו ברי' חדשה בר"ה. ואח"כ "וענית ואמרת לפני ד' אלקיך" שיתוודה על עוונותיו לפני הקב"ה, "ארמי אובד אני וכו'" עד היום הייתי ברשותו של היצה"ר, "ויירד מצרימה" בנ' שערי טומאה, "ועתה הנה הבאתי את ראשית", התחלה חדשה.

ובאמת הק' החת"ס למח מגיע לישראל שהקב"ה יכתנם לשנה טובה ויתן להם כל מיני ישועות בשביל שעושים תשובה, הלא הכל היא מן השמים, שהקב"ה משפיע להם התעוררות מלעילא ולא עשו ע"י עצמם כלום. ותי' החת"ס שבשכר שהם שמחים בזה שעושים תשובה מגיע להם כל מיני ישועות. ופי' בזה הקרא "מי יתן מציון ישועות ישראל" הלא הקב"ה משלח להם ההתעוררות לעשות תשובה, והתי' הוא יגל יעקב ישמח ישראל בשכר שהם שמחים בזה. וכן אפשר לפ' עפ"ז מה שכתוב כאן "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ד' " שאם ישמח בכל הטוב אז אפי' הכל מד' אלקיך מ"מ תזכה לכל הישועות מציון.

וכן הוא הענין אצל נשואין, שהקב"ה מוחל לכל עוונותיהם של החתן והכלה מפני שגם הם עושים התחלה מחדש להטיב מעשיהם, ובוודאי יש להם הרהורי תשובה קודם החתונה ומקבלים עליהם מאי דהוה הוה, ומכאן ולהלן חושבנא, ואפ"ל הענין יותר דהנה בענין הי' מאמרות שנברא בהם העולם אמרו ז"ל דיש תשעה ויאמר, ובראשית נמי מאמר הוא, אבל בזה"ק לא חשיב בראשית מהי' מאמרות, ומאמר הראשון הוא ויאמר אלקים יהי אור. ולפ"ז נמצא דמאמר העשירי הוא ויאמר אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. וידוע מפי ספרים (עי' שפ"א) דעשי"ת הם כנגד הי' מאמרות נמצא דמאמר זו "אעשה לו עזר כנגדו" הוא כנגד יוה"כ, שהקב"ה מוחל לכל עוונותינו. ובזה מובן מה שאמרו חז"ל במס' תענית "לא היו יו"ט לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים" שבהם היו עסוקין בעניני נשואין וצריכין לשמוח בזה. "ושמחת בכל הטוב" אין טוב אלא אשה כמ"ש מצא אשה טוב. ונחזור להנ"ל, שבר"ה צריכין לשמוח בזה שאנו עושים תשובה ומקבלים על עצמינו עומ"ש, דר"ה הוא יום שמחה כמ"ש בנחמי' אכלו מעדנים ושתו ממתיקים כי חדות ד' היא מעוזכם". ונזכר במהרה להר"ה הגדול הר"ה שכל הכריאה מחכה עליו, היום של "לפני ד' כי בא לשפוט את הארץ" כי בא ממש, והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים מארץ אשור והנדחים מארץ מצרים" שהיו עד היום בנ' שערי טומאה, אבל מהיום הזה לא יהיו אובדים ולא יהיו עוד נדחים, "והשתחו לו" בהר הקודש בירושלים כב"א.